

69-5
L 68 III (0-7)

Latvijas Satwersmes Sapulzes stenogramas

II. burtniza

1921.

Satwersmes Sapulzes isdewums

Krahjumâ pee A. Gulbja, Rigâ,
Suworowa eelâ 14.

Latvijas Sātwerfmes Sapulzes stenogramas

III. sēdne 5. sēdne 4. februārī 1921. gadā.

(Atklahta plkst. 5.50 pēc pusdeenas).

Jautājums par 1919. gada 16. jūlija likuma tulkošanu. — Preekslikums par Preevijas pagaidu valdības 1917. gada 2. augusta likuma atzelsšanu. — Sociāldemokrātu interpelācija par partipriekšējās apjardzības noteikumu atzelsšanu. — Ēkslektu ministra atbilde uz jautājumu par internacionāles nolēģšanu Ēepajā. — Apjardzības ministra atbilde uz sociāldemokrātu interpelāciju par eēbrufumu sociāldemokrātu partijas kongresā.

Prezidents J. Šhakte: Sātwerfmes Sapulzes sēdne atklahta. Uz deenas lahtības šhāi sēdē buhs daschadu likumprojektu nodoschana komi-
šijam, tad komišiju atšinumī, atbildēs uz interpelāciju un jautājumeem.

Jr eenahkuschī Sātwerfmes Sapulzei apšweikumi no Alderkaschu semes pēprāstāju sapulzes, Dignajās pagasta padomes, no internacionālās komite-
jas Schenewā, no Wallas aprinka preekschneeka palihga, Krapes pamatskolas školotajeem un skoleneem, Wezgulbeneš apfahrtnēs aishargu nodalās preeksch-
neeka un polizijas lahtibneekēem.

Par pahrgrosibam fražijās sociāldemokrātu fražzija pašino, ša ta delegē
uz pašchwaldības komišiju Strasdina weetā Biršneeku.

Jr eenahzīs pašnojums no ministru kabineta par eēzelameem
teefnescheem. Nododams juridistai komišijai. Šebildumu naw — pēnemtš.
Šad ir eenahzīs pēprāstijums no prokuraturas isdot bijušcho leēflektu mini-
strijas pahrwaldneeku Strautneeku deht nodoschanas teefai uz 636. panta
2. nodalās pamata. Nododams Sātwerfmes Sapulzes lozeklu ismekle-
schanas komišijai. Šebildumu naw — pēnemtš. Šad ir eenahzīs pašnojums
no juridistās komišijas atteezibā uz preekschlitumu, kusch eēšneegts no
Sātwerfmes Sapulzes lozekla Šhiemana un ziteem. Šš luhgšchu šekre-
tara kungu nolāsit.

Sekretars R. Jwanowš lasa:

„Sātwerfmes Sapulzes Prezidijam!

Juridistā komišija, pahrbudijust Sātwerfmes Sapulzes ušdewumā Sa-
twerfmes Sapulzes lozeklu B. Šhiemana un zitu eēšneegumu deht „Waldības
Wehstnescha“ Nr. 270. eēšpeesto 4 rihšojumu: 1) par rauga atzises nodokļa paaug-
stinaššanu, 2) par alkoholu saturoschu aughu, ogu šulu un kwāšu atzises nodokli
paaugstinaššanu, 3) par pērschu eewesšanu no ahršemem un 4) biršchu notei-
kumu atzelsšanu, leē preekschā šefošho:

Sātwerfmes Sapulze nolēmī:

Sātwerfmes Sapulzes lozeklu B. Šhiemana un zitu eēšneegumu
norādit un ušdot juridistai komišijai isšrahdat un eēšneegt Sātwerfmes
Sapulzei likuma projektu par 1919. gada 16. jūlija likuma noteikumu tuwaku

preziseſhanu atteezibā uſ waldibas iſdodamo riſkojumu noteikumu publi-
zeſhanas ſahrtibu un uſ to materiju.

A. Siĥmanis, W. Holzmanis.^a

Prezidents J. Tſchakſte: Seef atklahtas debates. Eſ luhgtu referentu
no juridistās komiſijas. Wahrds peeder Magnusam.

E. Magnus (no weetas): Eſ luhgtu, waj newaru runat pehz referenta.

Prezidents J. Tſchakſte: Luhdsu runajeet, eſ jums dodu wahrdu!

E. Magnus (wahzu reformu partiija—runā wahzisti): Rad minoritates
uſſtahdija preeſchlikumu, aiſiht par nederigu waldibas likumu, kurſch publizets
25. nowembri 1920. g., tad jau notika Satwerfmes Sapulzes ſehdes, winām
bija labš eemeſis domat, ka ſchim preeſchlikumam peekritis, jo winas wareja
atbalstitees uſ eepreeſch notifikuſcho gadijumu, tas ir uſ 15. dezebri nolemto
diwu likumu neatsihschanu, kuruš Satwerfmes Sapulzes ſtarpbrihschos waldiba
bija peenehmufi, bet kuruš publizeja tomehr pehz Satwerfmes Sapulzes
ſefijas atklaſhchanas. Schodeen apſpreeſchamais gadijums ir wehl ſwarigaks
nekā toreisejais. Toreis likuma publizeſhana notika Satwerfmes Sapulzes
ſanahſchanas deenā, ſchodeen leeta groſas ap likumeem, kuri publizeti weſelas
diwas deenas pehz ſefijas atklaſhchanas; toreis leeta groſjās ap ma-
wehrtigeem likumeem, turpretim ſchodeen leeta groſas ap likumeem, kureem
buhtu dſila un katra ſinā negatiwa noſihme muhfu ſaimneezikā dſihwē.
Starp zitu te ir ari likums par birſchas ſabeedribam. Eſ tamdehl domaju,
ka Satwerfmes Sapulzei jo wairat ir eemeſis 16. julija ahrfahrtejo likumu
wairš plaſchaki neiſtultot, nekā wina to bija darijuſi 15. dezebri. Nu
aiſrahda uſ to, ka Satwerfmes Sapulzei toreis ſawu lehmumu taiſijufi beſ
apjautaschanas pee juridistās komiſijas un tamdehl taiſa flehdſeenu, itkā
Satwerfmes Sapulzei toreis buhtu taiſijufi nepeeteekofchi apdomatu lehmumu.
Eſ domaju, ka ar ſchahdeem argumenteem pret likumdeweju ſapulzi nedrihſt
operet, jo ſchahdi argumenti walſti war tikai ſatrizinat teeſikuma apſtau.
Ja apgalwojot, ka ſahds Satwerfmes Sapulzes lehmums naw bijis apdo-
mats, winas lehmumu waretu atzelt, ja, tad jau mehš ari daſchu labu no
muhfu pamatlikumeem waram uſ ſchi pamata iſnihzinat. Eſ domaju, ka
preeſch mums nedrihſt buht zita redſes ſtahwoſka, ka weenigi tas, ka muhfu
lehmumi ir ſaiſtoſchi un wiſpirms preeſch mums paſcheem.

15. dezebri Satwerfmes Sapulzei nolehma, ta waldibas likumi, kuri
publizeti pehz ſefijas atklaſhchanas, naw ſpehkā. Schis ir autentiks
iſtulkojums, uſ kura pamata mums ari ſchodeen janostahjas. Schi interpre-
tazija ir ari pilnigi pareiſa. Likuma radischanai ir wajadſigi diwi momenti:
likuma peenemschana atteezīgā eestahdē un likuma publizeſchana peenahzīgā
ſahrtā. Pihds publizeſchanas momentam likumam naw nekahda ſaiſtoſcha
ſpehka. Publizeſchana likuma radischanas prozeſā ir ſwariga ſaſtahwdala.
Tapehz man iſleekas pats par ſewi ſaprotams, ka 16. julija likums dod
waldibai teeſibu un tā tad ari uſleek winai peenahſkumu ſefijas ſtarpbrihschos
uſnemptees wiſas tās funtzijas, kuras wajadſigas likuma doſchanā. Bet tas
tā tikai ſefijas ſtarpbrihschu laiſkā. Ja waldibai ſchajā ſtarpbrihdi naw bijis
eeſpehjams paweikt wiſus preeſch likuma doſchanas wajadſigos darbus,
tad wina ſawas teeſibas naw iſleetojuſi peeteekofchā mehrā. Tahlak aiſrahda,
ka 16. julija likums runā tikai par „likuma iſdoſchanu“ un no tam taiſa
flehdſeenu, itkā waldibas likumu publizeſchana likumā neefot mineta. Eſ
domaju, ka, ja jau ſchos abus momentus, peenemschanu un publizeſchanu

grib sčirt, tad apšihmejums „likumu isdot“, „издать законъ“, drihsat buhs atteezinams us publizešchanu, nekā us likuma peenemšchanu, jo zitadi buhtu runats par kahdu „peenemšchanu“. Wišpahri ir jarihkojas pehz likuma buhtibas un newis burtiski. Tā tad šhe ir darišana ar juridiski pareisu walstis wišaugstataš instanzes interpretaziju. Tamdehl ušaižinu atraidit juridiskās komiſijas preeſſchlikumu un minetos likumus atsiht par nederigeem no winu publizešchanas deenas.

Presidents J. Tſchakſte: Wahrds Betrewizam.

U. Betrewizs (ſozialdemokrats): Augsti godatā ſapulze! Uri man leefas, ka Satweršmes ſapulzei naw pamata us juridiskās komiſijas preeſſchlikumu groſit ſchodeen ſawu agraf peenemto lehmumu atteezibā us 16. julija likuma kahrtibā iſdodameem likumeem. 15. dezembri, kad no preſidija nahza ar atſinumu par 16. julija kahrtibā kabinetā iſdoteem likumeem un ſinoja, ka diwi tahdi likumi naw iſdoti pareiſi, preſidijš konſtateja, ka wini ir gan pareiſā laiķā eefneegti Satweršmes ſapulzei, bet naw eewehrots otraiš moments, kaš paredſets 16. julija likumā, t. i. naw eewehrots moments, ka tee iſdoti nepeezeesčamas wajadſibas gadijumā. Eš nolasiſchu to punktu, tā winu toreiſ atſihmeja preſidijš: „16. julija likuma kahrtibā rihkojumi iſdodami tiſ neatleefamas wajadſibas gadijumā, taš ir, ja newar gaidit lihdi ſeſijas ſanabſſchanai.“ Sem wahrda iſdot 16. julijā „likuma kahrtibā“ ſaprotams, ka kabinetam rihkojumi japeenem un japublize. Šchai gadijumā rihkojumi publizeti 27. julijā, taš ir tad, kad ſeſija bij eesahkusees, kaš peerahda, ka wini naw bijuſchi neatleefami wajadſigi un tadehl newareja tiſt iſdoti 16. julija likuma kahrtibā. Uš ſchi atſinuma pamata Satweršmes ſapulze ari 15. dezembri taiſija ſawu lehmumu, ka teem likumeem naw wairs likumiš ſpehſš. Zagad juridiskā komiſija nahl ar zitu preeſſchlikumu — atsiht, ka likumi, par kureem eet ſchodeen runa, taš ir: „rihkojums par rauga atzifeš nodokļa paaugſtināſchanu“, „rihkojums par alkoholu ſaturoſchu ſulu nodokli“, „rihkojums par preſchu eewesčanu“, „noteikumi par birſčam“ — ir iſdoti pareiſi, kaut gan ſcho likumu iſdoſčanā ir taš pats nepareiſibas moments, kaš bija pagahjuſcho reiſi. Eefneegti wini ir likumigā laiķā, bet publizeti pa to laiķu, kad jau bij ſanahkuſi Satweršmes ſapulzes ſeſija. Publizeti wini ir 25. nowembri, ſeſija tiſa ſajaukta agraf — 23. nowembri, tā tad publizeti diwas deenas wehlaſ. Eefneegti Satweršmes ſapulzei wini ir 24. nowembri; tā tad likumigā laiķā, jo trihš deenu laiķā likumi ir jaeefneeds. Utwehlat man aiſrahdit, kungi, ka 16. julija likums ir iſdots tiſai ar weenu noluhku. Wiſch nepaſtahw Latwijā pirmo reiſi. Tahds 16. julija likums paſtahweja wezā Kreewijā un Auſtrijā. Zitur wiſch, ja eš nemaldoš, nepaſtahw. Auſtrijas konſtituzijā taš bij 14. punktš, ja nemaldoš, un Kreewijas walstis pamatlikumos 87. punktš. Uri taniš walstis wareja iſdot pa to laiķu, kad nebija likumdeweju eestahſchu ſehdes, ſchahduš likumus. Rahda ir ſcho pantu noſihme? Noſihme ir ſeſoſča. Ir ſtairdš weens, ka likumdosčana peeder parlamentam — likumdosčanas eestahdei. Rihkojumu wara, teeſiba iſdot rihkojumus, jeb taš, ko wahziſti ſaka „Verordnungsberecht“ peeder kabinetam. Tā tad ihſtenibā likumu neweens zits newaretu iſdot, tā tiſai likumdeweja eestahde. Bet nu aiſ ta eemesla, ka ir tahdi gadijumi, kad neſehſch likumdeweja eestahde, bet tomehr nepeezeesčamu apſtahku dehl ir wajadſigš iſdot likumus, tad tam gadijumam, un tiſai tam, kad naw likumdewejas eestahdes, ir jaatrod zita eestahde, kaš likumus waretu iſdot. Un 16. julija

likums, tāpat kā Kreewijas pamatlikumu 87. pantis, atrada to eestahdi un ta eestahde ir — waldiba. Schee likumi dod waldibai teesibas isdot likumus tad, kad naw tās eestahdes, furai weenigi peekriht teesiba likumu isdot, kad naw parlamenta. To momentu es ussweru. Tā tad nu ir skaidrs, ka schi teesiba ir dota tikai preefsch tam — un weenigi preefsch tam — rihkotees tani laika, kad naw likumdewejas eestahdes, kam teesibas isdot likumus. Wehl tahlak ir fazits, ka ta teesiba atteezas tikai us tahdeem likumeem, kureem ir neatleekama wajadsiba, kas newar gaidit, kamehr sanahks likumdofchanas eestahde. Es ussweru, kad newar gaidit, kamehr sanahks kopā likumdofchanas eestahde. Tikko ir likumdofchanas eestahde sanahkusi, waldibai us 16. julija likuma pamata nefad newar buht teesibas isdot kaut jebkashdu likumu. Tad schi teesiba peekriht weenigi likumdewejai eestahdei. Ja likumdewejai eestahde grib fewi zeenit — un pagahjuscho reisi Satwerfmes Sapulze peerahdija, ka wina fewi zeenit grib — tad winai jafaka, ka sawas teesibas isdot likumus wina neatdos neweenam zitam pa to laiku, kamehr wina pati ir kopā. Tagad juridiska komissija nahf ar zitu preefschlikumu: sawas teesibas isdot likumu atdot ari zitai eestahdei, t. i. waldibai. Es domaju, ka no likumdewejas eestahdes paschas tahds preefschlikums nefahda sinā newareja nahf un ja tas ir nahzis no juridiskas komissijas, tad es domaju, ka Satwerfmes Sapulze tomehr buhs tahredsigata un juridiskas komissijas lehmumu nepeenems. Schini gadijuma eet runa par fefoscho: likums ir publizets, t. i. stahjees spehka tikai tad, kad Satwerfmes Sapulze bija jau sanahkuse. Es neapstahchos us to momentu, kuru pehz maneem eestateem pareisi apskatija Magnusa kungs. Winsch fazija, ka naw schirami diwi momenti, schini gadijuma likuma isdofchana un publizeschana. Uri es gribu fazit, ja juhs, kungi, atminefatees katru reisi muhsu Satwerfmes Sapulzes lehmumus, ka wini teef pasnoti no presidejofcha galda, tad juhs sinaseet, ka nefad neteef fazits: „lihds ar to ir isdots tahds un tahds likums“, bet presidejofchais pasino: „lihds ar to Satwerfmes Sapulze ir peenehmuse tahdu un tahdu likumu.“ Gluschi tā, ka fazija preefschrunatajs Magnusa kungs. Peenemschana ir weens moments, bet isdofchana — un ja eet runa par isdofchanu, tad neeet runa wairs par lemschanu, bet par publizeschanu — ir otrs moments. Un ja sche, 16. julija likuma, fazits, ka waldibai ir teesibas isdot pagaidu noteikumus, tad tas nosihme ne tikai peenehmuschanu, bet ari publizeschanu. Satwerfmes Sapulzes likumi staitas par isdoteem tikai tad, kad wini ir publizeti „Waldibas Wehstnesi“ un newis tad, kad wini ir peenemti sche. Likuma peenemschana un isdofchana ir, pehz manas dsilakas pahrliezibas, diwas pilnigi schirtas leetas un tā tas ir ari saprotams muhsu itdeenishka prafse. Tadehl es nefaprotu, kapehz wajadsetu schos diwas jehdseenus, kas ir katram til faprotami un skaidri. kapehz wajadsetu winus sche mehginat, es gribetu teift, aif leekas juridiskas kasuisitkas tulkot zitadi. Ja likumdofchanas eestahde fewi zeena, tad wina nedrihft sawas teesibas, isdot likumus, atdot neweenai zitai eestahdei, kamehr wina pate ir kopā. Schini gadijuma tas ir notizis zitadi. Augschā minetee 16. julija kahrtiba isdotee likumi ir publizeti 25. nowembri. Satwerfmes Sapulzes fessija bija jau kopā 23. nowembri. Es konstateju: likums ir isdots pa to laiku no waldibas, kad Satwerfmes Sapulze bij jau sanahkuse, t. i. weena zita eestahde, schini gadijuma waldiba, ir isleetojuse tahdas teesibas, kas winai nefahda sinā nebija; ir isdewuse likumu pa to laiku, kad Satwerfmes

Sapulze bija kopā. Tas ir tihri no formelās pušes; bet nemsim pehz buhtibas. Warbuht war aifrahdit: ja, tas likums bij neatleekami wajadfigs, winsch bij loti steidsams, bet redset, ka ta leeta ihsteniba buhtu isnahkufe. Satwersmes Sapulze ir gan kopā, bet ja waldiba likumu nebuhtu isdewufe, tad, kamehr Satwersmes Sapulze nodos to komisijai un ta to isstrahdas un zels preefscha atkal Satwersmes Sapulzes plenara fehdē, paees loti ilgš laiks, wajadfiga leeta tiks nowehlota un zelseš sinami launumi. Tahdi waretu buht eebildumi.

Mani fungi, atwehleet aifrahdit, ka sche naw stihds par neatleekamu wajadsibu, bet sche ir stihds par kaut ko zitu, t. i. ka Satwersmes Sapulze peeteekofchi ahtri nedarbojas un ka tapehz waldibai jasteidsas. Ja tā, tad, fungi, eseet atklahti un pasakeet, ka likumdoschanas teesibas wajag preefschirt ari waldibai un taisni preefsch teem likumeem, kuruš wajag ahtraf isdot; turpreti tikai tos likumus, ap kureem ir laika ilgati strahdat, atstahsim preefsch paschas likumdewejas eestahdes. Pasakeet, fungi, atklahti, ka juhs par to stahweet. Bet to juhs nesakeet. Rahda ir likuma neatleekama wajadsiba pehz buhtibas? Ja Satwersmes Sapulze atsiht atteezigo likumu, to paschu likumu, kas 25. nowembri isfludinats par steidsamu, tad es jums peerahdischu, ka Satwersmes Sapulze wina loti ahtri war isdot. Peemehram, 23. nowembri sanahf Satwersmes Sapulze; peenemsim, waldiba skatas, ka likumprojekts ir steidsigs; waldiba — kas winai atkauts — nahf ar preefschlikumu: tahds un tahds likums janodod atteezigai komisijai, lai ta to isstatitu weenas deenas laika; un otra fehdē Satwersmes Sapulze war wina jau peenemt. Ja likums ir steidsigs, tad Satwersmes Sapulze war taisit lehmumu, ka komisijai jastrahda deenu un nakti un winsch japeenem. Tikko winsch no komisijas ahra, Satwersmes Sapulze war tift kasaukta kaut kura stunda, kaut waj naktis widu. Ja steidsamiba wajadfiga, tad Satwersmes Sapulzei ir eespehjams wina steidsigi isdot. War jau ari teift, ka, ja waldiba 16. julija likumahrtiba isdewufe likumu un eesuhtijufe triju deenu laika Satwersmes Sapulzei, tad pehdeja, wina apstatot, war tuhli to atzelt.

Ja, Satwersmes Sapulze to war darit, winai ta eespehja un teesiba ir. Bet, fungi, nenostahdeet juhs likumdoschanas eestahdi, nenostahdeet paschi fewi semat, neatnemeet few teesibas tur, kur tas weenigi jums peeder. Rapehz juhs gribeet tikai tad runat, kad wiš ir notizis. Wišpahr man jaasrahda, ka schis 16. julija likums, Austrijas konstituzijas 14. punktis un Kreewijas pamatlikumu 87. pants, nebuht naw tik nepeezeschams instituts. Juhs sineet, ka pastahw loti daudšas walstis, konstituzionelas walstis — nemeet Angliju, nemeet Wahziju, Franziju un zitas walstis; leekas, tur tatschu ari tam semem ir wišadas wajadsibas, bet israhdas, ka tas semes war isift bes tahda 16. julija likuma. Newareja isift weza Kreewija — reakzionara Kreewija, newareja isift Austro-Ungarija, un atkal es atfahrtoju — reakzionara Austro-Ungarija. No schim reakzionaram semem ir patapinats 16. julija likums. Ja nu schis likums reis eewests pee mums, tad wišmas wajaga zenstees wina robeschas nepaplaschinat; lai winsch paleek tanis robeschas, tahdas winam jabuht. Bet te nu grib paplaschinat to, mehginat isdabut, waj newar waldibai atwehleet isdot likumus pat pa to laiku, kamehr fehsch Satwersmes Sapulze. To likumdeweja eestahde, kas isturas pate pret fewi ar zeenibu, peelaišt newar un, es domaju, ari nepeelaidis schaja gadijuma. Juhs sineet, preefsch kam tahds 16. julija likums, jeb 87. pants pastahweja Kreewija. Wiš buhtu labi ari pee mums, tikai weena truhst — naw, kas

parlamentu atlaisch uf mahjam. Ja tas buhtu, tad mehß tahu no wezäs Kreewijas nestahwetu. Juhß atzerefatees, ka Kreewijä, ja bija eepreeßch paredsams, ka likumdeweju eestahdēs, walstis dome un walstis padomē, sinams likums neeß zauri, bet waldiba winu zauri gribeja dabut, ka tad tifa likumdeweja eestahde, walstis dome, atlaisa uf mahjam tikai tapeh3, lai buhtu starpfesijsa laifs un waldiba sawu likumu waretu isdot. Tā tas bija Kreewijä. Waj juhß, fungi, gribeet eet pa to paschu zelu? (Sauzeens no weetas: „Tas wehl naw isdarits!“). Ur to lehmumu, to juhß schodeen taifiseet, juhß to gribeet darit. Loti weegli eespehjamß eet pa Kreewijas zelu ari sche. Es peewedischu kahdu peemehru. Sche, kahdā Satwerfmes Sapulzes komisijsä, eet runa par kahdu sinamu likumu. Winsch tahdā weidā newar eet zauri, kahdu to wehletos isdot waldiba. Waldiba, eepreeßch to paredsedama, pa to laifu, kamehr naw fesijsa, ir peenehmusi sinamu likumu, tur to sawä mapē un publizē to newis otrā, treschā deenā, bet gan peh3 kahdas nedelas, peh3 kahda mehnescha. Wiß tas nahf kā 16. julijsa kahrtibā isdotais likums. Es nedomaju, ka mehß schē gribetu radit schahdu konstituzionelu prezedentu. Weens man nesaprotams, un tas ir, kā tahda eestahde kā juridiskā komisijsa, gribetu fazit, schis eestahdes fahls, schis eestahdes pamats, kā wina wareja nahft pee tahda slehdseena. Man tas pilnigi nesaprotams. Juridiskai komisijsai wajadseja saprast, ka wajaga skatitees ne tikai uf likuma doschanas burtu. Wajaga saprast, ka newar skatitees teeschi uf likumdoschanas burtu, kā to nupat darijusi juridiskā komisijsa. To peemehrojot ari mehß newaretu istulkot tā, kā war isdot likumu tad, kad ir kopā Satwerfmes Sapulze. Winsch ir isdots 25. nowembri, tad, kad Satwerfmes Sapulze bija kopā, un tā tad bij eestahde, kam weenigi teesfibas to isdot. Es domaju, ka Satwerfmes Sapulze neatkaphseeß no sawa agrakā lehmuma un peeweenosees preeßchlikumam, kursch eefneegts no Magnusa.

Gribu aifrahdit wehl uf tā faukto neatleekamo wajadsibu. Es peewedischu wehl 2 zitūs likumus. Satwerfmes Sapulzes presidijam schis fesijsa fahkumā, kā katras fesijsa fahkumā, bija eefuhtita wesela rinda likumu, kuri isdoti 16. julijsa likumdoschanas kahrtibā. Schodeen winu farastis ir publizets „Waldibas Wehstnesi“, bet diwi no scheem likumeem nelaimigā waj laimigā kahrtā ir nowehlojuschees. Uffweru, par nelaimi, bet warbuht ari par laimi ir nowehloti un naw eefuhtiti trihs deenu laikā. Tas trihs deenu laifs jau notezejis un nu schee loti neatleekamee likumi naw wairs spehtā. Rur nu ir ta neatleekamā wajadsiba? Frahdas, ka to steidsamibu, warbuht to neatleekamibu, ir strihpojis ministrijas kanzlejas eerednis, kas naw fekojis tam, ka likums jaefuhta trihs deenu laikā, bet to eefuhtijis tikai zeturtā deenā. Tahds liktenis tagad ir, peemehram, kahdam muitas likumam, kursch tagad wairs naw steidsams. Un nu winsch jaefuhta Satwerfmes Sapulzei. Ministrs un ministru kabinetis, azim redsot, uffkatijis to par loti steidsamu, ja winsch to peenehmis, bet nelaime ta, ka winsch gan peenehmis, bet ar to ari aprobeshojees un naw turejis par wajadsigu fetot pakal, lai eerednis ihstā laikā winu eefuhta. Ja tas likums tif neatleekami wajadsigs, ka bes ta Latwijas dsihwe fabrukß, tad eeinteresetais ministra fungs buhtu fekojis, lai likums teef laikā eefuhtis Satwerfmes Sapulzei; bet winsch tam naw fekojis. Ministru kabinetis peenehmis likumu steidsamibas kahrtibā, bet tad atstahjis to strihwerim, lai tas rikfosas tahlak. De ir ta „neatleekamā“ wajadsiba un „steidsamiba“ peh3 ministru kabineta domam. Es apgalwoju, ka

Latwija neaifees bojā tapehž, ja Satwersmes Sapulze nepateisi isdotos likumus atraidīs. Tur, bes ņhaubam, buhs sinamas nepatīfšanas, bet mums wajaga eemahzit muhsu waldibu rihfotees paņhai pehž likuma, ja mehš gribam praņit no muhsu eedņihwotajeem, lai tee ir likumigi. Ja juhs gribeet likumibas apņinu radit eedņihwotajos, ejeet papreeņņu, rahdeet, ka waldiba war eewehrot likumus un winai tee ir jaewehro. Jums ir tās teeņibas un tadehl es atfahrtoju, ja Satwersmes Sapulze grib isturetees ar zeenu pati pret ņewi un pret ņawām teeņibam, tad winai japaleef pee ņawa agratā lehmuma. (Applausi kreifajā ņpahrnā).

Presidents J. Tņhaņte: Wahrds peeder Rehmanim.

J. Rehmanis (besparteifko grupa): Rā Petrewiza kungs pareisi mineja, ņhīs jautajums, ap kuru tagad grib ņhēhpūs laust, ir pateņņibā juridīfšas ņasuiņtikas jautajums, un man leetas, ka Petrewiza kungs par welli pee wina lehrās. ņho jautajumu taiņni no juridīfšas ņasuiņtikas ņahwokka ņtatija zauri ta komiņija, kuru Petrewiza kungam labpatīfšas noņault par Satwersmes Sapulzes ņahli, t. i. juridīfšā komiņija. Juridīfšā komiņija, kurā ari Petrewiza kunga beedri nehma wiņdņihwako dalibu, ņhini gadijumā nahza pehž debatēm pee ta paņha ņlehdņeena, kuru tagad preņidijš leef preeņņā peenemt Satwersmes Sapulzei. (Troņnis pee ņozialdemokrateem un ņauzeeni: Naw taiņniba!).

Presidents J. Tņhaņte: Runatajš, luhdsu: newis preņidijš, bet juridīfšā komiņija leef preeņņā!

J. Rehmanis (turpina): Preņidijš ņhodeen ņino Satwersmes Sapulzei. Pret to pehž komiņijas lehmuma eerunas naw zehluņņās un no juridīfšas komiņijas ir preeņņlikums, ņhini gadijumā palikt uņ juridīfšas ņasuiņtikas weedokka, un lai turpmat ta juridīfšā ņasuiņtika nezeltos, tad preeņņlikums ir par 16. julija likuma pahrņtrahdaschanu ņinamā wirņeena.

ņhai gadijumā, juridīfšā komiņija ir nahfusi pee ņlehdņeena, ka no formelā redņes ņahwokka waldiba naw iņgahjuņi no likuma robesņham par ministru kabineta teeņibam isdot pagaidu rihkojumus. Japaleef formelās robesņās un rihkojumu ņaturš ņā tahds naw jaiņņkir. 16. julija likums nerunā par likuma isdoschanu likuma wahrda pilnā noņimē. 16. julija likums dod teeņibas ministru kabinetam, ja neatleekama wajadsiba to praņa, isdot pagaidu rihkojumus, kureem zitadi ir wajadsiga Tautas Padomes, ņhai gadijumā Satwersmes Sapulzes peekriņhana. ņhee-pagaidu rihkojumi ņaudē ņpehtu, ja 3 deenu laikā pehž wīnu isdoschanas tos neeefneeds likumdoschanas eestahdem. Pagahjuņcho reisi, dezembri, kad ņhīs jautajums tika pahrņpreests par 2 nenofimigu rihkojumu atzelschanu, bij ņattifki zitads ņahwoklis. ņee diwi nenofimigee rihkojumi bija eefneegti Satwersmes Sapulze ar daschu ņtundu nowehlojumu, jeb zeturtā deenā pehž wīnu isdoschanas. Ur to noteikums par 3 deenu eefneegšanas terminu bij palaiņis garam un ņhee rihkojumi ņpehš newareja palikt. Naw no ņwara ņpreest pee tahdeem apņahkleem, ņas no weena waj otra runataja bij teiktš atteezibā uņ likuma tulkoņchanu torei. (N. Petrewizš no weetas: „Tahds nebija Satwersmes Sapulzes lehmums!“). Tahds bij konņtatejums, ņahdā weidā tee rihkojumi bija eenahfufchi Satwersmes Sapulze un tas bij eemefšs, aif kura bij likts preeņņā wīnus atraidit. Tas bij formelš defektš, un Satwersmes Sapulze zitadi nastahtees newareja. ņhini gadijumā ir zitadi. ņhe mineja, ka rihkojumi ir iņņludinati 25. nowembri, bet 28. nowembri Satwersmes Sapulzes

sehdes jau notika un tikai winaĭ weenigai peeder teesiba isdot likumus un rihkojumeem wajaga tikt atzelteem tapeh3, ka isfludinaschana notikusi pe h3 tam, kad Satwerrmes Sapulze faktiski notureja sehdes. Sehdes fahkuschas jau 23. nowembri. 25. nowembri notikusi scho rihkojumu isfludinaschana; bet eefneegti wini ir noteiktā laika.

Diwi no scheem rihkojumeem isdoti 12. un treschais 16. nowembri un atteezīgā laikā, trihs deenu terminā peh3 Satwerrmes Sapulzes atklahschanas ir eefneegti. Tā tad scho formelo momentu kabinetis ir eewehrojis. Zelas jautajums par to, waj rihkojuma publizeschana pe h3 Satwerrmes Sapulzes fanahschanas jau pate par ņewi ir nepeelaischama waj nē. Ja meh3 ņkatamees us scheem likumeem kā us tahdeem, pee kuru isdoschanas ir jaewehro wiņas konsekwenzēs noteikumi par likumu isdoschanu, tad warbuht. Likums nahf spehka peh3 tam, kad wiņsch publizets ņinamā fahrtiba. 16. julija likumā naw tahdu noteikumu. Wiņsch nenofata, ka kabinetis war isdot likumus, bet kabinetis war isdot pagaidu rihkojumus un par teem ir weens noteikums, ka wiņi ir eefneedsami likumdoschanas eestahdei un saude ņawu spehku, ja wini naw eefneegti likumdoschanas eestahdei noteiktā laikā. Rihkojumu publizeschana likumā naw mineta. Wini ir pagaidu rihkojumi. Tapeh3 logiski war teikt, ka noteikumi par likumu isdoschanu wineem peemehrojami naw un winus kā pagaidu rihkojumus likumdoschanas eestahde war katrā momentā atzelt. War zeltees jautajums, waj wini pirms publizeschanas war tikt iswesti dņihwē un peemehroti to atteezibu regulescharai, kuru reguleschanaĭ wini ir nodomati. Uri tas naw no ņwara. Tā ir juridiska kusuitika. Tahds pagaidu rihkojums, kursch isdots ņchahdu pagaidu rihkojumu isdoschanas fahrtiba, war atteektees tikai us ņinamu grupu atteezibu reguleschanu. Ja wiņsch naw isfludinats wiņpahrejai ņinaschanaĭ un teef iswestis dņihwē, tad es peelaischu warbuhtibu, ka tās priwatas personas, kuru intereses ar rihkojumeem teet aissartas, war zelt eerunas, ka wineem tas naw bijis ņinams. Sche tahds jautajums nezelas, jo tahdus eebildumus waretu zelt tikai personas, pret kuru interesem rihkojums wehrsts. Schini gadijumā meh3 newaram eet tahlak par 16. julija likuma formelo ņaturu un newaram apspreest rihkojumu ņaturu. Ja tā ņstas us 16. julija likumu, tad war teikt, un ari juridiska komiņija ņawā ņlehdsēnā to ir aisrahdijsi, ka waldiba tos rihkojumus ir isdewusi bona fide un ari wareja isdot, un schini gadijumā naw nekahda eemesla teikt, ka wini ir isdoti ahrys 16. julija likuma noteikumeem. Loti plaschi war tikt pahrrunats tas, waj ņchahds weids ir wehlams un ka ari te japeemehro formela likumdoschanas fahrtiba, lai winus neņkaititu par pagaidu rihkojumeem, bet tee tiktu usņatiti kā pilnigi likumi. Tapeh3 juridiska komiņija nahza pee otra ņlehdsēna, ka 16. julija likums buhtu prezisejams un janofata tuwat, kahdā fahrtiba un kahda gara rihkojumi war tikt isdoti peh3 ņcha likuma. Tā tad mums ņchimbrihscham wajaga peeturetees tikai pee ta tekstā, kahds 16. julija likumā ir. Ramehr wiņsch naw mainits, newar teikt, ka wiņsch tikai ar to ir pahrfahpts, ka publizeschana naw isdarita. Naw nekahda pamata, formeli ņkatotees, schoreis eeeet rihkojumu ņaturā, zif wini leetderigi un zif neleetderigi. Ja atteeziba us scheem rihkojumeem zelas eebildumi peh3 ņatura, tad Satwerrmes Sapulzeĭ wajadsētu kertees pee wineem tuhlin klah un atzelt tos kā neleetderigus. Wiņpahrigi bes kahda ņewiņska eemesla newar atbalsitees us dezembra lehmuma, kur likumu eeeschanas zelsch Satwerrmes

Capulzē bija zītads. Šini gadījumā atleek tikai peeweenotees juridiskās komi-
sijas lehmumam, ka 16. julija likums naw pahrkahpts un pats 16. julija likums pre-
cjamš un papildinams, lai turpmat likums buhtu pilnigi noteikts un skaidrs.
Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Menderin.

Fr. Menders (sozialdemokrats): Es gribeju tikai pahris wahrduš
peesihmet un islabot daschas nepareisibas no Rehmana funga puses. Ari
zeeniamais juridiskās komisijas preeskshedetajs apleezinās, ka muhsu frat-
zijas beedri par juridiskās komisijas atsinumu naw balsojuschi. Mehš juri-
diskās komisijas sehde usstahjamees pret burtisku 16. julija likuma tulko-
šchanu, ar furu nahza preeskchā preeskchstahwiš no teefleetu ministrijas.
Likuma isdoschanu newar tullot tā, ka tas nosihmetu tikai likuma peenem-
šchanu. Aisrahdischu us to faktu, ka, kad Sautas Padomē minetais likums
tika peenemts, mums nebija isschiribas par likuma peenemšchanu un publi-
zeschanu, jo par publizeschanu nebija noteikumu. Mehš stattijām šchos jeh-
dseenus abus kopā par isdoschanu.

Rehmana fungs norahdija us to, ka Satwersmes Capulze peenehmusi
ari 15. dezembra lehmumu tapeh3, ka likumi naw bijuschi laikā eefneegti.
Man ir preeskchā presidija atsinumi un presidijš atsiht, ka likumi par wehlu
naw eefneegti. Ja likumi ir eefneegti zeturtā deenā no rihta, tad tapeh3, ka
treschā deenā nebij neweena kanzlejā, kas winus sanemtu. Galwenā waina
ir atsihmeta atsinuma otrā punktiā, kursch štan tā: „16. julija likuma kahrtibā
rihtojumi isdodami til „neatleekamas wajadsibas“ gadījumā, t. i. ja newar
gaidit lihds sesijas šasauschana. Sem wahrda „isdot 16. julija likuma kah-
tibā šaprotams, ka kabineta rihtojums japeenem un jap:blizē.“ Us šchi atsi-
numa pamata sem wahrda „isdot“ jafaprot tā tad likuma peenemšchana un
publizeschana. Mehš peenehmām toreisejo atsinumu un weenbalsigi rihojumu
noraidijām un, man leekas, ka ministru kabinetam wajadsetu to eewehrot
wismas peh3 tam, kad mehš bijām 15. dezembri peenehmuschi šchahdu
16. julija autentisku tulkošchanu. (Sauzeeni pa kreisi: „Pareisi, pareisi!“). Tapeh3
muhsu frakzija balsos par to, ka publizetee likumi, par kureem runa, no for-
melās puses atraidami, jo Latvija tatschu ir teefisla walsts, kurā jarihlojas
peh3 isdoteem likumeem.

Presidents J. Tšakste: Wahrds peeder Schiemanim.

P. Schiemanis (wahzu demokratu partija – runā wahziski): Pee mana
preeskchrinataja paskaidrojumeem man gandrihs nefa nebuhtu ko peebilst. Waru
tikai wehl reis usajinat, šchi augstā nama autoritati šargat un par to ruh-
petees, lai no mums reis taištee lehmumi ari teescham tikku respekteti.
Utkaujeet man tomehr par 1919. g. 16. julija likuma peemehroschanu wiš-
pahrigi teikt daschus wahrduš.

Wizepresidenta fungs patlaban jau aisrahdija, ka likumu isdoschana
pahrwaldischanas kahrtibā war tikt isdarita tikai fewišchi ahrkahrtijos gadi-
jumos, kad likuma isdoschanu lihds nahkoschai parlamenta sehdei nedrihst
atlist. Tani pašchā laikā ari jaewehro atteezīgā likuma raksturs. Mani
fungi, ir likumi, kuri, ja tee reis isdoti, wairs beš smageem saudejumeem naw
atzelami, jo šchee likumi tuhlin dara šawu eespaidu us dsihwi un šcho likumu
wehlatā atzelschana waj eewehrojamaka pahrgrosischana raditu neskaidribu
teefibu atteezibās, kas warbuht buhtu usstatams par wisleelako launumu.
Šhis atteektos galwenā kahrtā us šaimnezishta rakstura likumeem un it
fewišchi us wiseem nodokli likumeem. Kad jau ir eesahkta nodokli nem-

šchana, kur weens jau nodokli ir samaksajis, turpretim otrs nē, tad israhdas gandrihs par neespehjamu šcho nodokli atkal atzelt, waj winu nostahdit us ziteem pamateem. Es usdroshinos jums peewest kahdu praktisku peemehru: Deenu pirms šchis sesijas atklahšchanas „Waldibas Wehstnefi“ ir issludinats likums par apgrošijuma 10% nodokli restoranos un weefnizās. Likums, lai winu waretu isdot wehl pirms sesijas atklahšchanas, azim redsot, steigā ir tizis tif nolaidigi un slikti isstrahdats, ka naw pat gaischi redsams, no ka šchis nodoklis ir nemams, waj no apmekletaja, waj no weefnizneeka. Mehš uffstatam šcho likumu tahdā formā par pilnigi nepeenemamu un waram tikai eeteikt teem, kas ar šcho nodokli aplikti, ar maksahchanu nogaidit lihds jauna rihkojuma isdoschanai, kurfch noteits skaidri un saprotami schi likuma sature. Pee tam wehl par apgrošibas nodokli kā par tahdu war buht wišdaschadafos uffkatos. Satwerfmes Sapulzei peenahkfees pehz eespehjas nekawejochi kertees pee schi pahrwaldibas kahrtibā islaisiā likuma zaurskatishchanas. Bet kas tad notiks, ja mehš šcho likumu atzelsim, waj winu radikali pahrgrosifim? Weens šcho nodokli jau samaksajis, otrs wehl nē. Pareisa isschkirshana wairs gandrihs naw eespehjama. Scho wisu waretu nowehrst, ja likums steidsamibas kahrtibā buhtu eesneegts Satwerfmes Sapulzei un, warbuht, pehz kahda mehnescha jau noteikā weidā buhtu tizis isdots. Lai schahdas nepeelaischamibas nowehrstu, mehš luhdsam, pehz Magnusa preefshlikuma peenemshchanas, peenemt kofoschu pahrejas formulu:

„Waldibas usmaniba teef wehrtā us to, ka likumu isdoschana, kura stahwzeechā sakarā ar jaimneezisko dshwi un it sewishki ar nodoklu nemshchanu, naw wehlama 1919. gaba 16. julija likuma kahrtibā.“

Presidents J. Schakste: Runataju sakasts isfmelts. Waj referents wehletos wahdu? Referentam wahrds.

Referents U. Sihmanis: No juridiskās komishjas puses man wispirms janoraida ta uffstahshchanās, sewishki no Petrewiza funga puses, un ta pozisija, kahdu winsch puhlejās eenemt pret juridisko komishju. Wispirms Petrewiza fungs atrada to: kā juridiskā komishja eedroschinajusēs nahkt ar tahdām domam, kur presidijs jau agrak, 15. dezembri, bij pee zita slehdseena nahzis. Tagad nu juridiskā komishja nahkot ar zitadu preefshlikumu. Ja juridiskā komishja nahktu pee tahda pascha slehdseena, tad newajadseja to nemas prasit un pate juridiskā komishja nemas naw wajadseja. (Daschi starpsauzeeni no sozialdemokrateem). Es tagad runaju par to, ko mans preefshrunatajs, Petrewiza fungs, aishrahdija. Man japrotestē pret schahdām pamahzishchanam un usbrukumeem juridiskai komishjai. Par Satwerfmes Sapulzes lehmumu es runascha tahlak. Ja no juridiskās komishjas atsinums tika prasits, tad mehš gan sagaidijām, ka winu apspreedis no leetishkās puses un atstahs juridisko komishju ahrpus kaut kahdas tendenzes wirseena, ahrpus tendenzioseem noluhkeem. Tahlak Petrewiza fungs uffwehra, ka Satwerfmes Sapulze nepeenems juridiskās komishjas preefshlikumu, kurfch leefot preefshā Satwerfmes Sapulzei atdot winas likumdoschanas teefibas waldibai. Rungi, tahds preefshlikums naw bijis, no juridiskās komishjas tahds nekad naw taisits. Juridiskās komishjas preefshlikums fkan — ko Petrewiza fungs loti labi wareja fadsirdet, kad winsch tika nolaisits, jo winsch sehsh peeteefochi tuwu sekretariatam —, ka juridiskā komishja leef preefshā Schiemana un zitu luhgumu noraidit un isstrahdat 16. julija likuma prezisejumu. Tas ir preefshlikums, kas no juridiskās komishjas nahzis.

Atdot likumdošanas tiesības — ta absolūti tur nav. Tāpēc man šahdi sagrosijumi, itin ka juridiskā komisija to buhtu likusi preekšā, janoraida. Par to šewiški preekšrunatajš uswehra un ari eesneedsejs ir us 15. dezembra 1920. gada peenemta lehmuma pamata luhdsis šhos rihkojnumus atzelt. Juridiskā komisija stahw us ta redses stahwolla, ka ir japamatojas us likuma un šhini gadijumā us 16. julija likuma. Šhis ir pareisais pamats un newis kahds lehmums atšewišklā gadijumā. Us likuma pamata ari juridiskā komisija ir jautajumu pahrbaudijusi un atšina, ka rihkojums šastan ar likumu. Šahdā weidā pahrbaudot eesneegumu, štatotees pehz likuma teksta, juridiskā komisija atrada, ka tur ir runa par likuma isdoschanu un par to momentu, kad pa starpsesijas laiku isdotais likums šaudē špehtu. Kad winsch nahš špehā un kad tas publizejams, tas 16. julija likumā naw šazits. Tas ari bij par eemeslu juridiskās komisijas atšinumam, ka 16. julija likums papildinajams, prezisejams atteezibā us to, kad un kahdā weidā likumi un rihkojumi ir publizejami. Tas tur naw šazits un ais tahdas neprezijas isšeksmes 16. julija likumā mehš šhe jau 2 štundas pakawejamees ar debatem. Ja tas tur buhtu šazits, ka rihkojumi japublize štarpsešiju laikā pirms Šatwersmes Šapulzes šanahšchanaš, tad mums nebuhtu šhe jadebatē. Ra 16. julija likums ir nepilnigs, par to juridiskā komisija naw wainiga un naw wainiga ari Šatwersmes Šapulze, bet gan ta likumdošanas eestahde, kas to nepilnigi šastahdijusi. Tad juridiskā komisija atšina 16. julija likumā wehl otru nepilnibu, ka winā naw šazits, par kahdu materiju ši likuma šahrtibā rihkojumi naw isdodami. Wšur žitur ir paredšets, ka šhee rihkojumi newar šift isdoti par walšis eefahrtas groššchānu, par budšchetu un tamlihdšigeem jautajumeem, bet 16. julija likumā naw neweens wahrdrinšch minets un tapehz juridiskā komisija atšina, ka ari šhini šinā likuma teksts ir japapildina. Tas bija juridiskās komisijas atšinums. Pēegreeschos jautajumam, waj šhini šinā pehz likuma burta ir nepezeeschami jaatšihst, ka likuma publizešana ir ari likuma isdoschana un likums isdots tikai tad, kad winsch publizešs. Vēhz wišem peemehreem ir Kreewijā, ir muhsu Baltijā par laiku pirms fara juridiskā komisija peeweda weselu rindu peemehru, tur likumi bij isdoti, bij šahjuschees špehā un pastahwejuschi gadu desmitēem, lai gan nebija publizeti. Tee bija obligatoriski. (Wenders no weetas: „Tas bija wezā žariskā Kreewijā, bet ne teesštās walšis!“). Bij isdots ari jaunais Kreewijas kriminallikums, winsch nepastahweja špehā, bet winsch bij jaunais friminallikums. Tā tad šakonstātē šakts, tur likumi škaitas kā isdoti, bet naw publizeti. Šsejot no ši redses stahwolla, juridiskā komisija nahza pee šehdseena, ka likumi, kas peenemti 12. resp. 16. nowembri, tai pašā laikā ari ir isdoti, bet tee šahjas špehā tikai pehz publizešanas. Tāpēhz tad juridiskā komisija nahza pee atšinuma, ka ašrahditee rihkojumi nebuhtu atzelami, bet gan, lai nezeltos weltas pahrpraschanaš, buhtu jaušdod iššrahdat 16. julija likuma noteikumumu prezisejums. Wēš tam, ja grib peekertees weenam otram šhkumam, jafaka, ka pahrštaišchanaš ir eespehjama ari likumdošanas eestahde, tāpat kā kuram katram žilwekam, tā ari Dr. Šchiamanim, kuršch eesneedsa luhgumu, atzelt ari rihkojumu par pretšchu eeweschānu no ahršemem. Tas no waldibas naw eesneegts Šatwersmes Šapulzei ais ta weenfahrtšā eemesla, ka winsch naw isdots 16. julija likuma šahrtibā, bet weenfahrtšchi pahrwaldišchanaš šahrtibā un tas pats lašams ari „Waldibas Wehštnescha“ numurā. Šešneedseji luhds ari to atzelt, un ja juhs, lungi, to atzelseet, tad

juhs atzelseet ari to, fo waldibai bij teesiba isdot. Es nestnu, waj juhs to darifeet. Warbuht juhs ari to darifat, bet juridiskā komisiija domā, ka to ne-wajag atzelt. Juridiskā komisiija domā, ka preekschlikums buhtu janoraida. Juridiskā komisiija newareja zitadu lehmumu taitit un ja schis tiktu peenemts, tad ari atkristu treschā rihkojuma atzelschana. Es tikai wehl pahris wahrds gribu aifrahdit, kā atsinumu peenehma juridiskā komisiijā. Paschas debates tifa jau attehlotas. Juridiskās komisiijas balsoschana notika schahdā weidā. Preekschlikums bij: atzelt minetos ischetrus rihkojumus. Par atzelschana nodewa weenu balsi, pret atzelschana bij 5 balsis un 5 — atturejās. Tā tad par atzelschana bij tikai weena pate balsis un resultatē 10 bij preti. Par atzelschana wairaf neweens neisteizās. Rahdi bija motiwi, to es jau pas-kaidroju. Tā tad juridiskās komisiijas wahrdā man ir usdewums usturet eefneegumu. (Liebtals no weetas: „Leefu preekschā juridiskās komisiijas eefneegumu dalit diwās dalās“).

Presidents J. Tschafste: Es lisschu tagad juridiskās komisiijas preekschlikumu us balsoschānu, waj to peenemt, waj nepeenemt. (Menders no weetas: „Luhdsu wahrdu pee balsoschanas fahrtibas“). Wahrds Menderim.

Jr. Menders: Es leefu preekschā juridiskās komisiijas preekschlikumu dalit diwās dalās. Weena atteezas us Schiemana un wina beedru eefneegumu par trihs rihkojumeem (zeturtais rihkojums, kā Sihmana funks pareisi teiza, naw isdots 16. julija fahrtibā). Otra dala ir ta, kur juridiskā komisiija issafa wehleschanos, ka 16. julija likums šawā tekstā buhtu prezisejams, buhtu noteikts, fo nosihmē termins „rihkojumu isdot“, un buhtu noteiktas tās materijas, kas nebuhtu regulejamas us schi 16. julija likuma pamata.

Presidents J. Tschafste: Preekschlikums ir šadalit preekschlikumu. Tas buhtu weens preekschlikums: „Satwerfmes Sapulzes lozeka Schiemana un zitu eefneegumu noraidit“ un otrs: „usdot juridiskai komisiijai isstrahdat un eefneegt Satwerfmes Sapulzei likumprojektu par 1919. g. 16. julija likuma noteikumu tuwaku prezisechānu atteezibā us waldibas isdodamo rihkojumu un noteikumu publizechanas fahrtibu un us to materiju.“ Es lisschu us balsoschānu schos preekschlikumus katru par sewi. Wispirms Satwerfmes Sapulzes lozeka Schiemana un zitu eefneegumu noraidit, kas tifa lirts preekschā no juridiskās komisiijas. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preekschlikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret scho preekschlikumu. Tagad es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahfums sefoschais: par juridiskās komisiijas preekschlikumu ir nodotas 49 balsis, pret to 69 un 12 atturejuschās. Tā tad schis preekschlikums ir tizis atraidits. Nu otra dala:

„un usdot juridiskai komisiijai isstrahdat un eefneegt Satwerfmes Sapulzei likuma projektu par 1919. g. 16. julija likuma noteikumu tuwaku prezisechānu atteezibā us waldibas isdodamo rihkojumu un noteikumu publizechanas fahrtibu un us to materiju.“

Es luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preekschlikumu. Wairafums. Kas pret? Naw. Schis preekschlikums ir weenbalsigi peenemts. Tad ir eefneegts preekschlikums no Magnusa, kursch štan:

„Sefoschee „Waldibas Wehstnescha“ 270. numurā no 25. nowembra 1920. gada us 1919. gada 16. julija likuma pamata isfludinatee rihkojumi un noteikumi: 1) rihkojums par rauga atzises nodokka paaugstinaschānu; 2) rihkojums par alkoholu šaturoschu angstu, ogu šulu un kwasu atzises nodokka

paaugstināšanu; 3) rīkojums par presču cewešanu no ahrsemem; 4) noteikumi par biršam, teef atšhiti par špehtā neefošcheem, šahot, no wianu iſsludināšanas deenas.

Treſcho punktu eefneedeſis iſſlehdſ. Eſ liſſchu ſcho preeſſchlikumu uſ balſoſchanu un luhdſu pazeltees toš, kaš ir par ſcho preeſſchlikumu. Tagad eš luhdſu pazeltees toš, kaš atturejuſchees no balſoſchanas. Balſoſchanas iſnahlums ir ſchahdš: par Magnuſa preeſſchlikumu ir iſteikjuſchees 78, pret 37 un atturejuſchees 7. Tā tad ſchis preeſſchlikums peene m t š. Tad ir tahlaf preeſſchlikums, eefneegtš no Satwerſmes Sapulzes lozekla Schiemana, kurfch ſtan tā:

„Waldibas uſmaniba teef greesta uſ to, ka tahdu likumu iſdoſchana, kuri ſtahw ſatarā ar ſaimneezisro dšihwi, it ſewiſchi nodoktu likumu iſdoſchana naw wehlama uſ 16. juliija 1919. gada likuma pamata.“

Eſ liſſchu to uſ balſoſchanu un luhdſu peezeltees toš, kaš ir par ſcho preeſſchlikumu. Tagad eš luhdſu peezeltees toš, kaš ir pret ſcho preeſſchlikumu. Beibſot luhdſu peezeltees toš, kaš atturas no balſoſchanas. Par ſcho preeſſchlikumu ir nodotas 62 balſis, pret to 35 un atturejuſchās 27. Tā tad ari 62. Eſ liſſchu wehl reiſ uſ balſoſchanu. (Jautriba ſalē). Luhdſu tagad peezeltees toš, kaš ir par Schiemana preeſſchlikumu. Tagad luhdſu peezeltees toš, kaš pret ſcho preeſſchlikumu. Beidſot luhdſu peezelteet toš, kaš ir atturejuſchees no balſoſchanas. Par ir nodotas 66 balſis, pret 42 un atturejuſchās 24. Tā tad fopā 66. Eſ liſſchu wehl treſcho reiſi uſ balſoſchanu un luhdſu tagad toš, kaš ir par ſcho Schiemana preeſſchlikumu, noſtahtees uſ kreiso puſi un toš, kaš pret Schiemana preeſſchlikumu, uſ labo, un kaš atturas no balſoſchanas, palikt widū fehſhot. Eſ luhdſu ſkaidri nōrobefchotees. Eſ luhdſu tagad toš, kaš ir par Schiemana preeſſchlikumu, eet pa weenam zaur durwim laukā. Pehz fahrtibas rukka ziteem jaet pa otrām durwim laukā, bet tā ka mums otru durwu naw, eš luhdſu eet pa tām paſchām durwim laukā. Luhdſu ſkaititajus faſkaitit. Balſoſchanas iſnahlums ſefoſchais: treſcho reiſi balſojot ir nodotas par 67 balſis, pret 43 un atturejuſchees 24 — atkal 67. Paſludinu uſ 10 minutem pahrtraufumu.

Preſidents J. Tſchakſte: Satwerſmes Sapulzes ſehde turpinas. Pamatojotees uſ 129. pantu preeſſchlikunš, furu eefneedeſa Satwerſmes Sapulzes lozeklis Schiemaniš, ſkaitas par atraiditu.

Nahfoſchais preeſſchlikums ir no juridiskās komiſijas eefneegtš, furu eš luhdſu ſekretaru nolafit.

Sekretars R. Jwanowš (laſa):

„Satwerſmes Sapulzes Preſidijam!

Atšhītot eefneegā likumprojekta: „Likums par Kreewijas pagaidu waldbibas 2. auguſta 1917. g. likuma atzelschanu“ ſewiſchu ſwarigumu, juridiskā komiſija ſahjās pee ta apſpreeſchanas fahrtibas rukka 162. panta fahrtibā, pee ſam, pehz wiſpabrejo debatu iſbeigſchanas, balſojot pahreju uſ pantu laſiſchanu. tahda pahreja nedabuja fahrtibas rukka 159. panta paredſeto abſoluto balſu wairafumu, jo balſis dalijās lihdsigi (par — 7 un pret — 7).

Lihds ar to, uſ fahrtibas rukka 77. panta pamata, wiſs likumprojekts no komiſijas eefaititš par atraiditu, par to komiſija nolehma ſinot Satwerſmes Sapulzes preſidijam. U. Sihmanis, W. Holzmanis.“

Preſidents J. Tſchakſte: Wahrds peeder Halzmanim.

W. Holzmanis (ſozialdemokrats): Mani fungi, Satwerſmes Sapulzes lozekli! No 2. auguſta 1917. gada Latwijā paſtahw likums, kurfch peefſkir eefſchleetu un apſardſibas miniſtreem ahrfahrtigas pilnwaras. Tā tā tee likumi, kuri iſnahlufchi Kreewijā pagaidu waldbibas laikā, ſkaitas par

spehka' esofcheem Latwijā, tad ari ūchis likums automatiski ir ūawu spehku usglabajis. Sozialdemokratiskā frazjija eefneedsa Satwerfmes Sapulzē preefch-likumu likuma weidā ūcho ahrfahrtigo 2. augusta likumu atzelt. Motiwi, kuri sozialdemokratisko frazjiju speesch to darit, ir tee, ka ūchis ahrfahrtigais likums, kurfch Kreewijā isdots kara un rewoluzijas apstahkloš, muhfu walsts dšihwē ūawu nosihmi ir ūaudejis un wairs nefahdā sinā newar nahft par labu Latwijas walsts dšihwei, bet Latwijas pilšoneem war nest wisleelako postu. Likumprojektu eefneedsjei bij tanis domās, ka tee apstahkli, uš kureem ūchis likums wareja halstitees, Latwijā wairs nepastahw. Otrā augusta likums ūastahw no diwām dalam. Otrā dala nosafa pilnwaras, kuras teef peeschirtas diweem ministreem, bet pirmā dala ir eewads, kurfch nosafa motiwus, kadehl Kerenka walddiba atsinuši likuma peenemšhanu par nepee-zeeschamu. Šche teef norahdits uš diweem apstahkleem, ka Kreewija atrodas pafaulēs kara apstahkloš, ka winai janodroschina armijas aismugure, janodroschina armijas dšihwe, janodroschina walsts aissardsiba, bet no otras puses, ka Kreewija atrodas rewoluzijas leefmās un, lai aissargatu jau eeguhto brihwibu, ir ūperami aktiwi ūoli. Uš ūcheem eemesleem teef preefchirtas ūchis pilnwaras un diwi ministri, ūawā starpā weenojuschees, war eeflodsit perfonu bes teefas ūpreeduma tikai uš aisdomu pamata. Wini war list preefchā eeflodstām perfonam sinamā laitā atstahht Kreewijas walsts robeschas un, ja winas atteizas to ispidit, tad winas uš nenoteiktu laiku war list eeflodstas zeeumā. Šchis likums ir ahrfahrtigs un ja Kreewijas pagaidu walddiba winu peenehma, tad darija to preesta ahrfahrtigu apstahklu dehl. Kreewija atradās militara ūabrukuma preefchwakarā. Bij jasper ūoli, lai tās perfonas, kas aismugurē zentās demoralisjet fronti, isoletu. No otras puses, walsts atradās politiska apwehřuma preefchwakarā un tapehž winai bij jasper nefawejoschi ūoli. Es perfonigi domaju, ka ūchee eemesli bij nepeeteefoschi, lai isdotu ūcho likumu, kas ir pahraf nedemokratisk, kas pahraf runā preim pilsonu garantijam un brihwibai, jo, dodot ūchis pilnwaras administratiwām eestahdem, winas war uslist pilsonim wišbargato ūodu, kurfch, pehž manām domam, wareja pastahwet walsti, ja eewehro to, ka Kerenka walddibas laitā nahwes fods bija atzeltis. Tahda isfraidishana no tehwijas ir preefch pilšona politiska nahwe, un ne tikai politiska nahwe, jo pilnā mehrā wiša wina ekonomiskā labklahjiba ir ūatrinata, winsch padarits ne tif ween par istumtu no ūabeedribas, winsch padarits par perfonu, kas ir istumta, un tani weetā, kur isfuhtita, wairs newar eksistet un wilft ūawu dšihwibu. Bet ja ari, warbuht, pee Kreewijas rewoluzijas un kara apstahkleem tahda likumdoschana bij issaukta no wajadsibas, tad pee ta stahwofla, kahdā azumirkli atrodas Latwijas walsts, nefahda pamata tai wairs naw. No weenas puses, mums ūche kara naw. Mehš ešam noslehgušchi meeru uš reetumeem, ešam noslehgušchi meeru uš austrumeem un, žif man sinams, muhfu Latwijā ne uš kahdu karu negatawojas. Mehš netaifamees un negribam farot ar muhfu taimineem, ar kureem mehš stahjamees draudstigos ūakaros. Mehš nefarojam ne ar ūgauniju, ne ar Leetawu, ne ar Wahziju, ne Kreewiju — karfch naw pardsams. Ne mehš usbrufsim, ne kahds žifs mums taifas usbrukt. Weens eemesls, kas issauzis ūcho likumu, t. i. karfch, ir afkritis un nefahda žita eemesla mums wairs naw. Ari otrs argumentis, ka walsts esot rewoluzijas leefmās, ka walsti gatawojas apwehřums un jasper ahrfahrtigi ūoli, lai ušturetu pastahwofcho fahrtibu —

ari ta mums naw. Manas personigas domas ir tahdas, ka azumirkli runat par to, ka Latvija atrodas kahdas jaunās rewoluzijas preefchwakarā, ir nepareisi. Mehš redsam gan to zitu, mehš redsam noteiktu reakzionaru politifu, noteiktu reakzionaru liniju, kura teef westa no waldošcham partijam. Politiskais stahwoellis azumirkli leefas drošchs, kaut ari šchis deenas balsofchanas rahda, ka waldbas stahwoellis tiš drošchs nebuht naw. Bet tā ari nebuhtu, šche naw no swara tagadejās waldbas stahwoellis, bet gan no swara wišas walsts stahwoellis. Walsts stahwoellis naw tahds, ka azumirkli winai draud apwehrfums, ka azumirkli mums buhtu baschas par to, ka Latvija atrodas kahdu fewiškku notikumumu preefchwakarā. Latvija ir atsihta ari no leelwalstim. Mehš newaram domat, ka, warbuht, pehz kahda laika tajā eefahktos sabrukums un ka mehš tiftu ishihzinati waj peeweenoti kahdai zitai walstij.

Tā tad ne weenā, ne' otrā gadījumā naw peemehroti apstahkli, kuri prasitu šchi likuma pastahweshanu. Ja to naw, tad es atsihtu, ka atstahť spēhā likumu, kurfch ir ahrfahrtigi nedemokratifks, kurfch runā pretim demokratifkai eefahrtai, personibas břihwibam, atstahť likumu, kurfch nesaetas ar teefiskās walsts eefahrtu, kurfch peefchir teefibu administracijai, bet ne teefai, uslikt wišrelafo sodu, naw eefehjams. Bet winam ir ari otra puse. Winam paleefot wišch war radit starptautifkus farehghijumus, warbuht, šchaurafā masschabā. Ja israida no walsts ahrwalsts pawalstneefus, tad israidamai personai ir sinama eefehja walsti atstahť un aizelot us to semi, pee kuras wina peeder. Ja israidamais ir Latvijas pawalstneefš, tad sakeet, fungi, kur juhs to zilweku suhtiseet, ja neatradišees tahda walsts, kura usnemas nemi wiau pretim. Ja ihstenibā beeshi noteek, ka zilweku iifuhhta pee teem zelojuma aprobeschajumeem, kuri wišas walsts pastahw, ka teef prasitas wišes, tad atleek wiau suhtit tikai us tahdu walsti, kura neleedšas iifuhthamos peenemt, — warbuht, us tahdu walsti, kur wina dsihwiba teef apdraudeta. No otras puses, ja mehš muhsu pawalstneeku iifuhtham us zitu walsti, kura, warbuht, šcho muhsu Latvijas pawalstneeku negrib nemi preti; warbuht, wiau atsihti par bihstamu noseedsneeku, warbuht, uskata to par newehlamu elementu un tapehz fawā walsti paturet negrib, tad ari šchi walsts šcho „newehlamu ahrsemneeku“ iifuhthi atpakať us Latviju un zelsees jautajums, kur šchahda persona paliks. Wišch buhtu jafuhhta tad kaut kur zitur, us oturu pasauli. Tahdi gadijumi ir bijušchi. Mehš sinam, ka zilweki ir kaut kur suhtiti un pa zelam meschā noschauti. Konsekwenti šcho likumu iswedot, gadījumā, ja muhsu walsts iifuhhta, bet pretejā walsts nenem pretim, tam zilwekam weenigā iseja ir — noschautees, waj tift noschautam. Man personigi ir sinami wairafi gadijumu, kur sinama persona teef iifuhthita us Padomju Kreewiju, bet neteef no tās pretim nemta, un kahdas tam ir sekas, to aprahdišchu weenā konkretā peemehrā. Schowasar eefschleetu ministrš, fafinā ar apfardsibas ministri, taifija lehmumu par kahda Kumpetera iifuhthichanu no Latvijas. Scho personu eeflodsija zeetumā un winai lika preefchābraukt us Padomju Kreewiju. Kad mineitā persona leegufees to darit un protestejuse pret iifuhthichanu, Padomju Kreewijas preefchstahwi wiau nenehma pretim. Sekas wareja buht tās, ka us likuma II. dalas pamata šchi persona tiftu eefehdinata zeetumā. Eefschleetu ministrim, azimredšot, pee šchi šoka negribejās kertees un wišch atrada zitu iseju — iifuhthi šcho personu bes pretejās walsts, šchini gadījumā Padomju Kreewijas, peefrichanas.

Persona netika ofizieli nodota Padomju Kreewijas preefšstahwim, bet gan etapa komendantam, kurfch winu tahlat nodewa Kurfemes diwisijas komandeeram un pehdejais Latgales diwisijas komandeeram, lai tā dabutu winu flepenā zelā, warbuht tā kara guhstefni, pahri robeschaj. Schis manewrs neisdedwās, ta persona netika issuhtita, nesinu kadeht, bet tagad Rumpeters fchsch zeetumā us nenoteiktu laitu. Wispahri, ja statamees prinzipieli, fchsch likums nedemokratists; no otras puses, us fchi likuma pamata eespehjamš weens otrs starptautists fchschgijums. Ja pahrejam us to, tā eeschleetu ministrs scho likumu praktise, tā isped dshwē, tad janahf pee flehdseena, ta fchi likuma iswechana dshwē ir wehl slittaka par paschu likumu, un pee ta esmu speests pakawetees. Katram, kas pasihst likuma tekstu, buhs fchschaidrs, ta 2. augusta likums eeschleetu ministrim israidischanas teesibas nepeeschfir. Winsch war litt sinamai personai preefshā'isbraukt un neisbraufschanas gadijumā to eeslodsit zeetumā. Rā redseet no Rumpetera peemehra, eeschleetu ministrs scho likumu zitadi fchschpratis.

Proti, tahdā sinā, ka bes tās preefshā lischanas winam peeder ari teesiba israidit. Ra tas pateescham tā ir, to apstiprinaja eeschleetu ministra kungs pehdejā juridiskās komisijas sehde. Tur eeschleetu ministrs teiza: „Ja persona newar tikt issuhtita us fchi likuma pamata, tad wina war tikt issuhtita us kara stahwofka pamata.“ Es scho eeschleetu ministra argumentu zentos apgahst un domaju, ka esmu winu apgahsis, jo te eet runa par issuhtischanu no apgabaleem, fur naw kara stahwofka. Rā lai nebuhtu, bet fchschts ir, ka eeschleetu ministrs fchschprot scho likumu plashaki un domā, ka war fuhtit no diwisijas us pulku un no turenes pahri Latgales mescheem us fronti un, warbuht, pat us winpāwauli. Tahdi gadijumi noteek, bet ja mehš attal statamees, tahdas ir tās aisdomigās personas, kas teek issuhtitas, tad man leefas, ka fche eeschleetu ministra fchschs loti plashchi ilmanto likumu. Sche ir teikts, ka war issuhtit tahdas personas, kas fchschewifchēi apdraud walstis aissardsibu, walstis drofchibu, un rewoluzijā eeguhtu brihwibu. Bet eeschleetu ministra fchschs nem plashaki to likumu un us aisdomu pamata issuhta dachas personas, par kurām ir sinas, agenturas sinas, pat nepahrbauditas sinas par to, ka fchi persona kaut fur Kreewijā eenehmuse tahdu leelaku weetu. Eeschleetu ministrs issuhta personas, par kurām ir atfchwifschku leezineeku un denunziantu sinas, ka winas ir eenehmuschas Kreewijā tahdu weetu un nodarbojas ar agitaziju par labu Padomju Kreewijai. Eeschleetu ministrs issuhta tahdas personas, par kurām ir sinas, ka winas leelineeku laikā fche Latwijā ir eenehmuschas tahdu weetu, tad bijufchas Padomju Kreewijā un tagad atgreesufchās. Es fche waru zitet weenu lehmumu, tas ir lehmums Luhlas leetā, kurfch fchan ka Luhla atgreesees no Kreewijas, bes fchsch a u b a m agitazijas noluhfā. Sche figure tāš wahrds „bes fchschaubam“. Tā tad fche nekahdu faktu naw un eeschleetu ministrs neschchaubas un fuhta winu laukā. Es nesinu, waj fchschahda persona, kura leelineeku laikā eenehmuse tahdu weetu un us amnestijas akta pamata amnesteta, ir tik bihstama, ka wina war apdraudet walstis drofchibu un walstis eesfchejo eekahrtu. Tas behdigatais ir tāš, ka eeschleetu ministra kungs atrod par eespehjamu issuhtit pat tahdas personas, turu wezee grehki ir dshsti ar fuwrenās waras aktu, tahdas personas, kuras amnestetas, waj amnestejamas us Satwerfmes Sapulzes amnestijas akta pamata. Tahdu gadijumu ir dauds. Strahdadams amnestijas komisijā, es weenu laiku fchschku nodarbotees ar to, ka registreju tos

luhgumus, kuri eenažja amnestijas komisijā, kur luhdseji bija personas, kuras uš amnestijas akta pamata amnestejamas, bet uš eefšchleetu ministra rihfojuma pamata isfuhtamas. Pušotras nedelas laikā man isdewās saregistret 14 personas. Wehlat, kad man dati bija pee rotās, es to registrešchanu atmetu, jo tahdi gadijumi atfahrtojās arween wairaf. Šche ir tahdas personas, par kurām ne masako šchaubu newar buht, ka amnestijas aktis winām peemehrojams pilnā mehrā. Es waru peewest weenu leetu par tahdu Jahni Sihli. Jahna Sihles breesmigais noseegums pastahw eefšch tam, ka winsch, 1920. gada janwari, brauzot wilzeenā un šarunajotees ar šareiwjeem, šahzis, warbuht, drufstu asaki kritifet muhsu pastahwošcho waldbibu. Par šcho breesmigo noseegumu winsch tizis apzeetinats un eewectots zeetumā. Par winu taišija issinu un eefšchleetu ministra kungs bija nolehmis winu isfuhtit tā fewišchki bihtamu personu. Pret winu bij zelts apwainojums uš 129. un 132. šodu likuma pantu pamateem. Amnestijas aktis šcheem panteem buhtu peemehrojams bes šahdeem eerobeshojuneem. Šchis Sihle pat leelineeфу laika nefahdu weetu naw eenehmis, nefahdā politiskā partijā naw stahwejis, nefahdas politiskās agitazijas nedsen, bet tikai weenreis wilzeenā, tā šafa, muti palaidis. Eefšchleetu ministrim bija šinams, ka isdodot amnestijas aktu, šchinis diwos pantos paredsetais noseegums atkriht un ka šchi persona naw isfuhtama. Tomehr tas lehnums bija špehkā. Kad es greesoš pee direktora Gewas, tas man pašinoja, ka tahdas leetas nemas neefot. Ar leelām gruhtibam isdewās šcho leetu atrast, kura bija pašudufi, un tad galā lehnumu atšauza. Bet, kamehr Šatwersmes Šapulzes lozeklis neeceradās eefšchleetu ministrijā, kamehr winsch neprotesteja un neteiza, ka nedrihkft isfuhtit personu, kura ir amnesteta, ja es nebuhtu to darijis, Sihle buhtu isfuhtits diwu deenu laikā. Zits gadijums, kur zeetumā sehšch persona, kura ir apwainota par agitaziju; persona, kuras leetu ir zaurškatijufi amnestijas komisija, pee šam amnestijas komisija ir atšinuši, ka amnestija te ir šinamā mehrā peemehrojama. Šchi persona ir apwainota par to, ka wina šawā laikā ir nodarbojufes ar agitaziju. Gewehrojot to, ka wina wehl šawu šodu naw iszeetufi, amnestijas komisija šcho šodu ir šamasinajufi, bet eefšchleetu ministra kungs isfuhta šcho personu. Šche eefšchleetu ministra kungs nerehkinas ar muhsu teefas eestahdem, ar teefas ušlikteem šodeem un isfuhta personu, kas šawu šodu wehl naw iszeetufi. Tas no weenas pušes. Dtr-fahrt, eefšchleetu ministrs nerehkinas ar amnestijas aktu, kursch šafa, ka pehz šchi šoda iszeefšanas persona ir brihwa no wiseem noseegumeem, kas isdariiti leelineeфу laikā. Es toš faktus waretu wehl turpinat, bet es gribetu peewest tikai weenu leetu. Amnestijas komisijai eenažja luhgums par tahdu personu, kuras leetu ismekleja, leefas, Žehsu ismeklesšanas teefnesis. Ismeklesšanas teefnesis šanehma no amnestijas komisijas apwainotā luhgumrakstu, kur tas praša amnestijas peemehrošchanu. Ismeklesšanas teefnesis ir atšinis, ka teefšam amnestija šche pilnā mehrā peemehrojama un ka tadehl šchi persona ir jaatšwabina no apzeetinajuma. Ismeklesšanas teefnesis dewa pa-wehli Rigas zentralzeetuma preefšchneefam, nekawejoschi šcho personu atšwabinat. Lihdšigs pašinojums eenažja Šatwersmes Šapulzes amnestijas komisijai un mehš bijām tajās domās, ka pateefšam šchi persona wairs zeetumā neatrodas, bet peedsihwojumi rahdija šo zitu. Pehz ihša laikā mehš šanehmām atfal no ta pašcha Žehsu ismeklesšanas teefnescha pašinojumu, ka ta persona naw atšwabinama, jo zentralzeetuma preefšchneefs pašinojis, ka

eefschleetu ministrs nodomajis isfuhtit scho personu us Padomju Kreewiju. Zelas jautajums, par to scho personu isfuhta. Bes schaubam wina isfuhta par to noseegumu, kuru wina isdarija pirms apzeetinaschanaš. Noseegums isdarits pirms 1. maija. Tā tad slehdseens ir, ka šche eefschleetu ministra kungs isfuhtijis personas par tahdu darbibu, kura ir dsehsta. Newar peelaišt warbuhtibu, ka šchi persona zeetumā buhtu isdarijusi noseegumu. Par to, ka wina zeetumā buhtu agitejusi waj slepkawojusi, nekahdu sinu naw un nekahda ismekleschana naw usfahka. Man bija personiga faruna ar eefschleetu ministra kungu par amnesteto personu isfuhtischanu. Amnestijas komisijas usdewumā es biju komandets pee eefschleetu ministra kunga nostaidrot, waj winsch atrod par eefschleetu leetot represijas pret personam, kuras amnestetas. Us manu jautajumu eefschleetu ministra kungs noteikti atbildeja: „Ja! Amnestijas atteezas us sodu, bet isfuhtischana naw sods un tamdehl amnestija, kuru juhs isdewuschi, nesaišta.“ Formeli man jafaka, ka eefschleetu ministrim ir pilniga taisniba. Pateescham, formeli isfuhtischana naw sods, kas uslitts us sodu likumu pamata. Bet kad mehš peenehmām amnestijas aktu, kurā teiktis, ka wisi noseegumi, kas isdariti lihds 1. maijam teef nodoti aismirstibat, tad fuwerenāš waraš nodoms bija ne tikai isbeigt teefu leetas, bet isbeigt represijas par amnestetām personam. Ne ar burtu eefschleetu ministra kungam bija jarehkinajas, bet ar garu. Ir tizis solits: „Juhš neweens pee atbildibas nesauks un par wežo noseegumu teefa tahlaufs solus nespers.“ Eefschleetu ministra kungs domā zitadi un pehz manas pahrliezibas pahrfahpj amnestijas aktu. 2. augusta likums ir nedemokratifks un no otras puses winsch teef iswestis tā, ka winsch dod eerozi eefschleetu ministrim pahrfahpt aktus, kas peenemti no wifas Satwerfmes Sapulzes. Mehš redsam, ka šchis neleetderigais un slihtais likums teef peemehrots neleetderigi, un tee ir tee eemesli, kuri speesch muhs pastahwet us to, ka winsch ir jaatzel un wina atstahschana pee tahdas peemehroschanaš mums war atnest wisleelako launumu, jo tautas mafas, tee zilweki, kuri sin, ka wini amnesteti no Satwerfmes Sapulzes un tomehr teef fuhtiti us Padomju Kreewiju, domā, ka Satwerfmes Sapulze ar weenu rofu dod un ar otru rofu nem. Es to redseju no personigeem peedstihwojumeem, jo pee manim nahl zilweki un faka: „Juhš dewāt amnestiju, kapehz juhs wina neispildat? Juhš dewāt aismirschanu, kapehz juhs wina aismirstat?“ Kapehz aismirstat sawus solijumus, jo nahl zilweki un faka: „Mehš gribam tilt nodoti teefai, mehš gribam, lai muhs teefā, lai tur muhs zeetumā, bet lai nesuhta muhs us tureeni, kur mehš negribam.“ To es gribeju teikt schajā jautajumā.

Prezidents J. Tschakste: Wahrds Paulufam.

R. Pauluks (semneeku saweeniba): Godatais preefshrunatajš aishrahdijs, ka 2. augusta likums naw peemehrots muhsu apstahkleem, ka winsch dod administratoreem eefschleetu to nepareisi tulkot un nepareisi peemehrot un ka tadehl winsch atzelams. Man leekas, ka ar to, ka likums naw peemehrots apstahkleem un ka tas dod administratoreem eefschleetu weenā otrā gadijumā to nepareisi tulkot un nepareisi peemehrot, wehl naw peeteekoscha pamata likumu pilnigi atzelt. See apstahkli, us kureem winsch sihmejas, ir, bes schaubam, loti swarigi. Muhsu apstahkli walsti ari wehl naw til normali, ka mehš waretu istikt sinamos gadijumos bes ahrfahrtejeem lihdsleekem. Tadehl, man rahdas, buhs par agri sprees, ka tadehl ween, ka weenā otrā gadijumā schis likums esot nepareisi peemehrots, winsch atzelams. Ari juri-

distā komiņija ir tanis domās, ka likums ir loti svarigs, bet wina naw wærejusi to apspreešt tapeh3, ka naw peenemta pahreja us pantu apspreešchanu. Lai raditu išeju no tagadejā stahwofla, pareisakais buhtu usdot juridiskai komiņijai apspreešt šcho pastahwošcho 2. augusta likumu peh3 buhtibas un peemehrot wina Latwijās apstahkleem. Tad, warbuht, buhtu atrasta išeja, kas apmeerinatu tā weenu tā otru puši. Kad dabusim jauno projektu, ko juridiskā komiņija buhs isstrahdajusi šawās apspreedēs, tad buhs eespehjamš ari wehl eeneši weenu otru pahrlabojumu. Es tapeh3 leeku preeškā usdot juridiskai komiņijai pahrsrahdat pastahwošcho 2. augusta 1917. gada likumu un peemehrot to Latwijās apstahkleem.

Presidentis J. Škaste: Neeuens wairaf pee wahrda naw peeteizees. Es luhgschu referenta atšauksmi.

Referents A. Šihmanis: Juridiskā komiņija eeskatiija eesneegtu likumprojektu par loti šwarigu un tapeh3 us šahrtibas rulla 162. panta pamata stahjās pee wina apspreešchanas trijos lašijumos, tas ir, atklahja wišpahrejas debates, eespreesk nenododot projektu apafškomišjai. Loti plaschās un ismelošchās debatēs ašrahdija no weenos pufes, ka 2. augusta likums nedodot pilšoneem peeteekofšči garantijas wina brihwibu nodrošinaschanai, No otras pufes ašrahdija, ka tahdu garantiju truhkuma dehl ari newar waldibai isneemt katru rihzibas eerozi no rokam un ka tapeh3 naw eespehjamš pilnigi nostrihpot 2. augusta likumu. Peh3 šchahdu 2 usklatu usstahdischanaš juridiskā komiņija us šahrtibas rulla 77. panta pamata stahjās pee balsošchanaš dehl pahrejas us pantu lašišchanu. Pee balsošchanaš par pahreju us pantu lašišchanu bija 7 balsis un 7 balsis bija pret pahreju us pantu lašišchanu. Bet tā tā us 159. panta pamata komiņijas lehmumeem ir wajadšigs absoluts balsu wairakums un tā šchī balsošchana nedabuja šchahdu balsu wairakumu, tad lihds ar to us šahrtibas rulla 77. panta beidsamā teikuma pamata šchahda pahreja us pantu lašišchanu bij atraidita, ari wišs projekts usklatams par atraiditu. Šchahdā šahrtā juridiskai komiņijai atleek tikai par to šnot Šatwersmes Šapulzei, jo pahreja us pantu lašišchanu naw wairš eespehjama.

Presidentis J. Škaste: Ir eesneegti 2 preešklikumi, Weens preešklikums, eesneegts no Šatwersmes Šapulzes lozekla Pauluka, štan tā:

„Usdot juridiskai komiņijai pahrsrahdat pastahwošcho 2. augusta 1917. gada likumu un peemehrot to Latwijās apstahkleem,“

un otrs preešklikums, šuru eesneedša Šatwersmes Šapulzes lozekliš Holzmanis, štan tā:

„Atšiht 2. augusta likumu par atzetamu un nodot projektu juridiskai komiņijai otrreisejai zaurstahšchanai.“

Es lišschu šchito otru projektu papreeškchu us balsošchanu tā radikalako: „Atzelt 2. augusta likumu un nodot to juridiskai komiņijai otrreisejai zaurstahšchanai.“ Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho Holzmanā preešklikumu. Šagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preešklikumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanaš. Balsošchanaš isnahtums ir šekofšchais: par Holzmanā preešklikumu ir nodotās 56 balsis, pret to 59 un atturejuschās 17. Šā tad šchis preešklikums atrihht. Otrs preešklikums ir: „Usdot juridiskai komiņijai pahrsrahdat pastahwošcho 2. augusta 1917. g. likumu un peemehrot to Latwijās apstahkleem.“ Es lišschu to us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preešklikumu. Šagad luhdsu pa-

zēltees tōš, kas ir pret šcho preekschlikumu. Naw. Luhdsu pazēltees tōš, kas atturas no balsfoschanas. Par šcho preekschlikumu nodotās 79 balsis, pret to neweena, atturejuschās 46. Tā tad šchis preekschlikums pēnēnētš. Pēe šchi preekschlikuma ir eefneegts papildinajums — noteikt juridiskai komi-
sijai 14 deenu laiku šchi likuma pahrstrahdaschanai. Eš liffchu papildu preeksch-
likumu uš balsfoschanu un luhdsu pēezēltees tōš, kas ir par šcho preekschlikumu.
Luhdsu pazēltees tōš, kas ir pret šcho preekschlikumu. Luhdsu pazēltees tōš,
kas atturas no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums: par šcho preekschlikumu
nodotās 59 balsis, pret to — 46, atturejuschās — 19. Tā tad winšč naw
dabujis majoritati un atkriht.

Satwerfmes Sapulzei eenahzis pēeprašijums, furu luhgtu sekretara
fungu nolastit.

Sekretars R. Jwanows:

„Augsti godatam
Satwerfmes Sapulzes Presidentam!

Luhdsam greeštees pēe ministru presidentā ar šefoschu pēeprašijumu.

„Waldibas Wehtnešča“ 1920. gada 183. numurā atrodam „Noteikumus
par pastiprinātu apšardšibu“. Šchos noteikumus parakstijuschi eefschleetu mi-
nistrs A. Bergs un administratīvā departamenta direktors J. Gewa. Bijuschās
Kreewijas noteikumi par walstis fahrtibas un šabeedriškā meera ušureschanu
(Kreewijas likumu trahjuma XIV. sehjuma „Уставъ благочания и безопас-
ности“ 1916. g. ijdewums), kuros eetilpa ari noteikumi par pastiprinatās
apšardšibas šahwofli, ar Kreewijas pagaidu walbibas 16. julija 1917. g.
lehmmumu. (Собрание Узаконений 1917. ст. 1077, 186. burniza) ir at-
zēlti. Tā tad eefschleetu ministrs ar mineteem noteikumeem par pastiprinātu
apšardšibu ir ijdewis jaunu likumu un tā pahršahpis sawas waras robeščas.
Neweens newar atšauktees uš likuma nesinashanu. Bet ja ari eefschleetu
ministra noteikumi buhtu išdoti, nesinot par mineto Kreewijas pagaidu waldbi-
bas lehmuma pastahwešchanu, tad tomehr šazitais paleef špeškā, jo, apluhkojot
tuwal eefschleetu ministra išdotos noteikumus, atrodam, ka tee naw wis mineto
Kreewijas noteikumu tulkojums, bet gan wianu pilnigs pahrstrahdajums un tā
tab — jauns likums.

Satwenakee bijuscho Kreewijas noteikumu pahrgrosijumi ir šefošchee:

Pirmkahrt: Pilnigi grosita pantu numerazija; Kreewijas noteikumu 9
panti pahrstrahdati 4 pantos; ismesti atšewišchi panti un pēefšimes pēe panteem.
Otrkahrt: Grosits pēhž buhtibas atšewišchu pantu saturs. Weemehram:
šassanā ar Kreewijas noteikumeem „no eefschleetu ministra atkarajas prašit
wisu to teesu leetu zaurškatischanu aij šlehgtām durwim, furu publiška ištees-
šchana waretu buht par eemeslu šauschu prahtu uštraušchanai un fahrtibas
trauzeschanai; tahdās teesjas sehhdēs ar teesjas preekschsehdetaja atšauju peelai-
šcham wehl, bes kriminalprozeja likumu 622. un 623. pantā minētām perso-
nam, administratīvā rešora amata personas, furu deenesta pēenahkumi ir tam
par pamatu“. (Minetā uštawa 106. panta 2. punktš). Eefschleetu ministra išdotos
noteikumos atteezigais punktis redigēts šefošchi: „... eefschleetu ministrim ...
ir teešiba ... prašit teesjas sehjšchu wadišchanu aij šlehgtām durwim, ja publiška
leetas išteesšchana waretu buht par eemeslu šauschu prahtu uštraušchanai un
fahrtibas trauzeschanai, peelaišshot weenigi pēe leetas išteesšchanas nepeezeescha-
mas amata personas, ar teesjas preekschsehdetaja atšauju“ (1. panta h punktis).
Rā redšams, noštrihpots teikums, furā ar kriminalprozeja likumu 622. un 623.
panteem ir garantetas apšuhdseto un zētuscho radineeku un pašihstamo, kā ari
dāšču teesu rešora personu teešibas buht klahht pēe augstak mineto leetu ištees-
šchanas. Šahlah, eefschleetu ministrs pēearakstijis few teešibas apstiprinat uš
pastiprinatās apšardšibas šahwofka pamata fara teešjas išteesajamo leetu at-
teezigos kara teesjas špreedumus, furu apstiprināšchana pēekriht augstakām mili-
tārām personām, tā wiršpawehšneetam un ziteem (Kreewijas likumu 108.
pantš — eefschleetu ministra noteikumu 3. pantis). Tamlihdšigi pēhž buhtibas
grosiiti wehl ziti noteikumu panti.

Jaatsihmē wehl, ka burtiski tulkodams Kreewijas noteikumu pantu, eefschleetu ministrs eewed Latwijā lihds šchim nepastahwošchas teeju eestahdes: „kara apgabalu teesas“ un „kara pagaidu teesas“ (Военно-окружные и временные военные суды).

Nemot wehrā šazito, janahf pee neapschaubama slehdseena, ka eefschleetu ministra isdotee noteikumi par pastiprinatu apšardšibu naw wis tahds administratiwš riškojums pastahwošcho likumu robešhās, nedš ari pat atteezigo no Kreewijas pagaidu waldbibas atzelto Kreewijas noteikumu tulkojums, bet gan fatrā gadījumā jaunš likums. Tā tad eefschleetu ministrs A. Bergs peesawinajees wiņam nepeederošchas likumdošanas teešibas. Noteikumi par pastiprinatu apšardšibu eerobescho šuwerenās tautas konstituzionalas pilsonu teešibas, kā personas neaifskaramibu, šapulšchu brihwibu u. z., kadeht šchahdus likumus war isdot tikai šuwerenās waras neseja — Satweršmez Sapulze.

Tā kā eefschleetu ministra isdotee noteikumi par pastiprinatas apšardšibas stahwofli ir nelikumigi, tad nelikumigi un nekawejošchi atzelami ir ari wiši uš šcho noteikumu pamata isdotee administratiwee riškojumi un administratiwo organu šperteē šofi, kā: aresti, šapulšchu brihwibas eerobeschojumi, pilsonu ihpašchumu teešibu eerobeschojumi u. t. t. Tāpat par nelikumigi wirsitām jaatsihst wišas tās teeju leetas, kuras uš pastiprinatas apšardšibas stahwofla noteikumu pamata nodotas isteesašanai kara teesai.

Tā kā pastiprinatas apšardšibas stahwoflis faktiski eewešts Jelgawas, Bauskas, Tukuma, Valšu, Ruldigas, Wentšpils, Žehšu un Walmeeras aprinkos, tad mineto nelikumigo šoku štais buhs šoti ewebrojšams.

Mehs apafschā parakštijuschees greešchamees pee ministru presidenta ar peeprašijumu: Waj wiņam ir šinami augštat mineteē apšahkli un tahdus šofus wiņš nodomajis špert, lai nelikumibas nekawejošchi tiktu nowehstas, zeetušchās intreses kompensetas un lai turpmat tamlihdšigi fakti walsti taptu neespešjami.

Šcho peeprašijumu mehš atšihstam par šteidsanu.

1. februari 1921. g.

Rigā.

R. Dšelsits

W. Holzmanis

R. Dehtens

R. Lapsa

Fr. Zeelens

A. Rudewizs

B. Kalniņš

M. Kalniņš

R. Bišlmanis

M. Kalniņš

A. Kurfšinkis.

Presidentis J. Šchakste: Peeprašijums eefneegts šteidsamibas fahrtibā. Šastanā ar fahrtibas rulli es došchu weenam runatajam wahrdu par un otram pret šteidsamibu. Pirmais parakštijis šcho peeprašijumu Dšelsits. Wahrds Dšelsitim.

R. Dšelsits (sozialdemokrats): Augsti godatā šapulze! Eefneegta peeprašijumā ir konstateta šwariga šawas waras, šawas kompetenzes pahrfahpšchana no eefschleetu ministra pušes. Es domaju, ka buhs newajadšiga garata peeprašijuma šteidsamibas motiwazija. Leeta grosas ne ap šo zitu, tā ap nelikumigu isnehmuma stahwofla likuma isdošchunu administratiwa riškojuma weidā. Ķums, kungi, šinams, kas ir isnehmuma stahwoflis. Tas eerobescho tautas konstituzionelās pilsonu teešibas, kā personas neaifskaramibu, šapulšchu brihwibu u. t. t. Wišās, ne tik ween demokratiškās, bet daudšmaf konstituzionelās walstis wišadi isnehmuma stahwofli, waj wiņu šauz par kara waj pastiprinatas apšardšibas stahwofli, waj kā zitadi, teef eewesti tikai uš likumdošanas eestahdes lehmuma pamata, Deemšchehl, tikai mums Latwijā, šastanā ar pastahwošcho likumu par kara stahwofli, šcho stahwofli eewed ministru kabinets. Bet šchai peeprašijumā neeet runa par isnehmuma stahwofla eeweschanu — te ir konstateta jau tahda isnehmuma stahwofla likuma isdošchana no atšewišchka ministra, tā tad no špilbu waras. Ja šchis likums ir nelikumigs, tad nelikumigi ir wiši tee administratiwee riškojumi, wiši tee

foli, kuri sperti uz atteezigo noteikumu pamata. Rā juhs dsirdejāt, te konstatēja, ka faktiski pastiprināts apšardzības stahwoļlis eewests 8 Latwijas aprinkos un pastahw wairakus mehneschus. Tad, protams, tahdu nelikumigu administratiwu riktojumū skaitis buhs deesgan leels un es domaju, ka Satwerfmes Sapulze newar atlaut-turpinatees neweenū deenu tahdam nelikumibam, un tapehž Satwerfmes Sapulze balsoš par schi peeprafšijuma steidsamibu. Peeprafšijums ir ar noluhku jō sīhli juridiski motiwets, lai Satwerfmes Sapulze dabutu eestatu par leetu un lai waretu stahtees pee winas apspreešchanas. Schis peeprafšijums ir eefneegts jau otrdeenas sehde; tā tad frazšijam ir bijuši eefpehja eepasihtees ar wina saturu un es domaju, ka tas ari ir darits un tapehž naw eemešla, lai steidsamiba tiftu atlikta.

Deemšchehl ir jafata, ka schai namā pehdejā laikā deesgan beeschi konstatē nelikumibu peelaišchanu no waldibas puses. Mehš ešam dsirdejušchi wairak reises, ka waldiba ir nelikumigi īfleetojuši 16. julijs likumu un ir pat konstatets, ka waldiba ir ar scho likumu grosijusi kahdu Satwerfmes Sapulzes peenemtu likumu. Schai gadījumā toš, kas ir teikts peeprafšijumā, daudsejadā sīnā pahrsneeds to, kas ir bijis minetās nelikumībās, kuras peelaištas no waldibas puses. Ja schis likums ir nelikumigs, tad ir pahrahpta demokratiskā Latwijas konstituzija. Mums gan wehl nepastahw rakstita konstituzija, bet mums ir faktiskā konstituzija. Ja mehš beeschi atfauzamees uz Angliju, ja mehš anglus tā zeenam, tad mums wajaga mahžitees no wineein zeenit sawu faktisko konstituziju. Konstituzija ir apdraudeta un Satwerfmes Sapulze tā augstakā eestahde Latwijā, kā ta eestahde, kurai ir jabuht nomodā par tautas konstituzionelām teesibam, pazels, man schheet, sawu balši par likumibu un pirmā fahrtā balsoš par schi peeprafšijuma steidsamibu.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds Dr. Schiemanim.

B. Schiemanis (runā wahžiski): Naw jau pirmā reise, kur man peenahšas schim augstam namam īsteikt manus usffatus par to, ka ta politiskā nosihme, kuru peeschkir kahdai interpelazijai, naw samainama ar steidsamibu, kurā peeprafa winas peenemšchanu un atbildes došchanu. Tas ir, interpelazijai tabehl, ka wina ir swariga, ne weenmehr wajaga buht ari steidsamai. Sewiškhi raksturigs peemehrs par īsteiktā pareišibu, man schheet, ir preeškā stahwoščā interpelazija. Sche peewed juridiskūs flehdseemis, kurus pehž pawirščas nolaišchanas starpfrasziju biroja sehde waj plenar-sehdēs newar peenahžigi apfwehrt. Schini gadījumā Dselfišcha kungs pats eerunajās par neraftitās konstituzijas komplizeto dabu. Es turu pilnigi par neeefpehjamu taifit schini azumirklī flehdseenu par to, waj schi interpelazija ir dibinata uz likumiga pamata, waj nē. Ja, es peenemu, ka pat interpelaziju komišijai nahšfees schini leetā īssinat, kahdu stahwoļli tani eenem muhsu juridiskā komišija. Tamdehl es leeku preeškā, neifškirot jautajumu, zif swariga ir schi interpelazija politiskā sīnā, winas steidsamibu atraidit.

Presidentis J. Tschafste: Es liškhu uz balsošchanu steidsamibu un luhdsu tagad toš, kas atīhst scho preešklikumu par steidsamu, pazeltees. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Par steidsamibu nodotās 52 balšis, pret to 73, tā tad steidsamiba ir atraidita. Schis peeprafšijums tiks wiršits fahrtibas nulli paredsetā fahrtībā. Sche ir eefneegts preešklikums:

„Luhdsam lik preeškā sefošchu peeprafšijumu: Satwerfmes Sapulze ušdod interpelaziju komišijai īgatawot peeprafšijumu 7 deenu laikā.“

(„Oho!“ Rihwe: „Preefch kam tad fahrtibas rullis!“) Waj kahds wehls dot passaidrojumu schini leetā?

R. Dselfits: Es domaju, ka 7 deenas buhs peeteefochs laifs, lai waretu eefneegumu pahrbaudit. Veeta te grosas tifai ap 2 likumeem. Bes tam, ka es aifrahdiu, peeprafijums eefneegts jau otrdeen un, zil man sinams, frakzijas jau eepafinuschās ar winu. (Naw!). Tā ka 7 deenu laifs buhtu peeteefochs.

Presidents J. Eschafste: Schis preefchlikums newar tift diskutets, pamatojotees uf 97. pantu.

Es fanehmu nupat telegramu no Kristianijas, fur pasino tureenes muhsu preefchstahwis Wanags:

„Norwegija aifina schoden Latwiju de jure. Jeru, Wikingseme buhs pirmā no majām neitralām walstim. Ja vi elsker dette landet*) Deews, iwehti Latwiju!“

(Applausi.)

Tagad mehš fahfīm ar atbildi uf peeprafijumu, fursch tifa pahrwehrtis par jautajumu un fursch atteezas uf notifikumeem Leepajā pee Satwersmes Sapulzes lozekla Wila Todes apbedischanas. Geshleetu ministrim wahrds.

Geshleetu ministrs U. Bergs (Veelakā dala sozialdemokratu atstahj fahli): Augstā sapulze! Peeprafijums, furu eefneedsa fozialdemokratu frakzija par notifikumeem Leepajā, par internacionales dseedaschanas aifleegschanu Satwersmes Sapulzes lozekla Wila Todes behru gadijumā, no interpelaziju komissijas pahrwehrtis par jautajumu, fursch fkan tā:

„Waj teescham pastahw Latwijā wispahreis aifleegums dseedat internacionali un ja tahds aifleegums pastahw, fo walidiba nodomajusi darit, lai to atzeltu?“

Schi jautajuma robeschās es ari tureschos, dodot sawu issfaidrojumu par notifikumeem. 24. martā pagahjuschā gadā ir isdots rihfojums, ka wisi gahjeeni pa eelam nedrihft notift bes eepreefchejas weetejās polizijas atlawjas. Schis rihfojums bija apspreechanā ari interpelaziju komissijā un ari wina aifina, ka tas ir likumigs un uf schi rihfojuma pamata war notift aifleegums par wiseem gahjeeneem. Un ja wareja pawisam aifleegt gahjeenus, tad wareja winus atlaut ari aprobechotā weidā, t. i. waj bes karogeem, waj bes dseedaschanas u. t. t. Uf schi wispahrigā rihfojuma pamata es esmu dewis 14. dezembri instruziju Leepajas prefektam tapehz, ka paredsot ewentuelas nefahrtibas behru gahjeenā, nebuhtu wehlams dseedat „internacionali“. Uf to man bija eemesls tapehz, ka weetejās waras, weetejais garnisona preefchneeks un prefekts sinoja, ka wineem naw eespehijams garantet droshibu, ja ari ta dseefma tiftu dseedata. Tā tad no formelās pufes newar buht eebildumu. Bet nu zelas jautajums, waj tahdas bashchās no garnisona preefchneeka un prefekta te bija dibinatas un waj man bija faktists eemesls schahdu instruziju prefektam dot. Man leefas, tahds eemesls bija, jo daschi notifumi, kas jau agrak Leepajā notifa, lahwa buht bashcham loti dibinatām. Es tifai atgahdinaschu behru gahjeenu pee fozialdemokratiflās partijas beedreneš Osol apbedischanas, fur diwi zilwefti, furi peebrauza ar motozifletu, atnehma partijas karogu. Tāpat pirms Todes apbedischanas bija gadijums, ka puku weikalā, fur bij islittas farkanas

*) Ja mehš mihsam schito semi (Norwegu himnas pirmee wahrdi).

lentes preefch wainageem, eenahza fareiwji un lentes atnehma. Tã tad wareja buht baschas, ka pee behru gahjeena gan wareja notift stipri nemeeri un fahrtibas trauejumi un tapeh3 bija eemesls aprobeschot to tahdã fahrtã, ka internazionales dseedaschana nenotiftu, jo tas waretu dot eemeslu stiprafeem trauejumeem un fadurfmem. Paschi notikumi rahdija, ka schis baschas bija dibinata3, jo, nestatotees us aisleegumu, daschi sahka dseedat tomehr internazionali un netahlu no tureen3 us kapeem atskaneja daschi schahweeni no zilwefeem, furi stahweja atstatu. Weenu no schahwejeem isdewã3 nokert un nodot atteezigã eestahdem, bet no schi gadijuma wareja redset, ka internazionales dseedaschana wareja buht par tahdu faktu, kas tahdã mehrã ustraufku eedsihwotajus, ka waretu gaidit no Leepajas publikas fahrtibas trauejumu. Tos nowehrst bija mans noluh3 un tapeh3 bija pareiji isdot instrukziju, schini gadijumã prefektam, un neatlant internazionales dseedaschana. Ja gribetu pahrmest, ka ta ir wispahrejas brihwibas aprobeschoschana, jo katrs war dseedat wisadas dseefmas, tad, man leekas, daschlahrt fahrtibas usturesschana3 interes3s ir jaaprobesho brihwiba un Jasper foli, furi zitadi nebuhtu wajadsigi. Es ussweru, ka mans rikhojums ir instrukzija Leepajas prefektam, winai ir jastahw iif ilgu laiku, famehr Leepajã pastahw safarfetã atmooffera un instrukziju war atzel, tiklihd3 apstahkli to atlauj.

Presidents J. Tschakste: Man ir eefneegts luhgums peh3 atbildes us jautajumu atlaht debates. Luhgums parakstits no 31 lozeka. Atklahju debates. Wahrds Rudewizam. (Wilsonisko fratziyu leelaka dala atstahj sahli).

U. Rudewizs (sozialdemofrats): Sche eefschleetu ministra fungs, bes schaubam, atfahrtoja to, ko tas weenmehr ir teizis. Uri man ir jaatkahrto tas, ko meh3 weenmehr efam teikuschi. Ja jau teef atfahrto3 nelikumibas, nepateesibas, nefahrtibas, tad ir jaatkahrto likumiba un tikpat beefchi jausstahjas pret nelikumibam. Weena dala no fungeem to sin un tapeh3 wineem naw ko klaufitees. Es gribu aifrahdit us eefschleetu ministra funga atbildes weenu momentu. Schajã atbildẽ tika teikt3, ka efot bijufchas sagaidamas nefahrtibas. No ka to war sprees? No ta, ka weenã gadijumã gahjejem nolauptis fartana3s karogs. Us ta pamata eefschleetu ministra fungs spreesch, ka naw wis jaker laupitaji, bet jaerobesho tee, kas aplaupiti. Peemehram, ja tahdam atnem nakti us zela naudas maku, tad japauehl, ka neweens naudas maku wair3 nedriht3 nehsat klah. Pee tahdas logikas turas eefschleetu ministra fungs. To zitadi es newaru saprast, ka weentahrtschu laupifchana3 attaisnojumu. Zitadi tas tatschu naw isskaidrojams, jo preefch kam to faktu peeweda, ka ir notikuschas laupifchana3, laupitaji naw atrasti un tamdehl bi33s wajadsigs, iswairotees no tahdam nefahrtibam, aisleegt internazionales dseedaschana. Seescham, nefahrtibas Leepajã ir notikuschas wairafas reises, bet no kuras pufes winas ir propagandets un no kuras pufes zeltas, par to sche ministrs wismafak rund. Sche apwaino tos, furi paschi zeetufchi, bet tos, furi ir propagandefufchi nefahrtibas, eefschleetu ministrs tahdos gadijumos parasti aismir3t un ari schoreis aismirfa. Lai tikai pastatamees us to, ka tas pat3 garnisona preefchneek3, furam usdot3 ruhpetees par fahrtibu un kursch pehdejã laikã ir kluwis populars, t. i. pulkwedis Rukhis, Leepajas garnisona preefchneek3, jau agraf tureja saweem kara wihreem tahda fatura runas, ka: Lai dsihwo Leepajas

pilsoni! Nost ar sozialdemokrateem! Nost ar fankaneem karogeeem! Nost ar internazionali! Ja eefschleetu ministrs gribetu teescham ruhpetees par fahrtibu preefch wifseem pilfoneem weenlihdfigi, tad winam bij jagreesch wehriba us to, ka te ir sinami fimptomi, ka nefahrtibas tiks zeltas no tas pufes. To paschu pulkwedi Rukhi mehš redsam ufstahjamees ar kahdu apfweifschanas telegramu, kura nodrukata Leepajas laikraftos un kura fkan: „Suhtu fweizeemu wifa garnifona wahrda Leepajas pilfonistai fabeedribai. Lai Deews jums palihds jo ahtraf nobihdit pee malas wifus tos fchlehrschlus, fo sozialifti zel, un lai juhs neapmalditos sozialifma meschos!“ Te mums weenmehr saka, ka augstafai kara wadibai, waldibai un wifam atbildigam personam tahdos gadijumos, fur winam jaruhpejas par fahrtibu, wajaga stahwet pahri par partijam. Pulkwedis Rukha fungs mums rahda fo zitu. Wifsch rahda, ka wifsch fa atbildiga persona nostahjas sawa darbiba tifai weenas fabeedribas dalas pufe un propogande fchis fabeedribas dalas ufstahfchanos pret otu pufi. Ta ir propoganda us nefahrtibu zelfchanu. Ta tas bija ari Leepajas notifikumos, ta tas bija toreif, kad apbedija Satwerfmes Sapulzes lozekli Todi. Ari toreif wehl pirms tam, kad internazionali dfeedaja, fo waretu ufstatit par nefahrtibu zehloni, jau bija mehginajumi kertees pee karoga un tamlihdfigi. Ta tad, ja ir kas peerahdijeis, tad ne tas, fo ir attaisnojis muhsu eefschleetu ministra funga paregojums, itfa nefahrtibas zelas no sozialdemokratu pufes un no to pufes, kuri gahja pawadit Satwerfmes Sapulzes lozekli Todi. Nefahrtibas ir zeltas weenmehr no otras pufes, tifai us scho pufi eefschleetu ministrs nefad naw greefis wehribu. Wifsch ir greefis wehribu us to wifos gadijumos, lai attaisnotu ktru usbrukumu, kahds wehrstis ir pret sozialdemokrateem. Tas ir tas, par fo eefschleetu ministrs fche runaja. Es tahlat wairs pee fchi jautajuma nedomaju uslawetees, bet wina kodols ir tas, ka muhsu waldiba finamos gadijumos ar kriminalu noseedsneeku palihdsibu zihnas pret sozialdemokrateem. (Applausi kreifa pufe).

Presidentis J. Tschakste: Nahkofchais deenas fahrtibas punktis ir atbilde us interpelaziju, kura bij eefneegta 21. dezembri par notifikumeem sozialdemokratu partijas kongresfa. Wahrds peeder apfardsibas ministrim.

Apfardsibas ministrs J. Goldmanis: Augsti godata fapulze! Atbildot us sozialdemokratu frakzijas peeprafijumu par nefahrtibam no daschu wirfneeku pufes, kuri isdarijuschi sozialdemokratu kongresfa daschadas nefahrtibas, man jakonstatē, ka fchahdi noschelojami, nepeelaischami gadijumi ir nahfufchi preefcha. Tschetri wirfneeki, pulkwedis Brunineeks, kapitans Skrebers, wirsleitnants Weifs un Kraulis un demobilifetais kapitans Brandts un wirsleitnants Petersons nakti no 20. us 21. dezembri pagahjuscha gada, braukdami no kahda isrihkojuma stipri eereibuschā stahwolli, braufufchi pa Romanowa eelu un, eeraudfijufchi nama 25 gaischas ugunis, apturefufchi, domadami, ka tur isrihkojums ar pilnu buseti, un gahfufchi eefschā. (Saugzeens no weetas: „Wehl naw bijis deesgan!“). Kontroles pee durwim naw bijis. Pee eeejas pretim teem steidsees partijas sekretars, Satwerfmes Sapulzes lozeklis Bruno Kalnifsch, un peeprafijis eeejas kartis. Tee/atbildefufchi, ka teem tahdas naw, bet ka wini gribot eestahiees par beedreem sozialdemokratu partija. Satwerfmes Sapulzes lozeklis Bruno Kalnifsch atbildejis, ka sozialdemokratu partija fche naktis laifa tahda stahwolli newarot eestahtees par beedreem. Us Bruno Kalnina aifrahdijumu, lai atstahj telpas,

šchee wirsneeki ari pašlausijuschi, lai gan trošchnodami; bet dasčas minutes wehlat bijis redšams štats, ka demobilisetais kapitans Brandts šleidsas pa trepem us galeriju, kur atradās šozialdemokratu partijas šarkanais karogs. Tam pašal škrehjis Bruno Kalninsch. Brandts pakehriš karogu un dewees us išeju, Bruno Kalninsch stahjees tam pretim. Brandts karogu neatdod, Bruno Kalninsch šakampj Brandtu un eegrusch to šahdā stuhri. Brandtam palihgā eet wirsleitnants Weišs. Karoga atnehmeja rokās ir karoga lahts, otrā pušē — krehšli, ar kuru šiteeneem išdodas karogu atnemt. Noteef gruhštisčanās, špahrdiščanās, lamasčanās. No wišām pušem dširdami šauzeeni: „huligani“, „banditi!“.

Kad wirsneeki bij peewareti, Bruno Kalninsch leef šafeet kapitanam Brandtam rokās. Šerodotees komendantam, tas atrod, ka Brandtam rokās šafeetas un leef šaweem šareitweem tās atraišit un ušaižina wirsneekus eet us komendanturu. Dešchurejofšam wirsneekam eerodotees išrahdas, ka wirsneeki išturas gluschī meerigi, bet, lai notikušcho noškaldrotu, wineem jaet us komendanturu. Interpelazijā apgalwots, ka 4 wirsneeki bijuschi apbrunojuschees ar eerotšheem. Šsmeklesčanā tas naw išrahdijees par patešibu, bet lai gan šcheem wirsneekem naw bijuschī eerotšchi lihds, tomehr noštahdit sewi wirsneeka godu aišškarošchā stahwoft ir šodami un nepeelaišchami. Šapehž ari armijas wiršpawehlneeks išleetojis winam peefškirtās waras robesčas un ir šodijis wirsneekus ar kara šoda likumos 192. pantā paredseto augštako dišziplinaro šoda mehru — 30 deenu arešta wirššardšē pulkwedim leitnantam Brunineekam, šapitanam Štreberam un wiršleitnantam Kraulim, bet pulkwedi leitnantu Brunineeku bes tam wehl atzehliš no komendanta amata. Demobiliseta šapitana Brandta un wiršleitnanta Peteršona leeta nodota profuroram, wiršleitnants Weišs arešteis us 30 deenam. Bes tam no kara mahžibas preekšneeka dots riškojums wiršleitnantu Weišu atkomandet atpašal pee šawas dalas. Šakarā ar to ir doti no wiršpawehlneeka atteezigi riškojumi un norahdijumi kara špehka dalami un eestabšchu preekšneekem, lai peeliftu wišas pušles, lai tahdi gadijumi turpmat neatšahrtotos. (Pauls Kalninsch no weetas: „Un Šeepaja!“).

Šā tad wainigeo wirsneeki ir šoditi, jo tahdi štati naw par godu Latwijas armijai. Ja, šchee wirsneeki ir wainigi, bet waj tadehl šahdam ir teesiba toš, šā tas kongrešā bij dširdams, šault par huliganeem. (Šauzeens no šozialdemokrateem Waroni!). Nē, ja par ilgeem kara gadeem, pehž ilgām žihnam, pahrzeetuschi leelas gruhtibas, kara wihri atgreeschotees mahjā no militarās frontes un redšot šche ušleekšmojam žihnas politiššajā frontē, newar noturetees wajadšigajā lihdsšwarā un aištraujas daschreis lihdsi, waj tadehl wini ir šauzami par huliganeem? Nē, wini naw šauzami par huliganeem, jo Latwijas armijā huliganu naw. (Applausi pa labi).

Prešidents J. Ščakšte: Wahrds Nonahzam, komiššijas referentam.

Referents D. Nonahžs: Augštā šapulze! Šuhšu preekšchā pa otram lahgam noštahjas notikumi Romanowa eelā 25, nakti no 20. us 21. dezembri pagahjuschā gadā. Interpelaziju komiššijā štupri dalijās domas tai jautajumā, waj šchis notikums ļaujas eetehrptees interpelazijas weidā, kura ir wehršchama pret waldibu. Interpelazijas nepeezeešchamās šastahwdalas ir: šahda nošeedšiba un, otršahrt, šchahds waj tahds šakars waldibai ar šcho nošeedšibu waj nelikumibu. Interpelaziju komiššijas lozekļu weena dala neeefkatijā šchāi gadijumā, ka te buhtu tahds nošeeegums, ar kuru waldibai buhtu šchahds waj tahds šakars.

Interpelaziju komisijas lozeku otra dala, turpretim, šini faktā atrada tā weenu tā otru. Bet nemot wehrā to ahrfahrtejo raksturu, kahds peemiht šhim notikumam, kursch pehz sawas buhtibas sit seja neattarigās Latwijās demokratisķai domai, interpelaziju komisija neuskatija par leederigu waj par wajadsigu šhini gadījumā, peeejot šhim jautajumam no tihri formelās pufes, rewidet to lehmumu, to stahwokli, kahdu Satwersmes Sapulze ir jau eenehmufi. Un Satwersmes Sapulze ir eenehmufi nepahrprotamu stahwokli, peenemdama scho interpelaziju steidsamibas kahrtibā. Satwersmes Sapulze us scho notikumu ir skatijusees loti nopeetni, tāpat loti nopeetni us scho notikumu ir skatijusees augstā kara preefschneeziba, furai šhi leeta kompetē, jo wina ir peemehrojuse, war šazit, loti bargu šoda mehru pret wainigeem: komandeera degradeschana, atzelschana no amata, šodischana ar 30 deenam aresta — tas naw atsihtams par weeglu šodu. Tā tad komisija, nepeeedama šhim jautajumam no formelā weedokla, apstahjās pee šhi jautajuma pehz wina buhtibas.

Pehdejā laikā loti beeschi teef minetš kareiwju wahrds šafarā ar politiskeem notikumeem, šafarā ar politiskām situacijām. Kareiwis pehz sawas dabas naw un nedrihst buht politikis, kareiwis stahw pahri katrai politikai. Ja nu kareiwis ikdeenisķtā dšihwē tomehr teef nostahdiis tahdā situacijā, fur winam; gribot negribot, ir darischana ar parahdibam, kurām bes schaubam ir politisks pamats, tad mehš redšam, ka šhis kareiwis, neorientedamees wifos tajos politiskos sikhumos, rikhojas taifni — wiesch, war teift, situaziju weenfahrschi pahrzehrt un tā isšķir jautajumu. Nemot wehrā to augsto mišiju, kahdi ir kareiwim wišpahr un kahda ir bijuši Latwijās kareiwim šewisķki, mums ir japeeet loti usmanigi pee katra atšewisķka šola psihologisķas nowehriteschanas daschados gadījumos, kureem bes schaubam ir politisks pamats, jo peeedami pee katra atšewisķka gadījuma apspreeschanas no tihri partejiska, politiska weedokla, mehš waram nogrehtotees pret to augsto ušdewumu, kahdu weift kareiwis ir aizinatš.

Šhini notikumā, Romanowa eelā Nr. 25, kahdu psihologisku zehlonibu atrast tomehr ir gandrihs neespehjami, wismas loti gruhti. Tas ir notikums primitiwās dabas. Stahdatees preefschā ainu: Legakas partijas kongresā, fur aif šlehtām durwim partija meerigi apspreesch sawas leetas, sawas jautajumus, eelauschas wirsneeku drehbēs gehrbuschees eereibuschi jaunekli un grib nolaupt šhis legalās partijas karogu. Kad tas wineem neis-dodas, tad scho karogu šaplehsch. Se katrā šinā ir darischana ar gekigu burščifosifsmu; te ir darischana, ja gribeet, ar Don-Richota zihnu ar wehja dširnawam, ar eenaidneeku, kursch pawisam tahds naw. Bet waj tad mehš lai skatamees us scho notikumu tomehr tif weegli, tif weenfahrschi; tā us kahdu neisdeuwischos mulligu studentu joku? Nē, ja mehš tā skatitos, tad mehš peelihdšinatos šaimneekam, kursch saweem neprahtigeem, neapdomigeem sehneem atlaw rikhtotees ar uguni pee wijas. Muhsu šakaitetā politiskā atmosferā tamlihdšigi notikumi war nowest pee katastrofas, war aisdedsinat wišu Latwiju.

Šhis notikums Romanowa eelā 25 ir gabalinsch wehl no wezeem absolutisma laikeem; tas atgahdina zarisma laikus, kad bija ne tikai pirmās, bet ari otrās un treschās šķiras pilsoni, un kad ari us daschām legalām partijām skatijās tā us tahdām, pret kurām priwiligetee war aklaut wišadus lihdselkus. Turpretim demokratisķā Latwijā tahds stahwoklis naw peelaishams. Newar peelaist, ka us legalu partiju skatas ar tahdu neeze-

tibu, kōhdu ūhini gadijumā parahda atšewiūhtas personas. Neezeetiba pret legalas partijas ašrejeem ūimboleem, waj ta buhtu neezeetiba pret winas karogu, waj himnu, leezina tika to, ka atteezīgā persona wehl naw attihstijusees lihds tam ūtahwoflim, kuru waretu buht brihwas neatkarigas Latwijas pilsona wahra zeenigs. Še katrā ūinā ir darishana ar ūabeedriūtu launumu un ūhiš launums no ūabeedriūtas ūirdsapūinas katrā ūinā ir janoūoda uš wištingrafo. Waj muūhu ūabeedriba ir peerahdiūsti, ka wina usmanigi ūeto ūhim parahdibam un ir peerahdiūsti, ka wina katrā ūinā uš aūako un ūtingrafo tahdas parahdibas noūoda? Par noūehloūhanu, wišpatri to newar teift. Notifums Romanowa eelā Nr. 25 naw tahdas dabas, kuru muūhu ūabeedriūtas ūirdsapūinas išteizeja — preūe war atūihmet tika ūkandalu kronika un ar to aprobeshootees, lai warbuht otrā waj treschā deenā ūeletonā par to taititu wairat waj masat iūdewuūhos jokus. Tas katrā ūinā ir nepeeteoūūhi, jo tahdu noūodishanu, kas ūeletonā išteifta, politika masat orienteis zilweks war pahrprast un atrast tani pat usmudinashanu. Leepajas notifumi ir tahda pascha rakstura, tika tragikakas dabas un newar ūazit, ka ari te preūe buhtu iūrahdiūsti peeteoūūhu modribu, ja wina ūhos ūšili behdigos, tragikos notikumus Leepajā iūleto par materialu neweiklām karikatūram. (Balsis pa kreisi: „Pareisi!“ — „Latwijas Sargs“). Karikatūras un politiska satira ir katrā ūinā loti eeteizams un radikals lihdsleklis pret wišadām ūabeedriūtām un politiskām nebuūshanam, bet katrā ūinā ir jasin taktis, ir japroto leetot satira, ir japroto leetot karikatūra. Šhini gadijumā ta ir karikatūra neweetā, neiūdewuūšes politiska satira, ja mehš behdigo Leepajas notifumu zeetejus redjam ūihmetus ar ūaūetām galwam behgot no kaujas lauta. To katrā ūinā war politiski masat iūformets zilweks uūstatit kā usmudinajumu, kaut gan ūhini gadijumā, es gribu pahrleezinati teift, tas naw domats. Muūhu ūabeedribas ūirdsapūina ir noūodijusi ūhos notikumus. Es esmu pahrleezinats, ka naw neweena tahda, kas negribetu tos noūodit, bet tomehr ūhi noūodishana naw bijusi konūewenta. Ta ir notifusti weetam tahdā weidā, kuru, gribot negribot, war pahrprast.

Warbuht atūauūees uš to, ka tagad mehš esam droūchā ūtahwofli, tagad waram noūahriot ūawas mahjas leetas, kā mums pascheem patihl. Nē, gluschi otradi! Lihd ūhim mehš bijām paschi preeūsch ūewis, tagad esam nostahjuūees wiūas paūaules preeūchā. Wiūa ziwiūisetā paūaule tagad min Latwijas wahrdū, jaunās Latwijas wahrdū; wiūas ziwiūisetās paūaules ūkolās tagad mahzis, kas ta tahda Latwija ir, kas Latwijas walūts ir; wiūa ziwiūisetā paūaule ar leelu interesi laūa ūawās awiūēs par jauno Latwiju. Tas buhtu pliki muūhu ūejā, ja lihds ar ūhim pirmām ūinām wiūas paūaules ūmalās dabutu ūinat, ka ta ir tahda walūts, kur wehl pastahw ūulaka teesibas, pur politiske pretineeki weens otu mehgina pahrūeht un išteift ūawas ūimattijas waj antipattijas ar duhres palihdsibu. (Balsis pa kreisi: „Tā tas bija!“ Menders no weetas: „Pamahzeet ween ūawu waldbibu!“). Interpelaziju komiūija greeūšas ar ūho interpelaziju pee waldbibas ne kā ar apūuhdsibu, jo, kā jau atūahdiū, mehš jautajumu atūahjām atklahtu, tapehž ka domas ūipri dalijās, waj ir peeteoūūhi pamata taini preeūsch interpelazijas, waj newareja eūneegumu iūdarit kaut kahdā zītā weidā.

Šhini gadijumā interpelaziju komiūija greeūšas pee waldbibas ar zeeschu mahjeenu, ar wiūu ūawu autoritati un wiūeem ūaweem waras lihdslekleem ūahwet nomodā par to, lai ūhi ūabeedribas ūirdsapūina neeeruh-

setu, un ja tahdās eeruhfeshanas sīmes parahditos, lai waldiba ar wiseem faweem lihdslekem to zenstos nowehrft. Interpelaziju komisija peenehma weenballfigi fefoschu rezoluziju:

„Satwersmes Sapulze, noklausijusees peeprafijumu komisijas atsinumu par eebbrukumu Latvijas sozialdemokratiskās strahdneeku partijās kongresā nakti us 21. dezembri 1920. gadā, us stingrako nosoda scho usbrukumu un tam lihdfigas parahdibas, atsiht tās par nepeelaischamām demokratiskā walsti un, usstatot par waldibas zeeschako peenahkumu schahdu parahdibu nowehrschanu, pahreet us deenas fahrtibu.“

Pehz fahrtibas rulla komisijai janahf pirms waldibas atbildes ar fawu atsinumu, bet tā ka tagad notizis otradi, tad es liktu preekschā pehz wahrdeem „Satwersmes Sapulze, noklausijusees interpelaziju komisijas atsinumu“ eelikt wahrduš „un waldibas atbildi“. Es atrodu, ka apfardsibas ministrs neeneesa muhsu komisijas eenemta stahwokli nefahdu dīsonansi. Warbuht plenarā sehde waretu scho pahrejas formulu peenemt pehz abu sinojumu noklausifchanās.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Zeelenam.

Fr. Zeelens (sozialdemokratis): Augsti godatā sapulze! Mehš noklausijamees nupat waldibas pastaidrojumu par daschu wirfneeku eelau-
fchanos Latvijas sozialdemokratiskās strahdneeku partijās kongresā un tāpat noklausijamees ari Satwersmes Sapulzes interpelaziju komisijas referentu. Katrs objektiws klausitajs wareja gaischi redset, kahda starpiba ir scheem abeem sinojumeem. Virmais sinojums, kursch nahza no waldibas preeksch-
stahwja, bija formelas dabas un loti ihss un, pateesibu fakot, nebuht nefastaneja ar to sinojumu, ko fneedsa Satwersmes Sapulzes interpelaziju komisijas referents. Pehdejais loti noteikta un pahreezinoschā fahrtā nosodija scho gadijumu un aifrahdija, ka sabeedribas atmosferā jarada tahdi apstahkli, lai tamlihdfigi gadijumi wairs newaretu atfahrtotees. Apfardsibas ministra sinojumā mehš schahdu noteiktu nosodifchanu nedfirdejām. Mehš dsirdejām pa dalai kaut ko preteju. Apfardsibas ministrija sinojumā pee notikumumu alstahstifchanas, pee faktu konstateschanas wisu laifu figureja Bruno Kalninsch, Bruno Kalninsch un atkal Bruno Kalninsch, kursch darijis to un to, esot wirfneekus apwainojis, wineem rofas fahsehjis u. t. t. u. t. t. Teem, kas kongresā bija klahf, sinams, ka tur usstahjās ari daudsi ziti kongresa dalibneeki, lai fawalditu wirfneekus, kuri brutalā fahrtā fahfa dausitees un nefahrtibas zelt, kā ari uswedās loti nepeeklahjigi un brutali pret teem, kuri farogu aifstahweja. Cereibuschee wirfneeki fta ar kulakeem un us wairaffahrtigeem usajzinajumeem fawalditees, tee to nedarija. Es domaju, ka ja wirfneekem, kuri atrodas tahdā eereibuschā stahwokli, ka newalda par sewi un uswedās til brutalā fahrtā, ja tahdeem wirfneekem fahseen rofas — jo newareja sinat, waj wineem ir eerotschi waj nē, — tad to newar usstatit par apwainojumu. Apwainojums pateescham buhtu bijis, ja zilwekam, kas neka naw darijis, fahsetu rofas. Bet no Goldmana kunga runas issfaneja, ka wirfneeki apwainoti no kongresa dalibneekem, kuri fahfuschji us trofchnotajem — „huligani!“. Tahdā weidā apgaismot notikumus — nosihmē nostahftees apwainoto wirfneeku pusē un moraliski tos attaisnot.

Ja tahdā weidā muhsu apfardsibas ministrs gribēs usturet armijā disziplinu un fahrtibu, tad mehš waram nonahft pee ta, ka ta armijas dala, kurā atfewifschku wirfneeku usbrukumi sozialdemokratijai issfauz fahschutumumu, war mehginat isteikt fawu nemeeru fahschutumuma weidā, kaut gan pateizotees

ſchis dalas diſziplina, aukſtaſinibai un ſahrtibas ſajuhtai, tahdi gadijumi naw wehl notikufchi. Lai tas nenotiktu, tad kara ministrim wjadſetu noteiktã weidã audſinat muſfu armiju, gan ar diſziplinas audſinaſchanu, gan ar ſabeedriſkã ſirdſapsinas modinaſchanu pee teem elementeem, kuri lihdi ſchim leetojuſchi duhres. Jo augſtaf ſchis perſonas ſtahwejuſchãs, tã pulkweſchi un komendantu, jo leelãs bij kara ministra peenãkumã ar wiſleelãto bardſibu un ſtingribu uſſtahteẽs. Ja kahds eenem augſtaku weetu, tad winam wjag buht augſtakai peenãkumu ſajuhtai. Bet kahdu peemehru war dot wirſneeki, kuri tiſ brutalã kahrtã war uſſtahteẽs ſabeedribãs preeſchã?

Pãkawejojteeſ tahlat pee ſcheem notikumeem, kuri turpinãjãs crescendo peh3 tam wehl Leepajã, tad man jaſaka, ka kara ministra kungs naw atbildejiſ uf interpelãzijas pehdejo dalu, kur ir teiktã, ko ministru presidentã domã darit, lai tamlihdſigi gadijumi neatfahrtoſ. Kaſ atteezãs uf ſodu, tad tur war buht daſchãdoſ eefſtaſoſ. Daſchi atrãdiſ, ka ſodã ir par mihſtu un ka wjadſeja wehl bargatu ſodu. Te interpelãziju komiſijas referentã, Nonahza kungs, ſinoja, ka wirſneeki eſot degradeti, bet zif man ir ſinãms, tad degradeti wini naw. Schis ſoda mehrã te naw iſleetotã. Par ſodu wiſpãhrigi war buht daſchãdoſ eefſtaſoſ. Eſ perſonigi neſtahwu par to, ka teem, kaſ ſinãmu noſeegumu ir paſtrahdajuſchi, ka ſcheem teefcheem noſeegumu iſpilditãjeem wiſoſ un katrã gadijumã wjadſetu uſlikt barguſ ſodus. Eſ atſiſtu par pareiſeem toſ uſſtaſuſ kriminalã ſinatnẽ, ka ſodi paſchi par ſewi, tã tahdi, zilweku nelabo un nemahza, bet ta ſabeedriſkã atmoſſera, kurã zilwekã darbojãs un dſihwo, ir leelã mehrã atbildiga par noſeegumeem, kuriſ paſtrahdã atſewiſchãſ perſonas, un ſcho ſabeedriſko atmoſſeru uſlabojot war wiſlabaki zihniteẽs ar noſeegumeem. Pahrejot uf ſcho jautãjumu par ſabeedriſko atmoſſeru, ir jaſaka, ka ſchis deenas kara ministra Goldmana kunga runa leelã mehrã war ſagãtãwot atmoſſeru preeſch lihdiſigu notikumumu atfahrtoſchanãſ. Peh3 tam, kaſ ir notiziſ Leepajã, kur kahdãm 30 ſeeweetem ir eewainotas waj nu aziſ, waj zitaſ bruh3eſ atſtahtaſ, kur Satwerfmes Sapulzeſ lozefleem ir atſtahtaſ aſinãinaſ galwãſ, peh3 tam teikt, ka Latwijaſ armijã naw neweena huligana, newar. Ja kara ministrs tã domã atbildet uf interpelãzijas pehdejo dalu, tad jaſaka, waj nu wiſch naw ſãprãtiſ, ko wiſch runã, waj wiſch naw ſawã weetã.

Presidentã J. Tſchãkſte: Wahrds kara ministrim.

Kara ministrs J. Goldmaniſ: Zeelena kungs aſſrahdiã, itin ka manã norãhdijumã, ka Bruno Kalniſch ir liziſ ſãſeet Brandtam rokaſ, eſot apwainojumã. Eſ nebuht tã nenõſtahdiju to leetu, ka taſ ir apwainojumã. Eſ neefmu tã teiziſ. Tad, kaſ atteezãs uf interpelãzijaſ pehdejo dalu, ko waldbiba domã darit, lai tahdi gadijumi neatfahrtoſ, tad uf to jau ir atbildetã, jo wainigeem ir uſliktiſ augſtakãiſ ſodã un iſdots atteezigiſ rihtojumã kara ſpehka dalu un eefſtaſchu preeſchneefkeem, lai ſpertu wiſuſ ſoluſ, lai tahdi gadijumi neatfahrtoſ. Eſot pahraſ beefchi Bruno Kalnina wahrds minetã. Eſ to mineju tikãi tapeh3, ka taſ gãndriſ weenigãiſ no kongreſã dalibneeku puſeſ figureja iſſinã, kaſ biſã iſdarita. Wehl daudſ ko no ſiſtumeem nemãſ ar nemineju. Uſ interpelãzijaſ pehdejo dalu, kura waizã, ko waldbiba nodomãjuſi darit, tã tad no manã ir pilnigi atbildetã.

Presidentã J. Tſchãkſte: Ir eefneegta no interpelãziju komiſijaſ zaur Nonahzi ſeſoſcha pahreãſ formula:

„Satwerfmes Sapulze, noklausījusees interpelāziju komisijas atzinumu un apspardības ministru atbildi uz interpelāziju par eeburumu Latvijas sociāldemokrātiskās strādneeku partijas kongresā naktī uz 21. dezembri 1920. gadā, uz stingra nosoda šo eeburumu un tamlīhdīgās parahdības, atšīst tās par nepeelaischamām demokrātiskā walsti un, usklatot par waldbas zeešchako peenahumu schahdu parahdību nowehršhanu, pahreet uz deenas fahrtību.“

Peē schis pahrejas formulas ir eefneegts no sozjaldemokrātu frakzijas papildinajums, kurfch škan tā:

„Papildinājuma beigās pirms wahrdeem „pahreet uz deenas fahrtību“ eelikt wahrduš: „bet atšīst, ka tagadejais ministru kabineta sastahws nespehī tahdas parahdības nowehršt.“ (Zautriba).

Es lišču, papreešču šchito papildinājumu uz balsošchanu, kas peē pahrejas formulas ir eefneegts no sozjaldemokrātu frakzijas. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par papildinājuma peenemščhanu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchita papildinājuma peenemščhanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Balsošchanas isnahkums šefošchs: Par šchito papildinājumu ir nodotās 52 balsis, pret to 60, atturetuschās 10, tā tad schis papildinajums atkriht. Tagad es lišču uz balsošchanu pahrejas formulu, kuru eenesa interpelāziju komisija, un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šchito pahrejas formulu. Tagad luhdsu pazeltees, kas ir pret šchito pahrejas formulu. Naw. Kas atturas no balsošchanas. Uri naw. Tā tad weenbalsīgi šchita pahrejas formula ir peenemta. Es luhdsu redakzijas komisiju sneegt šawu škojumu.

Referents D. Waldmanis: Redakzijas komisijas usdewumā man jasiņo šefošchi redakzioneli pahrlabojumi peē instrukzijas luhgumu un fuhdšību komisijai. Komisija leē preeščhā no wiršraksta islaist wahrduš „12. oktobra 1920. gada lehmuma ispildišchanai“, bet weenkahršchi „Instrukzijas Satwerfmes Sapulzes luhgumu un fuhdšību komisijai“. 1. pantā ir teiktš: „ispildidama Satwerfmes Sapulzes lehmumus“; komisija leē preeščhā list: „ispildot Satwerfmes Sapulzes lehmumu“. 2. pantā strihpot wahrduš „par to“ un atstahht „waj un kur isdarama rewisija, par to lemj luhgumu un fuhdšību komisija plenarā šehdē“. 3. pantā strihpot „isdara rewisiju“ un list weenkahršchi „rewidē“. 6. paragrafā wahrdi „tā eksperti“ nahšs jaunā weētā pehz wahrdeem „rihzišā“. Paragrafā 7. ir teiktš: „zaur pilnwarotu personu“, komisija leē preeščhā list „suhit pilnwarotu personu“. 8. paragrafā strihpot wahrduš „uz tam“, tad „ziwil-personas“ leē preeščhā rakstīt weenā wahrdā. 10. paragrafā ir teiktš: „rewisijas darbības laikā“, bet komisija leē preeščhā strihpot wahrdu „darbības“ un teikt „rewisijas laikā“. 12. paragrafā strihpot „ta“ un list „no wina“. 13. paragrafā ir šazits: „Instrukzija stahjas spēhā no peenemščhanas deenas Satwerfmes Sapulzē“. To komisija leē preeščhā tā atšewišchu paragrafu. Tad strihpot „šchi“ un teikt weenkahršchi „instrukzija stahjas spēhā“.

Presidentis J. Šchakste: Gebildumu naw peē pahrlabojumeem? Peenemti.

Referents D. Waldmanis: Tad 25. janwari peenemtee noteikumi par Kreewijas 9. jūnija 1917. gada pilšehtu šabeeđriškās pahrwaldišchanas nolikuma 108. panta papildināschanu. Peē mineteem noteikumeem ir weens redakzionels pahrlabojums. Komisija leē preeščhā „noteikumu“ weētā list „likums“.

Presidentis J. Šchakste: Gebildumu naw — peenemtis.

Referents O. Waldmanis: Pēc rihkojuma par agrāro paradu nomakšas atveeglinajuma termina pagarināšanu komisija leņ preefšā wahrda „rihkojums“ weetā lift „likums“. 6. § ir teizeens: „fahrtibā, fas noteikta ziwilprozesa... un ņekofšos“, komisija leņ preefšā wahrda „ņekofšos“ weetā lift „2883. un nahkofšos pantos“.

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw — peenemts.

Referents O. Waldmanis: Likumā par metru sistemas mehru eeveņšanu ņemes mehrišanā 1. pants ņkaneja ņekofņi: „Wiņās dariņhanās, atteezotees uņ ņemes mehriņhanu un leetofņanu, leetojami metru sistemas mehri“. Komisija leņ preefšā wahrda „atteezotees“ weetā lift „atteezibā“. Tad 2. §, kur bija teikts: „ņemju un meņhu planos... platiba uņdodama hektaros, ahros un kwadratmetros“, komisija leņ preefšā strihpot wahrduš „ahros un kwadratmetros“. Tad 4. § pahrgrosits tā: fraņi „par tradizionelo mehru leetofņanu“ leņ preefšā pahrgrosit ņekofšā weidā: „pahrejai no wezeem mehreem uņ jauneem“. 5. § „ņhiš likums“ weetā teift weenfahriņi „likums“.

Prezidents J. Ščakste: Waj eebildumu naw pret ņheem pahrlabojumeem? Tad tee ir peenemti.

Nahkofšās ņehdes deenas fahrtibā ņahw: 1) likums par ziwilaktu registraziju, 2) likums par daņhu kriminal- un ziwilprahwu likumu noteikumu grosiņanu, 3) likums par kaņazijas droņhibas naudas paaugņinaņanu. Bes tam ņahw preefšā Satwerimes Sapulzes luhgumu un ņuhdiņbu komisijas ņinojums par Leepajas notifumeem. Lihdi ar to ņhiš deenas ņehdi ņlehdi. Nahkofšā ņehde buhš otrdeen, pulksten 5. pehž pušdeenas.

(Sehde ņlehgta plift. 9.50 min. wafarā).

III. sērijas 6. jēhde 8. februārī 1921. gadā.

(Atklašta pulksten 5.40 pēc pusdeenas.)

Pilums par zivilstahwofla aktu registrāciju. — Puhumu un subdsibu komisijas sioojums par notikumeem Seepajā.

Presidents J. Tschakste: Satwerfmes Sapulzes jēhde atklahta. Satwerfmes Sapulzei ir peenahfufchi wehl fetofchi apfweikumi: no Leelfefawas pagasta padomes, Rigas debesbraufchanas draudfes padomes, Weetalwas pagasta pilfoneem, Alufnes skolotaju arodneeziftās beedribas, Matifchu drihwbibliotefas beedribas, Seeweefchu Palihdsibas Korpusa Matifchu nodalas, Matifchu Sarkanā Krusta nodalas, Baunu pagasta padomes Matifchu jawwafigo ugunsdsehfēju beedribas, Matifchu kopmoderneezibas, femneeku faweenibas Matifchu nodalas, Matifchu rajona aiffardibas nodalas un wifseem Matifchu 6. februara fwehtku weeseem, Rengeš pagasta padomes, Kolupes pagasta waldes pilfoneem un skolotajeem, Lehdurgas pagasta padomes, Jaungulbeneš pagasta padomes, Renzenu pagasta padomes un Bolwu eeredneem.

Jr eenahfufchi likumprojekti, furi nododami atteezigām komisijam: likumprojekts par nodofli uf tabaku un tabakas ifstrahdajumeem — nododams finansu un budfcheta komisijai. Sebildumu naw? Peenemts. Likumprojekts par nodofli no mantas pahrejas pee zitām personam par atlihdsibu — nododams juridifkai un finansu un budfcheta komisijai. Sebildumu naw? Peenemts. Tad ministru kabinetis peeprafijis atdot atpafal leetu par Wiktora Natjanena ufnemfchanu Latwijas pawalstneezibā. No juridifkās komisijas eebildumi pret fcho atpafalatdoschanu neteef zelti. Teef liffis preefshā fcho likumprojektu atdot atpafal. Sebildumu naw? Peenemts. Mehš pahreestim pee likuma par zivilstahwofla aktu registrāciju. Referents Rehmanis.

Referents Rehmanis: Pehz tam, kad Satwerfmes Sapulze ir peenehmufi laulibas likumu, furā pehz šatura fwarigatā zivilstahwofla aktu registrefchana nodota laizigo eestahfchu rokās, fchis likums, fursch pareds laulibas, dšimfchanas un mifrfchanas registrāciju, pateesibā ir wairaf formalas dabas, jo ar laulibas likuma peenemfchanu tas, ka zivilstahwofla registrāciju nodod laizigu eestahfchu rokās, jau prinzipā iffchirtis, un fchim likumam ir jau wairaf tehnifka nosifhme. Tas noteiz tos tehnifkos panehmeenus, ar fahdeem fchi zivilstahwofla aktu registrefchana wifehrtakā fahrtā ir ifwedama. Tā tad fchi likuma prinzipis, peeweenojotees laulibas likumam, ir, ka blafus laulibai ari dšimfchanas un mifrfchanas gadijumu registrefchanu nodod laizigu eestahfchu rokās. Schis instituts ir jau fen pastahwofchs wifās Wakareiropas walstis un mums likai, peenemot to prinzipā, ir jaweenojas par to, ka fchi

zivilstahwofla aktu registreschana iswedama, peemehrojotees Latwijas apstahleem. Walski ar demokratisku eekahrtn, kur naw tizibu isschkiribas, kur walda apsinas brihwiba, ir jadod eespehja un teesibas wiseem pilfoneem konstatet sawu ziwilstahwofli weenada weida; bet pee tam ari, eewehrojot tizibas isschkiribu un apsinas brihwibu, naw jadara schkehrschli pehz weenada weida isweschanas teem, kuri pehz sawas pahrleezibas un konfesionalas peederibas grib peeweenot blakus wehl kahdu zitu sawa stahwofla registreschanas weidu. Taisnt tahds pamats ir isweits schai likumâ par ziwilstahwofla aktu registre-schanu. Tâpat kâ laulibas likumâ formalâ registreschana — pee laulibas ta ir isfludinaschana — ir konzentreta, tâpat tas ir wajadsigs ari mirschanas un dsimschanas gadijumos. Ar scho likumu nebuhs likti nekahdi schkehrschli, ja pilsoni, registrejuschi sawus behrnus atteeziga ziwilstahwofla aktu registrazijas eestahde, wehlesees ari, ka schi registrazija tiktu sankzioneta no basnizas. Tâ tad to pilsonu teesibam, kas wehlesees tahdu registrazijas weidu turpinat, nekahdi schkehrschli ar scho likumu neteef likti. Isejot no ta, ka schim likumam ir wairaf formala daba, juridiskâs komisija naw atradust dauds ko mainit waldbibas eesneegta projektâ. Schis likums iseet pateesiba us to, lai pee scho aktu registrazijas buhtu pehz eespehjas masaf formalitatu, un aprobeschojas ar tam, kahdas nepeezeschami wajadsigas, lai waretu registretâs sinas isleetot tahdeem gadijumeem, preefsch kureem ziwilstahwofla akti teef registreti. Weens prinzipiels jautajums, kursch ari laulibas likumâ ir isschkirts, ir to dsimschanas un mirschanas gadijumu registreschana, kuri ir notikuschi leelineeeku waras pastahweschanas laikâ Latwijâ. Juridiskâ komisija apstahjas pee ta pascha weida, kahds jau peenents laulibas likumâ, t. i., ka leelineeeku laikâ notikuschee dsimschanas un mirschanas gadijumi ir pahrregistrejami tagad nahlamâs atweramâs dsimtsfarakstu nodalâs. Ir atmests waldbibas projektâ eenestais terminsch, ka tahdai registrazijai wajaga notikt 6 mehneschu laikâ. So juridiskâs komisija atrada par newajadsigu. Ari peenentâ laulibas likumâ terminsch preefsch pahrregistreschanas naw noteitts, bet pahrregistreschana peenemta, isejot no muhs pilsonu interesem un turotees pee ta, ka Latwijas waldbibas eestahdes naw usnehmufchas to aktiwu un pasiwu, kas bija leelineeeku laikâ te. Latwijas waldbibas eestahdes naw pahrnehmufchas nekahdas eestahdes waj grahmataas un newar pilfoneem garantet, ka wini sawas atteezigaas ziwilstahwofla apleezibas war dabut agraf waj wehlat no tam eestahdem, kahdas bijufchas leelineeeku laikâ. No otras pufes, waldbibai, eewehrojot to apleezibas swarigumu, ir jagarantè, ka katrs pilsonis pehz 10, 20 gadeem spehs dabut preefsch wina wajadsigos ziwilstahwofla aktu konstatejumus. Pahrregistreschanas terminsch naw noteitts tapehz, ka ta ir tahda prasiba, kura war eet tikai pilsonu intereschu labâ un no wineem pascheem atkarajas, zil ilgâ un zil ahtrâ laikâ wini skaita par wajadsigu scho pahrregistreschanu isdarit, lai garantetu saw wajadsibas gadijumâ atteezigo dokumentu dabufchanu. Nekahdu zitadu swarigaku pahrgrosijumu juridiskâ komisija no sawas pufes schini likumprojektâ naw eenesufi. Likumprojektus tuwaki apskatot, weenâ otrâ weetâ, warbuht, waretu nahkt pee flehdseena, ka tur ir eenesti tahdi noteikumi, kureem pateesiba newajadsetu buht likumâ eelschâ, bet tee waretu buht noteikti tant instrufzija, kas ir paredseta paschâ likumâ. Ir paredsets, ka schi likuma interpreteschanai isdod atteezigu instrufziju. Weens otis noteikums schini projektâ warbuht atgahdina instrufzijas weidu, bet juridiskâ komisija neatsina par wajadsigu winus mest ahtrâ, jo tas ir sinams jaunina-

jums un nahts muhsu jauno eestahschu ispildischana un schee ahlee noteikumi, furus waretu ismest lauka, paleefot te, launuma nedaris, bet tikai labu, un schis likumprojekts ir tehniskas dabas, dauds nekahdu strihdu ap scho likumprojektu newares buht un tapehz no juridiskas komisijas puses es leetu preefcha peenemt winu tahda weida, kahds winsch no juridiskas komisijas ir eefneegts.

Presidentis J. Eschaste: Utklahju wispahrejas debates. Wahrds peeder Trafunam.

Jr. Trafunis (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Es fahlfchu ar teem pascheem wahrdeem, ar fureem eefahka referenta lungs. Pehz tam, tad esam peenehmuschi likumu par ziwillaulibu, tad, saprotams, wajadscha gaidit, ka nahts ari schis likumprojekts par ziwilaktu registraziju, jo leeta ir, ta fatot, weentahrscha un logiska. Kas grib eemeslus, tam wajaga gribet ari tos lihdselus, lai panahktu eemeslus, rezultatus. Schis likumprojekts ir gluschi lihdsigs ari tam likumprojektam par ziwillaulibu, furu mehš jau esam peenehmuschi. Gars un fatus ir weenads ka likumprojektam par ziwillaulibu, ta ari schim likumprojektam par ziwilaktu registraziju. Starpiba starp weenu un otru likumprojektu ir tikai ta, ka schis likumprojekts ir dauds labak isstrahdats, nekā likumprojekts par ziwillaulibu, bet tomehr schim likumprojektam ir tas paschas fluhdas un winam ir diwas puses, tapat ka likumam par ziwillaulibu. Jr leetischā, waltiska puse un, no otras puses, priwatu eefkatu, priwatu aispreedumu puse us basnizu, us tizibu un us religijskeem akteem. Kas sihmejas us objektivo pusi, t. i. us juridisko pusi, us leetischu waltisko pusi, tad man pret scho likumprojektu nebuhtu nekahdu eebildumu. Es atsihtu, ka waltij ir pilna teefiba prasit waltis aktu registraziju un par to newar buht nekahdu strihdu. Se waretu buht runa tikai par to, waj tas ir issaukts zaur waltis wajadsibam, waj tas ir peemehrots tekoscham brihdim, tautas intrefem, un us scheem jautajumeem man wajaga atbildet, ka es neredsu nekahdas wajadsibas, dehl furam schis likumprojekts buhtu issaukts, un ari neredsu, ka winsch buhtu peemehrots tautas wajadsibam, tautas prasibam. Wispirms winsch wareja buht issaukts tikai zaur waltis wajadsibu jeb waltiskeem akteem, ja no basnizas isdotee dokumenti buhtu neapmeerinofchi, ja wini buhtu fastahditi nepareisi, ja winos buhtu fluhdas, ja winus nebuhtu eefpehjams dabut sawa laika rofa u. t. t. Bet, mani fungi, zil man leefas, mehš dsihwojam loti ilgus laikus Kreewija un tahdu fuhdsibu nedsirdejām. Minetos aktos bij kahdas nepareisibas, bet esnu pahrleezinats, ka tahdas ari turpmak buhs. Ta tad wajadsibas nekahdas neredju. Bes tam es redsu tikai to, ka schis likuma projekts, ja mehš winu peenemam ka likumu, wispirms nespehs tautu apmeerinat un buhs waltis tikai par apgruhtinajumu. Tas newares apmeerinat tautu wispirms tapehz, ka tautat buhs dauds wairaf jatehrs laika, buhs dauds wairaf apgruhtinaschanu, nekā tas bij agraf. Peemehram, schai likumprojekta mehš redsam tekoscho: nodatas peenem sinojumus wisa darba deena, bet laulibu noslehghchanai noleekamas wismas trihs deenas nedela. Ta tad tee, kas gribes laulatees, tiks ar to aprobeschoti. Bes tam schis likumprojekts gulstas us paschu tautu. Lihds schim, ja gribeja dabut waltiskus aktus, tad waltij scho aktu isdoschana nematscha neweenas kapeikas. Rats basnizlungs, rats garidsneeks pagatawoja aktu 3 eksemplaros. Weens no teem palika pee basnizas, otru issuhtija us konistoriju, trescho nodewa waltis rofas. Bet tagad, ka mehš redsam pehz schi

likumprojekta, nekātotees us teem nodokleem, kuri jau tagad gulstas us tautu, tiks uslikti wehl jauni nodokli. § 6. ir fazits, ka katrā nodalā atrodas nodalas pahrinis un wismas weens weetneeks. Warbuht tur buhs wehl weens waj otrs rakstwedis. Rā no ņhi likumprojekta redsams, ņhos jaunās eerednūs neatmaksās pati waldiba, bet tos wajadsēs atmaksat pašwaldibas eestahdem. Tā tad, mani fungi, mehš gribam, tā ņakot, atļaut ņew ņinamūs eķķperimentūs us pašwaldibas eestahņhu reķķina, us tautas reķķina. Eš wehl ņapraņtu, ja tas buhtu kaut zaur ņahdu nepeezeeņķamibu iņņauts, tad, ņinams, no tautas ar jau waretu praņit ņinamūs nodoklūs. Bet ņho nepeezeeņķamibu mehš neredsam. Mehš gribam tikai tautu apgruhtinat ar jauneem nodokleem. Jau tagad, kā man leekas, pee mums ir 37.000 eerednu, tā kā gandrihs us 50 zilweekeem friht weens eerednis, un mehš gribam to eerednu ņķaitu wehl pawairot, bet, mani fungi, muhsu tauta ir deesgan pazeetiga un tauta ir dauds neņuse un tauta ņpehi ari dauds neņt, bet tomehr tautai naħķs reiņ laiķķ, kad tai buhs par maņ ņpehķa un ta neņpehķķ panest wiņus tos nodoklūs, ko us winu uslikts. Tauta neņpehķķ wiņu ņamaksat. Un lihds ņķim laiķķam tas mums neka nemaksaja. Eš neņinu, kā tas ir pee luteraneem, bet pee katoleem strahdaja 4 rakstitaji un diwi garidneeki, tā tad 6 zilweeki, pee weenas basnizas no 9 rihtā lihds 4 pehz puņdeenas, un wineem newajadsēja par to maksat neweenas kaķķikas. No basnizas redsēs ņtahwokka man naw nekas pret to, jo basnizai tas buhs tikai weens atweeglinajums, bet, fungi, padomajeet, ņahdu nastu juhs usleezeet ņemneekeem us plezeem, kureem wajadsēs par to ņamaksat. Eķķee bija tee eebildumi pret likumprojektu tikai no waltistidā, no leetiņķidā weedokla, no objektiwās puņes. Tagad pahreeņim us pašķa likumprojekta garu. Gars ņķim projektam ir tahds pats, ņahds tas bija pee likumprojekta par ziwillaulibu. Eķķim likumam ir ņķaidras strihpas, kuras aisrahda us to, ka ņhi likuma dewejeem, kuri to ir ņastahdijusķi, ir bijis aisņreedums pret basnizu un wini ir nodomajusķi, ka basnizu wajaga aprobesķot, ka basnizu wajaga apņpeest, ka to wajaga apņpeest wiņā wiņumā, to wajaga apņpeest tā, ka tas tautai nebuhtu ņtipri manams. Zitadi to leetu eš newaru ņapraņt. Nemņim pa atņewiņķeem paragraseem. Suhlit tresķā paragrafā ir fazits, ka: „garidsneekeem un konņesionelām eestahdem aisleeģts iņdot metristas apleezibas par dsimņķanas, mirņķanas un laulibas gadijumeem, kuri notikusķi pehz weetejās dsimtsķarakstu nodalas atwehrņķanas.“ Referenta kungs ņazija, ka ņķis likumprojekts nemas nedomajot basnizu aprobesķot, bet tomehr pehz ņķi paragrafa ņatura iņnaħ tā, ka neweena basniza nedriħķt iņdot neķahdu dokumentu. Eš pilnigi ņaprotu referenta kungu, pilnigi ņaprotu, ka wiņņķ ņazija, ka newar aprobesķot, jo ja mehš gribesim basnizu aprobesķot eķķņeķjās dariņķķanas, tad mums wajadsēs katru kooperatiwu aprobesķot, ka tee nedriħķstetu neķahdas apleezibas iņdot ņaweem beedreem, nedriħķstetu eeraņtit ņawus beedrus kooperatiwu iņdotu grahmataš. Tā tad, ņaprojama leeta, tas ņihmejas us pašķu eekņķeeni, newar buht neķahdu aprobesķojumu, zitadi wajadsētu iņdot likumu, ka waltis absoluti neķahdas basnias neaņņiħt un ka neķahdas registrazijas pee pašķam basnizam newar buht. Tā tad ņķis punktis naw ņaprotams par pašķu basnizas lozeklu registraziju, bet par dokumentu iņdoņķķanu, un atļaujeet jums pašazit, ka, ja juhs ņho paragrafu eewediseet dsihwē un noņazitat wiņbargaķo ņodu, ka basniza nedriħķt iņdot metristas, iņdot atļaujas, eš paņinoju jums no ņķi katedra, ka basniza to likumu neņpehķ

turet, ka basniza metriķas iedods, tapehž, ka beš metriķam newar buht. Eš par žitām konfesijām nerunaju, eš runašchu par katolu basnizu. Pretežā gadījumā jums wjadfēs iedot likumu, ka juhs katolu basnizas neatšihsteet, ka juhs tās atzeleet. Rā sinams, basnizas laulibas naw špekā, ja newar konstatet, kas ir kristits, kas naw. To warēs konstatet tikai basniza zaur metriķu. Juhs, kungi, nemas nedomajeet eewest žiwilštahwokka aktu registrazijas grahmatās, kas ir kristits, kas nē. Rāpehž juhs nedomajeet to eewest, eš nēfaprotu. Eš faprotu, warbuht, toš fungus, kuri netiz un drušku faunaš teikt, ka wini netiz, wineem kauns buhtu, ka tiftu eerakstits žiwilaktā, ka winsch naw kristits. Bet, mani kungi, muhsu waldibas wihrus, kuri šcho likumu ir isgatawojuschi, un semneeku šaweenibu, kura war tikt skaitita par pilsonisku frakziju un kura stahw tomehr uš kristigeem pamateem, jaatsihmē — eš šhini leetā newaru faprašt. Ja sozialdemokrati buhtu isdewuſchi tahdu likumu, tad tas man buhtu pilnigi faprotami, bet kad iſdod tahdu likumu semneeku šaweeniba un muhsu waldiba, tad tas man naw faprotami. Tas likums newarēs apmeerinat ne kristigos, ne sozialdemokratuš. Ja sozialdemokrati gribetu iſdot tahdu likumu, tad wini iſdotu to žitadā stiprakā garā.

Beš tam nahkofchā zeturtā paragrafā ir šazits: „garidsneeki war behrnu kristit, waj winam wahrdu dot tikai pehž tam, kad tee no atteezigas dšimtsrakstu nodalas šanehmuschi sinas par kristamā waj nosauzamā behrna wahrdu“. Tahlat šfan tā: „kristot, waj wahrdu dodot, garidneekš newar peeschfirt behrnam žitus wahrduš, kā toš, ar kureem behrnš eerakstits dšimuscho registri“. Kad mehš nemam šcho paragrafu pehž šatura, tad škaidrš ir nodoms, ka wispirms aprobeschot basnizas kristibas šakramentu un no otras pušes iſleetot garidsneekus kā walsts eerednuš, un ne tikai kā walsts eerednuš, bet kā polizistuš, kas peespeesch wisuš toš, kas grib behrnus kristit, eet uš dšimtsrakstu nodalu. Mani kungi, ja juhs, to likumu šastahdot, tiš tahlu neeseet bijuſchi droſchi, ka tauta gribēs to likumprojektu pilbit, ka juhs gribejāt iſleetot garidsneekus kā polizistuš, kas speesch eet uš dšimtsarakstu nodalu, tad tas likums neder. Eš faprotu pilnigi, mani kungi, ka no walsts redšes stahwokka juhs wareseet špreest, ka ir wjadšigs registret katru, kas ir dšimis. Waj winsch ir kristits waj naw, tas nestahw juhsu interesēs; žitadi eš to newaru faprašt. Walstij ir interese tikai sinat, ka kahds ir tai un tai laikā dšimis. Bet ja jums buhtu tikai šchis registrazijas nodoms, tad jums buhtu weenalga, waj tas, kas ir peedšimis un kristits, ir tizis pirms kristiſchanaš registretš dšimtsarakstu nodalā, waj pehž tam. Bet juhs tas neapmeerina. Juhs gribeet basnizu peespeest, lai basniza iſpilda polizijas amatu, lai wina peespeesch eet uš dšimtsarakstu nodalu. Beš tam ir šazits, ka newar žitu wahrdu dot, kā tikai dšimtsarakstu grahmatā eerakstito. Bet, mani kungi, eš pastahstišchu gadijumu no bolschewiku laikeem. Bolschewiki to paſchu gribeja iſwest dšihwē. Beemehram, bij kahds gadijums, ka semneekš atnes behrnu pee garidsneeka un kad tam waizā, kā behrnu šauz, tad winsch atbild „Rewolwers“. Basnizkungs nēfaprot, winsch waizā wehl weenreis — „Rewolwers“. Tā tad bolschewiki, kuri netizeja Deewam un neatšina kristibu, iſsmehja kristibu, eewedot rakstos tahdu wahrdu kā „Rewolwers“. Warbuht atradišes ari tagad tahdi eeredni dšimtsarakstu nodalā, kuri neatšihst ne basnizu, ne Deewu un nosauks behrnu par Jankeli, Nachamkesu, Trozki waj kahdu žitu. (Sahlē jautriba). Uš to eš waru atbildet, ka pee mums pastahw kononiskais likums, ka behrnam war dot tikai tahdu wahrdu,

kurfch ar sawu nosihmi neapfaitina kristigās juhtas un garu, šajhdseenu par basnizu, kristību un tizību. Tā tad šche juhs nostahjatees us konslitta zela-stary walsti un basnizu. Bes tam, kas sihmejas us paschu dokumentu isdo-šchanu, pilnigi dibinata leeta, kuru newar noleegt, ir ta, ka walstij ir teesiba isdot dokumentus, winai ir teesiba nosazit, ka teem dokumenteem, kurus basniza isdewusi, walstiskas nosihmes naw. To walsts war darit. Wina war prasit, ka tikai teem dokumenteem, kurus winas paschas eeredni isdewuschi, ir walstiska nosihme. Waj tas buhs leetischki darits, tas ir zits jautajums, bet walstij tas teesibas peeder. Bet es, mani fungi, juhs gribu jautat, ja juhs scho likumu peenemseet, ka juhs domajeet wisu iswest praktiska dshiwē? Man wajag jums pasludinat no schi katedra, ka no tam aktu grahmatam, kuras lihds schim basniza weda, paleef basnizai tikai paschai originali, jo kopijas tika isshittitas us konsistoriju un zitas nodotas walsts rosa; wis-mas katolu basniza juhs kopijas wairaf neatradiseet. Man wajag jums pasludinat no schi katedra to, ka ja juhs ari isdoseet likumu, ka wisus originalus wajag nodot walstij, tad katolu basniza to nedaris, nedaris tapeh3, ka basniza bes aktu grahmatam newar palikt, jo bes tam wina neweena jauna zilweta nelaulas. Ja lauliba ir bijusi atsihta par nelikumigu, tad wajag paschas aktu grahmatas atsiht, un tapeh3 basniza jums aktu grahmatas nedos. Jums paliks tikai diwas isejas: waj atfazitees no schi likumprojekta isweeschanas praktiska dshiwē, kuru Satwerfmes Sapulze jau peenehmuši, ziteem wahrdeem kafot, atsiht, ka schim likumam nebuhs nefahdas nosihmes, jeb waj juhs buhseet speestit tomehr ar poliziju, ar spehku basnizai aktu grahmatas atnemt. Ja juhs nostahjatees us schi otra zela, tad, mani fungi, nenemeet par launu, bet es gribu pateikt, kahdi wehla3 buhs resultati. Tas pat3 bija pee leelineekeem. Wini nahza ar waru, bet wisa draudse stahjās pretim un tikai dascham draudsem Latgale isdewas atnemt grahmatas, nestatotees us to, ka semneeki bij apdraudeti ar noschauschanu. Wisi draudses lozekli nostahjās pee basnizas un teiza: „Mehs fawas basnizas aktis neis-dosim“. Ja juhs, fungi, eeseet to zelu, tad, faprotama leeta, wareet likumu peenemt; bet ja juhs negribeet eewest tautā nefahrtibas, tad jums wajadsetu no likumprojekta, tahda, kahds winsch ir, atfazitees.

See aifrahdijumi ir par schi likuma nepeenehmibu. Bet nu es gribu pateikt par garu. Schee diwi likumprojekti — likums par ziwillaulibu un likums par ziwillaktu registrazijas nodalam — man teescham leef atskatitees drusku atpaka3 par 2 lihds 3 gadeem. Tais laikos mums bija karstas farunas par Latwijas apweenoschanu, par Latgales peeweenoschanu Widsemei un Kurfemei, lai wifas trihs latwju tautas dakas buhtu apweenotas. Tais laikos, kad schis farunas weda, bij klast ari daschi no Satwerfmes Sapulzes lozekleem, kuri schepat nem dalibu un kureem loti labi sinams, kahdas bij latgaleeschu bailes. Latgale sinaja, ka tizibas leeta ir milsiga starpiba stary Baltiju un Latgali; latgaleeschi sinaja, ka Latgale basniza un tizika stary pirmā weeta, un tais laikos meh3 nedsirdejām no balteescheem, ka basnizu apspeedis un tizibu eerobeschos. Meh3 dsirdejām tikai tos wahrdu3: „Meh3 jums palihdseem, meh3 jums pahri nedarisim, meh3 mahzesim zeenit juhsu pahrleezibu, meh3 mahzesim jums peeschkirt wisu to, ko prasa basniza un ko prasa Latgale.“ Mani fungi, atlaujeet man pasazit, ka ar scho pahrleezibu meh3 gahjām par apweenoschanos, gahjām ari us augsto tautas deputatu namu, un tapeh3 man schis naidigais gars pret basnizu, kas naw ne ar ko issaukts.

naw saprotams. To waretu saprast, ja tas nahstu no freisās puses, bet es waru pasazit, ka pehdejā laikā sozialdemokrati ir sapratušchi latgaleeschu juhtas. Kad latgaleeschi prasija, lai sehde swehtku dehl tiktu atlikta, tad sozialdemokrati par to balsoja. Wini saprot latgaleeschu domas un juhtas, bet man ir brihnumš par to balsoja, ka muhsu walidiba, kura sauzas par pilsonisko walidibu, un semneeku saweenibu, kas ir wadoscha srafzija, grib nozirst to saru, us kura wini paschi sehšch. Wes tam, mani fungi, atkajueet atgahdinat, ka ja mehš gribam dibinat sawu walsti, tad mums wajadsigs domat par zitām leetam, bet newiš par modernišma eemeschanu tautā. Mums ir leetas, kas ir dauds steidšigatas. Kur walstij wajadsēja isstrahdat jau pehrnā gadā likumprojektu par agraro reformu, tur walidiba pehrnā gadā par to nebija ne padomājuši — walidiba bij aishemta, isstrahdajot likumprojektu par ziwil-laulibu. Kur mums wajadsetu nokahrtot šaimneezisko dšihwi, kur mums wajadsetu agraro reformu iswest dšihwē, isstrahdat satwersmes pamatlifumūs, konstituziju preešch wišas Latwijas, atjaunojot ruhpnēezibu — tahdas leetas, us kurām gaida wiša tauta un kuras waretu wišu tautu apmeerinat un apweenot tajā laikā, kur wajadsēja par tām leetam gahdat, walidiba wispirms padomaja, kā aprobešhot hasnizu un konsefijas. Wispirms walidiba padomaja par ziwilaktu registrāzijas nodalu, kurai nekahdas steidsamibas nebija, un kura war tautā eenešt, ne tikai war, bet es esmu pahrlēezinatš, ari eenešis tautā tikai ruhgschanu un nemeeru. Sapehž, nobeidsot sawus aishahdijumus par šcho likumprojektu, es issaku domas, ka šchis likumprojekts buhtu nododams komisijai atpakal, lai masakais pirmo dalu pahrsrahdatu tā, ka wini waretu eewest dšihwē, ka ta tautu neapfahdinatu un walstis wajadsibas apmeerinatu.

Presidents J. Šchakste: Kahrds peeder Irbem.

R. Irbe (kristigā nazionalā saweeniba): Augsti zeenitee Satwersmes Sapulzes lozekli! Ir katram gadijumam sawš eemeslš; ir ari eemeslš katram likumam, kuru mehš waj nu par jaunu ishdodam, waj pahrgrosam. Diwejadi war buht tee eemesli, kamdehl likumūs ishdod un pahrgrosa. Weens eemeslš ir prasibas, kuras isaugušas no paschas dšihwes, un to apmeerināschana prasa, lai likumu grošitu waj jaunu isdotu. Otrs eemeslš zelas tad, ja nahl daschas srahwas. Šchis srahwas, kas nereti ir jaunās, usstahjas ar leelu sparū, nem wiršroku pahr zitām un iswed weenu otru likumu, nerekhinadamās ar tām prasibam, kahdas ir paschā dšihwē waj paschā tautas isjuhtā. Ja ir pirmee eemesli, tad likums top isdots tā šauktā demokratiskā garā, ne tikai wahrda pehž ween, bet pehž buhtibas. Ja ir otrs eemeslš, tad top isdots tā šauktais oligarchu likums; muhsu laikos to nošauz par dikturas likumu. Ja tas ir tā, tad mums, nostahjotees tuwat pee šchi likuma, likuma par ziwilstahwolkta aktu registrāziju, zelas jautajums, waj tas likums ir teescham issauktš no paschas dšihwes. Par to mehš redsam šchini likumprojekta paslahdrojumā, deemschehl, ihu nekšaidru aishahdijumu, kurfch tomehr neaishkar paschu jautajumu, bet kurfch atgahdina, ka ir bijis ihpaschš likums atteezibā us tām tizibu šchiram, kuras nebaudija šewišchū walidibas pabalstu. Šchis aishahdijums til stiprā mehrā klibo, winsch šihmejas tikai us nedaudsām tizibas šchiram, ka tas mums atgahdina ne tagadejo demokratiskāš walstis eefahrtu, bet agrakos kreewu laikūs. Ari kreewu likums neatteezās us tām tizibam, kas neenehna galweno weetu, tas ir, us ewangeliuma luterā un Romas katolu tizibam. Winas nekahdu

pabalstu no walstis nedabuja; dabuja gan atšewiškūs pabalstūs pahrwāldes, bet nefad ne tās eestahdēs, kas weda ziwilastu registraziju us weetam. Waretu tahlaf jautat, waj teesham tās prasibas bija tahdas, kuras šhe tomehr naw motiwetas. Pirmā buhtu ta, waj teesham tagadejos laikos mums ir tizibas brihwiba un nu ar to nahf klahf šhi prasiba. Išdarot registraziju, konstatets, ka us laufeem šhis % ir dewis $2\frac{1}{2}$; pilsehtās šhis % ir drusku leelaks. Pee šhi % nahf, šaprotams, klahf tās sektes, kuras agraf registrejās polizija waj zitās atteezigās weetās. Tās ir tās jaunās prasibas. Wehl nahf klahf weena prasiba un šhi prasiba, deemschehl, naw eewehrota likumprojekta. Tas ir tas apstahlis, kas lihds šhim bija, un kas paredsets ari šhini likumprojekta, mums ar to buhs diwfahrteja registrazija. Weentahrt, lihds šhim bija registrazija pee atteezigā garidsneeka un, dtrfahrt, bija registrazija tajās eestahdēs, kas isdewa fatram personas apleezibu waj pasi. Tahda diwfahrtiga registrazija, protams, šadahrdšina un ir dabiska prasiba, lai to apweeno weenā eestahdē. Šhini likumā ar šho prasibu nemas nerekšinas un registraziju atkal wajadsēs diwfahrtigi west: no weenas puses ziwilastu registrazijās nodalā, kur peerakstis, fad dšimis, miris un laulats un pehz tam isdos personas apleezibu zitai eestahdei. Tā tad registrazija pilnigi buhs diwfahrtiga. Zaur to rodas. netikween leela neehrtiba, bet ari sliktas šelas, ka naw noteiktas kontroles, žif tahdu dokumentu isdots un kad wini nahfs atpafal. Zaur to isfkaidrojams ari tas, ka ir dauds mirušho pases, kuras žirkule dšiwajo rotās. Tā ir bijis lihds šhim un īnachts, ka, ja šhis prasibas neewehros šhini likumā, wifas tās nebuhšchanas, kahdas bijuščas, paliks ari us preekšu. Waretu buht ari žits eemešls, kadehl šhis likums ir bijis šewiški wajadšigs. Tahds eemešls waretu buht tas, ka lihdsšchinejā registrazija buhtu bijuše loti nefahrtiga un ka gribetu eewest labatu fahrtibu. Tad man te buhtu teesibas tā lutermahzitam prasit šhi likuma autoram, teesleetu ministrim, waj winam ir sinami gadijumi, kur kahds luteru garidsneeks buhtu kahdu wiltojumu metriškā grahmatā isdarijis. Mums tahdi gadijumi naw bijušhi, kur kahds ašinijs wiltojums — ne pahrškatišchanās — buhtu notizis. Turpretim wifas tās registrazijas, kahdas notika lihdsšchinejās ziwileestahdēs, parasti pagastos, pirms fara 10 lihds 15 % bij ar nepareiseem dateem. Ja mums kahdreif nahzās apmeerinatees ar teem peerahdjumeem, kahdus peeneja ar pagasta isdotām sihmem, wajadseja katru reisi atšewiški atšihmet basnizas grahmatās, ka tas eewests pehz pases; tad tas nošihmeja, ka tam japeeleef jautaschanās sihme klahf. Tā tad lihdsšchinejā darbiba šhinis paralelās eestahdēs naw peeradijusi, ka buhtu labata. Mehš waram tikai wehrstees us sliktaku puši. Ari likums to jau pareds, ka mums us šho sliktako puši taisnibas isjuhtā buhs jawehrščas, jo winsch neatwehl dšimtsfarakstu nodalas waditajeem eerakstitt sawus peederigos, kamehr lihds šhim katrs garidsneeks eerakstija sawus peederigos, waj tas bija dšimis, waj miris. Žif man sinams, tad neweens gadijums naw bijis, kur kahds garidsneeks buhtu kahdu nepareisibu isdarijis. Turpmat šhis likums to pareds, ka tas tā buhs, jo winsch aisleeds wifseem nodalu pahršineem eewest sawus peederigos dšimtsfarakstu nodalās; tur wajaga nahf wina weetneefam. Tapat winsch pareds wifadas rewistijas, kas buhs loti wajadšigas. Tā šhai sinā mehš neejam us to puši, kura tā war teikt, eeneštu labaku eefahrtu, tā lihds šhim.

Par tehnisko puši runajot, ir, jafaka, loti dauds nepilnibu. Wišpirms

jau ta eefahrta, kur ir fazits, ka tikai leelafās pilsehtās atlauts west grah-matas alfabetisfā fahrtibā. Brihnums, kadeht tikai leelafās pilsehtās un ne katrā pagastā atlauts farakstus west pehz tahdas sistemas. Rats, kas ir ar to nodarbojees, sinās, zif leels atweeglinajums waida tur, kur tahda sistema ir eewesta. Warbuht buhs jawed kahda grahmata wairaf, bet tas atweegli-nās wisu leetu, kad buhs jamefle atteeziga persona. Wehl no techniskeem truhfumeem jaatsihme, ka naw paredseta gimenu farakstu weschana, kura katrā sinā wajadstga. To registrēs dsimtsfarakstu nodalā kà aktu, kas teef no-flehgtš, laulibas noslehghchanu, waj dsimshchanu konstalejot, waj mirshchanu apleezinot; bet newedis gimenu farakstu, kur par katru ir noteiktas sinās, kur un kad winsch ir dsimis, waj ir laulats waj nē, lai tad ari waretu par katru tahdu leezibu isdot. Tas naw schai likumā paredsetš. Tapehz, kad kahdai nodalai wajadsēs isdot tahdu apleezibu, waj kahda persona, kas dsihwo tai pagastā, ir prezejusees waj nē, wina to newarēs konstatet. No wisa ta mehš redsam, ka schis likums nebuht naw issautts no dsihwes prasibas; ja kahdas prasibas ir pahmainas sinā, tad winas naw ar scho likumu nekahdi apmeerinatas. Tikai tas weenigais ir, ka mehš nowehrscha-mees us to pusti, par kuru mehš newaram fazit, ka ta buhtu labakā, taisni-gakā, pareisakā eefahrta, bet gluschi otradi. Ir wehl otrs apstahliš, pee kura es emu speests apstahtees. Tas ir, ka likumi pehz fawas dabas ir diwe-jadi; wini war buht fapratigi, Colona dabas un war buht loti bargi, kurus faju par Dracona likumeem. Tur, kur tautas prasibas teef apmeerinatas, tur wini ir fapratigas dabas, bet tur, kur kahda strahwa mehgina wirsroku nemt, tur nereti ir ar bahrdsibu jarehkinas, jo schi strahwa buhs weenpusti-gaka, jo leelaka bahrdsiba buhs. To jau aifrahdija mans zeenijamais preefschrunatajs. Es gribu aifrahdit, zif bargs isnaht schis likums. Nemsim no dsimshchanas registrazijas. Winsch stan tā: „peenahkums pasinot usliktš, pirtahrt, tehwan, bet pehz tam weenai no sekosham personam usfalkitā fahrtibā: wezmahtei, ahrstam, waj kahdai personai, kura bijusi klah pee dsim-shchanas. Mahtei japasino tiksihds winas weseleibas stahwolliš to atlauj.“ Wispirms tehws, waj winsch to usnemsees? To papreefschu wajadsēs usfinat. Ja nē, tad katrai nahkoshai personai. Sedomajatees us laukeem uslikt to par peenahkumu wezmahtei waj ahrstam. Uhrstš labi ja ar gruh-tibam nonahf dot wajadstigos aifrahdijumus, palcek pusstundu. Winam nebuhs walas farunatees ar mahjas eedshwotajeem, kahdu wahrdu dot, jo tas pee peeteifshanas ari japasino. Jeb waj tas eepreefsch dsimshchanas janolemj, bet tas war buht puifens waj meitene, jeb waj kristis weenas fahrtas wahrda. Rā to warēs dsihwē iswest? Wajadsēs apjautatees, kirsch buhs tas pasinotajs, jo zitadi buhs jarehkinas ar kriminalikumeem. Te waretu atfauktees us tehwu, ka tas ir wina peenahkums, lai winsch to dara, bet ari tehwan jakawē wefela darba deena pee schis eefahrtas, jo tikai darba deenās schi dsimtsfarakstu nodala buhs atwehrta un, fewischki us laukeem, kur jaet deesgan tahlu, ja weens buhs nokawejis noteikto stundu, tad otra deena ari buhs spezieli jakawē. Bet wehl sliktaks ir schis likums preefsch ahrlaulibas behrneem, preefsch teem, kureem tehwa naw t. i., kà sche fazits, kureem jaeraksta: tehws nesinams. Kur toš peeteifs? Tur, protams, tās personas ir atbildigas un 7 deenu laikā ir japasino. Mahte, deesin, waj buhs spehjiga aifset, tur buhs atbildigas tās personas, kas ir bijuschas klah. Tad, wai zilwefam, kas tani brihdi ir bijis ispalihdsigs tai, kurai

ahrļaulibā nohšfees dsēmdet! Wišām tām personam buhš jarehšinas ar to lišumu, ja wišch laiķā netiķš ispildits. Lihšš šchim ta kahtiba bija gluschī weenfahrschā. Peeteiza tas, kuram bija interese, tad, kad behrnu nesa pee fristibam. Kamdehl šcho eespehjamibu leegt? Tahlakos apwidos, kur ir issaišitakās draudšes, tur peeteiķšhana notika šwehtdeenās rihtā, tad darba deena nebija jāfawē. Šapat bargš ir lišums uš wišeem teem gadijumeem, furi notifuschī leelineeku laiķā un furi wiši tagad ir jāpahrrēgistrē. Še wajaga atteezigu rēerahdijumu. Ja tahdu peerahdijumu naw, tad, šche ir šazits, war wiņu eewest žiwilaktu registrāzijas nodalās gramatās uš atteezigu apgabala teefās administratīvās nodalās pamata. Sedomajatees tās gruhitibās, kuras te ir jāpeedšihwo, lai ar leezineekeem brauktu waj nu uš Leepaju, Leepajas apgabala eezirkni, waj Latgalē uš weenu dalu, uš Daugawpili, noteiktā deenā, noteiktā stundā, lai wairaf deenas pawaditu, kamehr weenu tahdu aktu registrē. Mani fungi, tas lišums dšihwē ir nepeenemams. Mums ir daudš weenfahrschaki. Man bija gadijums buht tanis apwidos, kur leelineeki waldija ilgatu laiku un es weenā šwehtdeenās rihtā 40 behrnus nokristiju un 42 registreju un es domaju, neweena teesa mani nesodis, jo šchis lišums toreis nebija spēktā. Redšeet, kā pee tagodejās eefahrtās daudš weenfahrschaki jāutajumu isschkir pati tauta un teel pee teem pascheem dokumenteem, furi ir til šarešgiti pehž šchi lišuma. Wišch usleek tahdus bargus peenahšumus, furi nebuhs tautai pa spēktam. Tāpehž šchis lišums, kursch ir strahwas lišums pret wišu to, kas šaistas ar basnižu, ir drafoniskās dabās un man nenahšfees daudš runat par šchi lišuma to dalu, par kuru runaja mans preekschrunatajš. Ir intresanti konstatet šcho lišumu par žiwilaktu registrāziju, kursch šastahw no 6 punkteem un kura usdewums rahdit, ka mehš pahrejam no agrafās registrāzijas eefahrtās uš žiwilaktu registrāziju, tā tad, ja agrafais atželis, tad pahrejam uš jaunu un ar to bajniza un garidsneeki atristu, bet intresanti tas, ka šchini lišumā no 6 punkteem 4 punkti atteezas uš garidsneekeem, 1. punkti ir deklaratiwās dabās un weens punkts — 5. runā par dšimschanas, miršchanas gadijumeem un šlehtām laulibam leelineeku laiķā. Šā tad šchis lišums par žiwilakteem nesa neteiz, iņnemot 1. pantu, kuram ir deklaratiwa daba, un šchi lišuma atteezīgā dalā par garidsneekeem katrs pants runā šawu walodu. 2. pants ir manifesta toni rakstiķš, jo wišch dod lišuma weidā atļauju isdarit ari laulāschanu. Mehš parasti uš lišumu štatamees žitadi, lišums dod teesibu un usleek peenahšumu, bet nedod atļauju. 3. pants ir jozigās dabās, par šo jau runaja mans preekschrunatajš. Wišch nosaka, ka nedrihšt isdot nekahdas metriķšas sihmes, bet kā tad warēs konstatet, waj wišch peeder pee basnižas waj nē; kā to warēs konstatet, ja metriķšas sihmes nedrihšt isdot? Ir žita leeta, waj winas nem waj nenem pretim walstis eestahdes, tad lišums buhtu škadrs un neweens nejustos apwainots. Waj tad neweens nedrihštēs isdot metriķšas sihmes, ne ahrsts, ne adwokatš, ne ari kahda beedriba drihštēs kahdu sihmi isdot? Šchis lišums naw preeksch dšihwes un nebuhs dšihwē iswedams. Weidsamais punkts, kursch runā par garidsneekeem un šaka, ka behrnu nedrihšt kristit, eefams wišch naw eerakstiķš dšimtsšarakstu nodalā, tas ari naw preeksch dšihwes, jo šchim pantam ir atstahtas pakaldurwtinas: kad behrnš ir šlimš, tad war wiņu kristit, ja wišch naw ari eerakstiķš. Waj tad mums tikai šlimi buhs jākrista? Waj tad weens ween buhs šlimš? Wajadšes behrnu pablaudināt, jo naw jau teiktš, waj

ir japeenes ahrsta apleeziba, ja winsch ir flims, ar kahdu flimibu u. t. t. Ta ka tas naw teikts, tad pantam ir atstahs pakaldurwtinas. Bet kam tad tahdu likumu radit? Tas ir gan preefch papira, bet ne preefch dsihwes. Beidsamais punkts, kurfch runa ari par garidsneekeem, usfkaita tos soda pantus, ar kahdeem winus fodis, ja wini neeewehros scho likumu. Nu, mehsh wifadus laikus esam schini sinah pahrzeetufchi. Newajaga mums skatitees tahla pagahntne: ja tepat tuwa pagahntne skatamees, tad 80. gadosh bij tahds gadijums, kur no 126 Widsemes luteranu mahzitajeem 101 stahweja sem teefas par to, itka wini buhtu garigi apkalpojufchi pareistizigas basnizas peekritejus. Mehsh esam pahrdsihwojuschi ari zitadus laikus. Tas bij 1919. gada, kad 29 luteranu mahzitaji un 4 katolu tizibas mahzitaji krita par upuri tai strahwai, kura nahza no austrumeem. Schini sinah mehsh nu eenemam pasaula pirmo weetu. Ja isdod schahdu likumu, tad, eebaidit ar to neweenu tomehr newares t. i. ar teem fodeem, kuri tur mineti.

Sanemot wifu kopah ir jafaka, ka schis likums naw issaukts no dsihwes prasibam. Wismas ne tahda gara, kahda winsch isstrahdats. Tahds winsch war buht kaut kahdas strahwas gara isteizejs un nekahda sinah nenostahdis ziwilaktu registraziju us labakeem, kreetnateem pamateem, nekah lihds schim. Es waru isteikt pawisam zitas domas, nekah te tesleetu ministrs sawah pasitaidrojuma, kur winsch peemehroja scho likumu Schweizes likumam. Deemehchl, teesleetu ministrs, fastahdidams toreis scho likumu, naw eedomajees par Schweizes apstahkleem un naw eewehrojis to, ka muhsu apstahkli ir gluschi zitadas dabas, un naw peedomats un eewehrots tas, ka mums ir zitadi apstahkli, ka muhsu apstahkli ir gluschi zitadas dabas. Schweize dsihwo zeematos un katra zeemata ir saws preefchneeks un tapehz tur ari sinama noteiktiba un likums weenfahrschi iswedams. Pee mums us laukeem dsihwo ne zeematos, bet atfewischkas mahjas un pat Latgale, kur wehl ir zeemi, tad tagad tee top isdaliti atfewischkas weenfchts. Mums pagasti ir daschadi. Weenah pagasta ir 10 un pat 100 atfewischkas faimneezibas, bet ir ari pagasti, kur ir lihds 300 atfewischu faimneezibu. Sewischi tas ir Latgale. Ra lai tagad peemehrojash jaunam likumam, wina isham terminam, ka 7 deenu laika pehz dsimshanas ir jausdod dsimshanas un 3 deenu laika jausdod mirshanas gadijumi? Lai nokahrtotu schis formalitates, daschreis buhs jabrauz pat 20 un 30 werstes, bet pee slihteem zeleem nesin waj tas buhs eefpehjamsh un tah tad schis likums naw preefch dsihwes; winsch naw no dsihwes issaukts un tapehz es waru fazit, ka winsch nebuhs dsihwes spehjigs. Es liktu preefcha temehr eewehrot tahdus likumus, kahdi ir walfstis, kuras ir apstahkli lihdsigi muhsejeem un tahdas walfstis mums naw tahli jamekle. Sweedrija, Norwegija, Danija ir tash walfstis, kur ir tahda eefahra un, falihdsinot scho walfstu likumu un muhsu likumu, isnahf gluschi pretejs. Eewehrojot atkal to, ka mums ir noteikts stahwoklis pret basnizu, tad mehsh ari newaretu nekahdus eerobeshojumus usspeest teem, kuri skaitas par tizigeem. Lai tiktu eewehrotas wifash brihwibas, tamdehl mums jaskatas, ka netiktu iswesta ar scho likumu masafuma diktatura, bet lai tiktu dota brihwa iswehle katram, ka winsch war registretees tur, kur winsch grib. Rahda forma isdarit scho registraziju, tur warbuht waldiba waretu dot noteiktas instrulzijas, kuras noteiktu, kad un kur katram ir jaregistrejas un ka schis sinas japeefuhtha, lai tahda sinah muhsu statistika buhtu pareisi nostahdita. Muhsu wehshchanas ir arweenu nostahtees ne us slihtakeem, bet, ja tas eefpehjamsh, arweenu us

labafeem pamateem. Otrfahrt, es motiweju scho tapeh3, ka man ir teesiba sche fazit muhsu tautas leelakuma wahrda, ka ta grib brihwu iswehli registreets, fur katrs grib. No wairaf nefa 100,000 tahdeem peeprafijumeem ir tikai wairaf nefa 2 % isteikuschees par obligatorisku ziwilaktu registrazijas nodalu, kamehr wairaf nefa 97 % isteikuschees par brihwu iswehli. Tapeh3 es leeku preefscha likumprojektu par ziwilstahwokla aktu registraziju nodot atpafal juridiskai komisijai pahrsrahdaschanai ar noteikumumu, ka janem par pamatu fefoschais prinzipts: Utteeziba us ziwilstahwokla aktu registraziju garidsneeki peelihdsinami teesibu un panahkumu sin dsimtsfarafstu nodalai, isnemot atalgojumu.

Presidents J. Scharste: Wahrds Burgalam.

J. Burgals (kristiga nazionala faweeniba): Augsta sapulze! Schis likums par ziwilstahwokla aktu registraziju eesneegts mums apspreechanai tahda redatzija, ka meh3 nefahdi, turotees pee schi projekta, ar winu gala newaresim tift. Sihri no formela stahwokla jau jaairahda us to, ka pats schis likums, kursch te nosaukts par likumu par ziwilstahwokla aktu registraziju, ihsteniba pastahw tikai no dascheem panteem. Schim likumam pee- fprausti klah noteikumi. Pee pirmas deklaratiwas dalas pima panta isnahf, ka Satwerfmes Sapulzei nahkas apstiprinat schos noteikumus. Tahda kahrtiba, fur Satwerfmes Sapulzei nahkas apstiprinat likumdoschanas kahrtâ noteikumus, kuras isstrahdajusi waldiba, tahda kahrtiba kahrtibas rulli naw paredseta un schee noteikumi buhs pima, otra waj trescha lassjuma japah- wehrsch par to zitu — par paschu likuma fastahwdalu, zitadi wini likuma neeetilps. Lai gan, ka to passaidrojis teesleetu ministrs, schis likums pa- stahw netif ween no pirmeem 6 panteem ar romeeschu skaitleem, bet no no- teikumeem, tomehr tas te naw trifts. Tad tas fods, kas isteikts likuma bei- dsama dalâ, azimredstot, neatteezas us teem, kas schos noteikumus pahrfahpj. Neweens newarâs isprast, ka to fodu, kas ir teikts likuma „par likuma pah- rfahpshanu“, war atteezinat ari us noteikumeem. Tur ir teikts: „wainigee fodami par likuma pahrfahpshanu“, bet wis3 smaguma punktis gul us notei- kumeem, jo to tatschu meh3 gribam, lai katra laikâ peeteiz dsimschanas un mirschanas gadijumus. Ja nu winsch nepeeteiz, tad kahds fods winu gaida? — Nefahds, lai gan, azimredstot, kaut fo gribaja dot, bet, waj nu to negribaja eeweft likuma ais pahrratumu, waj ari tas notizis ais neispra- schanas — nesinaja, ka to likuma lai eeweeto. Ta likumus newar isdot, ta newar isdot tahdus likumus, kam ir til swariga nosihme. Ja meh3 scho likumu gribetu pahrsrahdat, tad ari to meh3 newaretu isdarit, jo wina us- buhwe ir pilnigi nepareisa. Kas atteezas us paschu faturu un swarigakeem noteikumeem, tad, ka tas te jau no maneem preefschrunatajeem atshmet3, istumti no lihdsdarbibas ziwilaktu registrazija wisi tee, kas lihds schim ziwil- aktu registraziju idarijufchi kahrtigi (sauzeens no kreiss pufes: Kahrtigi, ja samakâ!) un labi bes kaut kahdeem pahrmetumeem. Tahdi pahrmetumi naw dsirdeti, ka no garidsneekem naw bijusi isdarita laikâ kahda registrazija; turpretim ir ispilditi wisi noteikumi un likuma peenahkumi. Kas prot ispildit, tas pelna atsinibu, to juhs eewehrojeet. Nu zelas jautajums, waj ir dsihwes wajadsiba atstumt pee malas lihdschinejos darbineekus, kam ir wajadsigee peedsihwojumi, kas saprot, ka schee akti ir wedami, kas sin weetejos ap- stahklus un bes tam, zaurmehra nemot, neusleef eedsihwotajeem nefahdas nastas, kuras buhtu leelakas par tam, kahdas schai likuma ir paredsetas.

Waj ir dauds mas eespehja apgalwot, ka wifus lihdschinejos darbineefus, kas ir peerahdijuschi sawu freetnibu, ustizibu sawam darbam, ka tos wajag atstunt pee malas un radlt weetejas ziwilaktu registrazijas nodalas, kas prasiz dauds eerednu, kas uslifs komunaleestahdem leelas nastas, un ir wehl jautajums, waj wares preeksch katras nodalas katra weeta atrast derigus darbineefus. Mehš litumdoschanas darbā beeschit atduramees us to, ka mums us weetam naw tahdu darbineefu, kas gribetu usnemtees un spehtu to isdarit un ari naw tahdu, kas waretu wifu to isdarit. Kad mehš stamees, tapehz newar muhsu pagastu teefas tā strahdat, kā winām wajadsetu strahdat, tad eemesls ir tas, ka winām naw wajadfigo darbineefu. Un wifū muhsu juristi isfazijuschees pret pagastu teefam, kurām ir dauds mas lihdsfigs peenahkums ar ziwilaktu nodalam, ka tās newar sawu darbu weift; tā tad nahks pagastu waldeš, waj tās to darbu weifs labaki? — Sliktat! Mehš gribam pagasta teefu atzelt tapehz, ka wina naw israhdijusēs par derigu. Tas ir weenbalsfigs juristu lehmums. Mums radifees drihs otrs jautajums, ka wajaga bahrinu teefas atjaunot, bet mums naw us weetam darbineefu, kas to waretu weift, un te mahksligi grib radit pee katra pagasta nodalu, kura prasiz no paschwaldibas eestahdem leelus isdewumus un nebuhs wjadfigo zilwefu to usdewumu ispidlischanai. Rā war motiwet schahdu mahksligu nodalu dibinaschanu? — Weenigi ar to, ka ta strahwa, kurai pafat eedami daudsi prafa, ka wajaga mehginat tautu attahlinat no basnizas, negrib, lai paliktu wezais mahzitaju eespaids us tautu. Mahzitajs no kanzeles war ar tautu farunatees monologā, bet ar wina nahkt sakarā teeschā dsihwē, to winsch nedrihst. Tas ir tas motiws. Tad sakeet to nemitwejeet ar ziteem apstahfleem tahdu mahksligu nodalu radischanu, kas eedshwotajeem usweltu weltigas nastas. Nemsim prattisku peechru: weenā attahlā pagastā buhs weena nodala. Katrs dsimschanas, laulibas un mirschanas gadijums ir saweenots ar mahzitaja peedalischanos. Wineem jabrauz garšč zelšč, peeteizot weenu otru gadijumu. Seem, kas pee basnizas turas, jaet wehl pee mahzitaja. Lihds schim to wareja isdarit ar weenu brauzeenu, tā kā atweeglinajuma preeksch pascheem eedshwotajeem tur nekahda naw. Se nu redsam tos paschus noteikumus, kamdehl registrazija ir tā eewesta, lai mahzitajam pawisam nebuhtu eespehjams tur lihdsi runat. Wifās 3 nodalās noteikumos par registraziju ir teifts, ka juhs registros waret eerastit wifadas sinas par wezaku stahwokli, wina tautibu, nodarboschanos un amatu, bet juhs nedrihksteet rakstīt tur eeschā—kahdas tizibas. Waldiba to bija istaidusi zauri, ka drihst rakstīt, bet juridiskā komisija to ir nostrihpojusi. Aklaujeet man wilkt konsekwenzes. Ar laulibas litumu ir atkauts ari garidsneefem laulat, bet pehz schi likuma juhs nedrihksteet iswest registraziju par tizibu; pehz schi likuma isnahk tā, ka tiziba nekahdu lomu nespehlē. Waj tas runā to walodu, ko mums wezaki skolu jautajumā ir teifuschi? Wini negrib, ka juhs isweesheet tizibu no skolas; skolenu wezaku komitejas prasija no walsts, lai walsts gahdā par to, ka skolās tizibas mahzibu pasneegtu, wismas teem, kas to wehlas (Nemeers pa kreisi). Juhs negribeet dot nekahdu sinu registrazijā par tizibu, kahdas tizibas pastahw un waj winas wispahigi pastahw, waj nē. Skujeneeka kungam ir gan no swara to issinat statistikas pahrwaldē un winam ir no swara dabut tās sinas, bet juhs to leedseet tapehz, ka juhs esat rigorosi pret tizibu, juhs negribeet par to runat. Ari juhs, zeenijamee semneefu saweenibas fungi, tad juhsu kongresā peeprasija wezaki, ka jums

jaruhpejas par tizibas mahzibu, juhs eseet isstrihpojuschi te to jautajumn par tizibu. Ra juhs atbildeseet saweem wehletajeem, waj ir tiziba waj naw? Redseet, zil tahlu mehš waram aiseet, ja mehš sfreenam pakal weenai sinamai strahwai. Tas noteet, ja juhs gribeet sfreet pakal tai strahwai un jums jamelle mahkfl'igi paraugi Schweizē. Saka, ka winsch wifos sikhumos japahrwed Latwijā, bet Latwijā tahdu apstahku naw. Winsch, kahds te domats, newar tift peelaists. Es pil:rigi pabalstu preekschrunataja, Jrbes kunga, preekschlikumu, ka schis likums ka tahds otrā un treschā lasijumā naw iswendams. Jr jadod teefiba ari teem, kas wehlas registretees pee sawa garidsneeka, tur registretees. Schis prinzijs naw skaidrs naw eeturets. Rad mehš peenehmām laulibas likumu, tad ar to atlahwām garidsneekēem registret laulatos pirmearktu basnizas grahmatās, kas isdarams us diwu leezineeku pamata. Pehz tam garidsneeks pasino dsimtsfaraktu nodalam, ka pee wina tahdi un tahdi skalaulati. Juhs preeksch nodalam dabuseet iswilkumus no garidsneeka grahmatās. Katrā strihdus gadijumā par ziwilteefikām sekam ischkroschs wahrds buhs pirmearktu grahmatāi pee garidsneeka. Juhs negribejāt to atraidit, ka garidsneeks drihkt laulatos eeraktit sawās grahmatās, jo juhs sinajāt, ka tauta to nepeenems. Ja juhs, kungi, esat konsekwenti, tad juhs nedrihkteet leegt isdarit ari zitus eeraktus. Bet kas te teef dariis? Mahzitajs nedrihkt eeraktus eewest. Tā tad prinzijs laulits. Juhs newareet tautu atwillt no basnizas. Juhs wareet puhletees ar wiseem trijeem lasijumeem, bet newarefeet tautu no basnizas atwillt. Teoretiski, us papira usliktais likums naw dsihwei peemehrojams un tapehz leeku wiseem pee sirds scho likumu lihds otram un treschām lasijumam neapfkatit, bet nodot atpakal juridiskai komissjai, lai ta to pahrdomā wehkreis un lai nahk preekschā ar likumu, furu mehš waram nopeetni apspreeft. Bet par scho nopeetni spreeft newaram.

Presidents J. S f c h a k s t e: Runataju farakts isfmelts. Es doschu wahrdu referentam.

Referents J. R e h m a n i s: Juridiskā komissja, deesgan sikhli apspreefhot schi likuma pamatnoteikumus un technisko eefahrtu, neredseja winā to breefmu, kahdas atrada wifl preekschrunataji. Wifas tās eerunas no wiseem 3 preekschrunatajeem, man leekas, mums jaatsihst, buhs nahkuschas par wehlu. Schis likums sawos pamatos un wifā wifumā jau ir predestinets. Rā no Trasuna, tā no Jrbes un Purgala kungeem nahk prinzipielas eerunas pret scho likumu, ka tas naw isfaukts no wajadsibas, ka tas naw tautas prasiba un wajadsiba un winsch jaisstrahdā pawisam us zitadeem pamateem. Wifl tee eebildumi jau bija un wineem waja:seja buht bijuscheem jau pee laulibas likuma apfkatishanas. Ja mehš laulibas likumu esam peenehmuschji, tad muhs peenahkums ir dot dsimtsfaraktu nodalas tuhlit, peenemot scho likumu, jo bes schi likuma peenemshanas mehš nebuhtu konsekwenti. Laulibas likums isdots, laulibas registrazija ziwilā kahrtā no likumdoschanas eestahdes noteikta un nodalas, kurās schai registrazijai wjadsetu notift, wehl naw dotas. Tas naw konsekwenti un mehš newaram runat par to, ka schis likums wispahr nebuhtu isdodams. Wifl prinzipeelee eebildumi, kahdi ir pret scho likumu, jau ir bijuschji pee laulibas likuma isstrahdashanas un peenemshanas. Satwerfmes Sapulze sawu wahrdu sawā wairumā un wifumā ir teikufi un wiseem prinzipeelem eebildumeem schini gadijumā newajadseja zeltees. Juridiskā komissja pateesibā ari wairaf nebija scho prinzipieloo eebildumu. Man gan jakonstatē, ka Latgales preekschshahwi, ka atteezibā us

laulību registreschanu, tā arī atteezībā un dsimschanas un mirschanas gadījumu registreschanu, stahweja un fakultatiwitates prinzipa un teiza, ka te tāpat, ka pee laulības materialā likuma, buhtu jafaka, ka registreschana war notikt ir dsimtsfarakstu nodalā, ir pee garidsneeka. Ahrupus scheem zitu eebildumu juridiskā komisijā naw bijis. Basnizkunga Trasuna aisrahdijs, ka schi likuma eeweschana dsihwē usliffshot tautai leelas nodoklu nastas, juridiskā komisijā sifhumos apstatis netika un nefahdu ewentuelu isdewumu aprehkina- schana nenotika. Nebuhs nepareisi, ka basnizu un mahzitaju ustureschana ar seezineem, muischam, afzidenijam u. t. t., ismaksā dauds wairak, tā dsimts- farakstu nodalas. Trasuna kungs aisrahdija, ka schim likumam zauri spihdot aisspreedums pret basnizu. Juridiskā komisija domaja, ka schim likumam ne pehz satura, ne pehz gara nefahdu aisspreedumu pret basnizu naw. Pee- westais likuma treschais paragrafs nosaka, ka aisleegts isdot metristās apleezibas garidsneekem, bet tas ir jaisdod dsimtsfarakstu nodalai. Ur scho noteikumumu naw paredseti nefahdi aisspreedumi pret basnizu un pret basniz- kungeem, kuri sche apstrijdeja scho paragrafu. Reis dsimtsfarakstu nodalas top atwehrtas un regisrazija tur ir obligatoriska, tad tapehz maldinat pilsonus un nenoteikt skaidri, ka metristās apleezibas tā tahdas war dabuht tikai dsimtsfarakstu nodalās. Strihpot waj neewest wispahr scho pantu nosihmetu, west pilsonus nesinaschana. Es, saprotams, negribu teikt, ka scho apleezibu isdoschana uslitta dsimtsfarakstu nodalam tikai tapehz, ka basnizas nebuhtu peeteekofchi labi to darbu weikuschas. Tahdu apleezibu isdoschana, tahdas buhtu wajadsigas pilsonem tahdas zitas basnizas darischanas, ar scho likumu naw aprobeschota un to isdoschana naw aisleegta. Ja tas buhtu tā saprotams, tad buhtu zita leeta, bet tas tā naw. Trasuna kungs laikam buhs sapratis, ka no ta momenta, kad ziwilaktu regisrazijas nodalas buhs atwehrtas, garidsneekem wairs nebuhs teesibas isdot kaut tahdas apleezibas par lihds- schinejeem akteem. Tas ir pahpratumš. Pagaidam, masafais, kamehr mehš sagaidisim likumu par basnizas stahwokli walsti, ne schini likumā, ne zitos naw teiktš, ka tagad, waj tahda tuwakā momentā basnizai tiks nonemtas grahmatas. Ramehr tahds likums naw isnahzis, bes schaubam, garidsneeki turpinās isdot metristās apleezibas par teem gadijumeem, kuri registreti pee garidsneekem lihds schi likuma isdoschanai. Tā tad, ne no praktiskās, ne no prinzipielās puses te eebildumus zelt newar, jo te naw paredsetš, ka basniza newaretu eeintrefeteem tahdas apleezibas isdot. Tikai tam apleezibam nebuhs noteikta nosihme. Seeet weenas waj otras konsefijas tizibas noteikumumu sifhumos schis likums newar un newar paredset weenu waj otru gadijumu luteranu waj katolu basnizā; bet schis ikums teem kononiskeem roteikumem, kahdi basnizā teek eewehroti, schlehrschus neleek. Uri 4. pants, us kuru at- sauzās Trasuna kungs, naw nemas tik tragisks, ka par winu wajadsetu jewischi zihnitees. Tur aisrahdits, ka garidsneeki war behrnu kristit tikai pehz tam, kad tas papreekschu registrets dsimtsfarakstu nodalā un tā prak- tisku neehrtibu peeweda to, ka dsimtsfarakstu nodalā behrns waretu buht registrets us weenu wohrdu un garidsneeks dotu tam zitu wahrdu. Tahdu gadījumu gruhli peewest. Ja garidsneeki warēs us sawu draudsi eespaidu darit, tad, bes schaubam, wezaki ees papreekschu pee garidsneeka prasit pa- domu, kahdu wahrdu dot. Garidsneeki nekad apdraudeti nebuhs un ar sawu draudsi wini galā tiks. Tā tad janoraida Trasuna kunga eebildums, it tā schis likums gribetu garidsneekus wajat un noleegt to, kas pehz kononiskeem

likumeem basnizas eefsheja eefahrtâ buhtu eewehrojams. Tas, bes schaubam, schai likumâ naw.

Bahrejot pee Jrbes kunga aifrahdijuma, man wehl ir japastrihpo, ka wisi schee prinzipielee eebildumi ir zelti pee laulibas likuma. Wisi schee eebildumi nahf par wehlu. Ja leef preefschâ scho likumu nepeenent, tad Jrbes kungam ir jaenes preefschlifums par laulibas likuma atzelschanu, kuru mehš nesenâ laikâ esam peenehmusch. Jrbes kungs aifrahdija. ka schi likuma praktiskâ wajadsiba esot loti neeziga, ka schi likuma wajadsiba esot bijusi nowehrota likai pee atteezigam masam sektem un konfessionaleem nodalijumeem no draudsem. To waretu teit par monarkistiskâs waldibas laiku, tad bija sinamas atsihtas tizibas un zitas bij tikai zeestas tizibas, tad tam buhtu sinams pamais, bet mums ir jakonstate, ka schais laikos muhsu demokratischâ walsti, kur mehš neweenu ziltweku newaram eespeest kautkahdâ organisazija waj draudse eefschâ, tagad, kur arweenu wairaf rodas sektes, schi likuma wajadsiba eet plachumâ. Tâ tad tahdam eebildumam, ka wusch buhtu leefs, wajadsetu atkrist nost. Jrbes kungs aifrahda, ka tomehr ari tagad buhtu diwas registrazijas jawed katram atteezigam pilsonim; weena buhtu dsimschanas, mirschanas un laulibas registreschana un otra atteezigâs eefstahdes, kur isdod personas apleezibas waj pases. Tas ir schirtas leetas. Pasu registraziju wed paschwaldibas eestahdes us zita likuma pamata. Jr bijusch laiki, un ir weetas, kur pases kâ tahdas naw wajadsigas. Normalâ walsti winas ar laiku atkritis nost. Tas, ka wairaf registrazijas waretu sakrist kopâ, newar buht par eemeslu, ka schi registrazija buhtu atmetama. Jrbes kungs pashihpoja, ka mahzitaji, kuri lihds schim tik labi esot wedusch atteezigos ziwilstahwokla aktu, neesot pelnijusch, ka tagad wineem to aktu weschanu nokem, un wineem turpinot warbuht ta leeta eetu arween tilpat labi, kâ lihds schim, un tas buhtu tas eemesls, ka newajadsetu no winu rofam nemt laukâ ziwilstahwokla aktu registraziju. Naw apstrihdams, ka aktus garidsneeki ir wedusch fahrtigi, bet us ta pamata jau eepreefsch isteift pilnigu neustizibu muhsu noorganisetam paschwaldibas eestahdem, naw pamata. Us ta pamata, ka waretu tik peelaisas kluhdas, newar likt preefschâ atmetst ziwilaktu registraziju weschanu schinis eestahdes. Tahda eepreefscheja neustizibas isteifschana muhsu paschwaldibas eestahdem ne ar ko naw pelnita un waram buht pahrlleezinati, ka muhsu paschwaldibas eestahdes wedis los aktus tilpat labi sem juristu meerteefneschu pahrraudsibas, kahdi paredsett schini likumâ, ka tahdas baschas nezelsees. Mehš waram buht pateizigi garidsneekeem, kas lihds schim godam weifusch usliktos peenahfumus, bet nemi to par pamatu, ka garidneekeem tapehz ari tee jaurpina, nekahda peeteefoscha pamata naw. Jrbes kungs aifrahdija, ka ta esot neustizibas israhdischana garidsneekeem, ka likums, kusch runâ par ziwilstahwokla aktu registraziju, jawos pirmos paragrafos grosas likai ap garidsneekeem. Pilnigi dabiska parahdiba. Lihds schim garidsneekeem bija uslikts par peenahfumu west ziwilstahwokla afus, tagad pahrganisejot weschanas fahrtibu ar garidneekeem janodarbojas, un, isnemot no weenam rofam un pahresot us otram atteezigâs funkzijas, janoregulê, kahdâ weidâ turpmak noregulesees atteezibas starp jaunam un wezam eestahdem. Jrbes kungs aifrahdija, ka ar schi likuma eeweschanu pee ziwilstahwokla aktu registreschanas pilsoni buhschot nohtahditi daudj neehrtakâ stawokli, buhschot jamebro tahlaks zelsch. Weenâ, otrâ atsewischkâ gadijumâ tas war nahft preefschâ, sewischki Laigales

šahdschâ, kur basniza buhs beeschaka eestahde nekâ atteezigâ pagasta walde, bet wispahrigi nemot muhsu semê, kur ir mahzitajš, tur ir ari pagasta walde un wezais frogs. Tâ tad tâš neehribas neradisees un tee eebildumi, turus Jrbes fungs zehla, naht no weenas puses par wehlu un, no otras puses, techniski newar buht attaisnojami un naw par pamatu preeksch schi likuma pahrschahdšanas.

Eebildumi no treschâ runataja, Purgala kunga, kuri tika wehrsti pret scho likumu, ir pilnigi attaisnojami tani sind, ka Purgala fungs šlimibas deht nebija floht juridiskâ komisiĵâ, kad mehš to likumu pahrrunajâm, tâ lâ winsch pirmo reisi zel schoš eebildumus pret scho likumu. Ja winsch buhtu agraf warejis peedallitees apspreešanâ, tad warbuht Purgala fungs no weena otra eebilduma buhtu atteizees. Tas kasuistikais aischahdijums, ka papreekschu ir noteikti likuma panti, tad tahlat nahk aischahdijums, ka noteikumumu apstiprinashana stahwokli nemaina — ta ir kasuistika un, man leekas, schini teeschi formelâ pusê atrast eemeslus, lai scho likumu atdodam pahrschahdšanaî atpakal komisiĵai, nebuhtu fewischka pamata. Scho likumu ir skatijuschi daudsi muhsu juristi zauri, kâ teesleetu ministrijas konsultacijâ, tad ari juridiskâ komisiĵâ, un nekur naw zehluschees eebildumi pret to, ka likums no formelas konstrukcijas puses buhtu tahds, ka tas buhtu wehltreif jaskata zauri. So waretu gan istirsat augstskolas juridiskâ fakultates praktistos darbos, bet dot winu atpakal juridiskai komisiĵai un teikt, ka winsch nebuhtu peeteefoschi juridiski isstrahdats, naw pamata. See ir formeli eebildumi, kas nekahdas gruhribas pee likuma zaurstatischanas nedara. Purgala fungs aischahdija, ka schis jaunradamais aparats ir loti plaschs, ka jaatwer daudšas nodalas ar daudseem eeredneem un ka ta norganisheschana buhs saweenota ar leelâm gruhribam. Tas tâ pateesiba naw. Muhsu statistika warêš konstatet, ka dšimschanu, laulibu un mirschanu gadijumu naw fewischki leelš flaitš. Tikai leelatâš pilsehtâš ir paredseta spezielu nodaku radisheschana ar dascheem eeredneem; masatâš pilsehtâš warêš strahdat pahris zilweku no weetejeem darbineeem. Pagastos ir uslittas tâš funtzijas pagastu ispidlu komitejam, un darbus warêš ispidlit kahds no pagastu ispidlu komitejas lozefleem. Purgala fungs aischahdija, ka juridiskâ komisiĵa, scho likumu isstrahdajot, turejusches sinamâš tendenzêš, peewedot konkretnu aischahdijumu, ka wajadsetu ari pee registrazijas peewest, pee kahdas tizibas peeder registretais un ka komisiĵa scho noteikumumu atmet. Juridiskâ komisiĵa scho preekschlikumu par tizibas strihposchanu eenesa sozialdemokratu frakcijas preekschstahwi. Winsch dabuja neleelu balsu wairakumu, tâ lâ schis jautajums atkarasees no Satwerfmes Sapulzes. Bet juridiskâ komisiĵa domaja, ka tizibas pašinoschana registreschana tâ obligatoriska nebuhtu wehlama. Se tikai waretu peesihmet, ka, peemehram, Angliĵa pee kauschu skaitishchanas tizibas jautajums nesigure. Se aischahdija, ka esot nomanams kaut kahdas strahwas eespaids, kura ar wiseem spehkeem puhlotees aischahdijot zilweku no basnizas, bet man leekas, ka taisni otradi. Wisos runatajos isstaneja weena stana, un wisi 3 runataji nostahjâš us weenu un to pašchu pusi — ar wiseem spehkeem dšiht wifus basnizâ eekschâ ari pret winu grihu. Juridiskâ komisiĵa stahweja par to, ka pilsonus newar kawet eet us basnizu, ja wini to wehlas; bet to ari schis likums nedara. Pee tahdeem apstahfleem es no juridiskâš komisiĵas puses waru teikt, ka tee eebildumi, kas no runatajeem zelti, sinamâ mehrâ ir par wehlu nahfuschji. No otras puses naw nekahdu prinzipielu eebildumu, naw

nekahdas wajadsihas dot likumprojektu atpakaļ komisijas pahrstrahdaschanai. Tadeht buhtu peenemama pahreja us pantu lasischanu un likums peenemams tahda weida, tahda tas no juridiskas komisijas zelts preeschā.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Irbem atteeziba us eefneegto preeschlikumu.

R. Irbe: Gewehrojot to, ka ir daschadi motiwi peewesti preesch schi likuma atdoschanas atpakaļ komisijai, es leeku preeschā preeschlikumu dalit — weenu dalu nodot atpakaļ juridiskai komisijai un otru dalu, eewehrojot likuma prinzipu, garidsneekus peelihdsinat dsimtsaraksstu nodalam.

Presidents J. Tschakste: Ir eefneegts sekoschais preeschlikums no Satwerfmes Sapulzes lozeka Irbes, kuru winsch leef preeschā sadalit diwas dalās. Winsch stan tā:

„Leeku preeschā likumprojektu par ziwilstahwokla aktu registraciju nodot atpakaļ juridiskai komisijai pahrstrahdaschanat“.

Otrs preeschlikums:

„ar noteikumu, ka janem par pamatu sekoschais prinzipis: atteeziba un ziwilstahwokla aktu registraciju garidsneeki peelihdsinami teesibu un peenahkumu ina dsimtsaraksstu nodalam, isnemot atalgojumu.“

Litschu us balsoschanu preeschlikumu dalita weida, pret kuru issazijas referents. Luhdsu tagad balsot par pirmo daku: „Leeku preeschā likumprojektu par ziwilstahwokla aktu registraciju nodot atpakaļ juridiskai komisijai pahrstrahdaschanai.“ Pret scho daku issazijas referents. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho preeschlikumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho preeschlikumu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanus isnahkums sekoschais: par Irbes preeschlikuma pirmo daku nodotas 49 balsis, pret to 69, atturejuschas 6. Ta tad preeschlikuma pirma dala atraidita. Vihds ar to pate par fewi attriht preeschlikuma otra dala.

Wispahrejas debates par scho likumprojektu isbeigtas. Es litschu us balsoschanu pahreju us pantu lasischanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahreju us pantu lasischanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu lasischanu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturejuschees no balsoschanas. Pahreja us pantu lasischanu peenemta ar 72 balsim pret 18, atturotees 32. Waj augsta sapulze wehlas, lai pantus nolasitu? (Balsis no weetam: „Nolasit!“).

Presidents J. Tschakste: Wirsraksts. Es luhgtu sekretara tungu nolasit.

Sekretars R. Jwanows:

„Likums par ziwilstahwokla aktu registraciju.“

Presidents J. Tschakste; Gebildumu naw. Peenemts. 1. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Atzelot, pahrgrosot un papildinot atteezigos likumus, apstiprinat sche klacht peelittos noteikumus par ziwilstahwokla aktu registraciju.“

Presidents J. Tschakste: Gebildumu naw. Peenemts. 2. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Garidsneekem, kureem likums atkaup isdarit laulajchanu ar ziwilteeftkam sekam (laulibu likuma 23. p.), jaewed basnizas grahamtas tas paschas finas, kahdas paredsetas dsimtsaraksstu nodatas laulibu registrim.“

Laulato un diwu leezineeku paraksti sem eeraksta basnizas grahamta ir nepeezeeschami. Mineta eeraktijuma noraksts lihds ar laulato issludinaschanas apleezibu peejuhtams weetejai dsimtsaraksstu nodatai ne wehlat, fa 7 deenu laika peh3 laulajchanas.“

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Irbem.

R. Irbe: Es eenefu ſche pahrlabojumu „atlauj“ weetā likt wahrdu „dod teeſibas“, kaš wairaf kaſtanetu ar garu, kašdos likumus iſdod. Otrš pahrlabojums: pehz wahrdeem „jaewed baſnizaš grahmatāš“ eespraust wahrdinuš „wišmaš tāš paſchaš ſinaš, kašdaš paredsetaš dšimts-ſaraſtu nodataš laulibu regiſtrim“. Baſniza it dabigi papildinatu ſchiš ſinaš ar to, pee kašdaš tizibaš wiſch peeder, ja pat ari zituš gadijumuš. Tā tad manš preekſchlikumuš buhtu eewest ſhini pantā ſchoš diwuš pahrlabojumuš.

Presidents J. Ščakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizaš; eš luhgtu referenta atſaukſmi.

Referents J. Rehmanis: Pret pirmo pahrlabojumu, eewest „atlauj“ weetā „dod teeſibas“ man neſahdu eebildumu nebuhtu. Taš nerunatu pretim likuma ſaturam. Otrš pahrlabojums; eewest „wišmaš tāš paſchaš ſinaš“, pehz manām domam, buhtu leekš. Ur ſcho pahrlabojumu mehš neko nepanahktu. Baſnizai naw leegts kašdaš atſewiſchlaš grahmatu rubrikāš eewest ari tašdaš ſinaš, kaš wajadſigaš no baſnizaš ſtahwokla ſtatoteeš.

Presidents J. Ščakste: Preekſchlikumuš buhš tašds:

„Leeku preekſchā wahrda „atlauj“ weetā likt „dod teeſibas“ un pehz wahrdeem „jaewed baſnizaš grahmatāš“ peemetinat wahrdu „wišmaš“.

Te no referenta tiſa dota atſaukſme; wiſch neiſſaſaš pret pirmo preekſchlikumu „dod teeſibas“. No referenta dotš atſinumuš, ka wiſch ir par to, ka wahrda „atlauj“ weetā leek „dod teeſibas“. Turpreti referents iſſaſaš pret papildinajumu par wahrdinu „wišmaš“. Es dalſchu ſcho preekſchlikumu 2 dalāš ar autora peekriſchānu un likſchu uſ balſoſchānu preekſchlikumu atteezibā uſ wahrdeem „atlauj“ weetā likt „dod teeſibas“. Es luhdſu peezelteeš toš, kaš ir pret ſcho pahrgroſtjumu. Naw. Es luhdſu peezelteeš toš, kaš atturaš no balſoſchānaš. Es luhdſu peezelteeš toš, kaš ir par ſcho pahrgroſtjumu. Balſoſchānaš iſnahtumuš ſeſoſchāiš: par preekſchlikumu iſteikuſcheeš 45, pret to neweens, atturejuſcheeš 54, tā tad taš atkriht noſt. Otraiš preekſchlikumuš: peemetinat pehz wahrdeem „jaewed baſnizaš grahmatāš“ wahrdu „wišmaš“. Referents iſſaſaš pret ſcho papildinajumu. Es likſchu ſcho preekſchlikumu uſ balſoſchānu un luhdſu paželteeš toš, kaš ir par ſcho papildinajumu. Par ſcho papildinajumu nodotaš 29 balſiš, tā tad azimredſot nepeeteekofchš ſkaiš, lai tiktu peenemts; taš ari atkriht. Tagad eš likſchu uſ balſoſchānu wiſu 2. pantu un luhdſu peezelteeš toš, kaš ir pret 2. panta peenemſchānu. Naw. Luhdſu peezelteeš toš, kaš atturaš no balſoſchānaš. Peezeem atturoteeš otraiš pantš peenemts. 3. pantš.

Sekretars R. Jwanowš:

„Garidſneekem un konſeſionalām eeſtahdem aiſleegts iſdot metriſkaš ap-leezibaš par dšimſchānaš, miſchānaš un laulibaš gadijumeem, kuri notikuſchi pehz weetejāš dšimtsſaraſtu nodataš atweeriſchānaš.“

Presidents J. Ščakste: Sebildumu naw. Schiš pantš peenemts. 4. pantš.

Sekretars R. Jwanowš:

„Garidſneeki war behrnu kriſtit waj winam wahrdu dot tiſai pehz tamj tad tee no atteezigaš dšimtsſaraſtu nodataš ſanehmuchi ſinaš par kriſtamā wa, noſauzamā behrna wahrdu.

Iſnehmumi no ſchi noteikuma peelaunjami tiſai tad, ja behrna dšihwiba

azimredhot apdraudeta. Kristot waj wahrdu dohot, garidsneeks newar peeschirt behrnam zituz wahrdu, fà toš, ar fureem behrns eerastits dšimufcho registri.*

Presidentis J. Tschafste: Pee 4. panta wahrds Irbem.

R. Irbe: Pret scho pantu man jau nahzàs isteittees un ari zitt ir isteifufchees pret to un tapehz es leeku preefchà scho pantu strihpot, jo winsch dšihwè nefo nedos, ja ir atlauts, fa behrnu war kristit tuhlin, ja winsch ir flims, un tàpat ari speeqa lommu, fa garidsneekam buhtu japeeteiz, kas ir registrets un kas nè, neweens garidsneeks neufnemsees. Tad jau wajadsetu prasit, ja winsch grib basnizà eet, waj winsch ir biis polizija peerastits, waj nè. Schis pants dšihwè nefa ned.š, winsch tifai eenests sinamu faruhgtinajumu. Tàpat ari par wahrda doschanu, fa basnizà ir jadod tas patš wahrds, kas ir dots dšimtsfarakstu nodalà. Tas buhs taifni otradi, sewischki pee teem, kas kristas leelati buhdami, aif pahrleezibas; tad, ja winsch grib wezo wahrdu atmeft, un wehlesees peenemt jaunu wahrdu, kas faskanetu ar fristigo garu.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Seil.

W. Seil (Latgales femneeku partija): Muhsu frakzija ari usstata, fa schis pants ir pilnigi leeks un leeks aif teem eemesleem, fa schai pantà ir eelifts tas, fa walstis katrà sinà grib eemaisitees un darit eespaidu basnizas darišanàs. Mehš atrodam, fa sche registrazija ir jau paredseta pee ziteem panteem un tapehz schis pants nebuhtu wajadsigs. Waj zilwešs registrets diwas deenas agiak waj wehlat, tas ir weena-alga. No swara ir tas, fa notiktu schi registrazija. Schi registrazija nahkoschos pantos ir jau paredseta; schai pantà ir tas zits noslehptis un tapehz winsch ir newajadsigs un leeks. Mehš tapehz balsosim pret to.

Presidentis J. Tschafste: Neweens wairaf pee wahrda naw peeteizees, es luhgschu referenta atfauftmi.

Referentis J. Rehmanis: Runajot par scho pantu, juridiskà komisijsa tifa eenests preefchlikums atlaut garidsneekem kristit un dot behrneem wahrdu eepreefch registrefchanas un peeteifchanas dšimtsfarakstu nodalà. To eenefa latgaleschu frakzijas preefchstahwis. Schis preefchlikums dabuja 7 balsis par, 8 pret, atturejds 1. Tà tad ar weenu balsi, weenai atturotees, tas preefchlikums noraidits. Stahwot us juridiskàs komisiijas wairatuma eeskata, man jaisfakas pret schi panta strihpofchanu, jo ja winsch nebuhs eefschà, tad war nahft tahds gadijums preefchà, fa pehz tam, kad garidsneeks behrnu buhs nofristijis, neees atteeziga persona sawu behrnu peeteift dšimtsfarakstu nodalà. Schis pants nedrihstetu tift istultots tà, fà garidsneeks Irbes fungs teiza, fa garidsneeki wareschot eet pa pakaldurwtinam. Man leekas, fa garidsneeki schahdu jesuitisku likuma tulkoschanu nepeelaidis un, ja tur kahdas pakaldurwtinas no formelas pufes buhtu, tad garidsneeks winas neisleetos. Man juridiskàs komisiijas wairatuma wahrda jaisfakas pret schi panta strihpofchanu.

Presidentis J. Tschafste: Gefneegts preefchlikums 4. pantu strihpot. Referentis isfakas pret tahdu preefchlikumu. Balsjot par strihpofchanu lihds ar to nobalšos par 4. pantu. Es leeku tagad preefchà peezeltees teem, kas buhtu par to, fà 4. pantu strihpo. Tagad lundsuf peezeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Tagad es luhdsuf peezeltees toš, kas buhtu pret strihpofchanu. Balsofchanas isnahkums ir fetofchais: Par strihpo-

šānu ir nodotās 13 balsīs, atturejušās 25 un pret 60. Tā tad 38 pret 60. — Strihpošana ir atraidīta. Lihds ar to 4. pants peenemts. 5. pants.

Ēkretars R. Jwanowš:

„Mirsšanas un dšimsšanas gadījumi, kuri registreti leelineku laikā ziwilaktu registrāzijas nodatu grahmatās, no eeinterejetām personām no jauna jāpeeteiz registrēšanai weetejā dšimtsšarakstu nodatā. Ja dšimtsšarakstu nodata neatšihst peewestos peerahdijumus par peeteekofšeem, tad šāhdi dšimsšanas un miršanas gadījumi konstatejami un eewedami ziwilaktu registrāzijas nodatu grahmatās uš atteezīgās apgabalteesās administratīwās nodatas lehmuma pamata. Atteezībā uš leelineku laikā noslehtām laulibām un laulību šķiršanām jāeewehro laulības likuma 23. un 40. pantu peesihmes.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Holzmanim.

W. Holzmanis (sozialdemokrāts): Pee 5. panta man ir mašš pahrlabojums ne pehž buhtibas, bet wairaf šāffanosšanas dabās. Šhe otrā teikumā ir teikšs: „Ja dšimtsšarakstu nodata neatšihst peewestos peerahdijumus par peeteekofšeem,“ tad šinamo apstahkli war konstatet tikai uš teefās spreeduma pamata, pee šam te mineta apgabalteefās administratīwā nodata. Ja mehš šcho redakziju atstahjam, tad lihds ar to rodas nefāffanas ar weenu zitu likumu, kurfch gan wehl naw peenemts, bet tas jau išsrahdata juridiskā komišjā, t. i. likums par administratīwām teefām. Tur wišur norahdijums uš apgabalteefās administratīwo nodatu ir išsrihpots un, eewedot to te, mehš raditu nefāffanas ar otru redakziju, kas ir išsrahdata juridiskā komišjā. Mans preeschlīkums ir tahds:

„Wahrdu „uš atteezīgās apgabalteefās administratīwās nodatas lehmuma pamata“ weetā likt „administratīwās teefāšanas šahrtībā uš atteezīgās apgabalteefās lehmuma pamata.“

Tad tas pants otrā dalā šlanetu tā:

„Ja dšimtsšarakstu nodata neatšihst peewestos peerahdijumus par peeteekofšeem, tad šāhdi dšimsšanas un miršanas gadījumi konstatejami un eewedami ziwilaktu registrāzijas nodatu grahmatās administratīwās teefāšanas šahrtībā uš atteezīgās apgabalteefās lehmuma pamata.“

Prezidents J. Ščakste: Neeeens wairaf pee wahrda napeeteizaš, es luhgšchu referenta atšaušmi.

Referents J. Rehmānis: Šchis redakzionalais pahrlabojums buhtu peenemams.

Prezidents J. Ščakste: Pahrlabojums, kurfch teek likts preekščā šlan:

„V. panta otro teikumu iššazit šefošči: „Ja dšimtsšarakstu nodata neatšihst peewestos peerahdijumus par peeteekofšeem, tad šāhdi dšimsšanas un miršanas gadījumi konstatejami un eewedami ziwilaktu registrāzijas nodatu grahmatās administratīwās teefāšanas šahrtībā uš atteezīgās apgabalteefās lehmuma pamata.“

Referents iššafās par labu šchim pahrlabojumam. Es liššchu wiku uš balsošānu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šcho pahrlabojumu. Naw. Es luhdsu peezeltees toš kas atturas no balsošānas. Tā tad, trim atturotees, šchis pahrlabojums ir peenemts. Es liššchu pahrlaboto 5. pantu uš balsošānu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret wina peenemšanū. Naw. Kas atturas no balsošānas? Naw. Tā tad 5. pants weenbalsīgi peenemts. 6. pants.

Ēkretars R. Jwanowš:

„Par šchi likuma neišpildišānu wainigais atteezīgās gadījumos atbild uš šodu likumu 424. lihds 426. p. p. pamata.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Purgalam.

J. Purgals: Es jau aistrādīju uz to, ka šoda likuma 424. un nākotšēe panti atcezināti tikai uz šo pašu likumu un ne uz teem noteikumeem, kas šim likumam peelikti kļāht. Šodu likuma pants paredz naudas šodu un zētumu, ja nepeeteiz dšimschanas, miršchanas un laulāšchanas gadījumus un garidšneeteem šodu par to, ja viņi neeewed šinas grahmatās, waj eewed nepilnīgi. Tā tad te ir domāts šoda likuma noteikumuš atcezināt ari uz šim likumam peelikteem noteikumeem.

„6. pantā pehz wahrda „likumu“ jāpeemetina „un teem peelikto noteikumu neispildišchanu wainigais atcezigos gadījumos atbild uz šodu likumu 424. lhdz 426. pantu pamata.“

Zitadi nemas naw eespehjamš. Naudas šods no 50 rublu un t. t. atcezinamš uz noteikumeem par ziwilaktu registrāziju.

Presidentš J. Ščakste: Neeewens wairak pee wahrda naw peeteizees, pehdejais wahrds referentam.

Referents J. Rehmānis: Juridiskā komišija domāja, ka lahda konstruāzija, lahda te likumā redšama, ir peeteekošā, bet man leekas, ka eesneegtais papildinājums buhtu peenemamš un eebildumu pret to newaretu buht.

Presidentš J. Ščakste: Preekšlikums štan tā:

„Pehz wahrda „likuma“ peemetinat „un teem peelikto noteikumu.“

Referents iškafas par labu šim pahrلابojumam, Es luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šo papildinājumu. Naw. Kas atturas no balsošchanas? Ari naw. Tā tad papildinājums weenbalšigi peenemtš. Tagad es liškšu wišu 6. pantu pahrلابotā weidā uz balsošchanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šo pantu. Naw. Kas atturas. Naw. 6. pants pahrلابotā weidā peenemtš. Noteikumi. Wiršrafšis.

Sekretars R. Jwanowš:

„Noteikumi par ziwilstahwotka aktu registrāziju. Pirmā nodata: Par dšimššaraktu nodatu eefahrtu.“

Presidentš J. Ščakste: Eebildumu naw. Peenemtš. 1. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Ziwilstahwotka aktu registrāziju pahršin laizigas eestahdes, kuras jauz par dšimššaraktu nodatam.“

Presidentš J. Ščakste: Eebildumu naw. Peenemtš. 2. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Minetās nobatas nodibina pee katras pilšehtas un pagastu pašwaldibas, ka ari pee katras meesta pašwaldibas, ja meests išbalits atšewišklā pašwaldibas weenibā. Nodatas darbibas rajons šakriht ar pilšehtas, meesta waj pagasta robeššam. Ja atšihts par wajadšigu minetās weenibas registrāzijas šinā apweenot waj dalit, tad iškēmumus no šči pehdejā noteikuma peelaišk teešleetu ministrš šasinā ar eekšleetu ministri.“

Eebildumu naw. Peenemtš. 3. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Par nodatas atwehršchanu waj wiņas darbibas rajona pahršrosišchanu jāiššludina „Waldibas Wehšneši“.“

Presidentš J. Ščakste: Eebildumu naw. Peenemtš. 4. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Nodatas jauštur weetejām pašwaldibas eestahdem. Pehdejām peekriht peelikumā pee šči panta pared etee nodokli, iškemot štempelnodokli.

Peesihme: Ja tās pašas nodatas darbibas rajons aptwer wajratu pašwaldibu eestahššu teritorijas (2. p.), eekšleetu ministrš, šasinā ar teešleetu ministri, nošaka šakrihtu, lahda išbalami šary.

šim pašwaldibas weenibam isdewumi nodakas usiureshanai, tā ari winā eenahfufchee nodokli."

Presidents J. Ščakste: Gebildumu naw. Peenemts. 5. pants
Sekretars R. Jwanowš:

"Nodakas peenem pašnojumus wišās darba deenās. Lauhibu noslehģšhanai noliekamas wišmaš trihs deenas nedelā. Nodakas darba stundas, tā ari deenas, kurās noslehģš laulibas, nošafa weetejās pašwaldibas ispilbu organs, par to isfludina wišpahrejai šināšhanai."

Presidents J. Ščakste: Gebildumu naw. Peenemts. 6. pants
Sekretars R. Jwanowš:

"Katrā nodakā atrobas nodakas pahrsinis un wišmaš weens weetneefs, tā ari kanzeļjās eeredni pehz wajadsibas. Pahrsini un wina weetneefu eezel deenestā no personam, kuras šasneegufšas 25 gadu wezumu, weetejās pašwaldibas ispilbu organs un apstiprina amatā weetejais meerteefnešs. Pahrejos eerednūs eezel un atlaisch pats ispilbu organs, kurfch nošafa ari škaitu un algas leelumu wišām minetām amatu personam. Pehdejās usstatamas tā pašwaldibas eestahfufchu eeredni. Pagastos nodatu funkfijas peefriht pagasta ispilbu komitejai (pagasta waldei). 4. p. peefihmē paredietos gadijumos teešba iswehlet, eezel un atlaisht nodakas eerednūs, tā ari nošazit wina škaitu un algas leelumu, peeder tāš pašwaldibas weenibas ispilbu organam, kuras robeschās nodaka atrodas."

Peefihme: Pilsehtās, kur ir wairak meerteefnešhu. apgaballeesjās lopsapulze nošafa, turam no weetejeem meerteefnešheem jausleek teešibas un peenahfumi, šas paredseti tā šchai (6.), tā ari šcho noitekumu 11., 12., 15., 32. un 41. pantā."

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Trafunam.

Jr. Trafunš: Mani fungi! Es nedomaju pahrlēezinat neweenu un naw mans noluhks ari juhs pahrlēezinat šchai leetā. Es esmu pilnigi pahrlēezinats, ša tas, šam ir šinams noluhks un šinams nodoms, šas eet, tā šafot, ar aifšlehgdām azim šinamu zelu, to pahrlēezinat newarēs. Es gribu konstatet šikai weenu leetu: mani fungi, juhs esat peeteifufchi šaru bašnizai un latgaleefšheem un mehš to šaru peenemam. Mehš bijām pahrlēezinati, ša juhs šakaufset muhs, latgaleefšhus, ar preeku. Bet juhs mums peedahwajāt šobenu un mehš to šobenu ari peenehmām. Mehš esam peeradufchi pee šchi garigā šara, mehš to wedam un esam pahrlēezinati, ša mehš to pratifim weši. Es gribu šikai peefihmet wehl weenu leetu. Referenta funkcš apgalwoja par šcho likumprojektu, ša wišch ir šahrtigš un labš un wina warēs iswest dšihwē. Šikai oponenti to leetu nesaprotot. Mani fungi, man isleekas šikai weena leeta nesaprotama, ša referenta funkcš, kurfch tātšhu ir eefšhleetu ministra beedrš, turam ir pašwaldibas eestahdes pašštamas, ša tas nesin, ša mehš Latgalē newaram dabut pat rakstwešhus preekfch pagasteem. Newar pat dabut weenu rakstwedi. Pehz šchi likuma punkta buhs wajadšigi šahdi 3 waj pat 4. Es jau nerunaju, ša to jau teizu pirmit, par to nastu, šas gulstas us lauzineefheem un šemneefheem, kureem wajadšēs par to maksat. Ja mehš nemsin 4 eerednūs un lifšim us šatru no teem 1000 rublus gadā un ar to wini ari nepeetiks, tad tas ween jau isnahks 150,000 rbl. gadā. Šo wišu wajadšēs nest šemneefam us šaweem plezeem, jo wišch ir tas ehšelis, kurfch wišu to nastu neš, bet ari ehšelim peetruhtš šahdreif pazeetibas un špehka to nest. Warbuht, ja Kurfemē un Widšemē atradifees šif daudš to eerednu, kuruš warēs peenemt ša jaunus meerteefnešhus, bet Latgalē šatrā šinā laudis neatradifim. Mums wajadšēs radit preekfch tam jaunu instanzi laulibu aktu un žiwilaktu registrešhanai.

Bet mums wajadfigi buhs ari eeredni. Warbuht Rursemé un Widsemé atradisees tikdauds lauschu un tur warbuht semneefam buhs tikdauds pazeetibas, ka 10 waj 20 semneeku strahdas preefsch tam, lai usturetu eerednus. Bet tee jau nebuhs radoschee spehki, tee buhs spehki, kuri noehdis fo semneeks raschos. Ministrijai gluschi labi sinams, ka Latgalé ir gruhti dabut pat polizistu, kas prastu sawu amatu un buhtu atteezigs preefsch administraiweem darbeem. Tur, fur mehš newaram atrast pagastu rakstweeschus un fur bija nodoms atwehrt kursus, lai tahdus sagatawotu, tagad mehš gribam eewest wefelu jaunu eerednu shtatu. Mani fungi, tà war jokotees priwatàs darischanàs, war jokotees priwatà gimené, bet tà nejokojas pat beedribàs, un ka mehš ar tautas, ar walsis likteni, ar sinamu walsis pamata likumu gribam jokotees, to newar peelaist. War buht mums daschadas pahrleezibas, mehš waram buht kristiti, nekristiti, waram buht tizigi, netizigi, bet mehš wisi esam latweefchi. Mehš gribam walsi usbuhwet, eewest walsi meeru un sinamu fahrtibu, bet fur mums paschà administracijà naw fahrtibas, fur neteef sahdsibas, laupischanas un sleptawibas katru deenu, tur mehš tàs leetas atmetam, tur winas mums naw steidsamas, bet mums steidsams ir tahds likumprojekts, kursch eenesis paschà tautà fashutumumu, ruhgtumu un pretoschanos likumam. Mehš paschi peeradinasim tautu nezeenit to likumu, kuru mehš eewedam, fur mums taisni japeeradiņa tauta zeenit likumus, jo likumam wajaga buht swehtam. Likumam wajaga buht ari peemehrotam tautas prasibam, ka ta spehtu to nest, bet newis isdot mums tahdus likumus, kuras nespehs tauta nest un kuras nespehsim mehš iswest zauri. Tapehz leeku preefschà scho punktu pawisam strihpot, tàpat kà likam, preefschà scho pirmo daku pawisam pahrstrahdat par jaunu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds Purgalam.

J. Purgals: Ur 6. pantu dsimtsfarakstu nodaku funkcijas uslistas pagastos pagastu ispildu komitejam, pagastu waldem. Schis noteikums nebuht naw fassanots ar wiseem teem noteikumeem un naw nekahdà sind atstahjams, jo fo nosihmè uslist pagastu ispildu komitejam, pagastu waldem wifas tàs funkcijas, kuras uslistas ar wiseem scheem noteikumeem dsimtsfarakstu nodalai. No schi momenta pagastu ispildu komitejas weenfahrtchi pahrwehrschas par dsimtsfarakstu nodalam. Rà tas ir fassanotams ar pahrejem noteikumeem? Dsimtsfarakstu nodalas pahrsinis atbild weens pats. Te wefela kolegija atbild par wifas nodalas darbibu. Ja par peeteikto sinu eeweschanu registros izelas tahds atbildibas jautajums, kas tad atbild? Atbild laikam wifa kolegija, jo te naw mineta neweena atbildiga persona. Pee labakàs gribas to newar fassanot ar noteikumeem. Tadehl es leeku preefschà 6. panta teikumà fahot ar wahrdu „pagastos nodalas funkcijas peekriht pagasta ispildu komitejai (pagasta waldei)“ pilnigi strihpot. Ja buhs wajadsiba pagastà tahdas nodalas radit, tad jau warès radit pehz pahrejem noteikumeem un ir jadomà, ka tur, fur pagasti apweenoses leelas apgabalos, atradis paschi weidu, fahdà buhtu jaunàs nodalas radamas, un tadehl katrà sinà war scho teikumumu strihpot un es leeku preefschà to darit.

Presidents J. Tschakste: Neweens pee wahrda nepeteizas, es luhgschu referentu dot atfaulsmi.

Referents J. Rehmanis: Man naw tas gods un patihkamais usdewums spezieli pahrinat Latgales leetas. Waru tikai konstater, ka Lat-

galē bijušā ministra beedra Trašuna laikā laikam naw gahdatš par to, lai pagastos buhtu atteezigi kwalifizeti darbineeki. Es waru konstatet, ka tagadejais ministra beedrs Rindsula funks sper wisenergiskatos solus, lai tas buhtu un waru teikt, ka ir tahdi rakstwešchi Latgales pagastos, kas apsinigi pilda sawu ušdewumu. Un tadehl es waru isteikt to pahrleezibu, ka buhs tahdi rakstwešchi, kas warēs tikt galā ar to formelo puši, ko usleek likums. Juridiskās komiſijas wahrda iſſakos pret Trašuna preekſchlikumu. Tad otrs, ko eeneſa Purgala funks, strihpot wahrduš „pagasta nodalas funkcijas peefriht pagasta iſpildu komitejai (pagasta waldei)“ — ari ſche es buhtu pret strihpofchanu. Ari azumirli pagasta waldei, zituš peenahkumuš iſpildot, peefriht daudſas funkcijas un tās teek ſadalitas ſtarp lozekleem. Weh3 muhfu pagastu ſatwersmes likuma par formelo lahtibu darbwedibā ir atbildigs iſpildu komitejas preekſchchdetajs lihds ar rakstwedi. Tā tad weens no diweem, waj tās funkcijas ušnemſees iſpildu komitejas preekſchchdetajs lihds ar rakstwedi, jeb waj eewehlēš ſcho funkciju iſpildifchanai tahdu no pagasta iſpildu komitejas lozekleem. Tā mehš bijām domajuſchi, tā tas praktiski paredſets un nekahdas neehrtibas nebuhs. Wehl wairak tamdehl, ka likums paredſ teekleetu ministra iſdotuš ſihkakuš noteikumus kā to realifet un nekahdas gruhrtibas nezelfees ſcho pantu nemot tahdā weidā, kā wiſch ir. Tapeh3 es iſſakos pret panta strihpofchanu wiſpahrigi un vanta dalas strihpofchanu.

Prezidents J. Šchakſte: Geſneegti diwi preekſchlikumi. Tas radiſalatais eesneegts no Jr. Trašuna, kurſch leek preekſchā 6. pantu strihpot. Pret ſchahdu preekſchlikumu iſſakas referents. Es liſſchu ſcho preekſchlikumu pirmo uš balſofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par Jr. Trašuna preekſchlikumu 6. pantu strihpot. (Trašuns). Tagad luhdsu peezeltees toš kas, atturas no balſofchanas. Šchis preekſchlikums, strihpot pantu, atkriht tapeh3, ka wiſch naw dabujis wajadſigo balſu ſkaitu. Tagad ir eesneegts preekſchlikums no Purgala, kurſch ſkan tā:

„Leeku preekſchā strihpot wahrduš „pagastos nodalu funkcijas peefriht pagastu iſpildu komitejai, pagastu waldei.“

Referents iſſakas ari pret ſcho preekſchlikumu. Es winu liſſchu uš balſofchanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret 6. panta peenemſchanu. Naw. Kas atturas. Luhdsu peezeltees. Naw. Tā tad 6. pants ar wiſu peehimi peenemts. 7. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Pahrſinis ir atbidigs par wiſu nodalas darbibu.“

Prezidents J. Šchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. 8 pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Weetneekš eenem pahrſina weetu tanis gadijumos:

- 1) kad pahrſinis ſlimibas waj zita likumiga eemeſla dehl naw eeradees deeneſtā;
- 2) kad alta registrazija waj laulibu noſlehgſchana atteezas uš paſchu pahrſini, wina laulato, wina radineekeem taiſnā augſchup un lejup ejošchā linijā, wina radineekeem blakuš linijās lihds 4. un ſwainineekeem lihds 3. pakahpet, pehdejo lihdsi ſkaitot, winu adoptetajeem, waj adopteteem un
- 3) kad pahrſinis pats ir registrejama notikuma paſtaotajs.“

Prezidents J. Šchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. 9. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Kairat nodakai ir ſaws ſihmogs ar uſrakſtu „tahdas un tahdas piſhehtas (pagasta, meeſta) dſimtsſaraktu nodata“. 2. p. pehdejā dalā paredſetos gadijumos uſrakſts atteezigi pahrgrofams.“

1. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. Otrā nodala. Wirstraksts.

Sekretars R. Jwanowš:

„Uzraudzība par dsimtsrakstu nodalam.“

2. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. 10. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Augstākā uzraudzība par nodalam peeder teešleetu ministrim. Wīnam ir arī teešba isdot wispahrejas instrukcijas ziwilstahwočka aktu registrācijas jautajumos.“

3. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. 11. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Tuwākā uzraudzība par nodalam peeder weetejeem meerteesnescheem. Pee wīneem eeinteretētās personas war greestees ar suhdsibam par pahrsina waj wīna weetneeta rihzibu ziwilstahwočka aktu registrācijas leetās.“

4. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. 12. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Utrādīs nepareizības waj nolaidības, weetejais meerteesnesis war atzelt no amata pahrsini un weetneeku. Suhdsības par meerteesnescha rihzibu šchai finā eesneedšamas teešleetu ministrim.“

5. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. 13. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Weetejās pašchwaldības ispildu organam teešba rewidet nodalās nandas un šaimneezības stahwočki.“

6. Presidents J. Tšhalkste: Neeweens pee wahrda nepeeteizas. Peenemts. 3. nodala. Wirstraksts.

Sekretars R. Jwanowš:

„Dsimtsrakstu nodatu darbwediba. Pirmais nodalijums. Grahmataš un eeraksti.“

7. Presidents J. Tšhalkste: Peesihmes nekahdas naw. Peenemts. 14. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Katrā nodalā wedami dsimšchanu, miršchanu un laulibu registri.“

8. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw. Peenemts. 15. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Katrš registrs wedams diwās grahmatās. Ubās grahmatās lapas numurējamas, zauršchorejamas un apstiprinamas ar weeteja meerteesnescha parakstu un šihmogu.“

9. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. 16. p.

Sekretars R. Jwanowš:

„Grahmataš igatawo teešleetu ministrija us weetejo pašchwaldības eestahschu rehšina un isšuhša zaur meerteesnescheem.“

10. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. 17. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Eeraksti abās registra grahmatās noslehdšami katra gada 31. dezembri, to pahrsiniš apleezina ar šawu parakstu grahmatā pehž pehdejā eeraksti. Ja grahmatās lapu lihds gada beigam nepeeteef, tad atteezigam registrim eewedama jauna grahmata.“

11. Presidents J. Tšhalkste: Gebildumu naw? Peenemts. 18. p.

Sekretars R. Jwanowš:

„Wīš eeraksti registroš isdarami pehž teešleetu ministra noteikteem paraugeem (formulareem). Wīnam ir arī teešba usdot, lai registroš eerakstita tahdas širas, kuras šchai likumā naw paredsetās.“

Presidentis J. Šķakste: Gebildumu nau? Peenemtš. 19. pants
Sekretars R. Jwanowš:

„No teksta neaizņemtas meetas registros pahrstihpojamas ar guku strihpu. Ja kaut kahds eerakstams apstahllis nau sinams, tad par to japeemin teksta Atteezīgajā eerakstā newajadīgee drufata teksta wahrdi ištihpojami. Wišos šhiniš gadījumos jāšdara atteezīga atšihme, kura eerakstama beigās pirms pahršina paraksta.”

Presidentis J. Šķakste: Gebildumu nau? Peenemtš. (Balsis: „Newajaga nolāsit!”). Ir eefneegis preekšlikums pantus nenolāsit. 20. p. (Eeraksti registri šdarami bej jāšhānājumeem tekstā. Šwarigātee laika apšihmejumi [dšimšānās, miršānās deena u. t. t.] eerakstami burteem).

Gebildumu nau? Peenemtš. 21. pants.

(Eeraksti šdarami ar šaidru rokrastu, bej dšehjumeem un eesprandumeem. Šhds parakstišhānai eewehrotas kluhdās jāšlābo, atšihmejot to pirms paraksta).

Gebildumu nau? Peenemtš. 22. pants.

(Eeraksti šdarami walōdā. Šsāehmumus no šhi noteikuma, atteezībā uš atšewišhkeem apgabaleem, war peelāist tikai ar ministru kabineta atkānu).

Gebildumu nau? Peenemtš. 23. pants.

(Nelatwiškee wahrbi un ušwahrbi eerakstami registros latīnu burteem pehz atteezīgā walōdā peenemtās parešrakstibas. Ja tām personam, uš kurām registrazija atteezas, ir wahrdi un ušwahrbi, kuri šho peršonu mahtes walōdā rakstami žitadeem nešā latīnu burteem, tad šhāhdi wahrbi un ušwahrbi ari eerakstami latīnu burteem, bet teem eelawās japeeleef pehz eespehjas wiņu rakstu weids atteezīgajā šwehajā walōdā).

Gebildumu nau? Peenemtš. 24. pants.

(Eeraksti eewedami registros chronologiskā kahrtībā, neatštahjot tulkšu starptelpu: dšimšānu un miršānu eeraksti — wiņu peeteišhānās kahrtībā, laulību eeraksti — laulību noslehgšhānās waj garidsneeku peesuhitito šīnu šanemšhānās kahrtībā.

Wiš gada laikā šdarami eeraksti katrā registri atšewišhki apšihmejami ar teošheem numureem).

Gebildumu nau? Peenemtš. 25. pants.

(Katrš eerakstš registri abās grahmatās (15. p.) jāšdara šem ta pašā teošhā numura un jāparaksta nodāšās pahršiniņ, waj (8. p. paredšetos gadījumos) wiņa weeteeneefam, atšihmejot eerakstišhānās laiku).

Gebildumu nau? Peenemtš. 26. pants.

(Personas, kurām uš turpmāso noteikumū pamata eerakstš jāparaksta, parakstās abās grahmatās. Ja wiņas neprot latwiški, eerakstš pirms parakstišhānās jānolāša wiņām šaprotamā walōdā. Ja minētās personas nespehž parakstīt, tad tas jāatšihmē wiņš pahršina paraksta).

Gebildumu nau? Peenemtš. 27. pants.

(Ja registrazijai peeteiktee fakti pahršini modina šhāubās par wiņu parešību, tad wiņam teešba prašt peerāšhijumus, waj ari wiņšch war šersonīgi waj zaur poliziju tos pahrbaudit un šdārit eerakstu tikai pehz leetas pāteešo apstahllu noskaidrošhānās.

Šāpat wiņam jāpahrleezinas par wiņam nepāšihstamu peršonu ihštenību).

Gebildumu nau? Peenemtš. 28. pants ar peesihmi.

(Kātram registrim wedams diwos ešemplāros šewišhš peršonu šarakstš, kurā jāeewed alfabētiskā kahrtībā, ušrahdot eeraksta teošho numuru, wišās šersonas, uš kurām atteezas eeraksti un atšihmes. Ja dšimšāna, miršāna, waj laulības noslehgšhāna nau notikūšhās tai gadā, kad eenažis peeteifums waj pašāojums, tad minētās šersonas atšihmejamas abu gadu alfabētiskajos šarakstos.

Peesihme. Veelās pīšehtās atlaufs west grahmatu alfabētiskos eerakstus pehz kartīnu šistēmas, šastahdot šewišhku alfabētisku šarakstu gada beigās).

Gebildumu nau? Peenemtš. 29. pants.

(Oree grahmatu ešemplāri lihds ar atteezīgeem alfabētiskēem šarakstēem nosuhjami

ne wehlat tā līdīs nahlošā gada pirmam februārim glabāšanai weetejās apgabaltiesas arhīvā. Grahmatu pirmee eksemplari un wīnu alfabētīsee sarastī paleef nodatas glabāšanā).

Cebildumu naw? Peenemtš. 30. pants.

(Uf eeraksteem un atšihmem atteezīgee raksti un dokumenti numurejami saskaņā ar registra eeraksteem, eesčujami par katru registri atšewištā akti un glabajami šahartoti pa gadeem).

Cebildumu naw? Peenemtš. 31. pants.

(Gerakstis registri, kas īsdarītis saskaņā ar šcheem noteikumeem, noder tā peerahdijums tam gadījumam, furu apleezinat wina usdewums, kamehr naw atšihsta eeraksta nepareišiba, nodatāi peenesā peeteikuma waj pašinojuma nešastana ar ihstenību, waj ari wīltojumš).

Cebildumu naw? Peenemtš. II. nodalījumā 32. pants.

(Išlabot azim redšamu pahrrakstīchānas. Kūhdū noslēgtā eerakstā waj atšihmē atļauj weetejais meerteejnesis uf nodatas pahrsina waj eeintereseto personu luhgumu).

Cebildumu naw? Peenemtš. 33. pants.

(Išlabojumus grahmatās, kas naw paredseti eepreekšchē pantā, war īsdarit weenigi uf weetejās apgabaltiesas administratīwās nodatas lehmumu).

Cebildumu naw? Peenemtš. 34. pants.

(Pahrmainas personas ziwīlštahwofli, šafarā ar legitimiziju, adopziju, ušwahrdā mainu, pawestas seewetes īšludināšanu par pawedeja šchirtu seewu (weetejo ziwīlštikumu 158. un 159. p. p.), waj atteiššanu no adopzijas (turpat 186. p.), ar dšimschānas štikumibas waj nelikumibas atšihšanu no teesas pušes, eewedamas uf waldibas waj teesu eestahschu pašinojuma pamata tā atšihmēs dšimschānas registra peesihju rubrifā, bet ja pahrgrosiba atteezas uf laulatu personu, tad ari laulību registri).

Teesam un waldibas eestahdem ušlīstis par peenahktumu peesuhit atteezīgām nodatam norakstus no špreedumeem un lehmumeem šchāi pantā minētās leetās).

Cebildumu naw? Peenemtš. 35. pants.

(Teesas špreedumu noraksti par laulibas neesamību waj šchirschānu peesuhitami tai nodatāi, kurā laulība registreta, lai eewestu laulību registri atteezīgo atšihmi).

Cebildumu naw? Peenemtš. 36. pants.

(Išlabojumus un atšihmēs nodatā nekawejotees nosuhta apgabaltiesas arhīwam eeweschānai grahmatas otrā eksemplārā, ja tahds jau tur nodots glabāšanā).

Cebildumu naw? Peenemtš. III. nodalījumā 37. pants.

(Uf eeintereseto privato personu luhgumu, tā ari uf waldibas eestahschu un personu peeprašījumu, nodatas īsdod apleezinatus īrakstus no registreem waj eerakstu norakstus).

Wahrds Škujeneekam.

M. Škujeneekš (sozialdemokrats): Es leeku preekščā wahrđinu „waldiba“ strihpot un tai weetā likt „walstis un pašchwaldibas eestahdes“. Pehz štikuma gara pašchwaldibas eestahdem ir dotas šchahdas teešibas, bet šche winaš naw minetas un tadehl „waldiba“ weetā leeku preekščā likt „walstis un pašchwaldibas eestahdes“.

Presidentš J. Šchakste: Neweens pee wahrda nepeteizas, es došču wahrdu referentam.

Referentš J. Rehmanis: Tas buhtu peenemams.

Presidentš J. Šchakste: Preekščlikums šfan:

„Strihpot wahrdu „waldiba“ un ta weetā rakstīt „walstis un pašchwaldibas eestahdes“.

Referentš no šawas pušes īšfakas par labu šchim pahrlabojumam. Es šikschu uf balsošchānu. Lūhdju pazeltees toš, kas ir pret šcho pahrlabo-

jumu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Uri naw. Pahrlabojums weenbalsigi peenemtš. Tagad lišču us balsofchanu wifu 37. pantu. Luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret ņcho pantu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Naw. 37. pants pahrlabotā weidā peenemtš. 38. pants.

(Ifrastā eewedams eerakstis ar peesihmem, bet ja bijuņhi islabojumi, tad islabotā weidā, neaifrahdot us islabojumeem.

Legitimeti behrni ifrastos apņihmejami tā laulibā dšimuschi, nepeeminot par wiu legitimiziju).

Cebildumu naw? Peenemtš. 39. pants.

(37. pantā aprahbiteem ifrastem un norakstem ir tahds pats peerahdijumu ņpehtš, tā eerakstem (31. p.).

Cebildumu naw? Peenemtš. 40. pants.

(Wiņam eeinteresetām personam us wiau luhgumu nodatas isbod ari mutiņkas un ihjas rakstiņkas ņinas, kas atteezas us atņewiņņkeem registreteem apņahņkeem).

Cebildumu naw? Peenemtš. IV. nodata 41. pants.

(Dšimņhana, mirņhana un laulņhana registrejamas tai nodatā, kuras apgabalā winaš notikuņņas. Dšimņhanu, mirņhanu un laulņhanu, kuras kaut kahdu eemeslu deņņ naw ituņņas ņawā laiņā registretas tur, tur winaš notikuņņas, war registret ari ņitā nodatā ar ņhiš nodatas darbibaš rajona meerteesneņha atņauju).

Cebildumu naw? Peenemtš. 42. pants.

(Ja eerakstis atteezas us personam, kuras naw latwijas pilsoni, tad winām beņ turpmat uņņaititām ņinam jausrahda ari wiau pawalņneeņiba.)

Cebildumu naw? Peenemtš. 43. pants.

(Par katru peedšimuschu behrnu, to ņarpā ari par pehž ņeņņeem gruhņneeņibas mehņņeem nedšihwi dšimuschu, japasino weetejai nodatā ne wehlaņ tā ņeptinu deenu laiņā).

Cebildumu naw? Peenemtš. 44. pants.

(Weenahņums paņinot uņliktis pirmā kahrtā tehwan, het pehž tam weenai no ņhām personam uņņaitituma kahrtiba: wezmahte, ahrņtam, jeņkurai personai, kas bijuņ klahņ pee dšemņņhanas, waj dšihwoņka ņaimneekam; mahte japasino, itliņhņi winaš weņelibaš ņahwoņkis to atņauj).

Cebildumu naw? Peenemtš. 45. pants.

(Weenahņums paņinot par behrneem, kas dšimuschi ņlimnizās, patwerņmēs, zeetumos un lihdsigās eestahdēs, uņliktis pirmā kahrtā mineto eestahņchu preeņņneeņeem).

Cebildumu naw? Peenemtš. 46. pants.

(Paņinojums iņdarams mutiņki. Behrna mahte waj tehws war iņdarit paņinojumu zaur ņitu personu, dodot winaš rakstiku pilnwaru.

Amata personas (peemehram zeetuma waj ņlimnizās preeņņneeņiba) un ahrņti war paņinot rakstiku).

Cebildumu naw? Peenemtš. 47. pants.

(Dšimņhanu registri jaeraksta:

1) Dšimņhanas weeta, gads, mehneņš, deena un stunda.

Ja dšimuschi dwihai, tad par katru no wineem jaeraksta registri tiņ ņhtas ņinas, lai waretu noteikt, kuruņ no wineem dšimis pirmais.

2) Behrna uņwahrdš, wahrdš un dšimums.

Wahrdš naw jaeraksta, ja behrnš dšimis nedšihws, waj miris pirms paņinojuma, bet par to jaatņihmē peesihmju rubrika.

3) Wezatu uņwahrdš, ari mahtes dšimts uņwahrdš, wahrdš, wezums, nodarboņchanas, ņahwoņkis, kuru eenem darbā, tautiba un dšihwes weeta, bet ja behrnš naw dšimis laulibā, tod ņhiš paņņas ņinas tiņai par mahti, ar aifrahdijumu: „tehws neņinams“.

4) Paņinotaja wahrdš, uņwahrdš un dšihwes weeta, aifrahdot, kas winaņ tā paņinotajs (tehws, ahrņts, dšihwoņka ņaimneekš u. t. t.).

Wahrds Antonam.

M. Antons (Latwijas darba partija): Man buhtu mašs papildinajums pee 47. panta 3. punkta. Šcha panta pirmā tekstā atteezigo statistisko ūnu ušdosčanai bija paredseta bes wahrda, wezuma, nodarboščanās, stahwofla, tautibas ari rubrika preešch tizibas ušdosčanās. Tahlatā redakcijā taš naw ušturets. Man leekās, ka pee muhsu nazionalās dašhadibas dašhos apgabalos un ari preešch ziteem statistiskeem mehrkeem buhtu no šwara, lai ari uš tizibu atteezošchees dati tiktu eerakstiti registrā. Šchai sinā pilsonu starpā, peemehram Latgalē, buhtu leela starpiba, waj tur buhs runa par kreewu wišpahrigi, jeb waj spezialī par kreewu weztizibneeku. Ja buhs ušdota tikai tautiba, tad buhs teikts, ka sinams zilweks ir peederigs pee kreewu tautibas, bet ja buhs sinama ari wina tiziba, tad tuhlin warēs atšchirt leekreewu, eenahzeju no weztizibneeka, šen šenā Latgales eedšhwotaja. Es no šawas pušes esmu runajis ar wairak redsameem statistikeem un tee atrod par nepezeeschamu eewest šchai pahrlabojumā paredseto rubriku par tizibu. Uš scheem eemesleem es leeku preešchā pehz wahrda „tautiba“ šchi panta 3. punkta eewest wahrdu „tiziba“.

Presidents J. Šchakste: Neweens wairak pee wahrda nepeetetas. Es luhgtu referenta atšaukšmi.

Referents J. Rehmanis: Juridiskā komišija, debatejot par šcho jautajumu, nahja pee šchahda šlehdseena: Wahrda „tiziba“ strihpošchana dabuja 6 balsis, pret bija weena balsis un atturejās 3 balsis. Tā tad ar balsu wairakumu tika peenemts wahrdu „tiziba“ strihpot. Es no juridiskās komišijas newaru eenest nekahdu jaunu pahrlabojumu. Šhis jautajums juridiskā komišijā tika plaschi pahrrunats un rezultats bij tahds, kahdu pašnoju.

Presidents J. Šchakste: Gefneegtais papildinajums leek preešchā pehz wahrda „tautiba“ eelikt wahrdu „tiziba“. Referents šino, ka komišija ir peenehmust šcho wahrdu strihpot un tapehz wišch no šawas pušes uštur komišijas peenemto lehmumu. Es likšhu šcho papildinajumu uš balsoščanās un luhdsu pazeltees tos, kas par šcho preešchlikumu — eewest wahrdu „tiziba“. Šagad luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoščanās. Naw neweena. Balsoščanās isnahkums ir: par šcho pahrlabojumu ir nodotas 33 balsis, pret 44, tā tad pahrlabojums atraidits. Nahšochais, 48. pants.

(Gerakstu nolasa pašnotajam un wišch to paraksta abās grahmatās. Ja pašnots rakstisti (46. p.), tad tai weelā atšihnejams „uš tahdas un tahdas personas rakstihu pašnojumu“).

Gebildumu naw? Peenemts. 49. pants.

(Laulibā dšimuscheem behrneem dodams tehwa, ahrlaulibas behrneem mahies ušwahrds.

Laulibā dšimuscheem behreem wahrds dodams pehz tehwa iswehles, bet wina prombuhtnē pehz mahies iswehles.

Ahrlaulibas behrna wahrdu nošata mahte).

Wahrds peeder Seil.

W. Seil (Latgales šemneeku partija): Man buhtu preešchlikums 49. pantā strihpot wišu šekoscho:

„Laulibā dšimuscheem behrneem wahrds dodams pehz tehwa iswehles, bet wina prombuhtnē pehz mahies iswehles. Ahrlaulibas behrna wahrdu nošata mahte.“

Strihpojams aif šefošcheem eemesleem. Wišpirms tapeh3, ka te ir pahraf šihla noteiktiba, kura likumā nemas naw wajadsiga. Tahdi gadijumi, kur waretu zeltees nefastanas starp wezakeem pee wahrda noteikšanas, waj dodot wahrdu jaunpeedsimusham, nenoteef. No otras puses, šchis pants buhtu strihpojams ari tapeh3, ka te teef aprobeshotas seeweetes teefibas. Tamdehl ari es issafos pret scho pahrlabojumu un leeku preekschā strihpot, jo ir parafis, ka wahrdu behrnam dōd peh3 wezaku sawstarpejas weenoschanās. Kamdehl mums janofaka likumā, ka seeweetei naw teefibas to darit, bet teefibas teef atstahčas tikai wihreescheem? Isejot no schi stahwokka, es leeku preekschā isdarit atteezigu strihpojumu.

Presidentis J. Šchakste: Neweens wairaf pee wahrda naw peeteizees. Es luhgschu referentu dot sawu atšauksmi.

Referentis J. Rehnaniš: Kūnataja konstatē, ka domu starpiba stary tehwu un mahti pee behrna nošaukschanas pa leelakai dalai nenoteefot. Bet ja nu domu starpiba tomehr noteef un sche likumā nefahdu noteikumu par to naw, tad behrns pee wahrda netifs. Tā tā pahrejos ziwilikumos tehwan dotas sinamas preekschrozibas atteezibā uš behrna formelā stahwokka notekschanu, tad ari sche winsch buhtu jaewed, zitadi likums nebuhs šastanotš. Warbuht prinzipā waretu peekrist simpatiskam preekschlikumam, bet no formeļās puses juridistā komištija scho jautajumu neefustinaja un man buhtu jaisfakas pret scho strihpojumu.

Presidentis J. Šchakste: Eefneegtais preekschlikums štan tā:

§ 49. leeku preekschā strihpot wahrduš: „Laulibā dšimūscheem behrneem wahrds dodams peh3 tehwa iswehles, bet wina prombuhtnē peh3 mahtes iswehles. Ušrlaulibas behrna wahrdu nošafa mahte.“

Scho preekschlikumu atraida referentis. Es lišschu wina uš balsoschanu un luhdsu pazeltees toš. kas ir par scho preekschlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho preekschlikumu. Neweens. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums: par preekschlikumu nodotas 56 balsis, pret to neweena, atturejuschees 15. (Balsis no weetam: „Kworuma naw!“). Es luhgschu škaititajus pahrbaudit kworumu. (Patam eerodas sahlē wairafi deputati). Waj peeprasijums peh3 kworuma teef ušturetš? (Balsis no weetam: „Nē!“) Es lišschu uš balsoschanu preekschlikumu, kas tifa eefneegts no W. Seil un pret kuru issazijās referentis. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho pahrlabojumu. Neweens. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturejuschees no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums šefošchais: par scho pahrlabojumu isteikuschees 70, pret to neweens, atturejuschees 18. Tā tad pahrlabojums peenemts. Es lišschu tagad pahrweidoto pantu uš balsoschanu un luhdsu pazeltees tagad toš, kas buhtu pret šaishinatu pantu. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tagad 49. pants ir peenemts. 50. pants.

(Ušleegts dot behrnam wairaf nekā trihs wahrduš; wahrds, kursch eerakstā atrodas pirmā weetā, ušskatams par pamata wahrdu un pastrihpojams).

Cebildumu naw. Peenemts. 51. pants.

(Kas atrod nefinamu wezaku behrnu, nekawejotees par to pašno polizijai, kura no sawas puses eefneeds rakstisu pašnojumu weetejai nodakai).

Cebildumu naw. Peenemts. 52. pants.

(Pašnojumā jausrahda:

1) behrna atraščanas weeta un laiks, tā ari apstahkli, kahdos winsch atraštš;

- 2) dšimums, domajamais wezums un sewiščkas pašimēs;
- 3) apgehriba un pee wina atrašto leetu apraštis;
- 4) peršona waj eestahde, kura behrnu nehmuš jawa gahdibā;
- 5) behrna wahrds un uswahrds, furus winam dod eepreekšesja punktā minētās peršonas, waj, ja tahdu naw, — polizija.

Šchis sīnas ištumā eewedamas dšimšanū registri.

Cebildumu naw. Peenemtš. 53. pantš.

(Ja wehlať ištū behrna izššchanos, tad wina dšimšanū registre atteezīgā nodatā, pee tam eerastis par behrna atrašchanu fruktām pahrstribojams, pašaidrojot to peesihmju rubrikā. Šchis pehdejais noteikums jaewehero ari tad, ja pehz behrna atrašchanas registrazijas israhditos, ka behrna dšimšana ir jau bijuši registreta).

Cebildumu naw. Peenemtš. 2. nodalijuma 54. pantš.

(Par katru miršchanas gadijumu japgšino weetejai nodalai ne wehlať tā triju deenu laikā.

Nedšihwi dšimuschee naw eewedami miršchanū registri).

Cebildumu naw. Peenemtš. 55. pantš.

(Peenahšums pašnot uslikts pirmā kahrtā gimenes galwai, bei pehz tam šekošchām peršonam ušskaitjuma kahrtibā: laulatam, tuwakajam weetejam radineekam, dšihwokfa un nama šaimneekam, jebkurai peršonai, kura bijuši klahť pee miršchanas, un polizijai).

Cebildumu naw. Peenemtš. 56. pantš.

(Ja teefa beswehšts promešošču atšihť par mirušču (ziwilprozesa likumu 1914. g. isdewuma 1951. pantš), tod wina likumīgā špehtā nahšušchā lehmuma norakstu nošuhť tai dšimššarakstu nodalai, kuras pahršinas apgabalā bijuši beswehšts promešošchā pehdejā dšihwes weeta. Uš šchī noraksta pamata nodatas pahršinis ištara atteezigu eerakstu miršchanū registri, atšanzotees uš teefas lehmumu).

Cebildumu naw. Peenemtš. 57. pantš.

(45., 46. un 48. p.p. noteikumi atteezinami ari uš miršchanū pašinojumeem).

Cebildumu naw. Peenemtš. 58. pantš.

(Vihds miršchanas registrazijai apglabashana peelatšchama tīfai ar sewiščkm polizijas atšauju).

Cebildumu naw. Peenemtš. 59. punktš.

(Miršchanū registri jaeraksta:

- 1) miršchanas weeta, gads, mehnešs, deena un štunda;
- 2) mirušchā un wina wezaku wahrds, ari mahtes dšimis uswahrds un wahrds;
- 3) mirušchā dšimums, dšihwes weeta (pilšehta, eela, nama numurs), nodarboshchanas, šahwofkis, turu eenehmis darbā un gimenes šahwofkis (neprezejees, prezejees, atraitnis, šchirts), kā ari wina tautiba; ja mirušchais ir jaunats par 5 gadeem, tad atšihmejams, waj tas dšimis laulibā waj ahrlaulibā;
- 4) dšimšanas gads, mehnešs un deena;
- 5) nahwes zehlonis, pehz eespehjas ahřta apleezinats;
- 6) pašnotajā uswahrds, wahrds un dšihwes weeta, ašrahdot, kas winsch kā pašnotajš (laulatais, radineeks, nama šaimneeks u. t. t.).

Wahrds Purgalam.

J. Purgala: (kristīgā nazionalā šaweeniba:) Eš domaju pehz wahrda „tautiba“ peemetinat wahrdu „tiziba“. Tas apweenōtu drukato tekstu newis aš teem motiweem, ko Antona funks peeweda, bet te ir nepeezeeshams wahrds „tiziba“. Šapehz eš leetu preekščā šcho pantu papildinat ar wahrdu „tiziba“.

Prešidents J. Šchakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizās. Eš luhgšču referenta atšaukšmi.

Referents Rehmanis: Juridiskā komištā bij likts preekščā štrihpot no šchī panta wahrdu „tizibu“; par to ištazijās 7, pret to 1 un atturejās 2.

Prešidents J. Šchakste: No Purgala eesneegtais preekščlikums ir

pee ūhi 59. panta 3. punkta peh3 wahrda „tautiba“ peemetinat wahrdu „tiziba“. Referents issafas, ka komisiā ir ar leelu balsu wairafumu ūhis preeūūlikums atraidits. Es liūūhu winu tagad uū balsoschanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir par ūho Purgala preeūūlikumu. Tagad luhdsu peezeltees toš, kas ir pret ūho preeūūlikumu un beidsot luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahtums ir: par ūho preeūūlikumu ir nodotas 42 balsis, pret to 54 balsis, tā tad winsch atriht. 60. pants.

(Kas ujeet nesinamu mironi, tam par to tuhlin japasino polizijai, kura no sawas puses esneeds rakstisku pasinojumu weetejai nodalai).

Cebildumu naw. Peenemts. 61. pants.

(Pasinojumā jauūrahda:

- 1) mirona atraūšanas weeta; laiks un apstahki;
- 2) dšimums, domajamais wezums un ūewiūūkas pasihmes;
- 3) mirona apgehrda un pee wina atraūsto leetu apraksts;
- 4) domajamais nahwes zehlonis un laiks.

ūhis ūinas eewedamas mirūchanu registri).

Cebildumu naw. Peenemts. 62. pants.

(Ja wehlaū issin miruūūa personibu, tad eerakstu papildina).

Cebildumu naw. Peenemts. 63. pants.

(Nodata noslehgtu laulibu tuhlin eeraksta laulibu registri un eerakstu paraksta abi laulatee un leezineeki).

Cebildumu naw. Peenemts. 64. pants.

(Garidsneeka noslehgtu laulibu [laulibu lit. 23. p.] eeraksta registri tuhlin, peh3 tam, tad no garidsneeka janemts pasinojums peh3 laulibu lituma 29. panta):

Cebildumu naw. Peenemts. 65. pants.

„Laulibu registri jaeraksta:

- 1) laulibas noslehgschanas weeta (pissehta, pagasts), gads, mehneūs un deena;
- 2) kas laulajis (nodatas pahrsinis waj garidsneeks);
- 3) abu laulato uswahrds, wahrds, nodarboschanas, ūahwoflis darba un gimenes ūahwoflis, dšihwes weeta, dšimšanas weeta un laiks, tā ari tautiba;
- 4) iūsludinašanas weeta un laiks;
- 5) leezineeku uswahrds, wahrds un dšihwes weeta.

Registrejot 64. panta (uūrahditas laulibas pirms nodatas pahrsina paraksta jaatsihme: „Peh3 tahda un tahda garidsneeka pasinojuma“).

Wahrds — Purgalam.

J. Purgals: Pee ūhi panta 3. punkta man buhtu tahds patš preeūūlikums, ka pee 59. ūhi panta 3. punkta pehdeja teikumā peh3 wahrda „tautiba“ eeleef wahrdu „tiziba“.

Presidents **J. ūūhakte:** Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas. Es luhgschu referenta atūaukmi.

Referents **J. Rehmanis:** Par preeūūlikumu strihpot „tiziba“ juridiska komisiā isteizas 6, pret 1 un atturejas 2.

Presidents **J. ūūhakte:** Purgala preeūūlikums pee 65. panta 3. punkta ūkan:

Leetu preeūūka peh3 wahrda „tautiba“ eewetot wahrdu „tiziba“.

Pret ūho preeūūlikumu issafas referents. Es winu liūūhu tagad uū balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par Purgala preeūūlikumu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret ūho preeūūlikumu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas atturejuschees no balsoschanas. Naw. Balsoschanas isnahtums ūeloschais: par ūho Purgala preeūūlikumu iūzajjuschees 50, pret to 58, tā tad winsch ir atraidits. Lihds ar to 65, pants peenemts. 66. pants.

(Issludināšanas apleezība peeweenojama nodalās aktim).

Peenemts. 67. pants.

(Uf laulato peeprašījumu israksts no registra wineem isdodams tuhliņ pehz eeraksta eeweschanas).

Peenemts. 68. pants.

(Dsimtsšarakstu nodatu pahršineem if mehneschus jaeesuhta walts statistiskai pahrwaldei snojumi par nodatā registreteem dšimschanas un mirschanas gadijumeem un laulibam. Sinas eesuhšanas uf fewiškām statistiskās pahrwaldes isstrahdatām blankam, pee kam sinas par notezejušo mehneši nodalās waditajam jaišsuhta ne wehlat tā nahfoshā mehnescha 15. deenā).

Wahrds Stujeneefam.

M. Stujeneefs: Es luhgtu šchi panta 1. rindinā pehz wahrdeem „statistiskai pahrwaldei“ eewetot wahrduš: „waj weetejai statistiskai eestahdei, uf kuru ta aishrahda“. Gemesls ir tas, ka leelakās pilsehtās war pastahwei komunalstatistikās eestahdes, kuras nodarbojas ar siu eewahfshanu par šcheem jautajumeem, kuri šaistiti ar eedšihwotajeem, un ja likumā uf to nebuhs aishrahdits, tad dšimtsšarakstu nodala warēs zelt eebildumu par to, ka winai sinas eepreesh janošuhta weetejai statistiskai nodalai. Šchis papildinajums wehlat war nowehrst pahrpratumus pee tehniskā darba.

Presidents J. Šchakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas. Es luhgšchu referentu.

Referants J. Rehmānis: Juridiskā komišijā šchis jautajums naw apspreešts. Man peršonigi leefas, ka pret wīnu eerunas nekahdas newar buht.

Presidents J. Šchakste: Preekschlikums škan tā:

„S 68. pehz wahrdeem „statistiskai pahrwaldei“ (1. rindā) eewetot wahrduš: „waj weetejai statistiskai eestahdei, uf kuru ta aishrahda.“

Šchis preekschlikums naw apspreešts juridiskā komišijā, bet referents no šawas puses pret wīnu eerunas nezēl. Es lišchu wīnu tagad uf balsošchanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šcho papildinajumu. Naw. Es luhgtu peezeltees toš, kas atturas no balsošanas. Naw. Tā tad šchis papildinajums, kurš ir wairaf tehniskās dabas, ir peenemts. 69. pants.

(Pehz katreem trihs mehnescheem, proti 31. martā, 30. jūnijā, 30. septembrī un 31. dezembrī nodalās pahršinim jashahda statistiskai pahrwaldei fewiškšs pahrskats, kurā sumetas sinas par nodalās darbibu eepreeshējos 3 mehneschos. Šchis snojums šastahdams uf fewiškā formulara un jaišsuhta ne wehlat tā aprīta, jultija, oktobra un janwara 15. deenā).

Eebildumu naw. Peenemts. Peelikums pee 4. panta. 1. pants.

(Dšimtsšarakstu nodalam teešiba nemt nodokli:

- 1) par laulības eerakstu;
- 2) par laulaschanu;
- 3) par issludināšanu;
- 4) par priwatai peršonai isdotu:
 - a. israkstu, norakstu waj apleezibu,
 - b. rakstisku siu,
 - c. mutisku siu,
 - d. usrakstu uf dokumenta.

Peeshme. Apglabaschanai nepeezeešchamo apleezibu par isdaritu mirschanas registraziju nodatas isdod beš maksas).

Eebildumu naw. Peenemts. 2. pants.

(Nodoktu leelumu noteiz eeshleetu ministrs šajinā ar teesleetu ministri).

Peenemts. 3. pants.

(Masturigea atswabinami no nodokļa samaksas ar weetejas pašvaldības ijpildu organa atļauju).

Peenemts. 4. pants.

(Stempelnodoklis nav nemams par miršanas pašinojumeem [43. un 54. p.p.], kā arī gadījumos, kad nodoklis ijsneedšamais raksts atswabināts no šai peektikumā paredsetā nodokļa par labu pašvaldības eestahdem).

Gebildumu naw. Peenemts.

Es liščhu tagad scho likumu wišā wišumā uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, far ir par ši liškuma peenemšchanu otrā lašijumā. Tad es luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ši liškuma peenemšchanu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošchanas. Likums otrā lašijumā ir peenemts ar 100 balsim pret 5, 7 atturotees. Ši liškuma III. lašijums teet nolitts uš 18. februari.

Ir eenahziš siuojums no luhgumu un suhdsibu komištijaš par Leepajas leetam. Referents ir Uščmanis. Wahrds Uščmanim.

Referents B. Uščmanis: Godajamee deputati! Starpsrakziju birojs ušdewa luhgumu un suhdsibu komištijai ismeklet Leepajas notikumus. Luhgumu un suhdsibu komištija israudštijaš preešč tam spezielu delegaziju, faštahwošču no trim lozekleem, un nošutija uš Leepaju, lai ta ismekletu schoš notikumus un pehz tam sneegtu siuojumu plenarai luhgumu un suhdsibu komištijai. Delegazija, kuras faštahwā biju ari es, isbrauza uš tureeni un 21., 22. un 23. janwari eepaštinaš ar notikumeem, nopratinot ap 70 leezineekuš. Sawahza deesgan plaščhuš materialuš, ar kureem eepaštihstinaja luhgumu un suhdsibu komištija. Luhgumu un suhdsibu komištija, eepašinusees ar šcheem siuojumeem un materialeem, nolēhma sneegt par notikumu šchahdu siuojumu plenari Satweršmes Sapulzes sehdei:

„Sozialdemokratu partijaš Leepajas organizazija 15. janwari š. g. bija fašaukuš 3 wehleščanas fapulzes Leepaja: leiščhu beedrišā, pilšehtas teatri un kuhrmahja. Uš šiim fapulzem fahrtibas ušturedšanai bija no preškta delegeti pa weenam polizijaš eezirkna preeščneekam ar 5 polizijaš usraugeem un fahrtibneekem un no garnizona preeščneeka pa weenam wiršneekam ar 3 fareiweem.

Wehl pirms fapulzes faškuma leiščhu beedribas fale eeradās leelā štaitā fareiweju drehbēs gehrbuščhās personas. Eejet fale šiis personas grupedamās gar fahles fahneem un dibenā, farunajās fawā štarpā, isturejās isaižinošhi un daščhās no wišām nehma no rindam trehslus un aišsproštija ar teem wiđuš zeku. Starp fareiweem un publiku bija 4 lihds 6 personas gehrbuščhās wiršneeku formā. Pulksten 4,15 min. Satweršmes Sapulzes lozeklis Jelms atklaħja fapulzi, referedams par wehleščanas paņemmeem Wakareiropā. Sapulze noriteja meerigi, isnemot daščhuš štarpfauzeenus no personam fareiweju drehbēs, peemehram „Turpini tikai taħlat, wehl laika deesgan!“ un runatajš fawā runā nedewa eeweslu, kaš waretu fazelt publikā nemeeru. Pehz laħdām 15 minutem no runas faškuma, tad referents atteħloja par laħdu aħrwalti leetojamu paņehmeenu, paštahwošču eešč tam, ka katts fapulzes dalibneekš pee eeejš fapulzes telpās faņemot ašewiščhu bumbinu, turu eemetot ihpašhi preešč tam eerihkotā automatā, fapulzes dalibneeki warot isteit sawu neapmeerinaščhanos ar runataju, jo tad $\frac{2}{3}$ no fapulzes dalibneekleem esot fawas bumbinas automatā eemetuščhās, tad runatajš lihds ar katedri nošudot, tad aiškaneja no laħdas personas fareiweju drehbēs fauzeens: „Tad nošudhi ari tu!“, kaš fažehla fahle fauribu, kamdehi weens no patruktas fareiweem peegahja pee troščhnotaja un ušaižinaja to, ja tas newehlas klaūstees, atštah fapulzi un netrauzet zituš. Šchee fareiweja wahrdi nepatika troščhnotaja beedreem, turi aplenza patruktas fareiwi ar fauzeenem: „No, muhs, fareiwejuš, grib no fahles iwešt!“ Satweršmes Sapulzes lozeklis Rudewižs, gribedams apmeerinat troščhnotajuš,

peegahja pee pehdejeem un greefās ar ušaižinajumu išturetēs meerigi, bet trošchnotaji sahfa grubstii Rudewizu un weens no fara wihtreem eesita winam pa waigu. Dajchi leezineeki apleezinaja, ka Rudewizu ņitiis wirfneeks, gehrbees rudā abdas lajchozinā ar jostu, ar rewolweri, fursch, kā komiņija noņtaidroja, iņrahbijās par sahdu Leepajas garnizona wirsleitenantu. Drihji pehzi tam aiskaneja salē 2 rewolwera ņahweeni un ņauzeeni „Ahrā!“; trošchnotaji sahfa meņt uņ publiku krehņslus, ņit to ar nagaikam un ņpeekeem, iņzehlās panifa un publika metās behgt pa durwim un logeem, pee kam dajchi no trošchnotajeem ņita publiku ari uņ eelas, dņenotees tai pafaf. Starp trošchnotajeem galweno lomu ņpehlejuņchas 3 perņonas, gehrbuņchās kareiwju drehbēs ar jehrenizam galwā, bet beņ kareiwju noņihmem, un weena priwata perņona ar ņchauru baltas krahņas pahrņeenamo ap galwu. ņchis perņonas redņetas trošchnotajot ari agrafajās ņozialdemokratu grupas ņapulzēs.

ņadurņmes laika ņiteenus bija dabujuschi kā priwatterņonas, tā fara wihtri un polizija, bet ņmagi eewainojumi ne pee weenas perņonas konstateti netika.

Satwerfmes Sapulzes lozeklis Buņchewiņis, furam bija uņbrufuņi atņewiņchka kareiwju grupa, dabuja wairafās weetās eewainojumus galwā. Weens leezineeks iņteizja, ka wiņsch, atrafdamees beedribas buņetē, redņejis Buņchewizu nahkam ar aņinainu waigu, pee kam winam pafaf dņinusees kareiwju drehbēs gehrbuņees perņona un ņitui to ar ņpeeki pa galwu.

Trošchna sahkmā kā polizijas preeņchneeks, tā ari deņchurejoņchais wirfneeks peepraņija pa telefonu no garnizona preeņchneeka pulkweņcha Ruņka papildu ņpehņus, ņinojot par notikuņcho, fursch tuhlin dewa pawehli komendantam ar winam padoteem ņpehkeem un 10 kareiwjeem ar wirfneeku no brunotā wilzeena un 1. Wentņpiis pulka rotai ņreeschus dotes uņ ņapulņchu weetam deht ņahrtibas uņtrefchanas. Leischu beedribā un teatri ņozialdemokratu grupas ņaņautās ņapulzes bija iņklichdinatas no trošchnotajeem pirms papildu ņpehku eerafchanas. kamdeht ņchee kareiwji dewās uņ fuhrmahju, kur tadeht ņapulze noriteja meerigi.

Iņklichdinajuschi publiku no leischu beedribas, trošchnotaji ņalafņjās pee beedribas telpam un ar ņauzeeneem: „Uņ teatri!“, dewās uņ ņozialdemokratu wehleņchanas ņapulzi, ņas notifa pilņehtas teatri un lihds pehdejo eerafchanas noriteja meerigi.

ņelausdamees teatri ar ņauzeeneem: „Ura! ņiteet komunistus un ņozialdemokratus!“, tee peepraņija, lai publika atstahji ņali ar ņahla to ņit ar krehņliem, ņalauņto krehņlu ņahjam, ņpeekeem un ņantschufam, kadeht publika bij ņpeekta panikā behgt no teatra, pee kam bija gadijumi, ka trošchnotaji ņita publiku ari uņ eelas. No dajchu leezineeku iņteizeeneem redņams, ka starp trošchnotajeem ir bijuschi eepreekņch minetais wirsleitenants un ņahds kapitans, pee kam wirsleitenants pat grubstijis ņeeweetes un abi peespeeduņchi deņchurejoņcho wirfneeku atņwabinat wina apturetos trošchnotajus-kareiwjus un atdot wineem atpafaf deņchurejoņchā wirfneeka wineem atnemtās perņonu apleezibās. Uri ņchai ņadurņmē, tāpat kā eepreekņchajā, ņmagu eewainojumu konstateis netika un kā polizija, tā ari deņchurejoņchais wirfneeks ir ņpehriņ wiņus ņotus, lai uņturu ņahrtibu, ko iņwest nebija eespehjamis eewehrojot kareiwju uņbudinoto ņahwolki.

Weens leitenants apleezinaja, ka 15. janwari deņchurejis Alejas ņasarmēs un uņ I. Leepajas pulka 11. rotas atrabis ar ņarkanu tinti rakņtitu proklamaziju furā beedri kareiwji bija uņaižinati eet uņ ņapulzem un iņņist no tureenes ņozialdemokrati un komunistus, jo eepreekņchajās ņapulzēs winus eņot iņdņinuschji ņozialdemokrati; ka proklamaziju pee deenas raporta nodewis ņawai preekņchneezibai un ka winu, ņpreeņchot pehzi rokrakņta un ortografisņām kluhdam, eņot rakņtijis neinteligents zilweks. Ir aņrahbijumi, ka agrafās labās puņes ņapulzes ir traunzetās no krehņjās puņes un kareiwji ir tikuschji nolamati no dascheem Leepajas eedņihwotajeem.

Wehl ir noteikti aņrahbijumi uņ daschām zitām perņonam, furas peeda-lijuschās pee neņahrtibam.

Naw aņrahbijumu, ka wiņi klahetjoņchee wirfneeki buhtu nehmuņchi dalibu pee neņahrtibam.

• ņlehdsjeens.

ņamatojotees uņ iņteikto, kuhgumu un ņuhdsibu komiņija nahht pee ņlehdsjeena:

1. Polizija un deschurejoschee wirsneeti ir spehruschi wišus šofus, lai ušturetu fahrtibu sozjaldemokratu šasautās wehleschanu šapulžēs 15. janwari š. g. Leepajā.

2. Leepajas garnijona preeššneeks Rukšis ir spehriš tahdus paššus šofus, lai ušturetu fahrtibu minetās šapulžēs, kā ari lai likwidetu ižehluichās šaduršmes.

3. Komijija peelaišch, ka troššnotaji kara wihi nogahjuschi uš leišchu beedribu ar nodomu, organisetā weidā trauzet sozjaldemokratu šapulži, pehž kuras išklihdināšanas tee dewās uš pilšehtas teatri ar noteiktu nodomu ari šche išklihdinat sozjaldemokratu šapulži.

4. Kaš atteežas uš wainigām personam, tad ir jau daščas par tahdām peerahditas, pret kurām ir pamatoti nošeedšiga rakstura aishahdijumi.

5. Naw aishahdijumu, ka politiskās partijas buhtu nehmuščas tant kahdu nebuht dalibu pee nefahrtibu šarihšofšanas minetās šapulžēs.

6. Aiteezibas štarp daku no Leepajas garnijona kara wišreem un sozjaldemokratu grupu ir bijuščas nelabwehligas, kas wareja buht par eemeslu nefahrtibam.

7. Leetu nodot prokuraturai un išklesšanas materialus šinat wiršpawehšneekam.

Presidents J. Ššā fste: Wahrds peeder Nikolajam Kalninam.

Nikolajs Kalniņš (sozjaldemokrats): Augštā šapulze! Išklesšanas komijija šneedsa jums ihšā weidā noteikti pahrbauditus šaktus, kuri apšaismoja ihšā weidā wehšturisko gaitu, kahdā norišinajās Leepajas notikumi 15. janwari, un taišija šlehšseenus. Šche mums nahkas jau kā Šatweršmes Šapulzei taišit šawus šlehšseenus un ari apšaismot notikumus no šawas pušes. Šš gribu tuwat apštahtees pee šchis leetas, tamdehl, ka man, kā išklesšanas komijijas lozeklim, bij eepšejams nowehrot to no šawas pušes un nahkt pee šinameem šlehšseeneem.

Uš Leepajas notikumeem newar štatitees tā uš atšewišchu parahdibu, kas buhtu atšewišchi jaapškata. Kaš notika Leepajā 15. janwari, tas ir weens gadijums wešlā gadijumu wirkne, tas ir kulminazijas punkts wišeem teem gadijumeem un notikumdem, kas Leepajā norišinajās pirms 15. janwara. Nemat tikai wehrā gadijumu kahdā behru prozešijā, kur tika nolauptis šarkanais karogs, tad šchaidišchanos Todes behrnu gahjeenā, inzidentu ar internacionales dšeedašchanu, wairakus trauzejumus šeemšwehtu šapulžēs, kur ari kareiwju drehbēs gehrbuščas personas mehginajuščas trauzet sozjaldemokratu šarihšotās šapulžes. Weidsot wišam tam kā kronis nahkt klahst kara gahjeens pret sozjaldemokratiju, pret sozjaldemokratišeem runatajeem un teem, kuri eeradušchees uš winu šapulžem klausitees. Šchis kara gahjeens išwehščas jau par wešelu grautinu. Šo, kas notika 15. janwari Leepajā, war apšihmet weenigi par grautinu. Šur grupa daušonu ar krehšleem, ar nagaitam ušbrukusi meerigai publikai, kura šalē klausijusees runatajus, pee tam ušbrukusi beš kautkahda eemesla no runataju pušes. Rā juhs dširdejat, wina ušbrukusi tahdā momentā, kad runatajš atštahštijis kahdu anekdotisku wehleschanu agitazijas panehmeenu, kahds pastahwot kautkur Wafareiropā. Šas, šaprotams, newareja klausitajos iškaut kautkahdu šašchutumumu, bet gan tikai šinamu jautribu. Beš kautkahda eemesla no runataja pušes šahkas leišchu beedribā grautinšch. Šeek šistas priwatas personas, kas atrodas šalē, teek šisti Šatweršmes Šapulžes lozekli, pee kam Bušchewižs dabujis kreetni šmagus eewainojumus, tā kā ar ašinainu galwu išnahžis ahrā no šapulžes; otrs Šatweršmes Šapulžes lozeklis Rudewižs ari šisis ar nagaitu; treschais

Satwerfmes Sapulzes lozeklis Jwanows tizis apwainots, tizis nosaukts no kahda kareiwja, wirfneeka klabtuhntē, neglihteem wahrdeem, draudot no fchaut kà funi, pehz wina pascha isteizeeneem. Pehz tam, kad publika tikufi isdrita ahrā, kur ta glahbusees ne tikai wairs pa durwim, bet pa logu, tad sahle peenehmuši kaujas lauku isfkatu. Tur bijufchi salaufsti krehfli, tur bijufi no skatuwes publika nometta krahnuina, tur kahds no daufoneem bijis pa nehmis diwi pudi smagu bumbu un fweedis publikai, kura bijufi sabehgufi us skatumes. Ur wahrdu fakot — wifas grautina pasihmes, kà tas peedfihwots wifos smalki organifetos grautinos. Pehz tam fchee daufonas dodas zelā us teatri ar kaujas fauzeeneem fist sozjalistūs un komunistūs. Tur tāpat, pehz programās, wini isflihdinaja meerigo fapulzi. Ismekleschanas komifija nahkufi pee flehdseena, ka war peelaist, ka tahdas leetas notifikufas organifetā weidā. Es tomehr faku weentahrfchi, ka tas ir notizis organifetā weidā, jo wifš tas, kas atrodas ismekleschanas materialos, wifš tas dod to fklaidrako leezibu. Tee laudis, tās kareiwju drehbēs gehrbufchās personas jau epreekfch ismekleufchas noteiktas weetas un pat aisbarikadeufchās zelu. Wini pa fapulzes laiku aifdomigi iftureufchees. Tad tahlat redsams, ka 4 mineteē wirfneeki bijufchi kopā ar wifseem fcheem kareiwjeem un pat nowehrots, ka weens no wineem pasneedfīs teem papirofus. Tas nosihmē, ka wifš wini ir bijufchi weena kompanija. Sapulzē weens no wineem fauzis: „Turpini ween tahlat, wehl ir laifa deefgan!“ Tas leezina, ka wineem leetas bijufchas jau epreekfch nofkanotas, kà wifš iswest tahlat. To leezina ari ta proklamazija, kas atrasta pee kahdas rotas durwim, kurā ufaizinati beedri kareiwji eet un fist ahrā sozjaldemofratūs. Ka leeta ir bijufi noorganifeta, ka tai leetai naw tikai gadijuma raksturs, to leezina seemas fwehtku fapulze, fur kareiwji tāpat eeradufchees sahle un aisnehmuſchi noteiktas weetas, abās sahles pufēs loſchās un weenu loſchu sahles dibenā. Kad sahle atfkanefis protests, tad trofhnis tuhlin iszehlees no wifām trim loſcham us reifi. Tas wifš leezina, ka teef iswesta sistematiski organifeta sozjaldemofratu fapulftchu trauzefchana, kura beidsot iswehtufsees 15. janwari par noteiltu grautinu.

Tagad pazelas jautajums, kas ir bijufchi wainigee, kahdi ir tee zehloni, ka pee mums Latwijā war norifinatees tahdi behdigi gadijumi. Mehš finam, ka wezos laikos Kreewijā, zara laikos, wifstumschakā reakzijas laikā notifa ebreju grautini un ka toreis fabeedriba noteikti apwainoja waldibu ebreju grautinos. Wareja raftees doma, ka ari tagad fabeedriba apwainos waldibu, ka waldiba atbild par teem notifumeem. Lai isbehgtu no tahda apwainojuma, waldiba naht ar fawu paskaidrojumu. Cefſchleeru ministrs Bergs nodrukā paskaidrojumu un tur fazitē, ka notifums fahzees zaur to, ka kahds ebrejs peegahjis klah trofſchnotajam kareiwim un ufaizinajis to iseet, tas naw paklausijis un nu ziti kareiwji brufufchi wirfū un tā fahzees inzidents. Toreis zara laikā fazija, ka ebreji tee wainigee, fapehz winus fit, tagad muhfu waldibai ari wajaga atrast grehka ahfi un wina atrod tahdu grehka ahfi — kà to fawā laikā atrada Kreewijā — ebrejos. Juhs dsirdejāt ismekleschanas komifijas finojumu. Tur neweens wahrds naw fazits un ari neweens no nopratinateem leezineefseem newareja apleezinat, ka ebreji buhtu bijufchi wainigi. Leifchu beedribā ir weens ekonoms — ebrejs, bet tas fahwejis pa inzidenta laiku pee durwim un nefo naw trofſchnotajeem fauzis. Ne no fcha, ne no ka waldiba naht ar fawu paskaidrojumu un isklaidro gadijumu ar to, ka kahds ebrejs dewis eemeflu notifumeem. Sinojums tahlat faka

par notikumeem teatri, ka Satwerfmes Sapulzes lozēkle Klara Kalnīn uš ņapulzes beigam ušaižinajušī wīfūs pulzetees ap ņarfano ņarogu, ižehlees trošņis un publika išklihdusi. Inzidents teek westis ņafarā ar to, ka Klara Kalnīn ušaižinajušī pulzetees ap ņarfano ņarogu un tuhlin pehz tam ižehlušhees nemeeri. Išmeklešhanas materiali nešo tamlihdšigu nekonstatē Poližists, ņas dešhurejis teatri, ņaka, ka Klara Kalnīn runajušī pehz programās un neša nelikumiga winas runā naw bijis. Tāpat wīši leezineeki apleezina, ka trošņis teatri naw zehlees no ņahles eekšheenes, tā tad naw zehlees ņafarā ar to, ņas ir runats, bet gan ka trošņis ir nahzis no ahreenes, proti, ušbruzeji, ņas bij išdaušijuschi leišchu beedribu, ir nahkuschi tahlak išdaušit teatri, neatarigi no tam, waj ņahlē ir tizis runats par ņarfano ņarogu, waj par ņaut ko zitu. Tā tad, te ir otra nepateesiba waldibas šinojumā un wīš waldibas šinojums dibinas uš nepateesibam un ņaktu ņagrosišchanu un apgaismo leetu zitadi, neša tas ir notizis.

Wajadseja atrast ņahdu zitu eemešlu, ņas waretu attaisnot Leepajas notikumus. Tika isteikta wersija, ka wainigee esot bijuschi priwatee, proti, priwatee esot ušbrufuschi ņareiwjeem un tee par atmašu esot ņahkuschi daušit priwato publiku. Bet ari šchi wersija išrahdas par nepareisu. ņareiwju patrula, ņas ir bijuši ņahht, un priwatee, ņas to notikumu redšejuschi, apleezina, ka notikumī ir ņahkuschees tā, ka trošņnotaju ņarewi ir apšaufuschi newis priwati, bet to ir apšauzis ņarewis no brunotās patrulas, ņas ir bijis ņuhhtis ušturet ņahrtibu. Priwatee tikai esot ušrahdijuschi to, ņas bijis wainigais. Tikai pehz tam, kad jau trošņis bija ižehlees, peenahzis Satwerfmes Sapulzes lozēkliš Rudewizs un mehginajis apšaukt trošņnotajuš. Satwerfmes Sapulzes lozēklim Rudewizam, ņas bija no ņapulzes organileetajeem, bij teesiba špert šcho šoli, lai trošņnotajuš apmeerinatu. Ta wersija, ka neahrtibas buhtu ižehluschās zaur to, ka priwatee pirmee buhtu ušbrufuschi, neapstiprinās. Ir konstatēts ka wainigee bijuschi ņarewi kara wihri waj ņara wihru drehbēs gehrbušhees; ir konstatēti wairaki wīrņeeki, furi nehmuschi dalibu grautinā. Noteikti konstatēts, ka wīršleitnants Upšits ir bijis tas, ņas šitis Rudewizam; tāpat ari ušfinati daschu zitu wīrņeeku un ari ņareiwju wahrdi, furi wehlah eebufuschi teatri, furi wehlah ir šituschi priwato publiku, šituschi ņahdu šewimu uš eelas; ir konstatēts harwedis, ņas eelausēes Petrowška weikalā pehz ņapultschu išišchanas un tur norahwis plakatus no weikala logeem. Daschi no šheem wainigeeem ir atrasti.

Rā iškaidrot to, ka grupa ņareiwju waj ari ņara wihru drehbēs gehrbušhees ir eelaufuschees sozieldemokratu ņapulzē un raudšijuschi šchis ņapulzes išklihdinat? Mehginaja to iškaidrot daschi no nopratinateem leezineekēem no pilsoniškās puses ar to, ka sozieldemokrati pašchi esot wainigi, ka wini pašchi ar ņawu agitaziju esot iškautuschi šcho pretdeonstraziju un iškautuschi pašchi šchos grautinus no ņareiwju puses. Rā peerahdijumu tam peewed gadijumu, ka esot ņahdā křištigo ņapulzē eeraduschās školotajas un mehginajuschās ņapulzi trauzet un tā trauzet? Ne ar to, ka ņahktu ņahdu šist, ka ņahktu ņahdu treekt no tribines, bet šchis školotajas, ka isteizās nopratinatais leezineeks, mahžitajš Sanders, gribeja „ar štaleem šmeekleem, ņahšechanu un šwilpšchanu ņapulzi iškaut un ar demonstratiwu štaigāšchanu pa durwim“. Tā tad, redšeet, ņahda ir bijuši ta ņapulzes trauzeschana pilsoniškās ņapulzēs un ņahda ta ir bijuši sozieldemokratu ņapulzēs. Weenās ņapulzēs itkā mehginajuschi trauzet ar šwilpšchanu un ņahšechanu un starp-

fauzeeneem, bet sozialdemokratu sapulzēs teef farihkoti grautini. Waj pateescham ar to, ka šhini kristigo faweenibas šafauktā sapulzē buhtu daschās skolotajās israhdijschās sawu nepeekrišchanu runai ar starpsauzeeneem, kahsefchanu u. t. t., waj ar to ir isskaidrojams, ka grupa fareiwju eelauschās sozialdemokratu sapulzē un farihko grautinus? Atfauzas us kahdu gadijumu ar Seetinsonu, bet tas gadijums ir loti ilgi atpakaļ, tas ir notizis Satwerimes Sapulzes wehleschanu laika un us to schoreis atfauktees newajadsetu. Un ja us winu atfauzas, tad winsch naw tahds, ka te istehlo. Ja toreis ar Seetinsonu buhtu tā, ka winsch buhtu tizis peefauts, tad, fungi, es neschaubos, ka ta leeta tiftu ispuhsta tā, ka winu mehds ispuhst tika pilsoniska puse; tad juhs, kuru rokās atrodas profuratura, kuru rokās atrodas wifās ismekleschanas cestahdes, es neschaubos, ka juhs buhtu tos wainigos saufuschi pee atbildibas un sodijuschi. Bet juhs tahdus atraduschi neeseet un tas nosihmē, ka tas gadijums ar Seetinsonu teef weltigi ispuhstis. Un ja Seetinsons ari buhtu drusku zeetis, tad ar to newar isskaidrot, ka saldati eelausufchees sozialdemokratu sapulzē un farihkofuschi tur grautinu. Wini wareja to farihkot pee teem, kas ir bijuschi wainigi pee Seetinsona šafischanas, bet ne trauzet meerigo publiku. Tas runatajs pehz Seetinsona runaja ne us sawu gribu, bet us fareiwju peeprastijumu un ar to newar isskaidrot, ka fareiwji teefchi eebufuschi sozialdemokratu meerigā sapulzē. War gan šazit otradi, ka sozialdemokratu sapulzes ir wifadi trauzetās no daschadeem elementeem un, bes schaubam, schee trauzetaji nenahf no sozialdemokratu puses, nenahf no strahdneezibas puses. (Sauzeens pa labi: „Kas to šin?“ „Waj jums ir peerahdijumi?“). Ja, mums ir peerahdijumi, ka tee naw no strahdneezibas puses, mums ir gan peerahdijumi, ka starp teem, kas ir trauzejuschi seemas swehtku sapulzi, ir tee, kas bija ari 15. janwari. Wini pat ir eenehmuschi atsewischku loschu; wini bija, gehrbufchees fareiwju drehbēs, un starp teem usihmetas personas, kas peedalijuschās 15. janwara grautinā. Drihsaf ir brihnumš, ka daschi karstgalwji is strahdneezibas naw pazehlschees un gahjuschi isjaukt kristigo waj kahdu zitu pilsonisko sapulzi. Ja nem wehrā tos trauzejumus, kas notikuschi sozialdemokratistās sapulzēs, kas notikuschi behru gahjeenos, sozialdemokratu farihkotās demonstracijās, tad es šaku, tahda prowotazija, kas wehta pret sozialdemokrateem, wareja issaukt tahdus pašchus notikumus pilsonibas sapulzēs, bet tas naw notizis tapehz, ka strahdneeziba ir apsiniga un ka wina naw lahwifees prowozetees.

Bet bij wehl tahdi laudis, kuri šazija: ja nu pateescham newaretu isskaidrot Leepajas notikumus ar to, ka sozialdemokrati mehginajuschi isjaukt kaut kahdu kristigo sapulzi, tad sozialdemokrati ir pašchi prowozejuschi notikumus un wirneeks, kas atradis proklamaziju pee rotas durwim, šazija, ka pehz wina domam scho proklamaziju rakstijuschi pašchi sozialdemokrati. Ari garnisona preekschneeks Kuhkis teiza, ka sozialdemokrati pašchi prowozejuschi to grautinu tapehz, lai masketu paredseto zauri krišchanu Leepajas wehleschanās. Sozialdemokrati esot šinajuschi, ka wini wehleschanās kritis zauri un, lai to masketu un atrastu peeklahjigu eemeflu, tad wini pašchi farihkofuschi grautinu. Rungi, es domaju, ka tee laiki, kur dšihwoja Gogola unterofizeera seewa, kas pate sewi ispehrufi, pagahjuschi, un ka starp sozialdemokrateem tahdu naw, bet warbuht starp jums ir. Starp mums tahdu lauschu naw, kuri pašchi prowozetu grautinu, kuri usluhditu laudis pašchi sewim wirfū, kas šistu pašcheem pakauschus. Tahdu lautinu starp mums naw. (Starpsauzeens).

Un waj pateescham juhs domajeet, ka sozialdemokrati wareja prowozet wirtsleitnantu Upsiti, lai winsch nahf 15. janwari us leischu beedribu sifi publiku un sifi sozialdemokratus, jeb waj sozialdemokrati wareja prowozet kapitānu Plikschi, lai winsch nahf us sozialdemokrātu fafulzi un taifa nefahrtibas; tāpat ari zitus kara wihrus, furi tur peedalijās? Waj juhs to peelaifchat? Es to nepeelaifchu. Mums tahdu fakaru, ar scheem wirtsneeku lungeem naw. Ja wini to darija, tad darija paschi us sawu galwu un sinadami, ko wini dara.

Ka pilsoniba sawos agitazijas panehmeenos noet pahraf tablu, tā ka wina wareja pateescham issaukt grautinus, par to mums ari ir peerahdijumi. Kaut gan ismellefchanas komifija konstateja, ka naw aifrahdijumu, ka pilsonifkās partijas nehmuschas dalibu grautinu farihlofchanā — pateescham, partijas tā tahdas naw nehmuschas dalibu grautinu farihlofchanā, mums tahdu aifrahdijumu naw, — bet ka sem partiju agitazijas nebuhtu radufees ta atmosferā, tahda pastahw Leepajā un kas wareja issaukt tos grautinus, to ismellefchanas materiali nefaka. Un es fazifchu, ka pateescham ta atmosfera Leepajā bija radita ari no pilsonifko partiju pufes. Atlaujeet man nolafit dachus iswilkumus no fristigās saweenibas agitazijas ussautuma. Es runaju fche par fristigo saweenibu. Redseet, ko wina faka sawā wehlefchanu ussautumā Nr. 5., kas bija islafits Leepajā. (Starpfauzeens no Purgala). Warbuht Purgala fungs fche Rigā sehdedams nefin, ko wina domu beedri Leepajā dara. Tur stahw rakstis: „Latwijās sozialdemokratifkās strahdneeku partijas Leepajas organisazija sawā agitazijas agonijā un ahrprahtā ir nonehmusi sawu mafku un peerahda sawu ihsto afinskahrigo gihmi.“ Geksch kam tas afinskahrigais gihmis? Wina esot islafidusi tahdu proklamaziju. (Dermanis no weetas: „Kristigee leekuli!“). Tajā proklamazijā wina prasot wifu to paschu, ko komunifsti Kreewijā isdarijufchi.

Presidents J. Tschakste (sawz pee fahrtibas): Es apfauzu to, kas apwainoja weenu partiju par leekuleem!

Nif. Kalnifsch (turpinadams lasa atfewifkās weetas no ussautuma): „Strahdneeks laifs un isfalzis tifs imefts us eelas, komifari aifweems wifus labakos namus, maises weetā baros ar lodem un lifs pee seenas.“

Tur, fungi, tas tā ir rakstis un, pretams, naw taifniba, ka sozialdemokrati sawā brofchurā buhtu to rakstijufchi, bet gan ir taifniba tas, ka fristigā saweeniba sawā ussautumā to ir rakstijufi. Tahlaf ir fazits, ka sozialdemokrati prasot to, ko difteshot wineem komifaru fungi. Sozialdemokrateem naw komifaru un teem naw ari nefahdu fakaru ar teem, bet wifu to wajaga fristigai saweenibai, lai ar saweem demagogifkeem noluhkeem fagrositu faktus un tos islafistu tautai, lai tautu usbudinatu. Tahlaf rakstis, ka

„komifareem wajagot wifu, bet tautai tif nepeemehrotu darbu, nagafkas un lofchmetejus.“

Tas galwenaifis un wisfiprafais nahf wehl tahlaf:

„Latwijās darba tauta, mostees. Sozialdemokrātu afinskahre draud tewi nosfihzinat afinu pluhdos. Efeet gatawi eet zihninā pret scheem warmahfām!“

Tif afinaina proklamazija, fungi, naw fagaidita no fristigās saweenibas un es ari newareju to eedomatees. Sakeet, waj fche jau naw atflahts usafzinajums: efeet gatawi eet zihnā pret fcheem warmahfām (Sawzeens no weetas: „Deewa wahrhā!“). Ja nu karawihrs islafis tahdu ussautumu, kurfch winam atgahdina eet pret sozialdemokrateem, tas wina jau pamudina us fchahdām nefahrtibam. Muhfu komifija naw konstatejufi, ka partija tā tahda,

buhtu organizēšanu, bet šķee faktiski leezina pašchi par ņewi, kahdā atmosfērā grautini wareja notikt: ka ta naw radusees pati no ņewis un ka bes wainas juhs, fungi, kristigee neefet (Sauzeeni no weetas: „Pareisi, Deewa wahrda! Amen!“).

Sazija tahlat atkal autoritatiwas personas no wirtsneeku avrindam, ka ņeho ušbudinajumu karewju starpā pret sozialdemokrateem esot radijuschi atkal sozialdemokrati tapehz, ka fara wihri esot nosaukti pa „tschangaleem“, par „Ulmana kalpeem“, „afins funeem“, brahlu bendem“ u. t. t. To isteiza pulkwedis Rukhsis. Kad es jautaju, waj ir konstatets, ka sazitaji ir bijuschi sozialdemokrati, winsch sazija, ka to nesinot. Otrs leezineeks vultkwedis-leitnants Hasmanis, kas ari stahstija, ka winam esot schehlojuschees — pats winsch, tapat ka garnisona preeschneeks Rukhsis, to nebija dsirdejis — karewji schehlojuschees par teem pascheem wahrdeem. Kad es jautaju, waj sozialdemokrati bija tee, kas saufuschi karewjus par „tschangaleem“ un zitadi, winsch sazija, ka tee esot bijuschi paschpuikas un isskaidroja ar to, ka laikam tee paschpuikas gribejuschi dabut karewjus us sawu rolu, bet karewji neefot eelaiduschees un tapehz esot iszhlusees lamaschanas winu starpā. Pulkwedis Rukhsis sazija, ka winam esot stahstis, ka ņhee sauzeeni nahfuschi no kahda priwata puses, kursch esot nehmis dalibu prozesija — gahjis tuhlin ais sarkanā karoga un no ta winsch peelaischot, ka tas waretu buht bijis sozialdemokrats. Pro tamz, tahdus slehdseenuz mehš taisit newaram, jo prozesija ais sarkanā karoga gahja leels lauschu bars. Warbuht to starpā bija weens otrs no paschpuikam, par kureem te runaja wirtsneeks Hasmanis; tā tad nekahdu peerahdijumu par to, ka sozialdemokrati buhtu bijuschi tee, kuri karewjus nolamajuschi, mums naw. Domehr mehgina isskaidrot grautinu ar to, ka karewji nosaukti par „tschangaleem“. Raut kahdi paschpuikas lamajuschi karewjus par „tschangaleem“ un tapehz karewji turejuschi par sawu peenahkumu issist sozialdemokratu sapulzi. Tas, fungi, nelogiski, un ar to newar isskaidrot Leepajas grautinus. Ja pateescham tee daschadee sauzeeni wareja issaukt grautinu, tad, ka mums leezina polizijas preeschneeks, wina wahrdu wairs neatzeros, tad ari winam esot polizisti schehlojuschees, ka daschi karewji polizistus saufajuschi par „karawa duhscheem“. Ja grautinsch wareja tikt issauktis no karewju puses par wahrdu „tschangaleeschi“, tad grautinsch wareja tikt issauktis ari no polizistu puses pret karewjeem par wahrdu „karawa duhsis“. Pateescham, ar tahdu isskaidrojumu, ka grautinu war issauktis zaur kahda nosaukschanu par „tschangaleescheem“, waj „karawa duhscheem“, newar isskaidrot Leepajas notikumus un tahdu isskaidrajumu war dot tikai tee, kas us to, kas ir nolizis, negrib skatitees ar atklahtam azim un negrib konstatet tos zehlonus, kas ir noweduschi pee scheem Leepajas notikumeem.

Ka atteezibas siary dalu no karawihreem un sozialdemokrateem ir bijuschas nelabwehligas, tas pateescham ir tā, jo zitadi ari nebuhtu tee grautini notikuschi. Ta ir labakā leeziba tam, ka tee, kas isdarija grautinu, isturejas nelabwehligi pret sozialdemokrateem. Tas ir fakts. Bet kadehl schis afas atteezibas? Jafata, ka wispahrigi ta atmosfera, kas walda dalā no wirtsneezibas, starp dascheem karawihreem, pateescham, ir nenormala un man te ir kahds dokuments, kursch, ja ne sakarā ar Leepajas notikumeem, tad wispahrigi raksturo to gara stahwolli, kas walda daschos needriskos wirtsneelos; jo tos wirtsneekus un ari tos karewjus, kas isdarija grautinu leischu beedriba, neweens newar usskatit par demokratiski domajoscheem laudim, bet

gan šche mums ir darīšana ar reakcionareem, kuri labat wehletos, lai Latwijā buhtu Needras waldīšana, nekā demokrātiska eefahrta. Se, peemehram, kahds leitnants, kara wihrs, ir peefuhtijis rakstu, kurā winsch apnemas, usdot sawu adresi un wahrdu, usnemptes atbildibu par teem fakteem, kuruš winsch leezina. Winsch dširdejis no kahda wirsneeka, wahrdu es nemineschu, kursch issazijees, ka tas „nesinot partiju nosihmi, nesaprotot, ko winas wehlotees, bet weemu winsch sinot, ka sozialdemokratis wajagot sist“. Seefcham tahds „stimmungs“ walda daschos wirsneekos. Otrs wirsneeks... (Kindsulis: Kad tas pateesi ir sagatawots? Wafar?“). Tas ir sagatawots drusku agrasti, juhs ar to wareet eepasihtees, schis papirs naw pehz juhsu rezepies sagatawots.

Presidents J. E f h a k s t e: Luhdsu nesarunatees!

Nikolajs Kalnīsch (turpina): Otrs wirsneeks teizis: „Bijusi gan Leepajā sozialdemokraturī sīšana!“ Winam aifrāhdijuschī, ka tur bijusi dšejneeze Apsasija, waj winsch nejuhtot zeenibu pret to, kā pret dšejneezi, tad winsch sazijis, ja Apsasija peedalotees politiskā dšihwē tad wina ari sitama. Rahds treschais waronis saka: „Ja winam kahdreis isdotos tikt pee Raina, tad winsch to us reisi noschauti.“ Es to peewedu tikai kā raksturojumu, ka pateescham ir tahdi laudis, kuri turas pee eeskateem, ka weenigais lihdselkis kā ischfinātees ar politiskeem pretineekeem, ir waras darbi, duhre, nagaitas un pipka un ka zitu lihdselku, kā tikt galā ar saweem politiskeem pretineekeem, naw. Ja ir teesa tam, ko es nupat dširdeju no sawas frakzijas beedra, ka Andreews Needra atkal peefuhtijis weselu artikeli, kurā aifrāhdot us sozialdemokraturī breefman, kas draudot Latwijai, ka wineem 58 weetas Satwerfmes Sapulzē, esot leeli agitazijas lihdselki, leela eespehjamiba propogandēt sawas idejas un ka nahloschās parlamenta wehleschanās sozialdemokrateem buhschot wairakums, ja tas ir taisniba, ka Needra nahf ar tahdeem praweetojumeem, tad es saprotu, ka wina domu beedri Latwijā kēras lectai pee saknes un mehgina nowehrst jau tagad sozialdemokraturī draudochās breefmas, un proti, nahf ar fulakeem, duhrem un sit sozialdemokraturī laukā no winu sapulzem.

Bija isfuhtita us Leepaju ismellet notikumus ari waldibas ismelleschanas komisija. (Sauzeens no weetas: „Wirspawehlneeka“), waldibas waj wirspawehlneeka, man naw sinams, pee kahdeem rezultateem schi komisija buhtu nahfusi; tīfai naw dširdams, ka wina buhtu wainigos atradusi. Bet weens, kas ir: muhsu komisija ir nahfusi pee sinameem slehdseeneem, muhsu komisija ir atradusi atslēgu Leepajas notikumu noskaidroschanai, ir atradusi daschus wainigos, leeta tiks nodota profuroram un ismelleschana turpinasees. Bet es gribu aifrāhdit, ka tā ismellesjot, kā ismelleschanaš darbus ir darijusi schi wirspawehlneeka waj waldibas ismelleschanaš komisija, ja tā ismelleschana tiks turpinata, tad waram ari zituš wainigos neatrast. Daschi no wineem ir atrasti, bet war notikt, ka zituš ari neatrod. Un kapehz neatrod? Sapehz, ka leezineekeem, kas tur tikuschī nopratinati (wairai no wineem tā isteizās), eespaids bijis tahds, ka wirsneeki, kas tur sehdejuschi, esot labak wehlejuschees, lai neisteiz wisu, ko sin. Tā te leezineeks Zeplis issafas, ka winsch ir tizis nopratinats un baidijees no fareiwju atreebibas un tapehz naw sazijis wisu, ko winsch sin; ka sahnus sehdošchā kapitana istureschanās bijusi tahda, lai pateescham neiffaka wisu, ko winsch sin. Otrs leezineeks Krikmānis saka, ka winsch ir nopratinats, bet winam naw dots parastit nopratinaschanaš protokolš. Rahds leezineeks Wartus, kursch mums komisijā noteikti ufrāhdija wainigo verfonu, sazija, ka winu atāizinatajā otru reisi us kara ismel-

leščanas komisiju un tur stahdija pretim wainigam wirfneekam un jautaja winam, waj ta ir ta persona, kas šita Rudewizu. Winašch teiza: es newaru wina flahthuhtnē leezibu dot, bet wina šazija: jums ir jadod ta leeziba tepat un winašch bija peespeests to leezibu dot. Tahda weida ismekleščana war ari nedot wehlamos rezultatus. Es gribu tizet ka ismekleščanas komisija ir wehlejusees leetu noskaidrot, bet tika aisrahdu, ja wina waj ari zita ismekleščana, kas sahlfrees pehz muhsu šchis deenas debatem, strahdas tahda pašča garā, tad war ari wainigos neatrast. Tahda ismekleščana tika isdarita ari tad, kad tika nolauptis šarfanais šarogs un es esmu pahrlēezinats, ka ja nebuhtu Satwerfmes Sapulzes ismekleščanas komisijas, tad rezultati buhtu bijušchi tahdi pašchi, kā toreis. Ša neweena no tam weršijam, nedš ta weršija, to waldiba iszel, ka ebrejš buhtu wainigs; ka oratora runas, Klaras Kalnia runa par šarfano šarogu ir wainiga, naw pareišas. Naw wainojama ari ta šihā un masa šapultschu trauzeščana, kas, warbuht, ir notikuši šahdas pilsonišķas šapulzēs. Ja to grib šaukt par trauzejumu, tad waru teikt, ka šatrā šapulzē teek šaititi šarpsauzeeni, ari šche pee mums tas noteek un neweens to newar usskatit par šehdes gaitas trauzeščanu. Tas, kas naw meerā ar runu, gandrihš tihri instinktiwi šaisha šarpsauzeenus, bet ne grantinus. Ja Leepajā ir notizis šahds behdigs gadijums, ka grupa lauschu eelauschas un isdansa privato publiku, šlauštajuš, šur usbruht Satwerfmes Sapulzes lozēkleem, tad te ir wainojama wisa ta politišķā atmosferā, šura Leepajā walda. Še ir wainojams tas, ka muhsu waldiba naw nekahdus šolus špehrusi, lai šcho šabeeseto gaisu iskaidetu, jo tee rihšojumi, šuri isdoti no waldibas, tee šcho gaisu pateescham wehl wairal šabeesē. Ša weetā, lai nowehrstu trauzejumus, kas teek šitti zelā internacionales dšeedaščanai, kas teek šitti zelā daščadu gahjeenu šarihšošchanai, waldiba nahl ar šaweem rihšojumeem un noleeds šchos gahjeenus, noleeds šchis dšeesmas dšeedaščanu. Šiteem wahrdeem šafot — waldiba paštrihpo, ka šas leetas ir nepeelaiščamas, ka wina šawā šinā peefriht teem, šuri šchos trauzejumus rada. Ja wina tam nepeefristu, tad wina atlautu darit to, kas ir atlauts wifās demokratisķas walstis, bet gan špertu wifus šolus, lai nowehrstu tos trauzejumus, lai šikwidetu tos daščados usbrukumus, kas teek wehrsti pret šozialdemokrāteem. Mehš to neredšam. Ša weetā mehš redšam gan, ka waldiba, pirms šcho notikumu noskaidroščanas, pašteidsas nahšt klajā ar šawu pašinojumu, ar šawu paškaidrojumu, šurā teek noteikti isteikta nepateesiba (Šauzeens pa kreiši: „Teek aizinats us šchihdu šauščanu!“), ja ne teeschi aizinats us šchihdu šauščanu, tad masafais, noteikti teek šakti šagrostiti un nostahditi tahda gaismā, kā tas naw bijis. Šiteem wahrdeem, waldiba ar šcho šawu rihzibu, ar šcho šawu paškaidrojumu šeds to, kas ir notizis Leepajā. Šara laikā mehš šazijām, ka par grantineem ir atbildiga waldiba, kas nespehj winus nowehrst. Ša ari šchoreiš Leepajas notikumus nowehrojot, mehš šazisim, ka wainiga ir waldiba, šuras waldišchanas laikā šahdas nekahršibas uoteek, ka wainiga ir Ulmana un Berga waldiba, šura nespehj šchos notikumus nowehrst. (Applausi pa kreiši).

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Beršam.

J. Beršs (šozialdemokrāts): Godātee Satwerfmes Sapulzes lozēkli! Mans godajams šrafzijas beedš jau peeteefošchi škaidri ar dokumenteem rotās jums rakšturoja to pliki, šahds dots ar Leepajas notikumeem. Winašch jums aprahdija, ka no weenas pušes waldibas šolitika, bet no otras pušes

burschuasijas prese, audsejot neatbildības šajuhtu masās, eelejot tajās pa pileenam šawstarpeja naida gisti, noweduschi lihds Leepajas notikumeem. Leepajas notikumeem naw gadijuma raksturs, tas ir tikai weens lozeklis wesela lihdsigu parahdibu wirnē. Bet es gribeju apstahtees tikai pee weena šhkuma, bet raksturiga šhkuma šhajos notikumos; es runaju par waldbibas pasinojumu. Ta ir parasta kahrtiba, ka pehz fewischkeem notikumeem, kuri šchahdā waj tahdā kahrtā issauz ustraukumu eedsihwotajos, waldbiba islaisch pasinojumu, kuram wajadšigs, es pastrihpoju waja dšigs, nostahdit notikumus wina pateesā, objektiwā weidā; pasino par teem soleem, kuras špehrusi waldbiba, lai tahdas newehlamas parahdibas neatkahrtotos. Tahdu pasinojumu noluhšs ir apmeerinat eedsihwotajus. Uri pehz Leepajas notikumeem parahdijas waldbibas pasinojums, un te... schihds wainigs... Rungi, es neustaweschos pee fakteem waldbibas pasinojumā, kuri nesaeetas ar pateesibu; par to jau atšinees pats ministrs šawā wehstulē Satweršmes Sapulzes lozeklim Fišmanim. No šeneem laikeem, jau no patwaldbibas laikeem, mehš esam peeradinati pee ta, ka waldbibas pasinojumi nesaeetas ar pateesibu, bet muhs waldbiba wispah naw fewischki originela. Rungi, te naw darišchanas ar aisskartu nazionalu patmihlibu: mums, kas šhe fehšham pa kreisi, war wismasak pahrmest pahreleku nazionalismu. Mani mas interese mani tizibas brahli (pehz Berga funga terminologijas wehstulē Satweršmes Sapulzes lozeklim Fišmanim), kuri fehšch pa labi. Nazionalais gods, nazionalais lepnums, par ko wina tik dauds runā un kleeds, kā redsams, wineem ir preze tikai preešch mitineem, tautas masas apšinas aptumšhofchanai. Te nodarbojas ar „realo politiku“, bet preešch realpolitikeem šchiras intereses, burschuasijas šchiras intereses ir augstakas par tahdam sentimentalām leetam, kā nazionalais gods. Un es neschaubos, ka pee uštizibas wotuma waldbikai ar ministru Bergu, mani „tizibas brahli“ pa labi peezelsees kā weens zilweks. Mehš wisu laiku redsam aiskustinoscho weenprahtibu, kahda pastahw starp schihdu grupu un waldbibas partiju, nekatotees us agratajeem schihdu nazionalā goda apwainojumeem un aisskahrumeem. Nesinu, kungi, waj Fišmana fungam ir isdewees noskaidrot domu starpibas starp wina tizibas beedreem, par ko wina luhds ministra funks. Bet pehz manām un man u tizibas brahli domam ministrim, kursch ahtrumā isdara tahdas kluhdas, wajaga steidsigi atdot šawu weetu zitam, lai neatkahrtotos zitas, warbuht, preešch republikas dauds draudofchakas kluhdas.

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Hellmanim.

J. Hellmanis (Zeirei-Zion — jaunzionists — runā wahziski): Augsti godatee Satweršmes Sapulzes lozekli! Welti par to strihdetees, waj notikumeem Leepajā ir gadijuma raksturs, jeb waj ta ir sistema. Parahdibam, kuras pee apmehram lihdsigeem apstahkteem, apmehram lihdsigā weidā atkahrtojis, newar nekahdā šinā buht gadijuma raksturs. Tas ir elementari un waja dsetu katram buht šaprotami. Bet ar to es negribu apstiprinat, ka kahda augstaku eerednu grupa šhos behdigos notikumus ar nodomu buhtu infzenejusi. Šchahdeem apgalwojumeem es neredsu nekahdu eemeslu. Leeta pati par fewi tomehr tapehz neteel eespaidota, bet dabū zaur to wehl nopeetnaku un wehl wairak ustrauzofchu raksturu. Wainigu personu weenmeh war ar bargu fodu padarit nekaitigu. Bet šhe ir wispahrejais pahrwaldišchanas gars, wišs muhs eesšajās politikas wirseens, kursch ir indirekts eemesls. Tikai pamatiga pahrmaina waretu leetu labot. Sittahlu par zehloneem.

Leepajas notikumi ir ari pamahzofchi jawas fefas. Ministra Berga funga finojums norahda us schihdu ta wainigo pee scho notikumu izfelfchanas. Wispah, par noscheloschanu titai no schihdu puses fewifchi teef usfwehrtis, fa mineta sapulze wispahri neweena schihda nebij. Man personigi ir gluschii weenaldfigi, waj schihds tur ir bijis un waj winsch ir wainigais. Sodu likumu grahmata nepasihst ne schihdu, ne neschihdu. Par noseegumeem foda latru, neatkarigi no tautibas. Ir raksturigi, zil weegli tomehr sinamās aprindas laisch klaja apwainojumus, ja grib pasudinat schihdu. Bet, mani fungi, kamehr eedfihwotaju grupai, sinamai pilsonu schkirai jabuht par grehlahsi un sibennowaditaju wisam waldibas eestahschu kluhdam un pahrfahpu-meem, tifehr tahdi notikumi fa Leepaja nebuhs nowehrschami. Schodeen par tahdeem ir sozialdemokrati, rihtu — schihdi. Jatz, fa ministra kungs teefcham ais pahrfatfichanas, kas buhs notikusi ais pahrschahdaschanas, buhs nahzis pee schahda nepamatota apgalwojuma. Kas no tam flehdsams? Lai schihdi netiktu wajati no augstakas waras walsti, jaezel tahdi ministri, kas nestrahda, ta tad ari nepahrschahdas. Bet pahrschahdaschanas tomehr naw titai ministru fungu preefschroziba ween. Ais pahrschahdaschanas ari Wefmana kungs rakstijis pasihstamo diplomatisko notu, kura pawehlets, fa tif 10 proz. no zittautibneeku behgleem drihkt atgreestees Latwija. Tapat eet polizijas eestahdei Rehsfene. Man ir dokumentis no minetas eestahdes, kura fahds pilsonis teef usajzinats ar diweem fristigas tizibas leezineefem. Wefelu wirkne zitu dokumentu peerahda, zil netaisni un dsili apwainojofchi isturas pret schihdu behgleem Rehsfenes karantina. Wisas schis leetas ir tahda pascha gara, fa to mums wajadscha konstetet par godata eefschleetu ministra funga pasinojumu. Beidsot tomehr atflahti jafafa: waj schihdi ir pilnteesigi pilsoni, waj ne?! Es negreeschos pee waldibas. Bet jums, mani fungi, schini augstaja nama, kahrtibas dehl muhsu walsti, walsts pamatu stipruma dehl nedrihktetu buht weenaldfigi, fa tif eewehrojama eedfihwotaju dala pastahwigi pee katra gadijuma teef nizinata, apwainota un noneewata. Mehš kopā ar jums esam walsts radoschee spehti un karts belseens mums wahjina walsti. Walsts eestahdem un pat godigakeem eeredneem pamafam rodas tahda fajuhta, fa preefsch schihda naw neweens likums rakstis un fa tas, kas preefsch pahrejeem pilsonem buhtu nosodams, preefsch schihdeem ir walstists un likumigs. Ja schis augstas sapulzes schihdu preefschshahwi ari nahkotne grib balsot par waldibu, nu, tad Deews ar wineem! Mehš, turpretim, balsotim pret waldibu, kura muhs, schihduš, ta nizina un waja. Mehš nezihnamees pret personam, bet par muhsu leetu, par likumibu un walstifkumu.

Presidents J. Tschafste: Wahrdš peeder Grantskalnam.

E. Grantskalns (semneeku faweeniba): Augsta sapulze! Schai nama nebuhs diwu domu no weenas feenas lihds otrai par to, zil nosodama ir tahda parahdiba, zil nosodami ir tee notikumi, fahdi ir atfahrtojufchees wehlfreis Leepaja. Bet ir gruhti par scheem notikumeem runat ta, fa to darija runatajs no kreifas puses, kurfch, waj ar noluhku, waj bes noluhka, apgaifmoja schos notikumus ta, fa gribot negribot jafafa, fa schahda apgaifmoschana nespehi dot peeteefofchu ainu, nespehi dot nowehrtėjumu scheem notikumeem. Ta apgaifmojot, gribot negribot, mums jaedomajas par teem kara wihreem, pret kureem teef wehrstis apwainojums, zil tablu, ismeklejet schos apwainojumus, schi waina gulstas us wineem ween un zil tablu pee

tās mainīgi warbuht tee, kas sehð schai augstā sapulzē. Redstot un eeweh-rojot schoš truhlumus pee apstahlu pilnigās nofkaidroschanas, es biju speests nemt wahrdu schai augstā sapulzē, lai apstaitu tā sakot medalas otro puši.

Luhgumu un suhdstibu komisija, apstatot leetu un taisot flehdseenu, nebija weenprahtiga pee tās dalas, kur wina peelaisch domu, it kà organiseta weidā kareiwjeem buhtu bijis nodoms jaukt scho sapulzi. Luhgumu un suhdstibu komisija tur daljās un kaut gan ar balsu wairakumu peelaida schahdu warbuhtibu, tomehr, kà tas redsams no wiseem ismekleschanas materialeem, naw warejusi lihds pat beidsamai deenai scho faktu konstatet un tā tad schis gadijums ir tikai sinama warbuhtiba. Un ka ta ir warbuhtiba, to gaischi ari rahda pati Ralnina kunga runa, kur winsch weeneem wahrdeem pareds, itkà buhtu darbojusēs kahda organizazija, it kà kaut kas tizis organisets, bet tahlak sawā runā, un nonahkdamš lihds kristigo-nazionalistu wehleschanu proklamazijai, pats teiz, ka schi wehleschanu proklamazija esot it kà issaufusi tahdu pehfschu sashxtumu. Ja schi proklamazija wareja tā atfauktees us eekarfeteem prahtem, tad kà gan war buht runa par organiseshanu? Reif ir juhtu uspluhdums, tad organiseta tahda sadursme newareja buht. Bet peenemsim, ka tahda buhtu organiseta. Rodas jautajums, kas tad winu organiseshis? Mums naw ne masalo datu, ka winu kahds buhtu organiseshis, ari Ralnina kungs to newarēs teikt. Wehl tahlak, ja jau schi sadursme organiseta, kas tad isstrahdaja planu un kahds plans isstrahdats? Ssche redsams, ka nekahda plana naw bijis, naw bijuschas ari lomas sadalitas pehz schi plana. Gluschi preteji, ir leezibas, kuras isteiz pahrliezibu, ka inzidents naw bijis organisets. Tā tad par kahdu organisetu weidu sche gluschi leeki runat. Waj eemesls, kamdehl inzidents radees, bij kristigo nazionalistu usaufums waj kas zits. Par to man gribetos isteiktees; flehdseenus taisim wehlat. Tahlak, kapehz mans zeenijamais preefschrunatajs, Ralnina kungs, wehlejās eeraudsit itkà sinamu speedeenu no waldibas puses? Schi sega isnahza til schaura un masa, ka no wiseem stuhreem pateesiba leen laufa. Tomehr wini ari scho fegu gribeja segt tikai sawu „taisnibu“ un „atsegt“ waldibas wainu. Bet kà tad stahw ar to waldibas wainu? Ko ta waretu buht gribejusi darit un ko ta nebuhtu darijusi? Ismekleschanas materiali, kuras gudri nokluseja Ralnina kungs, rahda tahdu ainu, ka waldiba ir komandejusi us schim sapulzem neween polizijas nodalas un patrolas, bet ir komandejusi ari kareiwju patrolas. Schis polizistu un un kareiwju nodalas ir spehruschas wifus wajadfigos solus, ir pat arestiejuschas daschas personas, apturejuschas un atnehmuschas dokumentus dascham grupam, tikai pehz tam, kad wini bij fasisi, kad wini bij eewainoti no apbrunoteem usbrucejeem, tikai pehz tam, kad bija atbrunoti un arestete atwabinati, tad, kad nebij eespehja nefa isdarit, tad trofschaotajem atlika sapulzi atstah un aiset, ko tee darija. Wehl wairat. Kad radās polizijai eespehja, wina sinoja garnisona preefschneefam pa tuwakeem tahtruneem — ir sinams, ka tas ir darits no diweem polizisteem, kuri issaufuschi pastiprinatas patrolas. Garnisona preefschneeks pulkwedis Kuhkis isdewis nekawejoschi rishojumu patrolam dotees sfreeschus us notikumu weetu, lai sadursmi likwidetu. Ja mehš apstatom leetu no schi weedokla, tad ir jafaka, ka waldiba ir spehrusi wifus solus. Waj naw skaidri un gaischi konstatets gluschi pretejais, ka waldiba ir stahwejusi gluschi bes wainas sawu usdewumu augstumos, ka wina ir darijusi wifu, ko no winas wareja sagaidit schai gadijumā. Tad wehl lihds

treščaj sapulzei pastiprinatà patrula bij nonahfusi laikà, tà ka wina nešifa trauzeta. Tadeht jašafa, ka waldiba ščaj sinà nemaš naw wainiga. Bet pee mums ir parasta parahdiba: lai notizis kaš notikdamš, lai bijis kaš buhdamš, bet arweenu waldiba ir wainiga. Te ir gluschi tàpat, ka kad teiz: „Kriht afmenis us kruhseš, — kruhse pušchu, kriht kruhse us afmena — atfal kruhse pušchu.“ Tà ari te, bijis kaš buhdamš, waldiba ir wainiga. Tas mums ir sinamš, tapehž tas tà, mums, kaš mehš te nesehdam pirmo deenu.

Tad tahlat — par pilsoniskàm politiskàm partijam. (Sahlè smeekli). Rungi, ja to leetu negribam smeekligu taisit, tad laikam ir škaidrš, ka naw nekahdu materialu, nekahdu leezibu, ka pilsoniskàs partijās buhtu sapulzè kaut kahdu dalibu nehmuščas trošchnoščanà, waj to zitu nodarijuščas. Komisija bij speesta weenbalsigi konstatet bes eerunam, ka pilsoniskàs partijās naw dalibu nehmuščas.

Bet wehl Ralnina lungs teiza: Somehr organisetš grautinsch notizis. Kahdas ir tàs pašihmes, ka šči leeta tikusi organiseta? Tàs esot tahdas, ka kareiwji eenahfusi sahlè, panehmušči krehsluš, eelikušči zelinà un tà nošehdušchees; warbuht ne tik smalki, tà to patikàs redšot, bet, fungi, tas mums škaidri katram sinamš, ka mehš newaram prasit no kareiwjeem tahdu, warbuht fewišči smalku toni, un tapehž ween peeschkirt šchim gadijumam kautkahdu organisetu weidu nebuhtu wišai stiprš arguments. Wehl otrš, esot kareiwji sneegušči weens otram papirofus un tapehž ta bušchana esot organiseta. (Balsš pa kreiši: „Ari wiršneeki!“). Manis pehž ari wiršneeki. Eš nesaproto, ja wiršneeki un kareiwji uspihpo papirofus, tapehž esot grautinsch organisetš — tahds arguments neistur kritikàs. Bet eesim tahlat pee šchis tomehr behdigàs leetas, par kuru gribetos mums wišem teikt, tahdu pahrllezibu dot neween ščajàs 4 šeenàs, bet wiš muhfu semè, ka tahdas leetas naw wehlamaš un jausskata par tahdam, kuràm lai buhtu nemta katra eespehja atfahrtootes. Eesim tahlat pee zehlonu apštatishanas, ka šchahdas leetas wareja rastees un notift.

Lai apštatitu šcho jautajumu no tàs pušes, tad nonahškim kaut us azumirfli to apwainoto kareiwju dwehseles stahwolli, pret kureem azumirfli grib zelt afmeni. Padomasim drustu pakal, zif daudš ir to gadu, kamehr šchis kareiwis šala frontè, eerakumos, mešchos; padomasim pee ta brihšcha, kad šchee kareiwji atradàs preešch tàs paščas Leepajas wahrteem un bija tas dšihwais walnis, kaš fedša ar šawàm kruhtim toš pašchus Leepajas pilsonuš no tam breešman, kuraš bija lemtš isbaudit wišai pahrejai Latwijai; kad tur klusà nowakarà šchee kareiwji klaušijàs tàs paščas internacionales škanas, bet tahlu pahr Rigas torneem šchalzošchàs Bikerneeku preedès, tur Šscheekurkalna preešchmalè, tais pašchàs šaulainàs maria deenu nowakarès, tur zela malà stahweja automobili ar drehbem, kad mešchos atradàs isgehrbti zilweki, atbalsjojàs ismifuma kleeedseeni, kuruš pawadija šlinschu šprafšcheeni; Rigà pee kahda nama bij aissprostota weeta, kur katrà pušnakti šimteem zilweku tika iswaditi, par kureem nahfoshà deenà stahweja laikrastoš, ka wini ir isdšehsti no dšihwajo šaraksteem. Kad šchee pašči kareiwji, kaš stahweja pret šcho baru un aisstahweja ar šawu meesu toš pašchus Leepajas pilsonuš, kad wini nonahža Rigà, atnahža lihds šchim preedem un pahrllezijnajàs, ka preešch wineem šchee kara gadi ir atnehmušči ne tikai winu mantu, wimu jaunibu, pat jaunibaš šapni un zeribu, ka wini neatrada šawus mihtoš,

furus wini bija atstahjuschi, par to lai stahsta tās klusās vreedes; tad, fungi, jums wajaga domat, ko tad juta kareiwja sirds. Schis patš kareiwis gahja uswaras gahjeenā lihds pašai muhsu semes malai un tad bija atbrihwota ne tīfai Widseme, bet ari Lātgale, tad atgreesās to pirmo muhsu waronu pulki us to pašu Leepaju, furu sawā laikā wini bija seguschī ar ņewi. Rungi, kahda tur bija ņagaidischana? Ta bija negaidita ņagaidischana, dalita ņagaidischana. Bija tahda ņagaidischana, ka weena dala eedsihwotaju isgahja pretim ar pukem, bet isgahja wehl otra pilsonu dala pretim, un tā leezineefu leezibas rahda, wini ņauza tos par Ulmana kalpeem, bendem, huliganeem u. t. t. un pat apņplaudija ņhos karewjuš. (Nemeers pa kreisi; ņauzeeni: „Kas to darija?“) Kas to darija — es tuhliit to patteifschu. Tas buhs ņaidrs pehz tam, kad es nolafschu pahris leezibu; es domaju, juhs man atlaufeet pastahstīt par to, kas notika Leepajā pirmš tam. Juhš, fungi, jau sineet, wišmas weena dala no jums sin, bet ņhe jarunā par to, lai ņhe sinatu ari tee, kas, warbuht, nestahw mums tīf tuwu, bet kureem ņhi Leepajas mihkla sinamā mehrā ir neņaidra. To darija tee apstahkli, ka Leepajai ir sawa sinama preeņschwehsture, kas tehlo ņchahdas ainas. Leepajā notika ņapulzes, to starpā dauds pilsonu ņapulzes un godatais preeņņrunatajš, runadams par to, waj winas tīfuschas trauzetas, teiza: kas tad ta par trauzeschamu, ja pamihda ar kahjam, ņwilpj u. t. t. Ir runa ari par kaņ konzerteem u. t. t. (ņauzeeni pa kreisi: „Naw peerahdiis!“) Jif tahlu juhju leezibas teef peenemas tā peerahdijumeem, tīfpat tahlu ņchis pretejās leezibas peenemas tā peerahdijumi. Kalnina kungs teiza, ka leezibu dewis kahds Zeplis, un taiņija ņlehdsenu, ka ismelleņchanas komiņija gribejuņ leezineefus eespaidot, lai tee neņazitu taiņnibu. Man gribetos pee wina pakawetees un teift, ka tas ir juhju partijas beedrs, kursch tomehr to neleezina tā ņaktu, bet ņala, ka winsch it tā ņanehmis eespaidu, lai tā teiftu, Bet fungi! Ja nu mehš ņchis leezibas tā usnemam un tā gribam istultot. tad mehš dauds ko ņhe waram istultot. Ja mehš ņpreestu, tā par waroneem, wainigeem un newainigeem. (Troņnis un ņauzeeni pa kreisi: „Waj tee ir waroni?“).

Presidentš J. Tschafste: Nejauzeet armiju! Te bija runa par wišneeku un kareiwju drehbēs gehrbteem zilweeem.

E. Grantskalns (turpina): Es gribetu pee ņchis leetas teift, ka wajaga dibinatees un atbalstitees us ņakteem, bet ne us ņlehdseneem un istulkojumeem. Es domaju, ka tahdā garā Zepla leeziba naw nemama. Leepajā notifuschas ņapulzes, notifuschī ņchajās ņapulzēs ari daņchadi trauzejumi, ņwilpņchanas u. t. t., bet ņchajās ņapulzēs neweens no pilsonneem, furi tās ņapulzes ņarihtoja, neatrada par wajadsigu neweenu no ņcheem troņņnotajeem ne arestet, ne zitadi usbrukt, ne winus iswest, tā tas gan gadijees kahdā no tām ņapulzent, par kurām tagad eet runa. Tahlak — Leepajā ņhos pašchus kareiwjuš apņweiza dalitās juhtās Leepajas eedsihwotaji. Bet waj mehš newaretu paraudsitees, tā tad isturejās pate Leepajas pašchwaldiba, pilņehtas walde. Apņweizejos, kad ņhee waroni pahrnahza, mehš neredsam no pilņehtas waldes neņahdus preeņschstahwjuš, neņahdus apņweikumus. Gan wehlaņ tīfa ņarihtotš kahds beedribu gahjeens, furā ari kahds pilņehtas waldes lozeklis peedalijās, bet tīfai ņchajā no beedribam ņarihlotā gahjeenā un ne wairs tā pilņehtas preeņschstahwis atņewischki. Lai ejam wehl tahlak, lai pastatamees, kahdas atteezibas bij starp eedsihwota-

jeem un kareiwjeem, kahdas winaš pastahweja starp Leepajas pilšehtas waldi un kareiwjeem. Gaischu ainu dod kahda leeziba, kura gul ismeklešchanaš materialoš. Peters Dahwa dehls Dschindscha leezina tā: „Es gribeju atrast telpas kara wihru klubam; islasiju awisēs, ka Ruhrmahjā teef isihretas telpas. Aisgahju us pilšehtas waldi, istabu 16., un atradu lihgumu par peenemamu. Greesos pee pilšehtas galwas weetas ispiditaja Lejina un luhdsu wina laipnu pretimnahšchanu. Lejinsch eephehta azis un islitās it kā fashchutis. Winsch teiza: „Mehs un juhs esam galeji pretineeki un juhs greeschatees pee mums meklet telpas un domajeet, ka mehs tās jums došim.“ „Sem wina „mehs“ es šaprotu sozialdemokratuš,“ sem „juhs“ — kara wihrus. „Kamehr mehs sehdesim pilšehtas walde, tikmehr telpas nedabušeet. Ja juhs tās nosolitu wairakšolischanā, tomehr nedabutu, jo mums ir teesiba lihgumu neapstiprinat. Juhs wareet eet us kara ostu, kur telpu deesgan; naw parastis, ka kara wihri eenem pašchā pilšehtā telpas. Kara ostā ir diwisijas šchtabš, tās ari par daudš ispletees un tās waretu zeeschaki eerihkotees.“ Lejinsch isturejās meerigi, bet isbrihnejas, ka pee wina greeschas. Lejinsch isteizās: „Ja juhs gribeet, tad juhs telpas tā priwiligeti zilweki ar eerošcheem tās wareet eenem.“ Utwainojos par traوزهchanu un aisgahju. Muhfu šarunu ilga ap 10 minutes un ta notika 20. janwari plkst. 10. no rihta. Par šcho šarunu es eesneedsu raportu pulka komandeerim.“ — Rā redseet, fungi, tā tika šanemi kara wihri Leepajā (Šauzeens no weetas: „Rad tās notika?“) no pilšehtas waldeš, gan no Leepajas eedšihwotaju weenas datas. Un ja nu šchajās šapulzēs kara wihri tika nizinati un dšeedata ta pati internazionale, tad šchis wišš atgahdinajis kareiwjeem to pašchu šarkano šarogu, pret kuru wini jau šarokuschi š gaduš un ir daudš jau šawu dšihwibu nolikuschi. Wehl tahlat kahds no šchis šapulzes dalibneekem, isbrauzis us Leepaju, kā leezineekš šahsta, wahrdu pa wahrdam ir šapulzē šajjis šekofcho: „Utbrauzeš atlahti usaizinjaja us muhfu tagadejās wal dibas gahšchanu, us šozialo rewoluziju un us šaweenibu ar komunistisko Kreewiju.“ (Trošnis, šauzeeni no freišās pušes: „Kas to teiza, šauzeet winu wahrda!“ „Winsch pats to nesin!“ Trošnis. Prešidents šwana).

Prešidents J. Šchakste: Es luhgtu, fungi, šawā starpā nesarunatees!

E. Grantskalns (turpina): Es juhšu šinkahribu, fungi, apmeerinaschu, tikai šaujeet man nolasiť šcho leezibu lihds galam:

„Wisšpilgtaki šchi parahdiba isteizās pee Satwerfmes Sapulzes lozella Dermana. Pehdejais atlahti usaizinjaja us, muhfu tagadejās wal dibas gahšchanu, us šozialo rewoluziju un us šaweenošchanoš ar komunistisko Kreewiju... Šika issazita leela isbrihnešchanās par muhfu wal dibas peelahwibu. Man šafaka, ka šewišchi fashchutuschi bij no Kreewijs šahrbraukuschee. Winu flehdšeeni bes isnehmuma bij: „Ja Latwijā grib eewest komunistmu, tad labaki mehs, ja wal diba newehlas nefa darit, mirštam godigā žihnā, nekā atwehšlam leelineeku bendem muhfu galwas nozirsi.“ Šamlidšigās domas tika issazitas kara wihru starpā. Šcho atmosferu wehl wairat šakaršēja kara wihru nolamašchana un apšplaudišchana.“

Tahda ir šchi leeziba, kuru nodewis Latwijas kara teefas Leepajas šesijas prešidejšchais teefnešis Radikis (Trošnis šahlē) un šchi leeziba nodota par Satwerfmes Sapulzes lozekli Dermani. Es neesmu bijis us šcho šapulzi un neesmu dširdejis šchis runas un, protamš, tapehž ari newaru usnemtees atbildibu par šcho wahrdu patešibu waj nepatešibu, bet es tikai konštateju,

ta šchai leetā pastahw šchahdas leezibas un wisu atbildibu usleeku us leezineeku paschu. Redseet fungi, tahda bij atmosferra Leepajā. Šchi atmosferra arī nogatawojusees jau par notikumumu. Šchi atmosferra, protams, noluhst tīt tahlu, ka tee kara wihri, kas karojuschi 6 gadus kara laukā, kuri naw pratuschi runat škaištās mehles un ar glumu walodu sawas juhtas isteift, ir tā waj zitadi aistahwejuschees. Rara wihri, kas wisu saudejuschi, tā sawus peederigos, tā sawu mantu un sawu personigo laimi, paturejuschi weenu leetu — tizibu Latwijai un mihlestibu dsimtenei. Šhee kara wihri newar šaprašt, tā war nahkt ar tahdām runam un tahdu istureschanos. Naw brihnumš, ka tad, kad plihwo šarkanais karogs un škan ta pati internationale, winu kaušs ir pilns un pluhst pahr malam. (Trošknis pee sozjaldemokrateem, šauzeeni: „Juhš aizineet us grautineem!“ Wezkalns: „Šchita roka buhš lihdsuainiga, ja notiks nahkoschee grautini!“) Es neaistahwu (Sozjaldemokrati dausa ar šahjam, starpsšauzeeni: „Juhš aistahweet!“) Rihwe no weetas: „Luhdsu palikt meerā!“).

Lai apšpreestu un apškatitu un pareisi nowehrtetu Leepajas notikumus, fungi, newareju neteift to, kas man bija šche šakams, bet tā es jau pirmā šahumā usswehru, ne tapeh3, lai tahdas leetas atfahratos, bet lai šapraštu, tā šchis leetas wareja nogatawotees un lai šchahdas parahdibas turpimat newaretu tikt issauktas. Šaisni mums, šchai augstai šapulzei, ir jausnemas šinama dala no tās atbildibas, kadehl šhee notitumi eespehjami. Ari mums šafawalda sawas runas, kuras tīt beeschi teef wehrtas pret weenu waj otu no muhsu kareiwju nodalam un, juhtot dsilu noschehlošchanu, juhtot neišfakamu ihgnumu pret šcho nezeeschamo aistraušchanos, kura tomehr pee wisa ta naw nekahdeem lihdselkeem attaisnojama, un, apšnotees to atbildibu, kuru nes šchi augstā šapulze, es newaru zitadi, man gribetos kleeht, lai dsird wisa seme, ka turpimat šchahda aistraušchanas newar tikt zeešta, wina ir jaisrawe, zitadi nowedis muhs pee šairuma. Šadod šaprašt wiseem, ka tahda rihziba newar un netiks ne sem kahdeem apstahleem peelaista. Mums janowehrsch šhee notitumi un tikpat zeeschi janofoda tee, kas šagatawo semi šchahdeem notikumeem, kas uf to šauz un to iswed. (Applausi labajā špahrnā).

Presidentis J. Šchakste: Wahrds peeder Rudewizam (Balsis pa labi: „Oh!“).

A. Rudewizs (sozjaldemokrats): Zeenitā šapulze! Mehš no kreisās puses un juhš, fungi, no labās puses runajam par diwām dachadām leetam. To es gribu konstetet. Mehš runajam par Leepajas notikumeem, par war-mahzibu, kas tur notikus, mehš meklejam winu zehlonus un eepasihstamees ar apstahleem, kahdos ta notikus, bet juhš runajeet par armiju un gribeet armiju pret mums uskuhdit. Ša runa, kas te no Grantskalna tika tureta, nodereš pilsoniskai presei; ta uskuhdishchanas runa tiks nodrukata ar melneem burteem, ka sozjaldemokrati ir pret armiju. Mehš nerunajam par armiju tā par noseedsneekeem, ne arī par wisu armiju tā par tahdeem, kas ir pret sozjaldemokrateem; mehš runajam par teem, kas ir Leepajā šarihkojuschi grautinus, un man šcheet, ka komišija sawus flehdseenus arī bij taitišusi tikai par teem kareiwjeem, kas bij grautinus šarihkojuschi, un ne par teem, par to Grantskalna funks tīt dsejiskā walodā isteizās, ka wini dauts zee-tuschchi, zihnijuschees Latgalē un pee Žehsim. Ša nostahdot jautajumu, winsch stahw nedsejiski, bet realpolitiski. Bet waj juhš bijāt tee, kas pirmee par meeru zihnijās un aprahdija apstahklus, pee kahdeem meers ir panahkams?

Juhs nebija tee. Kas tagad ir notizis Leepaja? Ir notizis noseegums, tas wairs naw japeerahda. Tas ir skaidrs. Sapat komisija konstateja, ka tas ir idarits organiseti. Uri tas naw wairs japeerahda. Raut gan komisija loti usmanigi ir peegahjusti pee schi jautajuma un bijuschi zilweki, kas ir gribejuschi peerahdit, ka schie notifikumi naw organiseti, es saprotu tos tapat ka Grantskalna fungu. Bet jautajums par organiseshanu ir plaschaki nemams. Birnfahrt, mehš redsam no materialeem, ka scho usbrufumu ir organiseshuschi daschi wirsneeki, wirsneeku grupa. Waj tas nosihme, ka wisa armija ir sozialdemokrateem naidiga un ka kareiwji ir to usbrufumu organiseshuschi? Ne, mehš redsam, ka starp 5 lihdsch wainigeem, kas jau konstateti, ir kahdi trihs wirsneeki. Ta tad no galweneem wainigeem ir wefela puse wirsneeku un 2 no teem jau tika schie wahrda saufi. Wisa leeziba grosas ap to, ka wirsleitnants Upsits ir schahwis, organisetis, stis u. t. t. Scho apleezibu juhs te newareet noleegt, reis tas ka fatts ir konstatets. Ur to jarehinas, bet ta naw japadara par wisa armijas leetu un reisē ar wina naw armija jazel nedš japel. Ur to mums schie naw janodarbojas. See, kas noseegumu idarijuschi, gan grib, lai winus usfkata par armiju. Schie man ir weena wehstule, kuru war apshmet par draudu wehstuli, kahdas ne reti peenahf mums no atsewischkeem elementeem. Bet jau tas ween, ka tee draud ar draudu wehstuli, leezina, ka tee naw tahdi, ais kureem stahw armija, bet tee ir isoleti no armijas un grib sawu noseedfigo darbu strahdat. Se starp zitu es peewedischu daschas weetas ne tamdehl, ka us wina waretu palaištees, wina ir anonima, bet peewedischu ka psichologijas raffsturojumu, kuru issafa atsewischki strehneeki un wirsneeki. Wini raksta ta: „Peefatam jums atklatu zihnu. To nemeet labi wehra, jo jums jau reis tika peefuhstits lihdsigs brihdinajums un peeprasita atbilde zaur laikrafsteem.“ Se eet runa par kahdu atklatu wehstuli, kura nesen parahdijas daschos pilsoniskos laikrafstos. „Tomehr juhs strahdajeet tahlat schos tumshos darbus un wisi schie inzidenti, kuri notikuschi ka juhfu sariktotas sapulzes, ta ari nolahdetā Todes behru gahjeenā un ziti tamlihdigi, jums deesgan gaischi rahda, ka jums ir labi organisets pretineeks.“ Tahlat teef pastahstis, ka ir schautenes gatawas un lodes deesgan preefsh sozialdemokrateem un „ta mehš jums rahdisim teem Wendereem, Zeeleneem, Rudewizeem, Buschewizeem un Samueleem (Oho, kas to raksta?). Parastijuschi: bijuschee Latwijas strehneeki, tagadejee nazionalas armijas kareiwji un wirsneeki (Saugeeni: Anonima?). Anonima, es to jau teizu no pascha fahuma (Zeelens no weetas: Kursenneefa sleptawas ari bija anonimi). Mehš to newaram teift, kas wehstuli ir rakstijis, bet rakstitaji atsauzas us teem, kas ir rakstijuschi wehstuli, kura nodrukata „Latwijas Karewi“ un „Latwijas Wehstnesi“. Wini prafa, kapehž us to wehstuli neatbildot. Nupat kahds leezineeks wirsneeks, par kuru jau runaja Nikolajs Kalninsch, peeweda wehl leelata kengaschanos par sozialdemokrateem un muhsu leelajeem dsejneekem. No ta dedeet, ka tas nahf gan no dascham wirsneeku aprindam. Pihdsiga psichologija tur ir un atihstas tahlat un tas, ka redsat, naw tikai pret sozialdemokratiju wehrstis, bet pret wiseem teem, kas ir bijuschi kahdreis pret waldbibu, ari pret Samuela fungu. Es neschaubos, ka schie fungi, kad raksta schis wehstules un kas rakstija to proklamaziju ar farkano tinti, kas Leepaja tika atrosta, schie fungi ir tee paschi Upsischi un Plitschki, kuri teiza: eesim us sapulzi, wiss ir fahrtiba un idarissim to, kas mums jadara! See fungi gribeja, lai mehš winus usfkata

par to armiju un pateescham, kas atteezas us jums, fungi, tad juhs esat gatawi to darit. Grantskalns teiza nupat, ka tee ir tee waroni! Bet es nesaprotu, kahdâ fakarâ winsch wed schis uswaras pee Latwijas atbrihwofchanas ar scho flimigo an noseedsigo psichologiju un tâpat kâ waldiba ar sawu pasinojumu, leef winai preti us swara fauseem sozialdemokratiskâs idejas. Juhs fatat: schi noseedsigâ flimigâ psichologija ir smagata nefâ sozialdemokratu farkanais karogs, nefâ godiga idejistâ zihna, godiga un atklasta politiska usstahschanâs. Grantskalns sawâ runâ to konstatê. To faka ari waldiba sawâ pasinojumâ, par to jau tifa dauds runats fewischki tur, kur eet runa par ebrejeem. Ra ebrejs naw bijis, tas nu ir skaidri, bet schini pasinojumâ ir wehl diwi momenti: weens faka, ka Buschewizs eewainots nejanschki, faujotees sapulzê, turpretim leezineeku leezibas faka, ka winsch tihschâ prahâ peefauts un winam wehl dsinuschees pakal. Dtrs moments: ka Klara Kalnia runajuse par farkano karogu, tad publika fashchutusi. Lucht, kâ publas scho leetu nostahdit. Tas issan waldibas pasinojumâ un ja sozialdemokrati nebuhtu energiski pret to usstahjuschees, tad ari ministra fungs nebuhtu nahzis teikt, ka tas steigâ usrakstits. Ja mehš konstatejam pehz sawahkteem materialeem, kas ir nehmuschi dalibu usbrukumâ, tad, bes schaubam, mehš te negribam teikt un naw peerahdijumu tam, ka pilsoniskâs partijas buhtu eejanctas schini leetâ. Ne, tas tâ naw. Bet ja runajam, zif weena, otra puse wainiga, tad mehš te runajam par psichologiju un atmofferu. Es faku, ta ir ta flimâ psichologija pee atfewischkâm personam un ja juhs gribat balstitees us winu, tad luhdsu. Se nahza preekschâ ar Radika funga leezibu. Wina leezibâ teiktis, ka pats tas sapulzê naw bijis, bet tilai no ziteem dsirdejis. Un kas schis Radika fungs ir? Tas ir bijuschais Needras waldibas profurors, kursch muhs 12 Tautas Padomes lozethus Needras putsha laika us Sokolowfka pawehli tureja Leepajâ zeetumâ un kursch newareja isschirtees par to, fahdai waldibai kalpot — Latwijas waj Needras (Balsis pa kreisi: Grantskalna draugs!). Nododams sawu leezibu, winsch atstahsta wahrdu pa wahrdam teikumus no wehstules, ko Needra rakstijis Latwijas armijai. Schis Radike fungs ari laikam pehz Grantskalna domam peeder pee-teem waroneem, kas Latwiju atbrihwoja? Ari winam peedsejoja schis warona ihpashibas. Ja runajam wehl par to atmofferu un to psichologiju, kahdâ schee notikumi atrisnajas, tad es gribu norahdit ne us sozialdemokratu, bet us juhsu paschu lozethu runam. Nonahza fungs nesen jums rahdija „Latwijas Sargu“, wina karikaturas un telza: Lucht ta ir tahda agitazija, kuru war pahrprast politiski masak attihstitas eedshwotaju masas. Es teifschu, wian ne tilai war pahrprast, bet wina ir rakstita preeksch tam, lai to pahrprastu“ (Sauzeeni pâ kreisi: „Pareisi! pareisi!“). Applausi. „Us pawehli rakstits!“). Sahlaf juhs dsirdejât kahdâ wehstulê, kuru es nolastju, wehrschanos pret sozialdemokrateem un Samueli. Ja, bet ko tad raksta atbildigais darbineeks, tas pats pulkwedis Kuhlis, kuran es negribu noleegt warbuht nopelnus Latwijas armijâ, negribu to apstrijdet. Bet kas atteezas us politiskâs atmofferas fakarseschanu un winas radischanu ar sawu politisko eestatu isteifschanu, tad es gribu konstatet, ko winsch raksta kahdâ telegramâ ihfi pehz Leepajas notikumeem: „Sawâ un garnisona wahrâ issatu Leepajas pilsoniskai fabeedribai wisstirfnigako pateizibu par apfewikumu. Es un garnisons nowehlman Leepajas pilsoniskai fabeedribai ar fatru deenu peenemtees stiprumâ un wairumâ, atgreeschot tos tauteeschus, kuri ir apmaldijuschees

sozialisma mešos. Lai wisdrifhsakā laikā Leepajas pilsoniskā sabeedriba waretu spēhlet wadoscho tomu un tad bes šķehrschleem no kreiso partiju pufes west Leepajas eedfihwotajus pee labflahjibas un laimes." Zelas jau-tajums, ja juhs esat aifrahwufchees no zihnam par brihwo Latwijū, waj tad juhs esat aifrahwufchees ari no agitazijas tikai par pilsonibu? Waj ari tad kad „Saratowa“ peebrauza Leepajas kraftmalā, juhs buhtu flawejušchi scho pulkmedi Rukha fungu par tahdām telegramam? Tagad juhs to flawejat. Tagad Rukha funks agite pret sozialdemokrateem. Prinzipā wina agitazija ir weena un ta pate, kas rakstita šchai anonimā wehstulē. Tas ir weenas sabeedribas datas kuhdichana pret otru. Juhs fawās atminās dsejojat par Latwijas armijas warona darbeem. Bet tam, ka leelakā dala no wineem balsoja par sozialdemokrateem, tam ari bija šawi psihologiski eemesli. Kad „Saratowa“ nonahza malā, kad Leepajas kraftmalā iszehlās waldiba, kad mehš atfwabinajamees no Needras putšcha, pehz tam juhs, fungi, radijāt tahdu situaziju, kurā šchahda psihologija bija šaprotama. Juhs, fungi, gri-bejāt islihgt ar muifschneefem un needristeem, — mehš to nedarijam. Juhs nazionalo karogu pasemojāt un ja juhs tagad gribat teikt, ka waronigas zihnas no latweefchu kareiwju pufes notikufchas tikai pret šarfano karogu, juhs maldatees. Wairak ašinu leets sem nazionala karoga, par nazionalo karogu, nekā par šarfano karogu. Wišās pasaulas malās daschadu walstu kareiwji gahjuschi weens pret otru un weenpadsmit miljonu upuru waram šakfakitit, kur nazionalee karogi karojušchi weens pret otru un šarfanee karogi bij tee, kuri usšahka zihnu pret karu. Ja juhs Latwijā gribat šalihdsinat šchos karogus, jums pawifam jaatleef šchi šalihdsinaschana, jo Latwijā šarfanaiš karogs ir tas, kas wiskritifskā momentā šaturejis armiju kopā. (Applausi kreifajā špahrnā, labā pufē daušichana kahjam). Darba lauschu preefšstahwji armija tā darba tautas dala wareja uswaret reakziju tam-dehl, ka ta atšihst rewoluziju un rewoluzijai ir šarfanaiš karogs. (Applausi pee sozialdemokrateem, trofknis un starpsauzeeni labajā špahrnā). Kad juhs teizāt: „Išlihgsim, jo sabeedrotee to praša, kareiwji teiza: neilihgsim, bet esim zihnā er šarfano karogu pret reakziju! (Applausi un trofknis). Un taišni tad, kad Latwijas armija atradās tajās zihnās, par kurām te runaja Grantskalna funks, wina leelā wairakumā balsoja par sozialdemokrateem. Pee šchis psihologijas un atmofferās raksturofchanas es waru peewest dauds faktu. 26. janwari Wentšpili notizis fakis, kur ta internacionale, kuru esot atkauts dseedat wisur, isnemot Leepaju, tika Wentšpili noleegta un tautas šapulze 20 minutes eeflehgta telpās, kamehr atšaukti kareiwji un šapulzes dalibneefleem isfkatiti dokumenti. Uri pagahjuscho nakti Riga notizis weens no fakteem, kur atšewifšchi eeredni bij jutufchi, kahda waldiba stahw aif wineem un isturejufchees ar wisleelako nezeenu pret pilsoņem. Man sinams gadi-jums pagahjuscho nakti, kur politifskās apšardsibas agents, isdširdejis šarunu, peefkrehjis flahst weenam no muhsu beedreem, nowedis to šawā dšihwolli, peefahwis, pehz tam iswadajis to pa eelam un tad usdührees us diweem muhsu frazijas lozekleem, kuri nowedufchi winu us poliziju. Šchis agents, kad winu usazinjaja nahkt lihdsi us poliziju, eedomajees, ka usazinatajš naw weentahrschš sozialdemokratis, bet kahds apšardsibas eerednis, teizis winam: „Tas huliganam geld, tam wajaga šadot pa 50, tas ir komunifšs...“ Tā runā winu agenti ar waldibu un leefas, waldiba šaprot tahdā walodā. (Applausi un šauzeeni: „Pareisi!“). Ja mehš gribam Leepajas notikumus

ar nopeetnibu isprast, tad mums vini naw jaspaprot tā, ka te ir wainigi sozialdemokrati, ka te ir idejistka zihna, atflahsta zihna, legala politiska zihna tikai tamdehl ween, ka juhs gribeet zildinat scho slimo psihologiju, kahda ir dascheem wirsneekem Latvijas armija. To es luhdsu nemt wehra un tizu, ka Leepajas notikumus Latvijas armija sapratis un eewehros. Mana pahrleeziba ir, ka labo spahrnu man pahrleezinat tomehr neisdosees. Mans ufdewums tikai ir parahdit, fur slehpjas zehloni, kas issauz schoz notikumus un kapehz schahdi notikumi wareja zeltees. Organisets raksturs wineem bija, gan nebija ais wineem redsama kahda organisazija, bet bija sinamas idejas, turas bija dotas no atsewischtam personam. Schis idejas ir noweduschas lihds Leepajas notikumeem. Pirmais pareisais slehdseenz no Leepajas notikumeem — sodit wainigos, kas wehl naw notizis. Afrahdischu wehl uf weenu. Ismekleschanas komisija no waldibas un wirspawehlneeziabas — man schis faktis ir sinams — ir nopratinajusi leezineeku apwainoto wirsneeku Apstischa un Plitsches liahtbuhtne. Kad leezineeki prastjuschji, lai pee nopratinaschanas winus atstahj weenus, tikai tad wini warēs pateikt wisu pateesibu lihds galam, tas naw tizis eewehrots. To es newaru nosaukt zitadi, ka par eespaida darischanu uf leezineeku leezibu no komisijas puses. Ja ar tahdeem lihdsleekem un pa tahdeem zelem mehš eesim pee Leepajas notikumeem, tad tee war buht par nelaimi ne tikai preefch mums, bet ari preefch jums. (Applausi).

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Zwi.

R. Zwi (ebreju nazionala demokratu partija, runa kreewiski): Augsta fapulze! Es uslahpu uf scho tribini, lai reis par wisam reisem noskaidrotu schihdu frakzijas, masafais manas personigas atteezibas pret sozialdemokratu frakziju un muhsu stahwokli pret spehkeem, kuri schini fapulze zihnas sawa starpa, un ari atteeziba uf deputata Bersa paregojumu, ka pa labi sehdsoschee schihdi, kuri mihtinos pastahwigi aistahwot schihdu tautas godu, balsoschot par waldibu.

Pirmo reis eeradees schai sahlē, es sahtu usmanigi wehrot, un pehz kahda laika, labi orientejees, es par noschehloschanu pahrleezinajos, ka schini sahlē mums draugu naw. Luht, peemehram, juhsu, sozialdemokratu, istureschanas pret mums. Juhs laupijat schihdu strahdneekam sestdeenas alpuhtu, juhs apdraudat muhsu apsinas brihwibu. Kadehl juhs to darat? Waj ne nazionalistisko intereschu wahrda? Juhsu awise bij eespeests profesora Baloscha raksts (to ziteja sche deputais Schiemanis), ka minoritates zenschotees pasudinat Latviju. Tas buhs wehl sliktaki, nekā waldibas pasinojums, ka „kaut kahds schihds teizis kahdam wirsneekam“ u. t. t. Sakat, luhdsu, kad juhs esat atwainojuschees pret minoritatem? Es ar Bersa kungu esmu weenās domās, ka naw neta fewischka, ja ari buhtu konstateta schihda usstahschanas un nebij wajadsibas uf to aisrahdit. Bet ministrs tatschu ir atwainojees un isteizis sawu noschehloschanu, luhgdams pasinot par to Latvijas schihdeem. Tas bes schaubam nosihme wairak, nekā sozialdemokratu frakzijas isureschanās. Juhs wisi te pirmā kahrtā eseet nazionalisti un juhsu atteezibas pret mums naw nelahdas starpibas. Kur juhs, sozialdemokrati, bijat, kad muhs mozija uf dselszelem un spihdsinaja karantinās? Kapehz juhs toreis klusejat, bet usstahjatees par muhsu aistahweem, kad tas jums dod rokās trumpi juhsu politiska zihna pret waldibu. Un tā ka mehš sche neredsam draugu

bet wiltus, tad mehs wedam sche sawu politiku, baskodami daschreis ar juns sozialdemokrateem, kad to atrodam par taisnigu un preefsch schihdeem par isdewigu.

Es patš jaunibā biju socialistis un esmu eeradis jsturetees ar leelako zeenibu pret sozialdemokratu partiju, peemehram, Bebelā laifu sozialdemokrateem. Schi partija toreis gahja zilwezes preefschgalā. Bet no ta laifa, kopsch juhs tikāt pee waras, juhs eeturēt sew isdewigu politiku, nerekhina-damees ar augstakeem prinzipeeem. Wisās juhsu kombinazijās, kad juhs zentatees gahst tagadejo waldibu, juhs gahjāt roku rokā ar partiju, kura sawos preefschwehleschanas ussawukumos usstahjās par zihnu ar schihdeem.

No wairakeem launumeem mehs iswehlamees masako, bet kad launums atrod par wajadsigu tehrptees newainibas togā, mehs apmeerinamees ari ar to. Berša kungs loti labi sin, no ka mehs sche pateesibā wadamees politiskā sinā. Bet wehledamees, azim redsot, spihdet ar mihtina frasi, apgalwo, ka muhs wadot schkiru interesēs. Muhsu politisko liniju noteiz wispahrejās schihdu tautas intrefes, zil tahlu tās nefaduras ar walsis intrefem un mehs, neredsedami labakas waldibas kombinazijas, pabalstam tagadejo.

Presidents J. Schaakste: Wahrds Tronam,

Sch. Trons (ebreju zionistu partija: runā kreewiski): Es juhs usta-weschu tikai daschas minutes. Es usstahjos ne schihdu frakzijas wahrdā, kura fehsh schis sahles labajā pusē, bet sawā wahrdā un man jafaka, ka es neesmu apmeerinats ar eefschleetu ministra funga wehstuli, kura adreseta deputatam Fischmanim, jafarā ar waldibas pasinajumu, kas nodrukats „Waldibas Wehstnesi“ par Leepajas inzidentu, un neesmu apmeerinats aifschahdeem eemesleem. Es labpraht peelaischu, es pat sinu, ka notikusi noschellojama kluhda, ka neweens schihds us sozialdemokratu mihtinu Leepajā naw bijis, bet ja kluhda bij peelaisita „Waldibas Wehstnesi“, tad winu „Waldibas Wehstnesi“ ari wajadseja islabot, bet newis ar privatwehstuli, kuru Berga kungs usfraksijis deputatam Fischmanim, jo pehdejo deputats Fischmanis wareja publizet, bet tikpat labi wareja ari par to nokluset. Deputats Fischmanis ir laipnā kahrtā eepastihstinajis muhs ar wehstules saturu, kamdehl tas tika sinams atklahtibai. Ja eefschleetu ministra kungs, tā to aifrahdija eepreefschėjais runatajs, gribeja atwainotees, tad tas winam bij jadara tai paschā weetā, kur winsch bij isdarijis apwainojumu.

Esmu speests teikt daschus wahrds deputatam Beršam, kursch sazija, ka labās puses schihdu deputati pabalstot waldibu schihdu burschuasijas maku intereschu dehl. Pret tahdu insinuziju man japrotestē wisenergiskā kahrtā. Schihdu tautas godu, zeenu un teesibas mehs aistahwam neatkarigi no kaut kahdas schihdu eedsihwotaju grupas materialām interesem, bet mehs zitadi saprotam schihdu tautas interesēs, nekā socialistis Beršs, kursch usstahjās schihdu-strahdneeku wahrdā, kahdu pateesibā naw. Ja schahda grupa buhtu, tad deputats Beršs wehleschanās buhtu usstahjees ar sawu ihpaschu farakstu, bet nebuhtu flehpees aiflatweeschu sozialdemokratu frakzijas muguras.

Presidents J. Schaakste: Wahrds Samuelim.

W. Samuelis (demokratu saweeniba): No ahreenes skatotees Leepajas leetā, isleekas, itin ka tur buhtu notikusi sadursme starp kareiwjeem un sozialdemokrateem, tā to ari daschs labš no preefschrunatajeem ir sapratis un apgaismojis. Pateesibā, ne kareiwjeem, ne sozialdemokrateem nekahdas

atteezibas pret lectu naw. Ja karewji te ir nehmischi dalibu, tad tam ir gadijuma raksturs. Se wareja buht tikpat labi karewji, ka privatas personas. Schini gadijuma eejaukt armiju, leekas, noteek warbuht ar sinamu noluhfu. Wifa ta poestija, kas te tika isschlehdeta, lai muhsu armiju nostahditu tahda gaisma, tahda mehsh wisi to wehlamees redset, jafaka, ka ta bij leeka un newajadstiga. Tad kas atteezas us sozialdemokrateem, tad war teikt, ka tur tikpat labi wareja zeest sozialdemokrats Buschewizs, Rlihw, Samuels, waj zita persona. Tas te lomu nespehle. Tad tahlak, mehginajums isskaidrot scho fadurfsmi newis ar launprahtibu no usbruzeju puses, kas ir peedalijschees, waj ari ar weenas otras personas usitahschanos, kas ir zeetusi, leetu neapgaismo. Silab no tas puses, no kuras ir zehluschees usbruzeji, ka ari no to aprindu puses, kur ir zeetuschee, ir i presē i fabeedribā notifikschas daudsfahrtigas kaisligas ifrunaschanas. Nekorektibas un aistrauschanas ir notifikschas no abam pusēm un partiju zihna isskaidrojama ar momenta kaislibam. Leetas buhtiba mums ir jamelle zitur. Mums winā ir janostahda tā, ka te ir zeetusi Satwersmes Sapulze pirmā fahrtā, ir zeetusi ta deputatu neaiskaramiba, kurai wajadsetu buht swehtai wisur un preefschakra, waj tas bija Jahnis waj Peteris. Kas bija Leepajas usbruzeju lomā, es gribu to wisihkstako wahrdu leetot, winam wajadseja respektet scho upuru personas, waj tas nu peedereja pee sozialdemokrateem, waj pee laba spahrna, wajadseja respektet Satwersmes Sapulzes lozeklus ka tahdus. Tas naw notizis, tas usbrukums ir tizis wehrsts pret noteiktam personam. Tad es gribu tahlak teikt, ka te ir zeetuschī augsti un swehti prinzipi, t. i. tahdas politiskās brijwibas, bes kurām pate walsts dshwe un partiju darbiba ka tahda naw eespehjama: fapultschu brijwiba un propagandas brijwiba. Ir weenalga, waj schahdā gadijumā ir zeetusi sozialdemokratu partija, waj semneeku faweeniba, waj kristigo faweeniba. Watar usbrukums bija wehrsts pret sozialdemokrateem, riht tas war tikt wehrsts pret kahdu zentra partiju un pariht warbuht pret labajām partijām. Schis brijwibas ir muhsu eeguwums, par ko mehsh armijai waram pateiktees. Tā tad eedomatees, ka armija moraliski waj zitadi buhtu pabalstijusi usbruzesus, newar. No schi redses stahwokla isejot, tomehr jaatrod, ka te waina sinamā mehrā ir mellejama, ja ne zitadi, tad sinama nespehja waj nolaidiba, ko es tahlak negribu istirsat. See materialī, kuras rewisijas komisija sneedsa, nedod eespehju kura kra waldibas lozekla wainu un atbildibu isschfirt. Neskatotees us to, ka wairakfahrt tahdi usbrukumi notifikschī Leepajā un Rigā un no wisām frakzijām ka ari no waldibas tikuschī nosoditi, wini atfahrtojas ne tikai tahdā ween formā, bet wehl spilgtakā. Tā tad wisi tee soli, kuras gribat spert un issolits spert, newed pee mehrka. Tahlak fakonstaid, ka ofizialais siojums no eescheleetu ministra naw bijis pareiss. Wisi to kopā fanemot, demokratu faweeniba no fawas puses, kurai peeweenojas daschas mafakas frakzijas waj daschi frakziju lozekli no zentra, leek preefschā schahdu resoluziju.

Nollauksjusēs luhgumu un luhdsibu komisijas siojumu, Satwersmes Sapulze us ajako nosoda waras darbus Leepajas wehleschanu fapulzēs, atsiht, ka 1) neraugotees us wairakfahrteem agrā notifikscheem usbrukumeem konstitucioneli garantētām fapulzes un propagandas brijwibām, waldiba naw pratusi nowehrit nefahrtibas wehleschanu fapulzēs Leepajā, un 2) nepareisi apgaismotas schis nefahrtibas eescheleetu ministra pasiojumā no 17. janwara sch. g. un usdod waldibai spert bes faweschanas solus leetas galigai nasfahdroshanai un wainigo jodischanai.

Presidents J. Ščakste: Pavisam ir eefneegtas 3 pahrejas formu-
 las, tad ir eenahzis preekshlitums us kahrtibas rulla 110. panta pamata
 balsofchanu atlitt us nahkofcho sehdi. Ta ir lifumiga prasiba un ta tad bal-
 sofchana teef atlitta us nahkofcho sehdi. Lihds ar to schis deenas kahrtiba ir
 isfmelta. Man jadara sinams, ka nahkofcha sehde buhs peektdeen pulfst. 5.

(Sehdi sehds pulstien 1140 min. wafara).

III. sēšijās 7. sēhde 11. februārī 1921. gadā

(Atklahta pulksten 6 pēc pusdeenas.)

Bālsoschana par pabrejas formulam Veepajas notifumu leetā. — Rihsojuma atzelschana atteezibā uf aisleegumu notareem, noslehgt nekustamu ihpaschumu aktus bes teesleetu ministra atļaujas. — Pifums par dāschu friminal- un ziwilprozesa likumu noteifumu pahrgrosifichanu (peenemts šheidsamibas šahrtā diwos lašjumos). — Pifums par šafazijaš drošchibas naudas paaugstināschanu (peenemts šheidsamibas šahrtā diwos lašjumos). — Pifums par notaru un semeš grahmatu nodalu šihmoņem (šheidsamibas šahrtā peenemts diwos lašjumos). — Jautajums par Satwersmes Šapulzes sēhšu atreferešchānu ofizialajos laifraštos.

Presidents J. Šchakste: Satwersmes Šapulzes sēhde atklahta. Ir eenahfuschī Satwersmes Šapulzei apšweifumi no Gulbenes ewangeliskās luterānu draudses padomes, no Ulbrokas pagasta padomes, no Domopoles pagasta latgaleschū skolotāju pilnās šapulzes, no Bihrinu besmakfas tautas bibliotekas waldeš, no Kopašchū pagasta padomes, no garnisona wiršardses lihds ismekleschānai eeslodšiteem wiršneekēem, no Weetalwaš labdarības beedribas, no Zeswaines pagasta padomes, no walšis darbineeku arodneeziklās beedribas pilnās beedru šapulzes, no Štalbes pagasta, no Peebalgas pagasta padomes.

Atwalinajumu šānehmuschī šekofchī Satwersmes Šapulzes lozekli: Dr. P. Kalninsch no 8. februara lihds 10. martam. Šebildumu naw? — Peenemts. Dr. Hellmanis — no 10. februara lihds 10. martam.

Šad komišijās likti preekščā šekofchī pahrgrosifijumi: No sozjaldemokratu frazijas agrarleetu komišijā A. Rudewiza weetā teek delegets Zahlitis; šatwersmes komišijā P. Kalnina weetā — J. Zelms un pašchwaldibas komišijā P. Kalnina weetā — Klara Kalnin. Šebildumu naw? Peenemts.

No eesneegteem likumprojekteem nododami komišijam: no Satwersmes Šapulzes lozekleem Fr. Šrafuna un ziteem eesneegtais likuma eerošinajums. Šš luhgšchū šekretaru nolāst.

Šekretars R. Šwanows:

Satwersmes Šapulzes Prezidenta šungam!

Šewehrojot Latgales školu behdigo šahwofli, luhdsam likt Satwersmes Šapulzei preekščā atwehlet walšibai kreditu lihds 50 miljoneem rubtu preekšč Latgales ihihzinato školu atšanoschānas un jaunu mahzibas eestahschū dibināschānas un apgahdaschānas. Walšibai ušdot drihšā laikā iššrahdat atteezigu likumprojektu minetā kredita išleetošchānai.

Fr. Šrafuns, J. Šrafuns, A. Štangels, F. Kempš,

O. Šurfopuis, A. Weltme, J. Rubuls,

W. Šrefnatows, P. Melnikows, Š. Pawlows.

Presidents J. Šchakste: Wahrds Fr. Šrafunam.

Fr. Šrafuns (Latgales šemneeku šaweeniba): Šš gribeju augštai

ſapulzei pafkaidrot, ko mehš eſam eefneegufchi un kapehž luhdsam 50,000,000 rbl. Latgalei. Augštai ſapulzei buhš jau ſinamš, kaš iſglihtibaš leetā Latgalē bija lemtš. Kreewu laiķā, pehž 1865. gada, kad wiſaš baſnizu ſkolas tika atzeltaš, neweena jauna ſkola netika atwehrtā. Manoš behrna gadoš, kad eš patš gahju ſkolā, Rehſekneš aprinki, man bij ſinama titai weena ſkola — Warſkanoš. Gandrihš wiſā aprinki nebij wairak neweenaš ſkolas. Titai beidſamoš gadoš, pagahjuſchā gadu ſimteni, Kreewijaš waldiba daſchāš weetāš eefahka nodibinat Latgalē ſkolas. Bet tām ſkolam bij ſawa noſihme. To ſkolu nodomš bij — pahkreewot latgaleeſchuš un winuš pahrweſt pareiſtizigo tizibā. Man paſcham gadijāš dširdet no teem ſkolotajeem, kuri bij atſuhtiti no Polozkaš ſkolotaju ſeminara, ka tee atklahti ſažija: „Muhſu uſdewumš naw latgaleeſchuš apgaifmot, iſglihtot, muhſu uſdewumš ir — winuš pahkreewot“. Titai beidſamā laiķā, pehž 1905. gada, pehž rewoluzijaš, Latgale dabuja ſinamu brihwibu atklaht ſkolas. Bet tāš ſkolas atklahta ne waldiba, tāš atklahta ſemteš ar teem ſpehkeem, ka hdi winām bij. Skolu ſtahwollis bij loti ſlihtš. Tāš bij loti wahji un ſlihti noſtahditaš. Ja juhš nemſat Latgali tagad, tad juhš atradiſat titai daſchāš weetāš ſkolas mahjaš tā eerihkotoš, ka ſkolu waja dſiba to waretu praſit. Pa leelakai dalai ſkolas ir eerihkotoš bijuſchāš frogu mahjaš, kuraš pagaiſtš naw pirziš, bet ari tahdu mahju ir loti maš. Wiſoš pagaiſtoš, ne titai pa leelakai dalai, bet titai ar daſcheem iſnehmumeem, war ſažit, ka ſkolas wiſzaur ir eetaiſitaš priwatāš ſemneekuš mahjaš, kur ſemneekš dſihwo weenā iſtabā un ſkola otrā iſtabā, kur ne behrneem, ne ſkolotajeem naw peeteekoſchi weetāš. Gaidit uſ to, kamehr Latgale paſchāš ſpehkeem beš waldibaš palihdſibaš ſchiš ſkolas waretu eetaiſit, mums ir maš zeribu, jo tad paees warbuht ka hdi 25 gadi; kad Latgale warēš eetaiſit ſkolas tā, ka to praſa muhſu liſumš par wiſpahriġu Latgaleš apgaifmaſchānu.

Mani kungi, man leekāš, ka to praſa muhſu ſabeedriſkāš intrefeš. Ratra walſiš ſkatoš uſ iſglihtibu no tāš puſeš, bet ja kur tautāš apſina ſtahw wahjaki, tad walſiš tur leek klaht wiſwairak ſawuš ſpehkuš, tur walſiš leek klaht wiſwairak no ſaweem lihdſekleem. Jums wiſeem loti labi ſinamš, ka tautiſkō apſina, tautāš apgaifmoſchana wiſwahjak ſtahw Latgalē. Pee mums Latgalē naw pat neweenaš labi eerihkotoš gimnaſijaš, kai gan ir walſiš gimnaſija Rehſeknē, bet wiſpahri ta loti wahji noſtahdita. Ir ari daſchāš priwatgimnaſijaš, bet tāš ir wehl wahjat noſtahditaš. Uſ paſchwaldibāš lihdſekleem ween naw zeramš un tapehž jau tani brihdi, kad tika eeroſinātš jautajumš par pabalſta iſſneegſchānu Walkai un teem pagaiſteem, kuri ir pee Igaunijaš robeſchāš un ir iſpoſtiti, kad mehš ſawas baſiš nodewām, ka waja dſetu lihdſekluš atlaiſt Wi dſemeš iſpoſtiteem pagaiſteem, tad mehš eeminejameeš ari par Latgali un teizām, ka ari mehš luhgſim pabalſtu preekſch Latgaleš, kura zeetuſi no kara, zeetuſi no wezāš Kreewijaš politikāš. Mehš teizām, ka nahſim ar tahdu pat luhgumu preekſchā. Mani kungi, eš tomehr grihu pilnigi zetet, ka Satwerfmes Sapulze gribēš ſcho eeroſinajumu pabalſtit. Ne jau waldibai weenai paſchāi nahſkees zelt ſkolas mahjaš. Beš ſchaubam, winai nahſēš palihgā paſchi latgaleeſchi, ſemneeki doš ſirguš, ko peeweſt materialuš, wini doš darba ſpehku. Bet wiſu to materialu beš naudaš lihdſekleem newar peeweſt un tamdehl eš beigdamš ſawu iſho paſkaidrojumu, iſſafu zeribu, ka augštā ſapulze gribēš eewehrot ſawas walſiſtāš intrefeš un ſchoš lihdſekluš preekſch Latgaleš apgaifmoſchanaš atlauš.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Pabehrsam.

J. Pabehršs: (Latgales semneeku partija): Es nemu wahrdu tilai tadehl, lai wištingraki pabalšitu eefneegto eerošinajumu. Leeta ta, la Latgalē tur wišā aprinki, stahwoflis tahds, fa winā skolū naw nemas eedomajama šemiga behrnu audšinaschana un mahziščhāna. Peemehram, nemšim Daugawpils aprinki, kur ir 16 pagastu, dauds leelaki nekā Baltijas pagasti, buhs tilai trihs skolas, kuras ir daudsmas peemehrotas behrnu audšinaschanai. Wišas zitas ir ihrejamas priwatu semneeku majas. Šchajās mahjās klases ir 3 ašu garas un 1 puš asis plataš un tur šasabahsch lihds 100 behrnu. Štaidra leeta, fa pašwaldibas eestahdes naw špehjigas stahtees pee skolū ehfu zelfchanas, jo Latgale ir no kara stipri zeetusi, netikween no ta, fa winas Daugawas krašti ispostiti teeschi no kara darbibas, bet wina ir ari no kara issuhkta un tamdehl Latgales pašwaldibas eestahdes newar tās nopositās ehfas zelt. Ja walšts nees schini šinā Latgalei palihgā, tad ta tumšiba, tahda ir Latgalē, pašahwēs wehl us ilgeem gadeem. Štaidra leeta, fa augstās šapulzes usdewums ir tas, lai scho tumšibu nowehrstu, lai scho tumšibas faktū padaritu par gaišču.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder W. Seil.

W. Seil: (Latgales semneeku partija): Es gribu ašrahdit augstai šapulzei us weenu, proti fa isglibtas komišija ir peegreesusi wehribu šchim jautajumam jau dauds agral un atšinuši, fa tahds šonds preefch skolu atjainošchanas un jaunu skolu zelfchanas ir loti nepeezeeschams, it šewišchi preefch Latgales, kur skolu naw, fa ari preefch teem pahrejās Latwijas apwildeem, kuri stipri ispostiti no kara. Tamdehl es gribu ašrahdit, fa šchis eerošinajums ari weetā, jo waldiba pati ar kahrtejeem budščeta lihdsfleem tahdas leetas newar realiset, un Satwersmes Šapulzei wajadsetu scho leetu apšpreest. Šchi leeta nepeezeeschama un tadehl leeku preefchā balsot par to.

Prezidents J. Ščakste: Presidijs leef preefchā scho eerošinajumu nodot isglibtas un finansu un budščeta komišijai. Gebildumu naw? Peenemtš.

Tad ir eefneegts wehl weens eerošinajums, kurfch parakstits no Holzmana, Kweešča, Antona, Gailišča, Sihmana, Magnusa, Mendera un ziteem. Es luhgšču sekretaru nolafit.

Sekretars R. Jwanowš:

Satwersmes Šapulzes Prezidenta kungam!

Mehs luhdsam Juhs, Prezidenta kungs, list Satwersmes Šapulzei preefchā šefošču likumprojektu, kurfch buhtu nododams juridistās komišijas apšpreešchanai, peeprašot atšaufšmi no amnestijas komišijas.

Satwersmes Šapulzes amnestijas akta papildinajums.

1. pants. Satwersmes Šapulzes amnestijas akta no 19. augusta 1920. gadā III. nodalas 9. pantā eewheetot 1903. g. šodu likumu 130. pantu.
2. pants. Šchis papildinajums stahjas špehkā no wina išludinashanas deenas.

W. Holzmanis,	Fr. Menders,
A. Kweešis,	E. Magnuss,
M. Gailits,	A. Prešnakowš,
M. Antons,	W. Samuels,
Dr. Hellmanis,	R. Liebtals,
A. Sihmanis.	W. Kuršits.

Prezidents J. Ščakste: Presidijs leef preefchā scho eerošinajumu nodot juridiskai un amnestijas komišijai. Gebildumu naw? Peenemtš.

Tad ir wehl eefneegts weens eerosinajums: Likums par atlihdſibu beſ wainas zeetumā turetām perſonam, parakſtiis no Fr. Weſmana, Bertas Weſman, Buſchewiza, Rabinowiſſcha un ziteem. Es luhdsu nolafit.
Sekretars R. Jwanowš:

Satwerfmes Sapulzes Prezidenta kungam!

Pagodinamees eefneegt ſche peeweenoto likumprojektu un luhdsam to wirſit tahtat jaſſana ar ſahrtibas rulli.

Satwerfmes Sapulzes lozeki:

1. Fr. Weſmanis,	6. W. Dermanis.
2. Berta Weſman,	7. W. Grehwiſch.
3. U. Buſchewižs,	8. P. Kalniſch,
4. J. Rabinowižs,	9. Fr. Menders,
5. W. Dombrowſſis,	10. R. Dſelfiis.

Likums par atlihdſibu beſ wainas zeetumā turetām perſonam.

1. Perſonas, kuras teeſa attaiſnojuſi, waj ari pret kurām uſſahſtā kriminalleeta uſ teeſas lehmumu iſbeigta, war par iſſeeto zeetumu praſit no walſtis atlihdſibu. Beſ apzeetinātā teeſiba uſ atlihdſibu peeder perſonam, kuras uſ likuma pamata wareja no ta praſit alimentuſ.
2. Teeſiba uſ atlihdſibu atkriht, ja apzeetinatais ar nodomu iſſauzis apzeetinajumu, waj ari zaur ſawu rupju neuſmanibu pats pee ta wainiģs. Subſiſibas neeſneegſchana naw par ſchahdu neuſmanibu uſſtatama.
3. Atlihdſinami ir apzeetinatam wiſi zaur eeſlobſinaſchānu zeetumā raduſſchees materialee ſaudejumi. Atlihdſiba maſſajama ari par apzeetinajumā pawadito poliģijas iſſinas laiku. Perſonam, kuras apzeetinatam peħz likuma bij jauſtur, atlihdſiba peenahſas apmehroš, ſahdoš winaam ſchis uſturuſ gaħiis ſudumā.
4. Par walſtis peenahſumu maſſat atlihdſibu teeſa lemj reiſe ar apzeetinātā attaiſnoſchānu, waj wina leetas iſbeigſchānu. Scho lehmumu nepaſludina, bet peeſuhſta norakſtā, tiſliħdſi attaiſnojoſchais ſpreedums, waj lehmums par leetas iſbeigſchānu nahzis ſpeħtā. Schis lehmums naw pahruħdſams, un peeſuhſtams ari perſonam, kurām uſ likuma pamata teeſiba praſit no apzeetinātā alimentuſ, ja tāš ar wina nedſihwo kopā un ir teeſai ſinamaš.
5. Zekot praſibu uſ lehmuma pamata, ar kuru atſiħti walſtis peenahſums maſſat atlihdſibu, praſiba jaeeſneedi ſeſchu mehneſchu laiķā, ſkaitot no deenas, ſad peeſuhſtiis teeſas lehmums par teeſibu un atlihdſibu, tāš apgabala teeſas profuroram, kuras rajonā kriminalleeta bijuſi peekritiga pirmā inſtanģe. Sche minetā termina neeweħroſchanaš gadijumā praſiba atkriht. Par eefneegto praſibu lemj teeſleetu miniſtrija un peeſuhſta lehmuma norakſtu praſibaš eefneedſejam.

Pret ſcho lehmumu teeſiba zelt eerunu prahwas ſahrtibā, weħrſchot to pret teeſleetu miniſtriju. Prahwa eefneedſama preluſiſiwā triju mehneſchu termina, ſkaitot no miniſtrijaš lehmuma peeſuhſtiſchanaš deenaš. Schahdas praſibaš, neluhkoģot uſ ſumaš leelumu, peekritigaš weenigi apgabalu teeſu žiwilnodatam.

6. Atlihdſiba maſſajama iſ teeſleetu miniſtrijaš ſpeziāleem buħdſcheta liħdſekteem. Iſmaſſatāš ſumaš apmehroš uſ teeſleetu miniſtriju pahreet teeſiba uſ praſibu, ſahda peedereģuſi atlihdſibaš ſaneħmeģam pret treſchām perſonam, zaur kuru nelikumigu riħzibu iſſauſta eeweetoſchana zeetumā.
7. Schis likums atteģzinams ari uſ kara teeſāš attaiſnotām perſonam, kā ari uſ tahdām, pret kurām leeta uſ ſcho teeſu lehmuma pamata iſbeigta. Uģgabala teeſas profurora weetā tahdā gaħdijumā ſahģas kara teeſas profuroroš un teeſleetu miniſtrijaš weetā aģſardſibaš miniſtrija.
8. Schi likuma noteikumi atteģzinami uſ aħrģemneekteem tiſ tahdā gadijumā, ja atteģģigāš walſtiis Latwijaš piſſoneem nodroſchinataš liħdſigaš teeſibaš.

Prezidents J. Šchakſte: Prezidijs leek preekſcha ſcho preekſchilikumu nodot juridikai komiſſijai. Sebildumu naw? — Peeņemts.

Schis deenas fehde notiks sefošhâ fahrtibâ: wispirms buhš rezoluziju nobalsfošhana atteezibâ us eefneegto interpelaziju par Leepajas notikumeem. Tad nahšs preefšhâ apspreedums par „Rihtojumu par aisleegumu noslehggt nekustamu ihpašchumu aktus bes teefleetu ministra atlaujas,“ no juridiskās komišjas eefneegtais. Tad tahlak nahšs apspreeschami: „Lifums par daschu friminal- un ziwilprozeša likumu noteikumu pahrgroššchanu;“ tad „Lifums par kasazijas drošchibas naudas paaugstinašchanu“ un „Lifums par notaru un semeš grahmatu nodatu sīhmogeem.“ Veidsot redatzijas komišjas sinojums (A. Klihwe no weetas; Luhdsu wahrdu pee deenas fahrtibas.) Pee deenas fahrtibas wahrds Klihwe.

A. Klihwe (semneeku faweeniba): Zeenijamee Satwersmes Sapulzes lozekli, fungi un dahmas! Schodeen pehz ilga pahtraufuma peedalaš Satwersmes Sapulzes fehdē ahrleetu ministrs Meierowiza fungs, kursch atgreesees ar sinameem panahfumeem, kâ mums wiseem sinans, no ahrsemem. Tapehz man pee schis deenas fahrtibas buhtu preefšchlikums luhgt ministra fungu ahrpus deenas fahrtibas dot sinojumu par to, kâ winsch ahrsemēs aīstahwejis muhsu leetas un guwis panahlumus, lai Satwersmes Sapulze buhtu par to informeta.

Presidents J. Tšakste: Waj wehl kahds wehlas wahrdu? Es luhgtu formulēt rakstiski. Wahrds ahrleetu ministrim (Applausi labajā pusē). Ahrleetu ministrs S. Meierowizs: Es laipni luhgtu atlaut man eespehju atbildēt nahfoshâ fehdē.

Presidents J. Tšakste: Utteezibâ us luhgumu un suhdšibu komišjas sinojumu par Leepajas notikumeem ir eefneegtas pawisam 4 pahrejas formulas; no tām semneeku faweeniba nehma sawu atpakal un atlikās tagad 3. Wispirms ta, kuru eefneedsa sozjaldemokratu frakzija, tad eefneegts no Samuela, Gailiša un ziteem un tad eefneegta weena no Antona, Bauera ēc. Schitās pahrejas formulas ir wišas motiwetas un winas tiks balsotas wehsturiskâ fahrtibâ. Es luhgšchu sekretara fungu winas wišas nolasiť.

Sekretars R. Jwanowš:

Satwersmes Sapulze, eepasinusees ar luhgumu un suhdšibu komišjas sinojumu par Leepajas notikumeem, us ašako nojoda grupas faretwju un wiršneeku waras darbus no sozjaldemokrateem šauntās wehleschanu šapulzēs Leepajā 15. janwari šch. g., aīšhst, ka no waldbibas un militareestahdem laikā naw sperti wiš nepeezeschamee šoki, lai tamlihdšigas parahdibas nowehrstu; nepareiši apgaismoti 15. janwara notikumi Leepajā eefšchleetu ministra pasinojumā no 17. janwara šch. g. un usdod waldbibai špert nefawesochus šokus leetas galigai ismellešchanai un wainigo šodišchanai.

A. Rudewizs, B. Ralninsch, A. Ralninsch,
F. Zeelens, R. Dehtens, E. Šlubitis, E. Morizs,
R. Bungsšs, A. Schwabe, Br. Ralninschš,
R. Etsašs, W. Grehwīnššs,

Otra pahrejas formula šlan:

Notklausijusēs luhgumu un suhdšibas komišjas sinojumu, Satwersmes Sapulze us ašako nojoda waras darbus Leepajas wehleschanu šapulzēs, aīšhst, ka 1) neraugotees us wairakfahrtjeem agrak notikuscheem usbrukumeem konstitucioneli garantētām šapulzēs un propagandas břihwibam, waldbiba naw pratuš nowehrst nefahrtibas wehleschanu šapulzēs Leepajā un 2) nepareiši apgaismotas šchis nefahrtibas eefšchleetu ministra pasinojumā no 17. janwara šch. g. un usdod waldbibai špert bes faweschanās šokus leetas galigai nostaidrošchanai un wainigo šodišchanai.

W. Samuels, M. Gailits, R. Liebtals,
Fr. Trafuns, A. Škodneeks.

Treschā, pehdeja:

Notlausijusēs luhgumu un luhdsibu komiſijas ſinojumu un ſekoſoſchās debates, Satwerimes Sapulze noſoda wairakfahrt no daſchadām puſem alkahr-tojuſchos ſapulſchu břihwības trauzejumus ar waras darbeem, uſhod waldbībai ſpert wajadſigos ſoluſ ſchahdu parahdibu nowehrſchanai nahtotnē un pahreet uſ tahtaſto deenas fahrtibu. M. Antons, A. Ojols, E. Bauers.

Preſidentis J. Tſchakſte: Eſ liſſchu tagad ſchitās reſoluzijas uſ bal-foſchanu, kā mineju, wehſturifkā fahrtibā, kā winas eefneegtas. Wiſpirms naht ſozialdemokratu frakzijas reſoluzija uſ balfoſchanu, waj augſtā ſapulze wehlaſ, ka winu wehl reiſ nolafa. (Balkis no weetam: „Naw wajadſigſ!“). Eſ luhgtu pazeltees toſ, kaſ ir par ſchito ſozialdemokratu frakzijas eefneegto reſoluziju. Tagad eſ luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſchito reſoluziju. Beidsot, luhdsu pazeltees toſ, kaſ atturejuſchees no balfoſchanas. Naw. Schitā pahrejas formula atraidita ar 80 balſim pret 56, kuraſ nodotas par. Nahtfoſchā pahrejas formula, kura eefneegta no Samuela, Gailiſcha, Blod-neefa un ziteem. Waj augſtā ſapulze wehlaſ, ka winu nolafa. (No wee-tam: „Naw wajadſigſ!“). Eſ liſſchu winu uſ balfoſchanu, un luhdsu pazel-tees toſ, kaſ ir par ſchito pahrejas formulu. Tagad luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſchito pahrejas formulu. Luhdsu tagad pazeltees toſ, kaſ attu-ras no balfoſchanas. Balfoſchanas iſnahkums ſekoſchais: par ſchito pahrejas formulu nodotas 68 balſis, pret to 62 un atturejuſchās 7. Tā tad ſchitā pahrejas formula atraidita (Troſfnis pee ſozialdemokrateem). Eſ luhgtu apmeeratees! Nahtfoſchā, treschā pahrejas formula. Waj augſtā ſapulze wehlaſ, ka winu nolafa? (No weetam: „Ne!“) Eſ liſſchu to uſ balfo-ſchanu un luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir par ſchito pahrejas formulu. Tagad luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſchito pahrejas formulu. Beidsot luhdsu pazeltees toſ, kaſ atturejuſchees no balfoſchanas. Schitā pahrejas formula ir peenemta ar 69 balſim pret 67.

No juridiskās komiſijas ir eefneegts preekſchlikums, atteezibā uſ riho-jumu par aiſleegumu notareem noſlehgt nekuſtamu ihpaſchumu aktus beſ teeſleetu ministra atļaujas. Referents Waldmanis.

Referents D. Waldmanis: Augſtā ſapulze! Miniſtru kabinetſ 16. julija likuma fahrtibā ir iſdewis rihojumu, ar kuru aiſleedſ notareem apſtiprinat preekſchlihgumus uſ nekuſtama ihpaſchuma pahrdofchanu. Mineto rihojumu kabinetſ motiwē ar to, ka paſtahwot tagadejai fahrtibai, kad notari warot apſtiprinat notarielā tahtidā preekſchlihgumus uſ nekuſtama ihpaſchuma pahrdofchanu, loti dauds perſonas nenoflehds formelus pirkſchanas lihgumu un waldbībai eđot paſuſchana ſtempel- un ziti nodokli. Juridiskā komi-ſija apſtatija mineto likumprojektu un nāha pee weenbalfiiga lehmuma, ka minetais rihojums neſaſneedſ ſawu mehrki, — taiſni otradi, aiſleedſot no-tareem apſtiprinat preekſchlihgumus uſ nekuſtama ihpaſchuma pahrdofchanu, waldbība ſaudē ſtempelnodokli un zitas maſkaſchanas, kaſdas ir ſaiſtitas ar preekſchlihgumu noſlehgschanu un apſtiprinaſchanu pee notareem. Tagad, aiſleegumam paſtahwot, perſonas taħduſ lihgumus ſlehds priwatā fahrtā, mahjā, un, ſaprotams, taħdā weidā lihgumus nedſehſch ar wajadſigo ſtem-pelnodokli, bet apmeerinaſ ar parahſteem ween. Un tika taħdoſ gadijumoſ, kur iſnahk ſtrihdi, kad teeta nonahk pee teeſas, tad wehlaſ dſehſch ſtempel-nodokli. Ja lihgumi tiktū ſlehgti pee notara, tad ſtempelnodokliſ tiktū eeka-ſetſ pee lihguma noſlehgschanas, jo lihgumu notars war noſlehgt tika dſehſchot ar peenahzigu nodokli. Tagadejos apſtaħkloſ, kad aiſleegts beſ

waldības atlaujas pirkt un pārdot nekustamus īpašumus, nav nemas faktiski eespehjams nopirkt neweenu īpašumu, nenoflehdot eepreeksch preekschlīgumu. Kamehr dabū no teesleetu ministrg wjadfigo atlauju, paeet ne masā kā weens mehnesis, bet beeschi paeet diwi un trihs mehneschi. Tapehz persona, lai nodroschinatu fewi, ka pehz atlaujas dabuschanas pārdewejs buhs ar meeru pārdot sem eepreeksch noteikteem noteikumem nekustamo īpašumu, ir speesta noslehgt preekschlīgumu.

Wiseem sinams, ka pee tagadejās walutās stahwoķka zena par katru preekschmetu ar laiku eet uš augšchu. Ja preekschmets mehnesi eepreeksch ir maksajis sinamu sumu, tad pehz mehnescha waj diweem winsch maksā 2 un 3 reises wairaf. Wiseem sinams, ka pee schein apstahleem pārdewejs atkaphjās no eepreeksch noslehgteem līgumeem. Juristeem ir sinams, ka teefās cenahl kuhdības dehl noslehgtu kontraktu atzelschanas. Neweens pirzejs naw drofchs, ja nebuhs noslehgts pirtschanas līgums, ka tas dabūs īpašumu pehz daschein mehneschein, kad atlauja buhs sanemta. Atlaujas dabuschana faifkita ar daschadeem isdewumeem, kuri deefgan leeli, un neweena persona newehlas nest isdewumus, ja wina naw drofcha ka buhs eespehjams īpašumu nopirkt, ja ari atlauja buhs dabuta. Ja leeta grosas ap leeleem objekteem, tad līgumi teef flehgti pee kahda jurista un tapehz teef juridiski pareisi fastahditi, bet pee neleelafeem objekteem, kur teef pārdotas masas mahjinas, kur leeta grosas ap masām sumam, līgumi beeschi teef flehgti mahjās nemahfuligi un wehla loti gruhti astraft objektim taisnibu. Ja līgumus stahda pee notara, tad notars, buhdams jurists, nekahdā sinā kuhdas neeelaidis. Tapehz no juridiskā redses stahwoķka ir wehlams, ka preekschlīgumi tiftu flehgti pee notara. Juridiskā komisija nahza pee lehmuma, ka minetee līgumi masina walsts lihdselku eepluhshanu walsts kasē un buhtu wehlams atlaut notareem nekustamu īpašumu pārdoschanas preekschlīgumu apstiprinashanu. Juridiskā komisija atsina pastahwofcho rihtojumu par atzalamu un juridiskās komisijas wahrdā eefneeds sekofchu rezoluziju:

„Satwerimes Sapulze nolemj: Rihtojumu par aisleegumu notareem noslehgt nekustamu īpašumu aktus bes teesleetu ministra atlaujas — atzelt.

Presidents J. E f c h a f s t e: Juridiskās komisijas preekschlīgums ir: Rihtojumu par aisleegumu notareem noslehgt nekustamu īpašumu aktus bes teesleetu ministra atlaujas atzelt. Es lihšchu šcho preekschlīgumu uš balsoshchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šcho preekschlīgumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šcho juridiskās komisijas preekschlīgumu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoshchanas. Ari naw. Tā tad preekschlīgums weenbalsigi p e e n e m t s.

Nahfoshais deenas fahrtības punkts ir — litums par daschu kriminal-un ziwilprozesa litumu noteikumu pārgrosishchanu. Referents Rweefis.

Referents A. Rweefis. Ar šcho litumu teef listis preekschā eeneft daschus neswarigus pārgrosijumus kriminal-un ziwilprozesa litumā. Pirmais pārgrosijums buhtu tahds, ka 124. pants teef atzelts. Tani eet runa par to, ka meerteefneschu spreedumi neswarigās leetās, kur sodi peespreefti tika lihds 3 deenam aresta, waj 15 rbl. naudas soda, ir galigi. Teesleetu ministrija bij likuft preekschā šcho pantu atzelt. Pehz wina atzelschanas tā tad neweens meerteefnescha spreedums nebuhs galigs un buhs pārsuhdsams apelazijas fahrtībā. Juridiskā komisija tam weenbalsigi peekrita.

Otrs pārgrosijums atteežas uz 156. pantu. Tur ir preekschlikums peelift peesihmi pee ņhi panta, ko teesu rihzibas ņhdēs war iņņkirt:

„Teesas rihzibas ņhdē war iņņkirt wiņus jautajumus, kuru iņņkirtschantu peelaiņch tahdās ņhdēs ņhi likuma II. grahmatas noteikumi“.

Rā ņinams, agrafās meerteefneschu ņapulzēs un tagadejās apgabalteefas apelazijas nodalās, kuras ņahjās agrafās meerteefneschu ņapulzēs weetā, rihzibas ņhdēs naw peelaiņtas. Tahdas ir tikai apgabalteefā kā pirmā instanžē. Schis ņhdēs tomehr ir no leela ņwara un winām ir leela praktiņta noņihme, jo tur war noņkaidrot daudņ masaf ņwarigus blafus jautajumus pirms leetas iņņkirtschanas pehž fatura. Tagad teefleetu ministrija bij likuņi preekschā atteezinat to ņahrtibu, ņahda peenemta apgabalteefas pirmā instanžā, ori uz apgabalteefas nodalam, kuras darbojas kā otra instanže, lai darbiba buhtu ņastanota. Schis preekschlikums juridiņkā komiņijā ir apņpreestis un peenemts.

Treņchais pahrlobojums atteežas uz ziwiņlikuma 186. pantu, kurā eet runa par to, ņahdās ziwiņprasibu leetas naw peelaiņchamas ņafaziju ņuhdņibas. Te pehž jaunā projeņta teef likts preekschā tahdās ziwiņprasibās, kuru wehr-tiba nepahrņneedņ 1500 rbl., ņafazijas ņuhdņibu nepeelaiņt. Waldiba lika preekschā aprobeņchotees ar 1000 rubleem, bet komiņija atrada, ka ta ņuma buhtu nepeeteefoņcha aif ta eemeņla, ka iņstrahdajot likumu par meerteefu un pagasta teefu kompetenzem pagahjuņhā gada rudeni tika nolemts, ka pagasta teefam peefriht iņņkirt leetas lihds 1500 rubleem un tā kā tās leetas, kuras peefriht pagastu teefam, teef uņņtatitas par masaf ņwarigām un ja tām ir noteikta ņuma lihds 1500 rubleem, tad komiņija domaja, ka buhtu pareiņti, apņtahtees uz 1500 rubleem, ņas ņahw kā robeņcha ņtarp pagastu teefu un meerteefneschu kompetenzem un tadehl leeku preekschā peenemt tahdā ņahrtā, ka ņafazijas ņuhdņibas naw peelaiņchamas, ja prasibas wehrtiba nepahrņneedņ 1500 rublūs.

See buhtu wiņi tee pārgrosijumi un es leeku preekschā peenemt ņho likumu ņteidsamibas ņahrtibā.

Preņidents J. ņņhakte: Ir likts preekschā peenemt ņho likumu ņteidsamibas ņahrtibā. Es likņhu ņho preekschlikumu uz balņoņchanu un luhdsu pazeltees toņ, ņas ir pret ņteidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees toņ, ņas atturas no balņoņchanas. Naw. Steidsamiba weenbalņigi peenemta. Es atņlahju wiņpahrejas debates. Pee wahrda neweens naw peeteizees. Es likņhu uz balņoņchanu pahreju uz pantu laņiņchanu un luhdsu pazeltees toņ, ņas ir pret pahreju uz pantu laņiņchanu. Naw. Luhdsu pazeltees toņ, ņas atturas no balņoņchanas. Uri naw. Pahreja uz pantu laņiņchanu weenbalņigi peenemta. Waj augstā ņapulze wehlas, ka likuma pantus nolasa. (Balņis no weetas: „Naw wajadņigs!“) Wirņrakņts.

(Likums par daņchadu triminal- un ziwiņprozeņa likumu noteikumu pahr-grosiņchanu).

Cebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Kriminalprozeņa likumu 124. pants atželts un lihds ar to neweens meerteefneschu ņreedums ņestaitas par galigu).

Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants ar peesihmi.

(Kriminalprozeņa likumu 156. pantu papildinat ar ņefoņchu peesihmi: Peesihme: Teesas rihzibas ņhdē war iņņkirt wiņus jautajumus, kuru iņņkirtschanu peelaiņch tahdās ņhdēs ņhi likuma otrās grahmatas noteikumi).

Cebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

(Ziwiņprozeņa likumu 186. pantu pehdejo dafu iņteikt ņefoņchi: Leetas,

kurās prasības wehrtiba nepahrineedš tuhštots peezi ņinti rubfu, kafazijas sub-
dšibas naw peelaiņņamas).

Cebildumu naw. Peenemtš. Eš liņņhu ņho liņumu uņ balņoņņanu
wiņā wiņumā un luhdņu pazelteeņ toņ, kaņ ir par ņhi liņuma peenemņņanu.
Tagad luhdņu pazelteeņ toņ, kaņ ir pret ņhi liņuma peenemņņanu. Naw
neweena. Eš luhdņu pazelteeņ toņ, kaņ atturas no balņoņņanas. Naw.
Liņumņ weenbalņigi peenemtš.

Nahloņņhaiņ — liņumņ par kafazijas droņņhibas naudas paaugņtinatņņanu.
Referentņ Holzmaniņ.

Referentņ W. Holzmaniņ: 16. nowembri 1920. g. 16. julija liņuma
ņahrtibā iņdots riņhojumņ par kafazijas droņņhibas naudas paaugņtinatņņanu.
ņhiņ liņumņ pateņņi iņņauktņ no dņihweņ wajaņdņibas, jo tās kafazijas dro-
ņhibas naudas, kuras bij paredņetatņ liņumā, ir pahrat neezigas un, eeweh-
rojot muhņu kurņa kriņņņanu, abņoluti naw ņaņņanojamaņ ar dņihweņ pateņņibu.
ņeņaņ bij taņdas, ka taiņ leetātņ, kurām abņoluti nebij nekahda pamata,
eeinteretātņ perņonaņ eefneedņ pilnigi nedibinatatņ kafazijas, eewehrojot to,
ka kafazijas droņņhibas naudas bija tiņ neezigas, ka winatņ newareja nekahduņ
ņaudejumuņ atneņi, jo winatņ ņamatņat nebij nekahdatņ gruhtibatņ. ņhiņ
riņhojumņ iņdots un juridikņlā komiņija, winu pahrbaudot aņņinuņi, ka atteezibā
uņ kafazijas naudu ziwiņleetātņ, wal dibatņ preeņņhā liktatņ riņhojumņ ir pilnigi
apmeerinotņņ un tur nekahdatņ pahrgruņibatņ naw eeneņtatņ. Turpretim,
atteezibā uņ kriminalleetam juridikņlā komiņija atrada par eefņehjamu kafazijas
droņņhibas naudas apmeņru druņku paleelinat: meerteefneņņu leetatņ no
100 rubl. uņ 250 rubl. un kriminalleetatņ no 300 lihdi 500 rubl. Eewehrojot
to, ka ņhiņ kafazijas naudas teeņ maņņatatņ no tām perņonaņ, kuras naw
eeflodiņtatņ zeetumā, janahņ pee ņlehdņeena, ka winatņ par daudņ neapgruņ-
tinatņ eeinteretātņ perņonaņ un ņhiņ projektņ tika peenemtņ tā, kā winņņ
likņtņ preeņņhā no juridikņlā komiņijaņ. Juridikņlā komiņija leet preeņņhā
peenemt winu ņteidņamibatņ ņahrtibā.

Preņidentņ J. ņņkaņņte: Teeņ likta preeņņhā ņteidņamiba. Eš liņņhu
winu uņ balņoņņanu un luhdņu pazelteeņ toņ, kaņ ir pret ņteidņamibu.
Naw. Luhdņu pazelteeņ toņ, kaņ atturas no balņoņņanas. Naw. ņtei-
dņamiba weenbalņigi peenemta. Teeņ atklatņtatņ wiņpahrejatņ debateņ. Pee
wahrdā neweentņ nepeeteizatņ. Eš liņņhu uņ balņoņņanu pahreju uņ pantu
laņņņņanu. Eš luhdņu pazelteeņ toņ, kaņ ir pret pahreju uņ pantu laņņņņanu.
Naw. Luhdņu peezelteeņ toņ, kaņ atturas no balņoņņanas. Uri naw.
Tā tad pahreja uņ pantu laņņņņanu weenbalņigi peenemta. Waj augņtā
ņapulze wehlatņ, lai tekņtu nolaiņitu (Balņiņ: Naw wajaņdņigņ!). Wirņratņņtņ.

(Liņumņ par kafazijas droņņhibas naudas paaugņtinatņņanu).

Cebildumu naw? Peenemtš. 1. pantņ.

Kafazijas droņņhibas nauda paaugņtinama ņeņoņņi: Ziwiņleetātņ: Paredņetā pagatņu
teeņu ziwiņprozeņa liņumu 132. pantā — lihdi ņintņ rubleem; ziwiņprozeņa liņumu 190.
pantā — lihdi peezi ņinti rubleem un to paņņu liņumu 800. pantā — lihdi tuhņtoņņ
ņubleem).

Cebildumu naw? Peenemtš. 2. pantņ.

(Ar. minalletātņ: Paredņetā kriminalprozeņa liņumu 177. pantā — lihdi diwi ņinti
peezeņņmit rubl. un to paņņu liņumu 910. pantā 2. punktā lihdi peezi ņinti rubleem).

Cebildumu naw? Peenemtš. Tagad eš liņņhu ņho liņumu wiņā
wiņumā uņ balņoņņanu un luhdņu peezelteeņ toņ, kaņ ir pret ņhi liņuma
peenemņņana. Naw. Luhdņu peezelteeņ toņ, kaņ atturas no balņoņņanas.
Naw. Tā tad ņhiņ liņumņ ir weenbalņigi peenemtš.

Likumš par notaru un semeš grahmatu nodalu sihmogeem.

Referents D. Waldmanis: Godatee Satwerfmes Sapulzes lozekli Juridiskai komiſijai ministru kabinets eefneedſa likumu par notaru sihmogeem. Ministru kabinetš aistrahdija, ka peenemot likumu, ka Latwijā ir eewesti bijuſchee Kreewijas likumi un tapehž pehž mineteem likumeem notareem wajag leetot toš gubernu gehrbonus, furā weetā notars darbojaš. Pehž mineteem likumeem Kurfemē notareem jaleeto Kurfemeš gehrboniš, Widſemē — Widſemes, Latgalē — Witebſkas un dalā no Widſemes, kura agrat peedereja pee Igaunijas — Igaunijas gehrboniš. Bet olupazijas laikā ir iſdots likumš, ka pilſehtu notari leeto pilſehtu gehrboni. Tā tad pehž mineteem likumeem iſrahdijaš, ka wiſā Latwijā notari leeto loti daſhaduš gehrbonus. Lai buhtu ſinama weeniba, ministru kabinets proponeja eewesti noteikumus, ka notareem jaleeto ſawa amata darifchanāš walſtš gehrboniš. Juridiskā komiſija apspreedama mineto likumprojektu atrada wiņu par peeneemamu un leederigu un weenbalſigi peenehma, bet reiſē ar to juridiskā komiſija nahza pee ſlehdſeena, ka likumprojekts buhtu papildinamš un atteezinamš ari uſ semeš grahmatu nodalam, kaš ministrijas projektā nebija paredſetš. Semeš grahmatu nodalaš, pehž agratpaſtahwoſcheem likumeem leeto to pilſehtu waj gubernu gehrbonus, furā wināš atrodaš. Tā tad weenibaš labā juridiskā komiſija atrod, ka likumš buhtu atteezinamš ari uſ semeš grahmatam un minetā likumā eeweda otru pantu. Tahdā weidā, tahdā wiņſch iſdalitš, juridiskā komiſija wiņu weenbalſigi peenehma un eš leeku preekſchā wiņu weenbalſigi ſche peenemt. Beſ tam wehl manš uſdewums ir luhgt mineto likumu peenemt ſteidsamibaš ſahrtibā.

Presidentš J. Iſchakſte: Ir preekſchā liſta ſteidsamiba. Eš liſſchu to uſ balſoſchanu un luhdſu tagad peezeltees toš, kaš ir pret ſteidsamibu. Naw. Eš luhdſu peezeltees toš, kaš atturas no balſoſchanas. Uri naw. Steidsamiba weenbalſigi peenemta. Utklaħju wiſpahrejas debates. Neeeweens pee wahrda nepeeteizaš. Eš liſſchu uſ balſoſchanu pahreju uſ pantu laſiſchanu un luhdſu pazeltees toš, kaš ir pret pahreju uſ pantu laſiſchanu. Naw. Raš atturas no balſoſchanas. Uri naw. Pahreja uſ pantu laſiſchanu weenbalſigi peenemta. Waj augſtā ſapulze wehlaš, lai wiņu nolāſa? (Sauzeens: Naw wajadſigš). Wirſrakſtš.

(Likumš par notaru un semeš grahmatu nodalu sihmogeem).

Cebildumu naw? Peenemtš. 1. pants.

(Notaru nolikumu 24. pantu iſteikt ſekoſchi:

Notars leeto uſſpeeſchanai uſ iſdodameem akteem sihmogu ar walſtš gehrbona apſihmejumu un uſrakſtu ap to „tahda un tahda notara (wahrds un uſwahrds) tur un tur (pilſehtaš waj meeſta noſaukums“).

Cebildumu naw? Peenemtš. 2. pants.

(Seesu eelahrtas likumu 602. pantu atteezigā dalā iſteikt ſekoſchi: Semeš grahmatu nodalaš leeto uſſpeeſchanai uſ iſdodameem akteem sihmogu ar walſtš gehrbona apſihmejumu un uſrakſtu ap to „tahda un tahda semeš grahmatu nodala“).

Cebildumu naw? Peenemtš. Eš tagad liſſchu ſcho likumu wiſā wiſumā uſ balſoſchanu un luhdſu pazeltees toš, kaš ir pret ſchitā likuma peenemſchanu. Naw. Tagad luhdſu pazeltees toš, kaš atturejuſchees? Naw. Šiſ liikumš ir wiſā wiſumā peenemtš.

Nahloſchais deenas ſahrtibaš punktš ir redakzijas komiſijas ſinojumš.

Referents R. Eliāſš: Likumā par laulibu redakzijas komiſija iſda-

rija fefofchus pahrgrosijumus. Wispirms, kas atteezas us ņhi likuma eewadteikumu, fursch stahw te ahrpus panteem, redafzijas komisija, ņasinā ar juridiskās komisijas referentu, ir eewedusi ņho teikumu pantos, pahrwehrņshot to par pirmo pantu, tā kā lihds ar to wiņi nahkofņhee likuma panti eet pa weenam us preeņņhu un paņchā likumā 88 pantu weetā rodās 89 panti. Pee pirmā nodalijuma, fursch apņihmetņ ar romeefņhu ziparu I, redafzijas komisija leef klaht wahrdu „nodala“. Pee ņenafā 7., tagad 8. panta, komisija leef preeņņchā paņchās panta beigās list wahrdu „pirms ņchis laifs notezejis“ weetā „pirms ņchi laifa notezeschanas“. Panta apafņhpunktos ziparu weetā list burtus a, b, c. Apafņhpunktā a) wahrduņ „ja ņchā laifā“ groņit „ja ņhini laifā“. Apafņhpunktā c) wahrdu weetā „paņchwaldibas deenestā ņiahwoņņs ahrņis“ list wahrduņ „paņchwaldibas eestahdēs ahrņis“. Senafā 9., tagad 10. pantā wahrdu weetā „zif tahlu tee atteezas“ list wahrdu „atteezibā“. Otrā nodalijumā aif romeefņhu zipara II list wahrdu „nodala“. Pee ņenafā 12., tagad 13. panta strihpot otrā nodalijumā wahrdu „tāpat“ un „iņfludinameem“ ņahņt ar leelo burtu, pee tam ņhi teikuma beigās pahrweidot fefofņhi: strihpot wahrduņ „3. pantā minetām“ un pehz wahrdeem „weneriņtām ņlimibam“ list wahrduņ „lipigā stadijā“; ņafarā ar pantu pawirņņņhanu us preeņņhu list eefawās „pantņ 4.“. Ta paņcha panta treņchā nodalijumā wahrdu „ņinu pateņņigumu“ weetā list wahrduņ „ņinu pateņņibu“. 14. pantā otrā nodalijumā wahrdu „ka laulibas ir ņchkehrņņli“ weetā list wahrduņ „ka laulibas noslehgņņhanai ir ņchkehrņņli“. 16. panta paņchās beigās teikumu „aifrahdot us likumigeem laulibas ņchkehrņņhleem“ pahrgroņit ņchahdi „aifrahdot us likumigeem ņchkehrņņhleem laulibas noslehgņņhanai“. Tai paņchā pantā eefawās apņihmetā 14. panta weetā list 15. pantu. 17. pantā „no 31. lihds 35. panteem“ weetā list „no 32. lihds 36. panteem“. Pee likuma treņchā nodalijuma list pehz romeefņhu zipara III wahrdu „nodala“. 24. pantā peefņhrē teikumu „laulibas, ko noslehgņņņhas Latwiā leelineeku laifā leelineeku eestahdēs“ pahrweidot fefofņhi: „laulibas, kuras noslehgņņtas Latwiā leelineeku laifā leelineeku eestahdēs“. Tai paņchā peefņhmē wahrda „kas“ weetā list wahrdu „kuras“. 25. panta beigās wahrdu „ja wineem ņinami likumigi laulibas ņchkehrņņli“ weetā list „ja wineem ņinami likumigi ņchkehrņņli laulibas noslehgņņhanai. Pee zeturtā nodalijuma pehz zipara IV list wahrdu „nodala“. 31. panta peefņhmē wahrda „kas“ weetā list „kuras“ un wahrdu „ņchāi likumā“ weetā list „ņhini likumā“. 32. pantā eefawās atņihmetā panta 23 weetā list „24. pants“. 33. pantā wahrdu „no teem“ weetā list wahrduņ „no wineem“; wahrduņ „laulibas wezumu“ pahrweidot fefofņhi: „otrā pantā paredņeto wezumu“. Tahlas ta paņcha panta turpmafā nodalijumā wahrdu „no teem“ weetā list wahrduņ „no wineem“; „laulibas wezumu“ weetā list „otrā pantā paredņeto wezumu“ un ņchi noda=lijuma beigās „laulibas wezumu“ weetā list „noteikto wezumu“. Pee 35. panta eefawās atņihmetee panti 4. un 5. pahrweidojami par 5. un 6. Tahda pati pantu pahrweidoņhana iņdarita 37. pantā; panta 31. weetā teeņ listņ 32. pants un panta 35. weetā — 36. pants; ņhi paņcha panta otrā nodalijumā wahrduņ „zelt praņibu peeder“ pahrmaint ar wahrdeem „zelt praņibu ir“. Pee peektā nodalijuma atfal pehz zihpara V. list wahrdu „nodala“. Pee ņestā nodalijuma atfal pehz zihpara VI. list wahrdu „nodala“. Pee ņeptitā nodalijuma tāpat pehz zihpara VII. peelift wahrdu „nodala“. 69. pantā minetais pants 50. pahrgroņits us pantu 51. 73. pantā

wahrdus „laulību prasību leetās“ redakcijas komisija pahrweidojusi šasinā ar juridiskās komisijas referentu šefošči: „laulību strihdu leetas.“ Pēe dewitā nodalījuma atkal pehž zihpara V. list wahrdū „nodala“ un šchis nodalās wirsraktu „Pahrejas noteikumi“ pahrweidoš šefošči: „Pahrejas laikmeta noteikumi“. 83. pantā pehdejā teikumā wahrdus „šchai gadījumā pahrmainit ar wahrdeem „šchini gadījumā“. 84. pantā minetā „panta 29. weetā list pantu 30. 85. pantā pehdejā wahrda „palatam“ weetā list wahrdū „palatai“. 86. pantā wahrda „tas“ weetā list wahrdū „kuri“.

Tee buhtu wiši tee pahrgrosijumi, kuruš redakcijas komisija pēe šchi likuma ir isdarijusi. Redakcijas komisijas ufdewumā es luhdsu augsto šapulzi šchos pahrgrosijumus peenemt.

Presidentš J. Šchafste: Waj buhtu šahdi eebildumi pret šcheem redakcijas komisijas pahrgrosijumeem? Ja naw — tee peenemti.

Jr eenahziš jautajums, kursch ir parafstis no šahrtibas rulli noteiktā Satwerfmes Sapulzes ložeklu škaita. Es luhgtu šekretara fungu winu nolafit.

Šekretars R. Jwanowš:

Satwerfmes Sapulzes Presidenta fungam!

Godats Presidenta fungš!

„Waldbas Wehstnešča“ šch. g. 32. numurā no 9. februora nodrukats pahrsfats par šch. g. 8. februara Satwerfmes Sapulzes šehdi. Šchai pahrsfatā, atreferejot Satwerfmes Sapulzes ložekla Grantškalna runu, teiktš, ša winšch runajis, ša pēe kareiwju atgreišchanās no frontes leepajā „weetejee šozialdemokrati toš wehl nolamajušchi par Ulmana šalpeem, šlepfawam, brahlu bendem u. t. t. un pat apšpšahwuschki kareiwjuš“. Alpmehram tas pats apgalwotš „Latwijas Kareiwja“ šch. g. 32. numurā no 10. februara, tās pašas šehdes atreferejumā, pehž kura Grantškalns esot runajis, ša „šozialdemokrati leepajā ištirejušchees naidigi pret kareiwjeem, šaukdami toš par Ulmana šalpeem ššchangaleešcheem u. t. t.“ Šurpretim na Grantškalna runas pehž štenogramas (š. štenogramu 159. lapu, 7. lihdi 10. rindina no augščas) redšams, ša winšch runajis šefošcho par kareiwju šagaidišchanu: „Wija tahda šagaidišchana. ša weena data eedšchwotaju išgahja pretim ar pukem, bei išgahja wehl otra pilšonu dala pretim un, ša leezineeku leezibas rahda, wini šauza toš par Ulmana šalpeem, bendem, hulkiganeem u. t. t. un pat apšplaudija toš kareiwjuš“. Ažimredšot, šehšču atreferejumā aboš minetajos laikraktoš apšinigi likts „pilšonu dalaš weetā“ — „šozialdemokrati“, tahdejadi fakti apšinigi tikušchi šalšifzeti neleeticig noluhkā — ušfuhdit kareiwju weenu datu pret šozialdemokratiju.

Lihdšas šaktu šalšifitacijai „Waldbas Wehstnešči“ konštatejama Šatwerfmes Sapulzes šehšču pahrsfatos šistematiška šinamu šaktu noklušechana atteežotees uš šozialdemokratu šrafzijas interpelacijam un winas ložeklu runam Šatwerfmes Sapulžē. Tā, 4. februara šehdes atreferejumā („Waldbas Wehstnešči“ no 5. februara) pilniigi noklušeta interpelaciju komisijas šreferenta D. Nonahža runā par eeburumu šozialdemokratu šongrešā ta dala, šur winšch nošoda šinamu šrefeš organu ištirešchanoš šchai jautajumā, ša ari noklušeta pahrejas šformulā ta weeta, šurā teiktš, ša Šatwerfmes Sapulze ušstata par waldbas žeešču peenahlumu šchahdu parahdibu nowehršchanu. „Waldbas Wehstnešči“ Šatwerfmes Sapulzes 25. janwara, 1. februara un 4. februara šehšču atreferejumos pilniigi noklušetas šozialdemokratu šrafzijas ložeklu A. Dermana, A. Kuršchinska, J. Žeelena un A. Rudewiza runas šakarā ar interpelacijam, neminot pat šcho Šatwerfmes Sapulzes ložeklu wahrdus, šamehr waldbas preeššchahwju un žitu šrafziju runotaju wahrdi mineti un runas atreferejats.

Tā ša „Waldbas Wehstnešči“ un „Latwijas Kareiwis“ naw un newar buht šahdas weenas partijās organš, un tamdehl winu ufdewums ir šneegt šeparteištšas un pateešas šinas par ofižialo eestahšču, šahda ir Šatwerfmes Sapulze, daršibu, tad šcho laikrakstu redakcijas rištjuuščas nelikumigi atreferejot

Satwerfmes Sapulzes sehdes labā spahrna interesēs. Pee tam no augšmineteem fakteem redsam, ka šhee atreferejumi išeet uš pilsonu kuhdišchanu pret sozialdemokratiju. Szaito eewehrojot, mehš leekam Jums preefšhā greeštees pee waldbiās ar jautajumu:

Waj waldbiā ir sinami augšam mineteē fakti un kahdus solus wina nodomajusi špert, lai turpmat winaš ofizialajos organos netiktu partejiski atrefereeta, sagrosita un falsifizeta. Satwerfmes Sapulschu sehshu geita un lai tahdā kahrtā waldbiās ofizialajos organos ar faktu nolufeshchanu, sagrosišanu un wiltoshchanu nenotiktos neleetiga kuhdišchana pret pilsonu weenu datu un sozialdemokratiju?

U. Rudewižs,	Fr. Šhaberts,
W. Dermanis,	B. Ulpe,
W. Holzmanis,	U. Buschewižs,
F. Zeelens,	W. Grehwiņšs,
R. Bungsšs,	R. Eliāšs.

Presidents J. Šchakste: Waj šaskanā ar kahrtiās rullā 91. pantu kahds no parakstitajeem wehlaš wahrdu? (Rudewižs no weetas: Ja!). Wahrds Rudewižam.

U. Rudewižs (sozialdemokrats): Augsti godatā šapulze! Par nošehloshchanu pehz debatem, kuras te norišinajās par Leepajas notikumeem 8. februari, mums jagreeschās atkal pee ta pašā ar jaunu peerahdijumu, ka teesham pilsoniškās partijas un waldbiā ir isurejusees partejiski un gribejusi armiju usrihdit sozialdemokrateem. Ja tas wehl toreis nebija peerahdits, tad mehš to jautajumu apšpreedām, tad man leekās, ka pehz ta, kaš parahdijees pilsoniškā presē, tas tagad ir škaidrs. Jums, mani kungi, sinams, ka „Waldbiās Wehstnesis“ teef isdots ar waldbiās lihdsleem, jums tāpat ir sinams, ka „Latwijās Karewiš“ teef isdots no walsts lihdsleem. Jums sinams, ka kareiwju simpatijas Satwerfmes Sapulzes wehleshchanu laikā bij sozialdemokratu pušē. Jums tāpat wajadseja šinat, ka tee organi, kaš runā walsts wahrdā, ka tee nedrihšt tendenziosi ignoret un nolufet to Satwerfmes Sapulzes lozeklu runas, kuras te teef runatās no leelatās partijas preefšstahweem. To peelaišt nedrihšt, kaut ari daschos organos parahdas šinama wirseena raksti. No teem mehš negribam isfargatees, bet faktus, tahdus kahdi wint ir, juhs nedrihštstat grosit. No otras pušes mums bija plaschas debates par to, ko Grantskalna kungs teiza. Kad Grantskalna kungs teiza, ka naw brihnums, ka tad, kad plihwo šartanaiš karogs un štan ta pate internationale, tad winu kauš ir pilns un pluhst pahr malu, uš to no muhšu pušes tika taisiti daschi štarpšauzeeni, ka ta ir agitazija atkal par grautineem. Š teizu toreis šawā runā, ka šchis runas parahdijees pilsoniškā presē trefneem burteem, bet es newareju paredset to faktu šagrosijumus. Un tas wareja notikt tikai uš kopeju norunu 2 ofizialos preses organos un bes tam wehl „Brihwā Semē“, „Jaunakā š Sinās“ un „Latwijās Wehstnesi“. Šā tad 5 laikrakstos wareja parahditees faktu šagrosijumi weenā un tai pašā weetā, weenā un tai pašā leetā, tas war buht tikai apšingigi darišs. Ja pilsoniškā prese to dara, mehš waram šaukt winu teefas preefšhā, ko mehš ari darišim, bet kaš atteezas uš ofizialeem organeem, tad mehš greešhamees pee waldbiās un prasam pašaidrojums šhini leetā, kā wareja „Waldbiās Wehstnesis“ ofiziali rakstīt, ka sozialdemokrati nosautušchi kareiwjus par bendem, ašins šneem, toš apšplaudijušchi u. t. t. Waj štahw šawos augstumos ta waldbiās eestahde, waj waldbiā, kur war tahdus wahrdus teikt, waj war uš winu klauštees

beparteijists pilsonis waj kareiwis un tizet, ka wina negrib pilsonu karu. Wina kafa kareiwjeem: „Juhš lamà par bendem, splauj wiršù, tà tad nemeet eerotšchus rokà, parahdeet, to juhš wareet!“ Grantškalna runà bij teiftš, ka Leepajà weena pilsonu dala isgahjuš ar pukem un otra pilsonu dala lamajuš kareiwjuš. Waj tas, ka weena pilsonu dala lamà kareiwjuš, nošhmè, ka šchi pilsonu dala ir sozialdemokrati? Juhš 'atzeratees, ka ne tikai Leepajà, bet wišà Latwijà ir weena pilsonu dala, kuru mehš sauzam par needristeem, un kuru, ja ne atflahti, tad šawos širdš dšilumos domà, ka Latwijas armija, winaš waronigee darbi ir preekšch tàš nahwejošchi. Tà ka šchis grupas tà domà, tad buhtu drihsak eemeslš domat, ka no winu pušes nahkufšchi sauzeeni, ka Latwijas armija naw nekafš žitš, kà bendes un šlep-kawas. Bet kad muhšu waldibas organi eedomajas, ka tee, kuru šawà laikà t. i. Needras pušcha laikà Leepajà zihnijufšchees ne par to žitu, kà par to pašchu Ulmana waldibu, no teem nahk tahdi isteizeeni, tas ir augstakà mehrà demagogija un meli. (Applausi kreifà spahrnà). Un to mehš gribam panahkt, lai armija šaprašt toš meluš, kuru teef wehrsti pret sozialdemo-frateem. Tapehž mehš greešchamees ar jautajumu. Mums naw no šwara tas, to te waldiba atbildes. Muhšu waldibai ir beesà ahda, kas ir peerahditš jau no feneem laikeem. Bet pateesibu mehš gribam rahdit armijai un tapehž mehš gribam nošfaldrot šcho faktu winai preekšchà un mehš šafam, ka tas ir apšinišs faktu šagrosijumš.

Bes tam, waj teefcham Satwerfmes Sapulze pahrwehršchas par tahdu eestahdi, kura šehd apšiništi faktu šagrositaji. Šš domaju, ka pret to wajaga špert energiflus šokus un uš to išeet muhšu jautajumš. Ir bijufšchi faktu šagrosijumi masakà mehrà, ir bijufšchi pilsoniflous laikrakštos faktu šagrosijumi, kur šchurnalisti ir peelufufšchi klahk šawas domas. Bet tas, kas te noteef, pahršneedš katru mehru un ušstahjotees pret to, mehš tikai rahdam, ka mehš stahwam augstak par teem, kam lai gan eerotšchi klaufš, bet tomehr tee wehl ar melu palihdšibu zihnas ar šaweem pretineešeem. Par teem mehš gribam augstak stahwet un tapehž eefneedšam šcho jautajumu.

Presidentš J. Ššchakste: Šchis jautajumš tiks wiršits šahrtibas rullta noteiktà želà. Lihdš ar to ir šchi deenas šahrtiba išsmelta un nahkufšchà šehde notikš peefdeen, 18. februari.

(Šehdi šlehdi pulkšten 7.30 min. watarà).

Satwerfmes Sapulzes išbewumš

Krahjumà pee A. Gulbja, Rigà.

